This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

T 497

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

COMMENTARII MORALES

In omnes Epiſcopo Macarenſi caſus reſervatos.

Opus ad Confeſſarios Illyricos in ſacris exci-piendis Exomologeſibus practice inſtruen-dos concinnatum

A JOANNE JOSEPHO PRESBYTERO PAULOVICH LUCICH

J. U. D.

Patricio, Canonico, & Provicario Generali Macarenſi.

VENETIIS

ANNO DOMINI MDCCLXXXXIII.

APUD SEBASTIANUM COLETI.

Superiorum Venia.

Digitized by Google

U 10785

Videte quid facitis; non hominis exercetis judicium, ſed Domini; & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. 2. *Par.* 19. 6.

Pázzite ſtó çiníte; jérbo nedillujete súd çóviçji, négoli Góspodgni; i ſtogód osúdite, na vase raspartise.

256

PRISVETOJ, PRIÇISTOJ;

I NEOSQUARGNENOI PRIBLAXENOJ

DIVICZI MARIJ

Brez grija istoçnoga zaçetoj, za biligh vikovite priduxne harnosti, sarçena podloxtva, xeglne sluxbe, i priduboke çasti, kako podloxnik Kraglizci, kako sluga Gospoji, kako sin pridragoj svojoj Majczi, sebe svega, i parvi ovi primalahni nauka trud, koga iſtom daje na svitlost,

Czilovito pridaje, svesardno dariva, ponizno poklogna prinedostojni Ivan Jozip Misnik Paulovich Luçich,

Koji joſ od parvoga çasa svoga proogegna milosardno zaſtiten, svako dobro i napridak po utoçiſtu primoguchie Majke Boxje ispovida sebi priblagodarno s' Neba spuſten,

Zabuduchi navlastito, da u dan Subotgni, dan poglavitò Prislavnoj Diviczi Marij posvechien, imade srichiu joſ u dignstvu zagarliti sveto bitje Czarkovgnaka, i na isti dan tada

Digitized by Google

prisveto Priçeſtenje parvi put primiti;
od Redovaa, i S. Misniſtva reditise, Parvu S. Missu u Subotu na blagdan Velike Gospe rechi,

Zanamisniſtvo Opchienó u Makarskoj Darxavi na blagdan Pohogegna gnezina po naredbi svoga Biskupa zapoçet dillovati, lik u snù za ozdraviti od nemochi dughe parsiju na Veliku Gospu zapoznati,

Canonikat donapokon u dan Subotgni u Stolnoj Makarkoj Czarqui dostighnuti:

Ponizno molechi, i xeglno prosechi, da kakose na svit jest u Petak porodio za tolike, i drughe neizreçene darove u Subotu primiti; tako vehoma xudi megiu Petkom i Subotom, kako megiu prislatkim Sarczima Isusa i Marie, koja sebi, i svemu Karſtjanluku na pomoch tada osobito naziva, Duſu svoju sveto izdahnuti.

AMEN.

Digitized by Google

Die 2. Januarii 1787. Macarſchæ.

JUbente Illuſtr., ac Rever. Dom. Fabiano Blaſcovich Epiſcopo Macarenſi, Ego infraſcriptus diligenter perpendi MS. Opus Illyricum, cui titulus, Commentarii Morales, &c. in quo nihil fidei, boniſve moribus contrarium offendi; quinimo practica compendiaria methodo pertractatum utile valde Illyricorum Confeſſariorum inopiæ, & animarum ſaluti futurum cenſeo. In quorum &c.

Fr. Antonius Perich O. M. Obſ. Sacr. Theologiæ Lector Jubilatus, ſtudiorum Præfectus, Theologus Epiſcopalis, & Synodalis Examinator &c.

Macarſchæ die 25. Januarii 1787.

UT juſſa capeſſerem Illuſtr. ac Rev. D. D. Fabiani Blaſcovich Epiſcopi Mataren., Opus Illyricum MS., cui titulus, Commentarii Morales &c. ſedulo percurri, diligentique perpendi cura; in eoque tantum abeſt, ut quidpiam Orthodoxæ Fidei adverſum repererim, boniſque morum regulis minus conſonum, quod non mediocriter Parochorum præſertim Illyricorum utilitati, ac levamini profuturum confido &c. In quorum &c.

Ego Georgius Paſchalis Cadcich Manſ. Philoſophiæ, ac Sac. Theolog. Doctor, & Synodalis Examinator.

Digitized by Google

Fabianus Blaſcovich Miſeratione Divina Epiſcop. Macaren., Narentinus, & Imothen. &c.

UNiverſis, & ſingulis ad quos &c. fidem indubiam facimus, atque atteſtamur ultraſcriptos Adm. Rever. Reviſores, & Synodales Examinatores noſtros, quoad characterem & cenſuram tales eſſe, quibus plena fides habeatur; Opus vero Illyricis potiſſimum Presbyteris futurum perutile, & revera ſummæ ipſorum litterariæ inopiæ perneceſſarium, Auctoris ſui religionem, & ſacram eruditionem ſatis prodire. In quorum &c.

Dat. Macarſchæ ex Epiſcopali Cancellaria Die 26. Januarii 1787.

{ *Fabianus Epiſcopus.*

Jo. Vincentius Benevoli V. A. Not. Cancel. Epiſcop.

Digitized by Google

Dogagiaji Saragneni.

1. KOji psúju óçito Bogha, Blaxenu Diviczu Mariu, i Svete, i kojamu drago druga poluvirska psost.
2. Cari, çini, s' zazivagnem giavla oçitim, ili skrovitim, i kojamu drago varsta uçitagnaa, sa zlim sluxegnem Sakramenataa, i sveţi stvarii, i takoger sveti riçii, i naçinaa.
3. Osquargnegne Czarkavaa.
4. Koji nastoje na çini, na gonetagna, na gatagna, ili na ostala uçitagna.
5. Udaragne otcza, ili matere, i suproch gnima priteſka nepoſtegna i pogarde.
6. Ubojstvo povoglno, nesamo od strane onii koji çine, dali joſte koji naſigliaju, i svit, ili pomoch kripkò podaju.
7. Koji nastoje na izmetnutje, ſtose razumit imade od izmetnutja zametka neoxivgliena; zabuduchi da koji nastoje izmetnutju zametka oxivgliena, upadaju u ta ças u proklestvo, kako u Peçatniczi Gargura Pape XIV.
8. Diçicze po nepomgni pritisnutje, ili uduſegne, i iste u postegli parvo godiſta uzdarxagne brez potribiti opazaa, i çuvagnaa.
9. Kojise puteno sjedignuju s' nevirniczima, xivotinstvo; i koji diluju prismradnu sodomie zlochiu, i svako drugo puteno sjedignegne protiva naravi ispugneno.
10. Rodosquarniçzi u parvomu, drugomu, i trechiemu kolinu rodstva po karvi, i u parvomu po smiſagnu putenomu zakonitomu, tojest po xenidbi, i brezakonitomu,

Digitized by Google

mu, tojest po griju bludnomu, i rodstva duhovnoga: i svako dillo nepoſteno, ili napastovagne himbeno na neçistoçhie s' chierom duhovnom.

11. Grabijoczi divojakaa, I ostali xenaa; i puteno sjedignegne megiu zaruçniczima doſasnim, parvo zakonite xenidbe uçigneno.

12. Kamata oçita. I obiçaj çesti kletavaa u prodavagnu targovinaa.

13. Kriva kletva na sudu s' ſtetom i s' ſkodom trechiega: kojimu drago pisamaa oçiti priçignegne; i takoger isti sakrivagne, zatajagne, I razmetnutje u stvarima, kojese pristoje duſevnim odregegnima, razlozima Czarkovnim, i mistima bogomionim.

14. Koji neispugnaju duſevna odregegna, i neplachiaju desetine, Nami, i Czarkovgnaczima naſim zakonito zabilixene nesamo ujme neplachiajuchii, dali joſte ujme pomoch i svit dajuchii.

15. S' xenam u kollu igraoczi.

16. Koji baczaju na put pisma, knighe sriçegna, i nepriateglstva uzdarxùchie, za dase nebi iznaſli postavioczi, nego paçe da gnima za dobro i korist budu.

17. Uzbudglivczi svitaa némioni za ovo, da iskrignim ſkodu u dobrima imagna i poſtegna uzrokuju, s' pokritjem vlastite opaçine.

18. Uzbudglivczi u vrime sobetaa i gozbaa na neobiçajno pítje vina, i protiva zakonu Boxiemu napijavczi.

19. Roditegli na nauk karſtjanski sviju Nediglia, ili ostali Svetkovinaa diczu slati nepomgnivi, i dicza u ovo neposluſna.

20. Koji izgovaraju *Paſsia virro*, ili *Jebena duſo*.

21. Napastniczi, kako u Peçatniczi Gargura XIV.

P O.

Digitized by Google

POGLAVGLJE I.

Iziskòvagna vàrhu Sàrdgnegna Dogagiàjaa ù òpchinu.

1. *Up.* STóje Sarágnegne Dogagiájaa?
Od. Jést ústavgljegne óblasti, s' kójim zabrágnujese odriſſvati od níki gríjaa (1).

2. *Up.* A ſtóssu Dógagiaji Sáragneni?
Od. Jéssu níki téxki smártni grísi s'ízvagnskim díllom íspugneni, kóji odríſegne sarágnuje sèbbi S. O'tacz Pápa, Bískup, ílli drúghi Czarkóvni Póglavicza (2).

3. *Up.* Imáduli Glavári Czarkóvni óblast saràniti Dógagiaje?
Od. Imádu ù krípost ónni ríçii I'ssukarstovi, (3) kójese ſiſju ú S. Máttiju: „ U ístinu góvorim vámmi: kojagódi závexete ná Zémgli, bíttichie závezana i ná Nebbu, á kójagódi odríſite várhu Zemglje, bíttichie odríſena i ná Nebbu.

4. *Up.* Póbroj málſo bístrije, kójisu, kói i saràniti móghu Dógagiaje, a kóji némoghu?
Od. Jést S. O'tacz Pápa, kóji saràniti mórre Dógagiaje pó svému karſchiánluku; jéssu Bískupi, i óstale Póglavicze Czarkóvne, kóji móghu saràniti Dógagiaje ú svójim vlástitim Dárxavam, káko úççi S. Sábor (4) Tridéntinski.

(1) Concil. Trid. Seſs. 14. c. 7.
(2) Pontas. T. 1. h. t.
(3) Matth. c. 18.
(4) Conç. Trid. Seſs. 14. de Sacram. Poenit. can. 11.

Digitized by Google

S' óvvom páka óblaſchiu slùxitse némoghu Glavári, illi Stráxani Manastíraa Redóvniſki, nì Xúpniczi, kójim zabrágnenoje ódviſe, odábrati za svóga Ispovidnika Mísnika, kóji ód Bískupa, illi drúgoga Póglavicze Czarkóvnoga níje bíjo pria iskuſan (1).

5. *Up.* Pó smárti Bískupovoj dospíjeli Sarágnegne gnégoví Dogagiájaa, kói nísu uççignéni ù Sáboru Dárxavnomu?

Od. Prímudri Naúçitegl, i S. O'tacz Papa Benédeto XIV. ú kgígam svójim ód Sábora Darxavnoga (2) prìnoſſi, dà níki Boghóslovczi óchje, dá pó smárti Bískupovoj Sarágnegne Dogagiájaa dováſuje; mnóghí páka drúghi Naùçitegljaa náuk zágarlivſi, nadóstavglja, dá nedováſujúchi Zákon Poklissára S. Síddaliſchia Apoſtólskoga, pósli nego Poklíssar ísti dílijose iést íz Dárxáve, káko úççi Gárgur Pápa IX. (3); ístose réchi imáde i ód Sarágneni Dogagiájaa Bìskupovi, i óstali gnégovi Zákonaa pó smárti gnégovoj, kóji sví nepríſtavno podvéxuju, áko nébi bili póvarxeni ód Bískupa, kójibi nástao.

6. *Up.* A ú Makarskoj Dárxavi pó smárti Biskupovoj imádulise çiníniti sássvim réçenim rázlozima, sarágneni obíçajni Dógagiaji?

Od. Néssamo czíchia réçeni rázlogaa Bískupo Makarskoga Dógagiaji pó smarti gnégovoj óstaju sarágneni; dálli ódviſſe czíchia stanóvita obiçaja ód málló dá né stó gódinaa, ód káda svéger isti Dógagiaji sarágnujùse ú Mákarskoj Darxavi, pó smárti (4) Bískupovoj Sarágnene nédovársuje.

7. Up.

(1) Luc. Ferraris T. 6. tit. Reſervatio Caſ.
(2) Benedic. XIV. de Synodo Diœc. l. 5. c. 4. n. 3.
(3) In Cap. ultimo de Off. Legat.
(4) Bartolus rel. a Gaſp. in l. 2. C. quæ ſit longa Conſuet.

Digitized by Google

7. *Up*. Mórrelise saràniti Dógagiaj gríja texkoga smártnoga, kádje sámo iznutreni, ná príliku: krivóvirstvo ú paméti záçeto?

Od. Sássvim dá móglibise saràniti i sámi gríſi iznutreni pó náuku mnóghi Naúçitegljaa (1); níſtanémagne kórisno nébi bílo Sarágnegne ód té várste czíchia privélliki jezivósti, ú kójebi mógle lásno úpasti kárschianske Dúſe.

8. *Up*. Bíllise mógli saràniti máli grísi?

Od. Zá dva razloga máli grísi saránitise nejmádu. Parvo, jér S. Sabor Tridéntinski (2) úççi, dá Sarágnegne gríjaa ód Czárque S. ódregenoje zá iskorénuti véllike, i téxke gríje. Drúgho, jér imáduchi pókorníczi slóbod zá ispóviditi, i neispóviditi, mále gríſe, záludno bílobi máli gríja Sarágnegne. A'lli (3) kadase privígia, dá pó málim grísima pût próstran rástvorase smártnim opáçinam; táda razborito i dóbro jést máli gríjaa sarágnegne.

9. *Up*. Kójaje rázliçnost méggju Dogagiájima S. Otczu Pápi Sarágnenim, i ónnim, kójisu Bískupim zádarxani?

Od. O'vvaje rázliçnost; jér ú Dogagiájim S. O'tcza Pápe púglavitó sarágnujese Záveza: á Bískup návlastitó sarágnegne cínni czíchia Dógagiájaa (4).

10. *Up*. Náhodilise kóji Dógagiaj S. O'tczu Pápi Sarágnen, kóji sóbbom nénoſſi Závezu?

Od. Náhodese dvá. Párvije; dábbi jédan laxglivó ósvadio, illi çínnio ósvaditi právedna Ispovidníka príd Súdczem Czarkóvnim ód Nápa-

(1) Vaſquez quæſ. 91. art. 3. dub. 4., aliique relati a Bened. XIV. lib. 5. de Syn. Diœc.

(2) Concil. Trid. Seſs. 14. c. 7.

(3) *Nam reſervaretur materia levis, at impediretur aſcenſus ad gravem*, Matthæuc. Official. Curiæ Eccleſ. c. 2. n. 16.

(4) Alphonſ. de Ligorio lib. 6. tract. 4. n. 582.

stovagna ú Ispovídi (1). Drúghije; dàbbi jédan primao dárove ód Redovníkaa, illi Redóvniczaa, ákobi dárovi vágljali désset Skúdaa Rimski (2).

11. *Up.* Ispovídnik ód svóga Bískupa íſkuſan, mórreli ù kripost Iſkuſagna ód svákojaki gríjaa odríſegne podávati?

Od. Odríſegne ód té várste nítbi vágljalo, nítbise móglo pódati, zábuduchi dásse súprotivi Náredbam S. Sáboraa, i náuczim S. Otaczaa, i Boghóslovaczaa (3); ízvan jédne sáme poghíbili ná çás smárti; jér táda sváko sarágnegne Dógagiájaa dovárſuje (4).

12. *Up.* Xúpnik ù nájposlidgni dán vrímena Vázmenoga ispovídajuchi náge ù svomu pokorníku stárru i úbogu, jédan gríh Bískupu sarágnen. Xúpnik ód Bískupa 20, illi 30. mígljaa daléko stójechi, czíni, dáje dópuſchieno ú réçenim okolóvſchinam ód gríja sarágnenoga odríſiti, pókorniku odríſegne pódaje. Sád pítase, jélliſe dóbro podnio Xúpnik?

Od. Xúpnik ù réçenoj prìgodi, ízvan gríja smártnoga, kógaje uçinio odriſuvuchi bréz zákonite óblasti, i práve pòtribe, vágljalobi, dá íſproſſi óblast ód Bískupa, i dá ístanovicze ispóvidi pókorníka, i ód gríjaa neóproſchieni ódriſi (5).

13. *Up.* Ispovídnik odábran ód Bískupa zá ispovídati níke óssobite kìpe, mórreli odriſívati ód Dogagiájaa sáragneni, kádbise kóji prigódio?

Od. Némorre, pó náuku Boníſacia VIII. (6), né-

(1) Bened. XIV. Conſtitut. Sacramentum.
(2) Alph. de Ligor. loco cit. n. 580.
(3) Pont. Tom. 1. h. t. caſ. 1.
(4) Concil. Trident. Seſs. 14. c. 7.
(5) Pont. Tom. 1. h. t. caſ. 18.
(6) In Cap. Si Epiſcopus. 2. de pœnit. & remiſſion. in 6. L. 5. tit. 10.

nébuduchi Iſpovidníku óſſobito dopúſchiena óblast zá odriſivati ód ísti sarágneni Dogagiájaa.

14. *Up.* Stó imáde uçíniti Iſpovídnik, kóji neimáduchi óblasti zá odriſívati ód gríjaa sarágneni, níkeje pókorníke odríſio neznáduchi çíniti svóje díllo, á drùghe bréz spázitise, dáſsu griſi sáragneni?

Od. A'koje mogúchie, imáde óznaniti pókorníka od svóga pomagnkágna, i ſtanovicze odríſiti: ákoli níje mogúchie ſznachi viſſe pokornika, dúxanje Iſpovídnik pokórritise ód gríja smártnoga, s' kó im ságriſi, uçínitise pódoban s' náukom, ákoje neúmitan, á méggiúto óstavit íſpovídat, dókle náuçi, i Bógha mólliti zá spásſegne pókornika reçenoga (1).

15. *Up.* Bílli mógao Póglavicza Czarkóvni dopúſchiujúchi óblast odríſiti ód gríja sarágnenoga Iſpovidníku, zapóviditimu, dá náredi pókorniku, dá dóge príd gnégovo prístoglie, i ſzvan Iſpovidi óçituje svoj sarágneni grih?

Od. Mórre bréz ſkakove (2) sùmgne: i ú tákovu dogagiáju néſsamo dùxanje Iſpovídnik dátti gnému reçenu náredbu; dálli jóſchier ùstavit imáde odriſegne, ako nébi óbechia ístu náredbu ſzvarſiti. Dábbi páka pósli odrìſegna pókornik mísa promínuo, smártnobi sagríſio, ód césſa ímaobise ú párvoj Iſpovídi ósvaditi.

16. *Up.* Mórreli Staríſina Czarkóvni, ílli drúghi, kóji óblast imáde, odriſiti svóga pókornika od sáma gríja zádarxána, a zá óstale gríje pósſlatiga, dá odriſegne pimi ód drughoga Iſpovidníka?

Od. Némorre: jér pó náuku prísvetoga Sábo-

(1) S. Antoninus 3. par. Summ. Theologic. tit. 17. c. 12.
(2) Pontas Tom. 1. h. t. caſ. 17.

Digitized by Google

ra Tridentinskoga (1), Boxánstvenaje zápovìd, dá Ispovid sváka imáde bitti czilóvita; ſtòsse ſzistiniti nébi móglo, kádbi Staríſina, ìlli drúghi pó gnégovu dopúſchiegnu ód sáragnenoga gríja odríſio, a rádi óstali pókorníka k' drùghomu Ispovidníku póslao. O'vvomu náuku nadóstavglia Angeósk Naúçitegl (2), góvorechi:
„ Ní e mogúchie, dá jédan grih brez drúgoga
„ mórrese opróstiti.

A várhu svéga, kákobi mógao izrechi riçì odríſegna: „ Odríſujemte ód gríja tvói (3),
„ kád nébi príd Boghom óstao réçeni pókornik
„ odríſen?

17. *Up.* A bìlli mógao bárrem Ispovìdnik pókornika odriſiti ód gríjaa nesáragneni, páka ód drúghi sarágneni póslatiga Staríſini zá príati odríſegne?

Od. Nébi: zásto riçi ú Sakrámentu Pókorre zlámenuju odpúſchiegne gríjaa, i podávagne millosti Bóxie, ſtó ní jédno, ní drùgho ú óvvomu dogagiáju pókornik réçeni nébi prìmio, némoguchimu gríje sarágnene opróſtiti Ispovídnik (4).

18. *Up.* Dábbi, ná prílìku, isprόssio Ispovídnik óblast zá odríſiti svóga pókornika ód Dógagiaja sarágnenoga, pák ispovídajuchiga drúghi pút, dábbi zapózna, dá Dógagiaj istinito níe bíjo sarágnen; i dá pósli jednóga míssecza dánaa príge isti pókornik ná Ispovid s' jédnim Dógagiajem sarágnenim, bìllise mógao slúxit Ispovídnik s' párvom óblaſchiu, nébuduchi ód

iste

(1) Concil. Triden. Seſs. 14. c. 6.
(2) S. Thom. 3. part. quæſt. 86. art. 3. in corp.
(3) Fr. Sylv. in Sup. 3. part. Sum. S. Thom. q. 20. art. 2 quæſit. 3.
(4) Melchior Canus part. 6. prælec. de Pœnit.

Digitized by Google

Iste pótribu ímao, ní s' gnómse slúxio párvi put?

Od. Nébi; i évvo rázlog: jér ódluka, i vóglja Póglavicze, kójibi réçenu óblast dopustio, prúxalaseje sámo ná parvi, a né ná drúghi Dógagiaj sarágneni, kójega Ispovídnik níje ù paméti nì záçeo (1).

19. *Up.* Réczimo, ná príliku, dá ú vríme vélikoga Prófchiegna jédan pokornik uçínio jést ópchienu Ispovid príd Ispovidníkom. Prófavſſi vélliko Pröſchiégne, dábbise spoménuo pókornik ód kójega gríja sarágnena Bískupu, illi S.O'tczu Pápi, bìlli mógao bítti ódrifen ód svóga Ispovidnìka?

Od. Bì istinitó, néssamo ód svóga, dálli ód svákoga drùghoga Ispovidníka mogao dóstignuti odrífegne pó náuku prísvetoga Sábora (2) Tridéntinskoga. A'koje páka svetógardnó I'spovid uççínio, ìlli záſtoje grih póvoglno zatája, illi záſto níje pómglivo ìskuſſagne Dúſe uççínio, táda bréz óssobite óblasti némorre pó níjedan náçin bítti odrífen.

20. *Up.* U' vríme véllikoga Próſchiegna pókornik zaborávgljase ód jednóga gríja, kóji sóbbom nóssi Závezu ód Prokléstva. Pósli reçenoga Próſchiégna, mórreliga pó isti náçin i ód Prokléstva odrífiti Ispovídnik, bréz iskati drùghu nóvvu óblast?

Od. A'kose pókornik níje zabóravio cziichia népomgniva iskuſſagna Dúſe (3), ód svákoga Ispovidníka slóbodno mórre bítti odrífen.

(1) Pellizzarius Man. regul. T. 2. par. 1. trac. 8. c. 3. sec. 2.

(2) Sess. 14. de Poenit. c. 5.

(3) Joann. Cabass. Juris Canonici Theor. & Pra. l. 3. c. 12. n. 3. & lib. 3. c. 12. n. 6.

Digitized by Google

21. *Up.* Mórrelli ú vríme véllikoga Próſchie-
gna jédan Ispovídnik véchie krát odríſiti ístoga
pókornika ód gríjaa sarágneni?
Od. Néssamo Ispovídnik mórre véchie krát
ú vríme véllikoga Próſchiegna odríſiti ístoga pó-
kornika ód gríjaa saragneni; dálli ódviſſe i pó-
kornik ísti mórre véchie ód jednóga púta vélli-
ko Próſchiegne dóstignuti, ákobi svá dìlla ú
Péççatniczi ód Próſchiegna zabílixena izvárſſo.
I rázlog jést, jér ríçi Péççatniczaa, s'kójim S.
O'tczi Pápe obíçaju Proſchiégna dopùſchiati,
jéssu opchiene, nít pódaju sámo zá jedan put
óblast Ispovidnìkom, dá móghu odriſívati ód
Dogagiájaa sarágneni: i táko ná kórist, i obla-
xágne duhóvno Dúſaa karſchianski cziinitse
ìmáde dopûſchiegne Proſchiégna, i óblasti zá
móchi podíliti odríſegne gríjaa (1) sarágneni.
22. *Up.* Jélli pótribito pókorniku ózdravgljenu
nóvvo odríſegne ód Dogagiájaa ſaragneni, ód
kóji bijoje odríſen ná çás smárti?
Od. Nije: ízvan sámo ákoje Dógagiaju sará-
gnenomu sjedígnena bíla kója Záveza, ód kóje
bíoje odríſen pó ísti náçin; álli sámo dúxnost-
muje óstala prikázatise Poglaviczi, i (2) pod-
loxitise náredbam gnégovim. A'koli páka nébise
hottio podlóxiti, i naredbe Póglavicze Czarkóv-
noga ìspuniti, úpaobi (3) ópet ú Proklèstvo.
23. *Up.* Móghuli Bískupi odriſívati pókornike
ód Dogagiájaa skróviti sarágneni S. O'tczu Papi?
Od. Prísveti Sabor Tridentinski néssamo dó-
pulchia, dá Bískupi móghu odríſiti ód Doga-
giá-

(1) Leg. Ea quæ. 152. ff. de reg. Juris. Et Innoc. III. in cap. olim 16. de verb. ſignific.

(2) Cap. De cætero; cap. Ea noſcitur; cap. Quamvis; & cap. Quo de his, de Senten. Excommunio.

(3) Ex Cap. Eos qui, de Sent. Excomm. in 6. & ex Decr. Sacræ Congr. Epiſcopor. & Regular. 7. Decembris 1646.

Digitized by Google

gláiaa skróviti, i S. O'tczu Pápi sarágneni; dálli jóſchier góvori (1), dá Bískupi ístu óblat drúghomu Iſpovídníku móghu dopúſtiti.

24. *Up.* Dá Námisnik Biskupov búde dóstignuo óblast odriſívati ód griiaa saragneni S. O'tczu Pápi, bílli óvvu óblast mógha drúghomu Iſpovidníku dopùſtiti?

Od. A'ko ú Péççatniczi dopúſchiegna ímenovanje s' ímenom Námisnika Bískupova, mórre ístu óblaşt drúghomu dopúſtiti; ákoli páka názvan jést s' svójim vlástitim, i óssobitim ímenom, táda drúghomu (2) óblast sébbi dopúſchienu pódati némorre.

25. *Up.* çínnechi Biskup proglásiti Proſchiégne S. O'tcza Pápe, i dopúſchiegne óblasti gnégove zá odríſegne Dogagiáiaa Pápi sarágneni, bílli mógao Iſpovídnik bréz testíra Bískupova odriſívati jóſchier i ód Dogagiáiaa Bískupu ſaragneni?

Od. Bí istinito: jér proglásujuchi Bískup Proſchiégne, i óblast S. O'tcza Pápe, súditse némorre, dá svóju óblast Iſpovídnikom ústavglja ú íme Dogagiáiaa sébbi sarágneni, zábuduchi dá xélli, dá ód svákoga prímese Próſchiégne dopùſchieno (3), kó ese nébi móghlo prímiti ód ónni, kójibise nálli ú Dogagiáju gnégovu, kád nébi ímao odluku Dógagiaje sébbi sarágnene dopùstiti.

26. *Up.* Bílli mogha ú svójoj Xúpi Iſpovídnik odríſiti ízvagnskoga pókornika od Dogagiáiaa ú gnégovoj Dárxavi zádarxani, kóji ú Dárxavi Iſpovidníka nísu sarágneni?

Od.

(1) Conc. Trid. Seſs. 24. c. 6.
(2) Gregor. IX. in cap. Quoniam. final. §. Is autem, & ſequent. de Officio & poteſtate Judicis delegati tit. L. 1. tit. 29.
(3) De Sainte Beuve. T. 1. caſ. 19.

Digitized by Google

Od. A'kobi pókornik réçeni priſſao k' tómu Iſpovidníku zá himbeno úgrabiti odríſegne, Ispovídnik nébiga mógha odríſiti. A'kobi páka bréz himbe priſtúpio, ímaobimu Ispovídnik odríſegne pódati (1).

27. *Úp.* Dopúſchiajuchi Biskup Iſpovidníku óblast, dá mórre odriſívati ód Dogagiájaa ſarágneni; kádbise kóji Dógagiaj prigódio, kóji sóbbom nóssi Závezu, bílli mógao Ispovídnik i ód Záveze odríſiti?

Od. Nébi i zábuduchi dá ú oblásti s' kójom Iſpovídnik odríſuje ód Dogagiájaa saragneni neúzdarxise dopúſchiegne zá móchi ód Závezaa odríſiti. Dákle ú prigodi réçenoj Iſpovídnik némorre Záveze odpúſchiati, áko néjma ód Biſkupá óblasti óssobito várhu Závezaa (2) dopúſchiene.

28. *Up.* O'stajeli oslóbogen pókornik ód Dogagiaja sarágnenoga pó neváglialoj Ispovídi?

Od. Promíſgliajuchi svárhu, rádi kóje Dógagiaji sarágnujuse, mnóghi vrídni Naúçitegli (3) góvore, dá óstaje oslóbogen pókornik réçeni ód Dógagiaja sarágnenoga, sássvim dásseje od gnéga nevágljalo ispóvidio, ístom dá níje pó zlóchi, i propásti Ispovid svetógardnu úççínio, jér táda odríſegne ód grija sarágnenoga nébi primio. Rázlog ód náuka gníova jést, jér svárha cziichia kóje pókornik ispovídase, jést, dá dóstighne oproſchiégne gríjaa; à svàrha, rádi kóje Staríſina gríje sarágnuje, jést, dà tkó gríje ód óvve vàrste çinni, pódloxise súdu, i nàredbi Staríſine.

Pó

(1) Clemen. X. c. Decernimus §. 7.

(2) Navarr. Man. c. 27. n. 261. Cap. ad audientiam de decimis.

(3) Rel. a Ligor. lib. 6. trac. 4. n. 598.

Pó isti náçin nébi pókornik ód grijá sarágnenoga odríſegne dóstighnuo, kadbi ú vríme véllikoga Próſchiegna S. O'tcza Pápe illi s' himbom, illi bréz himbe Ispovid nevágljalu uçinio. Rázlog jést, jér pó Ispovídi nà kójimu drágho náçin nevágljaloj Próſchiégne dopúſchieno nedóbijese : i tàko búduchi dopúſchiena óblast S. O'tcza Pápe zà dà sváki Proſchiégne dóstighne, nedostíxuchiga, ód grija sarágnenoga (1) neóstaje odríſen.

29. *Up.* Móghulise oggovórit ód Dógagiaja sarágnenoga Dízza rázboritá múſka pàrvo çetárnaest gódinaa, à xénska pàrvo dvánaest?

Od. Némoghuse oggovórit ód Dógagiaja sarágnenoga bréz Záveze ; záſto Sarágnegne Dógagiàjaa (2) jést likária, ód kóje pótribu imádu tollíko Dízza, kollíko Mládichi. U' Závezu páka ní ód çóvika, ní ód Zákona nébi úpalli ; zásto Záveza búduchi pédipsa, nezavéxuje ónne, kóji nísu ód Zákona (3) ímenovani.

30. *Up.* Stósse íma réchi ód pókorníka, kóji ùpade ú dvá Dógagiaja Bískupu sáragnena, neznáduchi, dáje pàrvi sarágnen, á drúghi dá nóssi Závezu?

Od. Pókornik réceni bréz óssobite óblasti nébi mogao bitti odríſen ní ód pàrvoga, ní ód drúghoga. Nébi ód pàrvoga, záſto Sarágnegne Dogagiája póglavito tíçe Ispovidníka (4). Nébi ód drúghoga ú kollíkoje Dógagiaj sarágneni, záſto Dógagiaji Bískupovi póglavito sarágnüjuse cziichia Dógagiaja, i grija (5), á né rádi Záveze.

31.

(1) Benedic. XIV. Conſt. Inter præteritos n. 13.
(2) Luc. Ferr. T. 6. tit. Reſerv. Caſ. n. 44.
(3) c. Pueris. & c. Referente 2. de delictis Puerorum
(4) Conc. Trident. Seſs. 14. c. 7.
(5) Ligor. lib. 6. de Min. Sacram. Pœnit. n. 582.

31. *Up.* Ná kóji náçin maobise vládat Iſpovídnik s' pókornikom, kógabi náſao ú Záyezi skróyitoj sarágnenoj, á pokornik bíobi dúxan, ná príliku, illi S. Míssu réchi, illi Priçéſchiegne primiti, ſtó nebi mógao bréz smútgne, i svóje pritéſke pógarde óstaviti?

Od. Ispovídnik ú tómmu Dogagiéju ſmaobi pókornika odríſiti bréz díghnuti Závezu, ód kóje néjma óblasti opráſchiati. Rázlog jést, jér káko Zákon, kóji narégiuje, dásse imáde póstiti, i ù dán Svétaſgni S. Míssa slúſſati, nepodvéxuje çóvika, kád zá véllike úzroke níje ú stágnu zá póstiti, ní Míssu slúſſati; táko ní Zákon Czarkóvni ú réçenim prígodam nestískaga, dásse párvo odríſeſegna (1) ód Záveze skróvite óprosti.

32. *Up.* U' kóllíko stvári Ispovídnik mórre pomágnkati?

Od. U'trí stvári, kóje dúxnost jmáde nápraviti. I. ákoje óstavio upítati pókorniká ód brója gríjaa, illi ód kóje pótribite okolóvſchine. II. ákoje neváglialo odríſio bréz óblasti Staríſine. III. ákoje ſtó rékao, illi óstavio réchi, i naréditi pókorniku s' ſchiéttom íſkrignega.

Pomagnkájuchi Ispovídnik ú párvoj stvári, úççechi, ná príliku, pókornika, dá dúxnosti néjma ispóvidíti brój, i okolóvſchine gríjaa, dúxanje iznáchi pókornika, i opoménuvſiga ód opákoga náuka, zá svój gríh pókorru uççiniti.

Pomagnkájuchi ú drùghoj, dúxanje izvárſiti reçénna pód brojem 14.

Pomagnkájuchi nápokon ú trechioj, ná príliku, úççechi pókornika, dá túge vrátiti níje dúxan, imádega opoménuti, dá vráti; á kád pókornik nebi táda víſſe naſſase ú stágnu zá íspuniti

(1) Ferr. T. 6. tit. dic. n. 32.

hiti nàrèdbu, ód svóga dúxanje Iſpovídnik zá pókornika (1) povrátiti.

33. *Up.* Náhodeliſe kóje ópchiene úprave zá dóbro vládatiſe, kádaſe prígodi kóji Dogagiaj ſarágneni?

Od. Náhodeſe rázliçite, ód ízvarſiti Naúçitèglјaa prineſénne, i óvde ú krátko ſákupglјene.

I. Gríſi ſarágneni s'díllom imádu bít íspugneni; á náſtojagna, i ùſſillovagna némoghu bítti zadóvoglna: ná príliku: U'bbojſtvo ú Mákarskoj Dárxavi jéſt Dógagiaj ſarágnen. Zá ùpaſt ú óvvi Dógagiaj, U'bbojſtvo imáde bítti íſpugneno; i táko náſtojati úbbiti Cóvika, ílli ízranitiga bréz ſmártni ráana níje Dógagiaj ſarágnen.

II. Díllo gríjaa ſarágneni váglja dáje izvagnſko: i táko míſli pámeti, ní xéglja ſárcza níſu zadóvoglna, kákoje reçéno pód brójem 7.; dálli s' ríçima, ílli s' díllovagnem chiúchiegnaa pótribuje dáſſe ízvarſi. Ná príliku: gdíje ſarágneno krivóvirſtvo, níje gríh ſarágnen, ákoje ſámo ìznutreno, ſáſſvim dáje grih ſmártni. Dákle pótribuje; dá ízvagnſkim náçinom krivóvirſtvo réçeno prikáxeſe, tojéſt ìllì s' piſmom, ílli s' ríçju, ílli s' óſtavglјegnem kójega dílla Boghóçaſnoga.

III. Grih ſarágneni imáde bítti íſtinit, á néſúmgniv: Stó zá bóglje razúmiti, tríbuje znáti, dáje ſúmgna ód dví várſte. Párvu Boghóſlovczi zóvvu ſúmgnu Zákona, á drúghu ſùmgnu Dílla. Súmgna Zákona jéſt, kádaſe ſúmgni, náhodiliſe kóji Zákon, állì né, kóji ſarágnuje, ná príliku, U'bbojſtvo. Súmgna Dílla jéſt, kádaſe ſúmgni, jélli gríh ſarágneni bíjo czilóvito íſpugnen;

(1) Clericatus citans alios Expos. Ecclesiast. C. 122. h. 4.

gnen; jéllì dillo zabrágneno dópatlo dó grija ſmártnoga, i táko réczi ód óstali. Dákle zá dóbro vládatise, ákoje sùmgna lagháná, i bréz témeglja, slóbodnose mórre odriſiti od grija sarágnenoga: ákolije páka sùmgna téxka, i s'témegljom, odríſegne ód grija sarágnenoga (1) pókorniku dáttiſe némorre.

IV. Grih sarágnen nerazùmise, áko níje grih smártni, kákoje reçéno pód brójem 8.

V. Kádaje dópuſchiena oblast Pastíru, zá odriſivari ód grijaa sarágneni suóje O'vcze, tádase razùmi, dá mórre odriſſivati néssamo Mùſko, i Xénsko; dálli jóſchier i drúghe Innostrancze, kójibise ú tómu místu prigodili.

VI. Grih sarágneni razùmitse imáde ù kollíko ríçi Sarágnegna zlámenuju, ílli óbiçaj jést ríçi razùmiti. Táko, ná priliku, ù óvvoj Dárxavi sarágnenje Dógagiaj, kádbi jédan ùdario O'tcza, ílli Mátter. O'vde íme O'tcza, i Mátteere sámo zlámenuje O'tcza, i Mátter náravku, a né duhóvnu.

VII. Kádaje sarágnen jédan grih smártni mágni, nemorrese réchi, dá i grih smártni véchi ù istoj várstì jést sarágnen. Ná príliku; sássvim dáje ù Mákarskoj sarágnen grih blùdni Roddósquarnosti, nístanemagne grih blùdni Prigljubódinstva, kóji jést téxji, sarágnen néjmase sùditi.

VIII. Kádje sarágnen jédan grih, ná príliku, Osquarnùchje Czárkavaa, á drúgho níje nadóstavgljeno, táda sámo razùmitse imádu Osquárnitegli, á né ónni, kójisu, mórre bitti, svítovali, ílli náslali.

IX. Innóstranczi, Tárgovczi, Pùtniczi, i Voj-

(1) Bonacina de Min. Sacram. Pœnit. D. 5. q. 7. p. 6. §. 4.

Digitized by Google

Vojniczi náhodechise, ná prìliku, ù Mákarsko, koj, ù Dógagiaje ù istoj Dárxavi sarágnene ùpadaju.

X. Némorre Ispovídnik Pókornika odríſiti ód Dógagiaja sarágnenogà, sássvim dáje Pókornik ù réçeni Dógagiaj ùpao párvo néghoje bijo sarágnen.

XI. Sássvim dábbi kóji Ispovídnik dóstighnuo ód S. Otcza Pápe óblast zá odriſivati ód svi Dogagiája; nìstanemagne bréz Biskupove óblasti ód gríjaa gnému sarágneni odriſivati némorre.

XII. Ispovídnik, kóji némorre ód Dogagiaja sarágneni odríſiti ù jednómu místu Dárxave, némorre ní ù drùghomu.

I óvvosu póglavite U'prave, s' kójim vládatse (1) imáde jédan Ispovídnik, kádbimuse prigódio kóji sarágneni Dógagiaj.

PO'GLAVGLJE II.

Iziskòvagna vàrhu I, saràgnenoga Dògagiaja.

34. *Up.* STóje Psóst?

Od. Psóst jést izùschiegne (2) pógardni ríçii prótiva Bóghu.

35. *Up.* Ná kollíko náçinaa mórrese psóvati?

Od. Ná çétri náçina. I. Podájuchi Bóghu, ſtósse gnému neprístoji. Ováko Farízei Bógha ópsó-

(1) Ex Rich. T. 3. Anal. Concil. h. t. & Man. Dict. Pontas, De Lamet, & Fromageau.

(2) Luc. Ferr. T. 1. h. t. cit. Commun. cum S. Thoma 2. 2. quæſ. 3. art. 1. in corp.

Digitized by Google

opsóvaſé, kád rékoſe Issukarstu, dá ù ſme Belzébubovo (1) giávle ſzgoni. II. U'zimgljuchi Bóghu, ſtósse gnému prístoji. Ováko psùju; kóji góvorù, dá Bógh níſe právedan, dá níje dóbar, dá níje svemóguch. III. Podájuchi stvorégnù, ſtósse Bóghu prístoji. Ováko psùju; kóji góvore, dá giáva jést svemóguch, dá Vládaoczi Nébbá, i Zémglje (2) jéssu Sùncze, i Míssecz. IV. Pogárgiujuchi S. Sakrámente, S. Móchi, B. D. Máriu, i óstale Svétee (3).

36. *Up.* O'd kollíkoje várstii Psóst?

Od. O'd dví várste. Párva zóvese Psóst polùvirska; á drùghá jednóstruka. Psóst polùvirska jést ónna, kója s' polùvirstvom jést sjedignena; tojést kádase sùprotivi kójemu článu S. Virre, ná príliku, góvorechi: Bóghje láxacz, Bóghse svúda nenáhodi. Psóst jednóstruka jést ónna; kója s' polùvirstvom níje sjedignena, ná prilíku, góvorechi: ná Bóxju srámotu uççinit hóchu óvvo, i óvvo.

Pótribuje znátti, dá jednóstruka Psóst jést, pogargívati s' ríçima nepódobnim hùda prisvéta I'ssukarstvova, Ránne gnégove, Sakrámente, i óvvim príliçna: illi sárdito prótiva gliùdima, illi xivìnam izuschívati kárv neproczígnenu I'sſukarstovu, gnégov Zákon, Vírru S., i Dùſu odkùpgljenù.

O'dviſſe: ìstoj jednóstrukoj Psósti prístojese óvve rìçi sárdito çóviku reçene: " Pássia Virro; Níjedna Vìrro; Pássia Dùſo; Grébena „ Dùſo Pássi Zákone; Níjedni Zákone; Grébeni Zákone, i drùghe Psósti óvvim príliçne: Rázlog jést: jér Vìrra S., Zákon Katolìçanski; i Dù-

(1) Luc. 11. v. 15.
(2) Sapient. 13. v. 2.
(3) Tob. Lohn. Bibliot. T. 1. k. 6

i Dúſa s' kárvglju neproczígnenom Issukarstovom odkúpgljena, ú sébbi úzdarxu níke Svéte ízvarsnosti, pó kójim óssobito Bóghu prístojeſe (1).

Dábbi páka Psóvaocz s' Psóstima reçenim razúmio pogárditi Vírru S., kója némorre bítti pássia Vírra, opsóvati Zákon katolíçanski, kóji právi Zákon jést, a né níjedan, i Dúſu odkúpgljenu, kója némorre bítti pássia, ní grébena; táda s' pogàrgegnem Vírre, Zákona, i Dùſe, ópsovaobi Bogha, podájuchimu ſtómuse nepríſtoji, i táko dárxechi sàm ú sebbi, nadóstaviobi gríju ód Psósti jednóstruke zlóchju nóvvu ód Polúvirstva (2).

Iednostruka Psóst takóger jéssu dílla pogárdgliva prótiva Bóghu uççignéna; ná príliku: ùdaragne Prílike Issukarstove, pgljúvagne ú Nébbo, ſkrípagne zubii (3) i óvvim priliçna.

37. *Up.* Kójoj kríposti prótivise Psóst?

Od. Prótivíse kríposti Boghóſtovstva, kójoj prístojise brániti póſtegne, i slávu Boxju (4); i jést svéger pó sébbi grih smàrtni, ízvan sámo kádbi tkó pridobíven ód véllike sárxbe nésvişno, i bréz hotígna Psóst izùstio.

38. *Up.* Jelli Psóst rechi ískrignemu, ná príliku: " vrághte ódnio: Zémgljate proxdárla: vrát ullómio, i óvvim priliçna?

Od. O'vvosu próklígnagna, a né Psósti, kója pó náuku S. Tómme, ú sébbi Jéssu grìsi smártni, kójisu takóger tolliko téxji, kolliko vechju dùxnost jédan imáde gljùbiti, i çástiti ónni kíp,

B kóji

(1) Sic in Inſtructione Confeſſar. Italice edit. anno 1774. cap. 5.
(2) Leſs. lib. 2. c. 45. dub. 5. per tot.
(3) Com. Doct. rel. a Ferr. h. t. n. 12.
(4) Compend. Bonac. h. t. n. 7.

kóji próklignej Zgàgiase páka, dá prókligñagne kádgod jést sámo gríh máli, illi rádi mállaçnosti próklignagna, i zlá. kógá drúghomu nazívglje, illi rádi pomagnkágna hótigna (1) póðpunoga. Pó náuku dàkle S. Tomme trí stvári izískujuse, zá dá próklignagne dópre dó gríja smártnoga. I. pótribuje, dá próklignagne ístinito póxellise. II. pótribuje, dásse póxelli s' hótignem pódpunim. III. pótribuje, dá zló, kójeseje poxellilo ù próklignagnu, búde vélliko (2).

39. *Up.* Jélli dùxan razlùçiti ú Ispovídi pókornik Psóst izúschienu protiva Bóghu, ód ónne, kójuje izústio prótiva Svétim?

Od. Jést ístinito: jér Psòst prótiva Bóghu, rázliçitu opáçinu ùzdarxi ód ónne, s'kójom Svéti pogárgiujuse; záſtó Psóst ód párve vàrste prótivnaje krjposti Boghoçaſchia; a ód drúghe prótivise (3) Svetóçaſchiu, ſtóje razliçito méggju sóbbom.

40. *Up.* Kójaje dúxnost jednóga Ispovidnika, kádase pokornik ossvagia, dáje psóvao?

Od. O'd VIII. okoſóvſchinaa dúxanje Ispovídnik pokornika upítati: I. Kójuje Psóst izústio, zá móchi zapóznati vélliçinu pógarde pròtiva Bòghu uççignéne, i razlúçiti Psòst jednòstruku òd Psòsti krivòvirske. II. Jélli òdluku ímao Bògha pogárditi: záſto òvva okolòvſchina uzmnòxuje zlóchju, i opáçinu Psòsti. III Jélli znáo, dáje Psòst, ſtòje izústio, i s' ríçju òd té várste jélli psòvati razùmio. IV. Jélli òbiçajan ú psòvagnu. V. Jélli Psòst bíla pròtiva Bòghu, ìlli prótiva B. D. Marji, illi pròtiva Svétim. VI. Jélli ù ísto vríme òpsovao véchie Svéti: jér kà-

ko

(1) S. Thom. 2. 2. q. 76. art. 3.
(2) Alphonſ. de Ligor. lib. 5. dub. 6. n. 83.
(3) Idem lib. 3. trac. 2. n. 130. alios ref.

Digitized by Google

ko jédan porázivſi s' jednim údarczem desset gljúdi, désset grijaa U'bbojstva brójem uççinio-bi; táko véchie Psósti brójem izgovára, kóji s' jédnom Psóschiu véchie Svéti pogárgiuje. VII. kóllikoje pùtaa psóvao. VIII. kádje Psóst krivóvirska imáde upítáti, jélli ná ríçi ód té várste s' sárczem prístao, tojést, jélli ú sébbi dárxao; dáje táko, kákoje psóvao (1): jérbi ù óvvomu Dogagiáju psóvaócz úpaò ú Proklésivo S. O'tçzu Pápi sarágneno.

41. *Up.* Kádase czíniti imáde, dá e psóvaocz úpao ú Dógagiaj Psósti, sarágneni ù Mákarskoj Darxavi?

Od. Hótijuchi zadóvogliti upítagnu, odgováram, dá dvójstruka Psóst sarágnena jést ú Mákarskoj Darxavi. Párva e Psóst, jóſ ákobi bíla i jednóstruka: "psùjuchi óççito Bógka, B. D. „ Máriu, i Svéte. Zá úpasti ú óvvi Dógagiaj, zádostaje jédnokrat sámo óççito izùstiti prótiva Bóghu, B. D. Márji, i Svétim. O'ççito páka súditse imáde, dáje Psóst izùschiena, nessámo kádje príd mnóghim reçéna; dalli jóſchier kadje psóvao jédan ú místu óççitu, ná príliku: ná pùtu; ná tárgoviſchiu; ú kárçmi; i ú óstalim místim, gdíje óbiçaj, dásse (2) mnóghi sakùpgljaju. Rázlog jést, jér ríç óvva, *oççito*, zlámenuje náçin, s' kójim Psóst jést izuschiena.

Drúgha Psóst sarágnena jést: „ kójamu drá„ go drùgha polùvirska Psóst. Stóje Psóst polúvirska, reçénoje pód brójem 36. U' óvvi Dógagiaj ùpadaju néssamo kóji ú místim óççitim psúju; dálli jóſchier i ú skròvitim: i óvvaje rázliçnost méggju sarágnenim Psóstima jednó-

(1) Rotar. cit. Homob. in Appàrat. prò examin. Cler. c. 9.

(2) Cuniliat. de Sac. Pœn. tract. 14. §. 4. & 7.

strukim, i polúvirskim, dá Psósti polùvirske ná kójimu drágo náçin izùschiene, vázdasu sarágnene; á jednóstruke sarágnenesu ónda sámo, kádasu òççito recéne prótiva Bóghu, B. D. Màrji, i òstalim Svétim.

42. *Up* U'padali psóvaocz ù Dógagiaj sarágneni ù Mikarskoj psùjuchi rádi zlá obiçaja, illi ú piánstvu?

Od. Dáje náuk Angeóski Naùçitegl (1), dá sagríſujuchi jédan pózlù obiçáju, kóga nenástoji iskorénuti, pòvoglno sagríſuje: i táko néssamo kòji psúje pózlù obiçáju, dálli jòſchier kò i Psòsti rígha ù piánstvu, ù kòjemu zapóznaje, dá bréz òpaze psùje, ùpada ù Dògagiaj sarágneni; jér s' vògl.om (2) òdluçenom prístaje zlù òbiçaju, i piánstvu. ù kòjoj prígodi páka psùje.

43. *Up.* Kòlliko gríjaa çínni jédan, kòji psuje?

Od. Jédan gríh çínni, kòji jednòstruku Psòst izúschiuje; jér sámo pogárgiuje Bògha, kògaje dùxan çastiti: dvá grija çínni. kòji polùvirsku psòst izúschiuje; jér néssamo pogargiuje Bògha, dálli ódviſſe ízvagnskim náçinom neispóvida Vírrù S. Katolíçansku, kákoje dùxan. Kòjibi páka ódviſie s' sárczem prístao Psósti krivóvirskoi, i táko dárxa ù svòmu razùmu, sagríſiobi tréchim (3) gríjom od névirstva.

O'vvomu nadòstavi, dá Psóst ód kòjemu drágho várste príd drúghim reçéna, nadóstavglja psóvaoczu zlòchiu òd smùtgne, i zlá izgleda.

44. *Up.* Kòju dùxnost imáde jédan, kòji çùje psòvati?

Od. Akoje Psòst krivòvirska, dùxanje òtvaditi psòvaocza Glaváru S. Iziskòvagna, illi Bísku-

(1) S. Thom. 1. 2. q. 78. art. 2.
(2) Cunil. de Sacr. Pœn. §. 2. n. 7.
(3) Rotar. in Appar. pro Cler. c. 9. ſec. 19. n. 3.

Digitized by Google

ſkupu; i òvvoj dùxnosti nezadóvoglivſi kólliko pría, upaobi ù (1) Proklésivo.

45. *Up.* S' kójim rázlozim slúxitse mórre Is-pov'dnik, hótijuchi obrátiti Psóvaocza?

Od. Mórre prikázati I., dá s' óvvim gríjom neuvrígiujese stvorégne, kákono s' Lupextvom, s'U'bbojstvom, i s'Prigljubódinstvom; dálli ísto Bóxje Velliçanstvo, pó náuku S. Jérolima, i S. E'frema (2). II., ùççi S. Augústin, dá psó-vaocz psùjuchi, Issukarsta íznova múççi (3), i própigne. III., dá giavaósko díllo jést Psósti ríghati, kákose ſtíje ú kgníga O'tçitovagna (4). IV., dá stvári nepódobnie ù jednómu kárſchia-ninu zámislitise némorre. V., prikázati mórre, dá Bógh jést O'tacz náſ pó stvoregnu, pó od-kùpgljegnu, i pó nadáregnu svóji millósti. Ná-pokon prikórriti mórre gljubéznivo psóvaocza, góvorechi s' ríçimá S. Efrema (5): " Dókle,
" nehárni çóviçe, míslíſ ná sárxbu dovóditi pri-
" dóbroga tvóga Bógha, kóji tébe s' tollíkim
" dóbrima nádari? Kóji ód víka gljùbechite,
" ód ghlíba tébe slípi, i s' dùhom svójim ó-
" xivi? Kóji sváka nógham tvójim jést pod-
" lóxio, i tébe kád spávaſ, çùva; kád bdíjeſ,
" bráni; kádsi gladan, nassíchiuje; kádsi
" góo, zahódije; kádsi ráztuxen, razvességliu-
" je; kóji ístoga jedínoga Sína svóga prígori za
" tébe odkùpiti: á tí néharan práma gnegovim
" dobróçinstvim, nemillóstiv práma Dóbroti,
" Gljùbavi neizmirnoj, i prigórkoj Múzzi gné-
" govoj, smídeſc psóvati Vírru S., s' kójomsi

(1) Rôt. loc. cit. n. 2.
(2) D. Hieron. in Apoc. l. 7. c. 18. S. Ephr. paræn. 43.
(3) S. Auguſ. ſupra Joann. Herold.
(4) Apoc. c. 2. v. 9.
(5) S. Ephrem paræn. 4. rel. a Lohn. T. 1. h. 1.

„ prosvítgljen, i Zákon Boxánstveni, ú kómu
„ xíveſç, i Dùſu odkùpgljenu, kóju bréz ópa-
„ ze pogárgiujeſc. Déh, áko gljùbisc tvóje vi-
„ kóvito spássegne, svíddise ód zlóchiaa, i opá-
„ çinaa tvóji, i ostal.

PO'GLAVGLJE III.

Iziskòvagna vàrhu II. saràgnenoga Dògagiaja.

46. *Up.* OBíçajuchi Boghósloveczi s' tùmaçegnem Uçítagnaa ód Cári, i Cíni go-vóriti; pítase nájparvo, ſtóje Uçítagne?

Od. Odgovára S. Tómma (1), dá „ Uçíta-
„ gne jést zlóchia Boghóſtovstvu prótivna pó
„ prikórednosti: né dá víſſe nadóstavglja çásti
„ Boxánstvenoj, négho Pravóvirstvo; dálli zá-
„ ſto prikázuje çást Boxanstvenu, ílli tkómu
„ nepristojise, ílli s'náçinom, kóji nepristojise.

47. *Up.* Ná kollíko náçinaa s' Uçítagnem sa-gríſujese?

Od. Ná trí náçina póglavito. I. láxglivo ſtujúchi Bógha, ná príliku: ná Xùdinsku bláguju-chi Vázmenoga Jágagncza, ílli ná Tùrsku ób-rizujuchise; i ovvako çinnéchi, vázda smártno sagrſujese. II. prikóredno ſtùjuchi Bógha, ná príliku: slúſajuchi S. Míssu s' níkim brojem Svíchiaa ínaçje námiſchieni, néghoje ód Czárque zabílixeno. III. Krívo ſtùjuchi Bógha s' ríçima, s' díllim, i s' stvárima, kóje véchie slúxu zá gnégovo uvrígegne, négholi zá slávu, i póſte-gne; ná príliku: spívajuchi S. Míssu s' glásom, ílli

(1) 2. 2. q. 92. art. 1.

Digitized by Google

illi s' ríçima zanovétglivim. Ná óvva dvá pósliidgna náçina uçitajuchi, áko neùlazi smútgna, i zlá ódluka, dálli nésvigegne, illi príprosnoſt (1), sámo s' málim gríjom sagríſujese.

O'dviſſe trójstruko e Uçítagne; tojést kipóklonstvo, çáragne, i Gonétagne. Kipóklonstvo çínnise podájuchi stvorégnu çast Bóghu prístojnu.

48. *Up.* Kollikóstrukoje kipóklonstvo?

Od. Trójstruko. I, Kádase s' rázumom dárxi, á s' vógljom prikázuje stvoregnu íznutrena, i ízvagnska çast, kójase Bóghu prístoji; i óvvoje pódpunno kipóklonstvo, kóje dvá gríja smártna ùzdarxi, tojést ód Névirstva, i Uçítagna. Párvije prótivan Vírri S., á drùghi Boghóſtovstvu, ód kóji bréz vlástite óblasti Ispovídnik odríſiti némorre. II., kádase s' rázumom zapóznaje, dá çást kójase çinni kipu, illi giávlu, neprístojnaje; álli zá dóstignuti ſtógod ód giávla, illi kípa, prikázujese çást, kójase sámu Bóghu prístoji, ód kóje várste jést ónna, kóju Vileníczi, i çaróvnicze giávlu pódaju. Rádi óvvoga kipóklonstva ùpadase ú Proklèstvo, ód kóega mórre sváki Ispovídnik odríſiti. III., kádase s' ízvagnskim díllom çásti kíp, illi vrágh rádi sáma stráha mùkaa, illi smárti vrimenite; ná prílíku: prikázujuchi vrághu, illi kípu Posvetíliſchie, illi Támgnan, ód kóje várste bí kipóklonstvo S. Marcellína Pápe, i drúghii. O'vvo kipóklonstvo sásvim dá nije právo, ní íznutreno, níſtanemagne prótivechise ízvagnskomu ispovídagnu Vírre S., i kríposti Boghóſtovstva, ùzdarxi ú sébbi opáçinu (2) pritéſkoga gríja smártnoga, ód kojega imáde óblast zá odríſiti sváki Ispovídnik.

(1) Com. Doctor. rel. a Ferr. T. 7. h. t. n. 5. & 6.
(2) Ferrar. T. 7. tit. Superſtitio n. 9.

49. *Up.* Stòie çaragne?

Od. Jést nèki vráxji náçin, s' kójim dílluiuse stvári çudnòvate (1) pó kripósti sámi ríçi. O'd óvve vàrste, ná príliku, Jésu ónni çarovníczi, kóji ú vríme Xénidbe izgovárajuchi níke ríçi prímngljene ód giavaóski Nauçitegliaa, smétaju ílli zá uvik, ílli zá púnno gódinaa díllovagne Xénidbe méggiu ónnim, kó isu vinçáni. O'vvi (2) náuk prínossi Velliki Naúçitegl Czárque S. náſ S. Jerolim.

50. *Up.* Pó çemu zapoznájuse çarovníczi, i ostáli òvve várste giavaóski Naúçitegli, i ùçeniczi?

Od. Zapoznájuse I. pò óssvagegnu sébbe ístoga. II. pó svidoçánstvu Díionika íste zlóchie. III. pó písmu, billigu, ílli peççatu, s' kójim giáva obiçaie bíllixiti çarovníke. IV. Kádabise násla (3) kója vóichiena príllika ná íghli nátaknuta. V. pó prítgni, s' kòjom obechiájese kòmu náhuditi, i ístinito páka náhudiloseje. VI. pò svídoçanstvu, s' kòjimbi tkò ízistinio, dáe vídio jednòga gdísse máxe, ílli òtrov dáe Xivòtini, pò kòjemu páka Xivòtina pòczaikaſe.

51. *Up.* Stòje Gonétagne?

Od. Jest iziskòvagne stvári skròvite, ílli gátágne doſſásne, zazívajuchi ù pòmoch giávla, i (4) náuk gnégov.

Gonétase páka ílli òççito zazívajuchi s' ustima giavaòsku pòmoch, ílli slùxechise s' kòjim zlamégnem, pò kòjemu znádese, dáchie giáva òdkríti stvár skròvitu, ílli skròvito gòvorechi níke

(1) Viva quæſt. 5. art. 4. n. 2.

(2) Relat. in Hierolex. Macri tit. hydromantiæ.

(3) Bonac. T. 2. diſp. 3. quæſt. 5. punc. 5. prop. 7. fol. 128. n. 12.

(4) Com. Doctor. rel. a Ferrar. T. 7. h. t. n. 12.

Digitized by Google

níke ríçi, i çinnechi níka zlamégna (1), kòja pò sebbi krípositi neimádu ní sádaſgna skròvita oççitovati, ní doſſasna objáviti.

52. *Up.* Gonétalise ónda, kád jédan slúxechise s' níkim ísprazním zlamégnima, góvori: " Já „ s' óvvim nerazúmnim giavaósku pómoch zazí„ vati?

Ód. U' óvvomu Dogagiáju prótivnesu ríçi díllovagnu: jér sássvim dá nerazùmi gíavaósku pómoch zazívati (2); níſtanemagne pó zlamégnima góneta stvári, kóje náravskim náçinom nedósixuse.

53. *Up.* Ná kollíko náçinaa gonétase óççito zázivajuchi giavaósku pómoch?

Od. Iz méggiu óstali gonétase óççito giavaóskoj pómochi ùtiçuchise I., kad giáva iz níki Prílika odgovára, íl]i káda prikázavſise ú tílu, stvári skróvite odkríje. II., Káda pó kripósti níki ríçii, illí zlamégnaa uskrissuju mártvi, i skróvita dokázuju. III., Kádase gonéta króz sán. IV., Kádase gonéta çinnéchi níka zlamégna ù stíni, ù dárvu, ú kniga, i ú ovvim prílíçnim. V., Kádase gonéta pó níkim zlamégnima, kójase ú vóddi ukázuju. VI., Kádasa gonéta pó níkim zlamégnima, kójase ù Aéru prikázuju (3). VII., Kádase gonéta pó níkim zlamégnima, kójase ú oggnu prikázuju.

54. *Up.* A ná kollíko náçinaa mórrese skróvito gonétati?

Od. Gonétase I. pó Zvízda zá izúznati stvári, koje vísse ó sámoj vògli çòvicjoj. Gonétase II. vídechi létiti Ptízze, i hòditi Xívine, bílixechi bròj, stágne, koráçagne, i drúgha, zá stvári

(1) Vivà q. 5. art. 2. n. 2.
(2) Viva loc. cit.
(3) Ecsar. T. 7. l. cit. §. 14. & ſeq.

Digitized by Google

ri skróvite izúznati. Gonétase III. çújuchi pi-vati Pizze, príviati Xívine, govóriti, ílli kínuti çóvika, ílli mártaçka nóssila sùsritnuvſi, i óstala. IV. gonétase razglédajuchi çóviçje nóghe, óbraz, rúke, i óstale díle tíla (1) gnégova.

O'vde pótribuje znáti, dá kádase rázgleda, ná príliku, rúka çóviçja, i gonétase prignúchie gnégovo ná hólost, ná blúdnost, i óvvim prìliçna, tádase nesagrìſuje; jér razglédajuchi náravsko slóxegne, zapóznatse mόghu çóviçja prighnuchia. Dábbi paka tkó pó razghlédagnu, ná príliku, nóghe, prízvao jednomu bóghastvo, Bisküpastvo, ílli drúgho glavarstvo, smártnobi sagríſio (2).

55. *Up.* Svá Gonétagna prístojelise ístoj várſti grìjaa?

Od. Illimu Gonétagna bíla s' óçęitim, ílli s' skróvitim zazívagnem giávla, svássu ód íste várste grìja. Alli ú Ispovídi upìtatse imáde Pókornik, jélli óçęito giavaósku pómoch zazìva, zá dóchi ú poznágne, dá nìje sagríſio s' kojim drùghim rázlìçitim gríjom, ná príliku, krivóvirstva, kipóklonstva (3), kóji pótribito imáduse ispòviditi.

56. *Up.* Náhodilise jós kója vragóllia?

Od. Izvan réçeni náhodise jóſchier Isprazno Zamíragne, s' kójim skróvito giavaòska pómoch zazivase, zábuduchi, dá pótribitoje slúxitise s' níkim pomóchima, kòje vrídne nísu zá dóstighnuti stvári varhunáravske (4).

57. *Up.* O'd kóllikoje várſti I'sprazno zamíragne?

(1) Ferrar. loc. cit. & Viva q. 5. art. 2. n. 4.
(2) Viva loco cit. n. 9.
(3) Idem loc. cit. n. 7.
(4) Templ. Morale h. t.

Digitized by Google

Od. O'd IV. várste, káko ópchieno ùççe Náúçitegli. I. Káda pó níkim néznanim ríçima, pó níkim úbrojenim póstima, ílli drúghim nevrídnim zlamégnima çékase ulítje Náuka, i Múdroſti bréz pótribitogą nástojagna, i trúda. S' óvvim ísprázním zamíragnem slúxuse krivóvirczi ſésnaestoga Víka (1), zváni Prikárstitegli, kóji s' jédnim napítkom dóstighnulibi tólika úmigna, i náuke, kóje párvo neznádiju, pák kádbi z ikleli Czarkovgnáczi náſſi múdrost budálastu gníovu, svùbi izgúbili, i óstali ú párvim imíſnam neúmigna. II. Kádase thó sluxi s' níkim stvárima, i likáriam nepódobnim zá dóstignuti zdrávglje gljúdi, ílli Xivínaa. Ovvákisu, kóji narégiuju nemochníku, dá úzme jáje ód czárne kókoſſi, dá, ná príliku, ránnu príkrixi trínaest pútaa, áko xélli ózdraviti. III. Kádase zamíraju níke doſásne ſtvári pó zlamégnima, kójanísu vrídna doſásna ugonénuti. S' óvvim Ispraznim Zamíragnem slúxuse, kóji ú vrime íghre promígnuju místo, zá dóbbiti; kóji s'sóbbom nósse níko dárvo, zá bítti sríchni; kóji néchie dá píju kád drùghi píje, zá neúmriti ú isto vrime; kóji rháne jája snesénа ú Vélliki Pétak, zá útarnuti óggagn kádje pótriba; kóji (2) dárxak métle ízvarchiu náopako, káda súmgne, ná kóju Xénnu, dáje víſchiza, zá dá némorre ízachi. (3) IV. Kádase nósse ná sébbi Svéte Mochi, úffajuchi isprazno, dásse néchie pó nijedan naçin umríti ú bójn, ù gríju, i ú óvvim príliçnim.

A'kobi páka (4) jedan ùffaose dóstighnuti stvá-

(1) Dict. Theolog. Portat. h. t.
(2) Ferr. h. t. n. 48. 49. 50.
(3) Henno tract. in Decal. diſt. 1. q. 4. con 5.
(4) Templ. Morale h. t.

Digitized by Google

stvári réçene pó úttoçiſchiu Svéti, tadábi kríposno, i Svéto bilo bóghógljubstvò, á né Isprazno Zamíragne.

58. *Up.* Pó çému móghaobise vládat Ispovídnik zá dóchi ú poznágne kádase sagríſuje smártno, kádli s' málim grijom uçítajuchi?

Od. O'pchieno Naúçitegli (1) podáju níkolliko úpravaa, s'kójimse vládat imádu Ispovidníczi, hótijuchi zapóznati kádaje gríh smártni Uçítagne, á kádaje grih máli.

U'prava I. kádase dárxi, ílli vírruje, dá níke ríçi, níka zlamégna, níka dílla písma, níke prílike várshesu uçinniti kóju stvár, zá kóju nì pó svójoj náravi, ní pó záztavgljegnu Bóxjemu, ní Czarkóvnomu (2) kríposti neimádu, svégerje Uçítagne, i smártnose sagríſuje.

U'prava II. káda Mòllitve, písma, zlamégna, i óvvim prilíçna, íllise razúmiti némoghu, íllisu ísprazna, ílli láxgliva; ílli búduchi stvári dóbre, i svéte, nadóstavgljajuse níke okolóvſchine, brójí, náçini, bíllizi, zlamégna, místá, vriménna, i drúgha névridna, i isprázna, svégerje Uçìtagne, i smártno sagrìſujese.

U'práva III. káda pó zlamégnu, pìsmu, Mòllitvi, i dìllu sássvim dá dóbru, i krìposnu, ìstinito, i bréz súmgne úffase dóstighnuti ſtósse xélli, á nébuduchi nì ód Bógha, nì ód Czárque obechiáno, dá pó kripósti stvári réçeni ìstinito, i brez súmgne dóstighnutise imáde ſtósse xélli, svégerje Uçítagne, i smártnose sagrìſuje.

U'prava IV. kádase slúxi tkó s'stvárimá Svétim zá svárhu ìspráznu, i nekórisnu, ìlli pó zla-

(1) Com. Doct. rel. a Ferrar. h. t. n. 55.

(2) Concil. Mechliniense anno 607. tit. 15. de Superst. c. 3.

zlamégnima, i stvárima ìspraznim nástoji dóstighnuti svákojaku stvár, svégerje Uçítagne, i smártno sagríſu ese.

U'prava V. Kádase rázborito súmgni, jéllise dóstighnula stvár kója s' jákoſchiu, i pómochiu náràvskom, illi s' Uçítagnem, i pómochiu giavaóskom, svéger súditse imáde, dásseje dóstighnula pó skróvitoj kripósti náravskoj, i táko dá níje Uçítagne.

O'vde svítuju Naùçitegli, dá hótijuchi kójigod slúxitise s' stvárima sùmglivim zá ſtógod pó gnima dóstighnuti, ímaobi réchi, dá stvár, zá kóju nástoji, pó níjedan náçin nerazúmi dóstignuti, áko ſkakova vráxia pómoch ùllázi zá táko dostignuchje.

U'prava VI. Kádase rázborito zapóznaje, dá stvar, pó kójoj ſtógod dostíxese, níje pó naravi varsna ímati snágu, i krípost zá ízvesti íz sébbe tollíko; a súmgnise ímali snágu, i krípost réçenu ód *Bógha*, illi ód vrága, svégerje Uçítagne, nít prúdi réçhi, dásse nerazumi s' giavaóskom pómochiu díllovati, prótivechise tádá ríçi díllu istomu.

U'prava VII. Káda çóvik dóbar, i pámetan dílluje ſtógod çúdnovato, czínitse imáde, dá dílluje náràvskim, illi jóſchier í várhunaravskim náçinom, á né pó Uçítagnu, i giavaóskoj pómochi: jérbo níjedan néjmase (1) cziniti ópak, ákose ópak nepokázuje.

U'prava VIII. Svése dóstixe pó Uçìtagnu, illi vehóma súmgnitse mórre, dáje pó Uçítagnu, káda nadóstavgljajuse, kánno pótribite, níke okolóvſchine smíſne, íspraznе, i nepódobne.

U'prava IX. Sváko Uçítagne, kójese çínni s' óç-

(1) Cap. In cunctis 52. cauſ. 11. q. 3. c. Mandata 6. & c. Dudum 17. de præſumptionib.

Digitized by Google

òççitim zazívagnem giavaóske pómochi ; ílli s' ríçju, ílli s' díllom ; ílli s' zlamégnem ; kóje znádese, dáje ód giávla iznaſásto ; i dá pó gnému giáva dílluje ; svégerje gríh.

U'prava X. Sássvim dá Uçítágne, kójese çínni s' úggovorom skróvitim giavaóskim ; ílli s' skróvitim zazívagnem pómochi gnégove ; pó svójoj várstí svégerje gríh smártni ; níſtanemagne príprosnost, neznágne ; i velléznanost, ákóse nìje póvirrovalo ; ogovórit (1) mórre né ód máloga, dálli ód smártnoga gríjá.

59. *Up.* Stóssu çíni ?

Od. Jéssu níka Ucítagna ; s' kójim pó kripósti zlamégnaa, dílaa ; i giavaóske pómochi çínnise (2) ſkódda ílli Iskrignemu, ílli ímagnu gnégovu.

60. *Up.* O'd kolliko várstí náhodese çíni ?

Od. O'd dvì várste : Párva pó réçenim zlamégnima, pó díllim, i giavaóskoj pómochi çínni ſkóddu xivótu çóviçjemu ; i ímagnu gnégovu. S' óvvim çínima zadájese smárt gljúdima, máloj díçiczi, i xivótini : úzrokujuse bóllesti ; çínnese Xénne néplodne ; smétase íspugnegne dílla Xénnidbenoga ; uzbúgiujuse vítri, krùpe, i dáxdi vehóma ſkódni xívgljegnu gljúskomu. Drúgha várstа çìni pó réçenim zlamégnima, díllim, i giavaóskój pómochi uzbúgiuje sárcza gliùska ná ósvetu, ná ómrazegne méggju vinçánim, ìlli ná néçistu gljùbav méggju slóbodnim. S' óvvim çínima néssiluje vògljų çóviçju giáva, táko dá jákost óstaje ú çóviku, káda hóchie, zá odóllitì óvvim prikóreduim uzbúgegnima (3).

61.

(1) Com. Doctor. rel. a Ferr. h. t. n. 55. & ſeq.

(2) Com. Doctor. rel. ab eodem l. c. n. 65.

(3) Ferr. loc. cit. n. 67. 68. Clericat. in Erot. Eccleſ. h. t. c. 25. per totum, cit. Delnum.

61. *Up*. Jélli dopúſchieno çíni rázvarcki s' nóvim çínima?

Od. Níje ú níednoj prígòdi: rázlog jést, jér níje níkad dopùſchieno ſtógod uçìnniti, nì drúgoga násláti dá uçìnni; ſtòsse bréž grìja némorre uçínniti: i táko tríbujuchi nóvve çíni ùçínniti žá párve rázvarchi, sagríſiobi s' pritéxkim grìjom, tkóbise ná tó ussúdio.

Pó ísti náçin téxkòbise sagríſilo; pó svidoçánstvu A'poſtola Pávla S. (1), Kádbise jednómu dopústilo, dá, bréž dáje mógljen, sám pó sébbi s' nóvvim çínim párváſghe rázvarxe; zábuduchi dábbise ú tákovu Dogagiáju prístalo zlóchi, i grìju drúghoga.

62. *Up*. A jélli bárem dopúſchieno, hótijuchi rázvatchi, çíni, raždríſiti úzle, izgórriti bìççe vlássa, i ostále çaróvlije razmetnuti prikárstivſise, prímivſi S. Sakrámente, i òpravſi rúke?

Od. Néssamoie dopúſchieno, dálli jòſchier dòbro dìllo jést úzle razdrìſiti, i bìççe vlásaa (2) izgòrriti, i çaròvglije ostále s' náçinom réçenim rázmetnuti, ìmajuchi sámo òpažu, tojést neçínniti dílla istúmáçena zá vrágu ugóditi, i s' pómochiu gnegovom slùxitise; dálli za pogardítiga (3), i razmetnúti zámçicze póstavgliene s' náçinim dopúſchienim.

63. *Up*. U' Mákárkoj Dárxavi kákose imáde razùmiti, dáje sarágnen óvvi Dógagiaj?

Od. Razmíſgliajuchi ríçi, s' kójim óvvi Dógagiaj jést sarágnen, ú náſſoj Dárxavi, góvorim, dá ùpadaju ù réçeni saragneni Dógagiaj kóji çáraju, ílli çíni póstavgliaju drùghomu, óççito, ílli skróvito giavaóskoj pómochi útiçuchise.

(1) Roman. 1.
(2) Scotus in 4. diſt. 34. quæſt. unica.
(3) Suarez alios cit. T. 1. de Relig. l. 2. c. 17. n. 19.

Digitized by Google

se. Takoger kóibi na kójimu drágho náçin uçítali slùxechise ópako s' Svétim Sakrámentima, i s' Svétim ríçima, s' Svétim stvárima, i Náçinim, bréz óssobite óblasti nébi móghli príatí odríſegne, ízvan sámo kád Uçìtagna sjedignena nébi bíla s' réçenim Svétim Sakrámentima, Svétim stvárima, Svétim ríçima, i Náçinim.

64. *Up.* Stósse razùmi " ópako slùxechise s' „ Svétim Sakrámentima?

Od. Razùmiise imáde, dá néssamo sarágnenasu vráxtva kójabise uçínnila, òpako i svetógarno slùxechise s' prísvetim Sakrámentom Tíla, i kárvi I'ssukarstove, kóji sám ìz méggju sví sédam ùzdarxise ù stvári stávnoj, káko górvore Boghósloveczi; dálli jóſchier kádbi tkó uçítajuchi ùzima pó ùsta rìçi, i stvári, pó kójim bívaju ostáli Sakrámenti, kóje stvári, i ríçi Látíni zòvu Máteriu, i Fòrmu.

65. *Up.* Bílli ùpao ú gríh sarágneni Uçitagna jédan, kójibi póstavio kóju stvár nesvétu pód úbrus Otára, gdísse ìma réchi S. Mìssa, zá páka s' ístom stvárju slùxitise ú vragólia?

Od. O'vvobi bílo právo Uçítagne: jèrbo zá dóstighnuti opáku svárhu çékaoje nìko òssobito vríme, ù kòjese dìlluje S. Sakrámenat. S'ístom óvvom própaſchiu slùxise ònni, kóji zá smésti dìllo Xénidbeno, çeka vríme, ú kójese çínni Sakrámenat Vinçágna, kákoje reçéno pód brójem 49.

66. *Up.* Ná kòji náçin ímaobise súditi jédan, kójibise slùxio, správgljajuchi vragólie, s' Svétim Mòchima, s' Súdima posvechienim, s' Hódichiam Misnikim, s' ríçima Pisma S., s' Vángegljem S. I'vana, s' Zápisim, s' Zlamegnem S. Xrìxa, ſ' I'menóm I'ssusovim, s' Párstenom Xénidbenim, i s' ostalim S. stvárima óvvim príliçnim?

Od.

Od. I'sti ónni súd ód óvvoga çínnitse imade, kóji mállo párvo uçígnen bí ód ónni, kójibise ópako slúxili s' Sakrámentima; záſto svá óvde póbrojena (1) úzdarxe ú sébbi Svétignu, ílli iznútrenu, ílli ízvagnsku, rádi kóje ód Vírnikaa çástese: i táko úpaobi ístinito ù Dógagiaj sarágneni.

67. *Up.* Kójesu Svéte stvari, s' kójim uçítajuchi, ùpadase ù Dógagiaj sarágneni?

Od. Pó náuku S. Tómme, i ostáli Boghóslovaczaa Jéssu Kóje slídu (2). I. O'pchiena I'spovid. II. Bùbagne pársjju. III. O'tçe Náſ. IV. Blágoslov Bískupov, i Misniſki ú S. Míssi. V. Oſkropgljégne Vódde blagoslóvgljene. VI. Svákko Sákramentano pómazagne. VII. Móllitva ú Czárqui Posvéchienoj.

Odvìſſe s' ímenom òd stvárii S., ízvan póbrojeni, zóvuse S. Prílike, Támgnan, Vòssak, krùnicze, i svá ostála, kója pó náçinu S. Czárque obiçájuse blagoslóviti, ílli (3) posvétiti.

68. *Up.* Stòsse razùmi s' I'menom Svéti ríçi, i náçinaa?

Od. Néssamosu Svéte ríçi ónne sáme, kójese úzdarxu ù svému S. Písmu, dálli jóſchier i ostále Móllitve, s' kójim Czárqua S. obiçáje slúxitise. Takóger ónnosu Svéti Náçini (4), pó kójim bívaju, i podígliujuse ú Czárqui Katolíçanskoj Svéti Sakrámenti.

69. *Up.* Stósse narédìti ónnim, kòji pòznaju çarovnike, i drùghe òvvim prílìçne?

C *Od.*

(1) Rotar. in Appar. c. 9. ſect. 9. §. 2. n. 4.

(2) D. Thom. 3. part. quæſt. 87. art. 3. Et Scotus in 4. diſt. 21. quæſt. 1. aliiq. rel. a Ferrar. tit. Peccatum n. 52.

(3) Cuniliat. trac. 14. §. 3. & 4.

(4) Idem loc. cit. n. 5. & 6.

Digitized by Google

Od. A'koje dopárla zlòchia çarovníkaa ; i drúghe opáke ód óvve várste çégljadi dó krivóvirstva , pòd proklęstvo dúxnostje svákoga kóji znáde , oppòviditi ſilli Glaváru S. Iziskóvagna , ſilli (1) Bíſkupu.

Pò isti náçin ákose znáde , dá uçítajuchi òççito , ſilli skróvito úticzalisuse vráxijoj pómochi , príd Glavárom réçenim dúxnost imáde sváki ósvaditi çarovníke , Uçítavcze , i óstale , káko i krivòvircze (2).

70. *Up.* Dábbi pròsijo pókornik ú Ispovidníka kóji Lik duhóvni pròtiva vragóliam , ſtóbimu ímao narediti Iſpovìdnik?

Od. I'maobiga naùçiti , dá zá oslobóditise òd sváki Caròvliaa , Cíni , i Uçitagnaa pòtribitoje I , ímati xívu Vírru , ì U'ffagne stanóvito ú Bógha , i ú pómoch gnégovu Boxánstvenu. II. Vrúchie móllitve s' postom sjedígnene Bòghu prikázati. III. Karſchiégne Svéto prímiti , ákoje névirnik. IV. Gríje ispóviditi , ákoe karſchien. V. Prímati Prisvéto Tilo , I'ssukarstovo. VI. Boghògljubno zazívati , Ime prislátko I'ssusovo , B. D. Márie , S. Angela Stráxanina , i óstali Svéti. VII. Céstokrat zlámenovatise. VIII. Nóssiti ná sebbi Móchi Svete , Vóska , Krúva , Sólli blagoslóvgljene , i óstali stvári pó náçinu S. Czárque posvéchieni. IX. Céstokrat ſkròpitise s' vóddom blagoslóvglienom. X. Slúxitise s' Záklignagnim (3) odrégenim ód S. Czárque.

71. *Up.* Dábbise ósvadio jédan pókornik , dáje çára , Cìni póstavglia , ſilli uçíta , ód çéssa òssobito Iſspovídnik dúxanje gnéga upítati?

Od.

(1) Innocentius IV. Conſt. 18. incipient. Noverit.
(2) Lupus part. 3. lib. 15. rel. a Ferrar.
(3) Bonacina T, 2, diſp. 3. q. 5. prop. 5. n. 10. & Fer. t. n. 77.

Digitized by Google

Od. I. Upítat imáde, zá kòju svárhu slúxiose jést pókornik s'réçenim vragóliam: dá nìje, ná príliku, zá íspuniti sárxbu;, òssvetu, blúdnost, lákomost, ìlli zá díçitise s' ízvagnskom Svétignom, ſtóbi ú sébbi úzdarxalo zlóchiu, i própast jednóga liçúmirstva svetógatdnoga. II. Upítat imáde, dá nìje pòçem giávla dárxao zá Bògha, prikázujuchimu Posvetíliſchia, i Mòllitve, ſtóbi bílo kipóklonstvo. III. Upítat imáde, dásse níje póçem ódrekao Bógha, B. D. Márie, Svéti, i Katolìçanski S. Sakrámenataa, ſtóbi bílo odmetnúchie òd Vírre. IV. Upìtat imáde, dá níje póçem vírrovao, dá giáva jést pràvi Bógh, dáje dóstojan póklona, dá níje ossúgen, dá nàslidniczi gnégovi neossùgiujuse, ílli dá níje zanikao kóji drúghi çlán S. Vírre, ſtóbi bilo krivovirstvo. V. Upìtat imáde, dá nìje póçem kóje psósti ríghao prótiva Bóghu, Covìçánstvu I'ssukarstovu, B. D. Márij, i ostálim Svétim, ſtóbi bíla psóst krivóvirska, íllì jednóstruka. VI. Upítat imáde, dásse níje póçem zló slúxio s' stvárima Svétim, a návlastito s' prísvetim Sakrámentom Tíla, i kárvi I'ssukarstove, ſtóbi bílo svetógargie. VII. Upítat imáde, dá nìje póçem úpao ù prismrádni grìh blúdni s' giávlom, kàko obíçaju Vileníczi, Carovnìczi, i Viſchicze, ſtóbi bíla blúdnost ód rázliçite várste. VIII. Upìtat imáde, dá níje póçem s' vragóliam úzrokovao kóju ſckiéttu Iskrignemu ù sídbam, ú Vínogradima, ú Xivótini, á návlastito xivótu gljuskomu, ì máloi Díçiczi. Nápokon upítat mórre ód drùghi okolóvſchinaa, kóje Ispovídnik bùde rázborito czíniti, dássu pótribite.

72. *Up.* Stòje dùxan Ispovídnik naréditi pókorniku òd òvve várste?

Digitized by Google

Od. Narédit imáde Ispovídnik, I, ákoje pókornik uçínnio kóji úgovor s' giávlom, dágga ú tá çás rázmetne, i ód giávla odréçese, II., dá ſzgori, ílli dá pridáde Ispovidníku písma, zlaménga, ílli bílighe ód drùghe várste: ákolije páka pókornik giávlu písmo uçínnio, níje pótribito, dámu bùde ód giávla povráchieno; záſto pó právoj pókori sváki ùgovor s' giávlom razvárxujese. III., dá pópravi ſchiettu uçignénu I'skriguemu pó vragólia, slúxeckise Ispovídnik s' upravam ód povráchiegna. IV., A'koje pókornik nadóstavio óvvomu uçítagnu i právo krivóvirstvo, prikázatimu, dáje úpao ù Prokléstvo Svétomu O'tczu Pápi sarágneno, ód (1) kójega odríſitse némorre bréz óssobite, i vlástíte óblasti.

PO'GLAVGLJE IV.

Iziskòvagna vàrbu III. Dògagiaja Saragnenoga.

73. *Up.* STó hóchie réchi, osquárnuti Czárquu?

Od. Hóchie réchi pogárditi (2) Svéto Místo s' dillim prótivnim svétigni gnégovoj.

74. *Up.* Kójoj kríposti prótivise osquárgnegne Czárkavaa?

Od. Prótivise kríposti Boghóſtovstva: rádi çéssa kádase Czárqua osquárgnuje, Boghóslovczi úççe, dá (3) pogárgiujuchi Svéto Místo, svetógardno sagríſujese.

75. *Up.*

(1) Henno Tom. 4. diſp. 1. quæſt. 4. concl. 4. & Ferrar. h. t. n. 77. 80. 81.

(2) Richar. Concilior. T. 3. h. t.

(3) Ferrar. tit. Sacrilegium n. 7.

75. *Up*. Sjedígnujelise zlóchia, i própast ossobita Svetógargia sá svákim grijom, kojise ù Czárqui çínni?

Od. Né: dálli ónni grísi sámo zóvuse svetógardni, kóji, pó (1) tùmaçegnu Zákona Czárkovnoga, osquárgnuju dóstojanstvo Místa posvéchienoga.

76. *Up*. Ná kollíko náçinaa osquárgnujese S. Místo?

Od. Ná pét. I., pokopájuchi (2) névirnika. II., pokopájuchi kárſchianina pròkleta, i oppóvigena (3). III., ùbbojstvo póvoglno ú Czárqui (4) çínnechi. IV., téxku ránnu ù Czárquī (5) zadájuchi, s' prolítiem kárvi; táko dá zá osquárnuti Místo S. nítje zádosta sáma téxka ránna bréz prollìtja kárvi, ní prolítje kárvi bréz téxke ránne. V., dillo prísmrádno blùdno (6) ispúgnajuchi, ílli póvoglno pút çoviçánsku prolíjuchi ú S. Místu, íſtom dássu óççito réçena dílla néçista uçignéna.

77. *Up*. Stó úzrokuje osquarnúchie S. Místa?

Od. U'zrokuje I., dásse némoghu pokopávati tiléssa Vírnikaa, dókle nébude blagoslovglién S. Místo, i s' blágoslovom rcçenim osquarnùchie díghnuto. U'zrokuje II., dásse meggiùto vríme némoghu dílla Boxánstvena ù Místu S.

(1) P. Remigius a S. Eraſmo T. 2. lib. 3. tit. 49. n. 12. R. 2.

(2) Can. 28. d. 1. de Conſecr.

(3) C. 3. & fin. 24. q. 2. c. 13. §. credentes de hæretic. & c. 7. de Conſecr. Eccl.

(4) Can. 19. de confecr. d. 1. c. 4. h. t.

(5) Can. 20. de conſecr. d. 1. & c. fin. h. t. c. un. eodem in 6.

(6) Cit. Can. 20. & c. unic. h. t. in 6. & c. 5. de Adulter.

ósquarnutu çínniti, ízvan (1) sáme pótribe zá príçéstiti ú nájposlidgnoj nemóchi bolesníka; ú kójoj prígodi moghlabise ù réçenomn Místu S. ósquargnenomu, nenáhodechise drúgha Czárqua, réchi S. Míssa, prósſechi pría óblast ód Bískupa, za podíliti bolesníku nájposlidgne Príçéſchiegne.

78. *Up.* I'zvan Priçéſchiegna ù pótribi, mórrelise joſ kóji Sakrámenat podíliti ú Místu S. ósquarnutu?

Od. Mórrese podíliti I., Svétaçno karſchiégne tollíko (2) Díçiczi, kollíko ùzreslim Mládichim. II. Krízma. III. Pokora. IV. Xénnidba.

79. *Up.* Kóje pédipse odrégiuje Zákon pròtiva ónnim, kóji ù Místu S. ósquargnenu zabrágnena dílluju?

Od. O'vve dví, kóje slíde. I., sagríſuju smártno. II., ód Stariſine móghu (3) bítti téxko pedipsáni.

80. *Up.* Dábbi jednóga pósli smárti, i pokopágna ú Místu S. oppóvidili káko prókletá, bílli óstalo ósquarnuto Místo S., kád tílo proklétoga nebi údigl izbáczili?

Od. I'stinito bí óstalo ósquarnuto (4). Ovváka nésrichia prísкоççi névoglnomu A'rkibiskupu Márku-A'ntonu Dóminiſu, kóga u Rímu pósli smárti bùduchi ossùdili káko krivóvircza, bí iskopáno Tilo gnégovo íz Czárque SS. A'poſtolaa, i ód (5) jednoga karvníka ìzgoreno gódiſchia 1624.

81.

(1) Can. 11. & 12. de conſ. d. 1. De conſenſu tamen Epiſcopi, ut docet S. Thom. p. 3. q. 83. art. 3. ad 2.

(2) Cap. Quoniam de Senten. Excom. in 6. Et Paſſerinus rel. a Cleric. h. t. q. 18.

(3) Paſſer. ab eod. cit. diſp. 10. c. 1. & c. 5.

(4) Paſſerin. diſp. 8. c. 11. n. 5.

(5) Battaglin. in Annal. Sacerdot. & Imperii d. Anno 1624. n. 11.

Digitized by Google

81. *Up.* O'stajeli ósquargneno Místo S. pó ukopágnu Sínçichia malákna Róditegliaa névirni ?

Od. O'staie, káko (1) skúpno úççe Nauçitegli. A' mnóghi drúghi dárxe prìliçno ístini, dábbise osquárnulo S. Místo, kádbise ukópalo Díteſcze nékarſchieno Róditegliaa kárſchianaa.

O'vde zabílixi, dá kád Díteſcze úmre ù Máteri, i s' gnóm zájedno ukópase, sássvim dá níje bílo kárſchieno, neosquárgnujese níſtanémagne S. Místo, zábuduchi dásse czíni káko jédan (2) dijo tíla Mátere svóje.

82. *Up.* Pó ukopágnu jednóga krivóvircza ù Místu S. óstajeli ósquargneno Místo ísto ?

Od. Neóstaje, áko krivóviracz (3) níje oppóvigen pó ímenu.

83. *Up.* Kádbi ú Místu S. pokopáni bíli, kó ise ná Méghdan pózvaſe, i póghinuſe, jélli pótribito zá czìniti ósquarnuto S. Místo, dá búdu oppóvigeni ?

Od. Níje, káko náredi primùdri Vélliki S. O'tacz Pápa (4) Benédeto XIV. Itáko sássvim dábbi párvo izdanùchia smártno rágneni Meghdánxia pokórriose, i odríſegne ód Závezaa prímio ; niſtanémagne ù Místo S. pó níjedan náçin nébi móghao bítti pokópan : ínaçje páka çinnechi osquárnulibi S. Místo.

A' Bískupom várhu óvvoga díxe svú óblast ísti S. O'tacz, táko dá némogu ní túmaçiti ínaçje óvvu náredbu, ní pokopágne dopústiti.

84. *Up.* Kóje úbbojstvo osquárgnuje S. Místo ?

Od. I'zvan ùbbojstva póvoglnoga s' kójim osquár-

(1) Doctor. rel. a Ferrar. tit. Eccleſia n. 52.
(2) L. 1. ff. de ventre inſpiciendo.
(3) Layman in Theol. Moral. l. 1. trac. 5. par. 2. c. 4. n. 9. aliiq. rel. a Ferr. l. c.
(4) Conſtitut. Deteſtabilem. §. Præterea.

Digitized by Google

quárgnujese S. Místo, káko rékosmo pód brójem 76.; osquárgnujese ódviſſe, I. zadájuchi smárt s' òttrovom, ílli s' zámçiczom, ílli ná drúghi náçin tollíko sebbi, kollíko drùghomu, áko í nébi ú óvvim prígodam (1) uçínnilose prolítje kárvi. II. zadájuchi smárt ù Místu S. Krívczu ná (2) smárt ossúgenu. III. zadájuchi ú Místu S. smártnu ránnu, í joſ ákobi kíp rágneni ùmro ízvan ſtoga S. Místa. IV. zadájuchi kípu smárt ù Místu, sássvim dá úbbojicza náſtaobise ízvan S. Místa. V. pódnosseчhi ú S. Místu smárt zá Vírru S. Katollíçansku: i ù ovvomu dogagiáju neosquárgnuju S. Místo Múçeniczi, kóji (3) s' svójom kárvgliu S. Místo páçce posvechiuju; dálli karvníczi, kóji (4) póssilno, i svetógardno úbbojstvo çínne.

85. *Up.*: U' kójim prígodam ùbbojstvo ú S. Místu uççignéno, neosquárgnujega?

Od. Neosquárgnuje S. Místo I., smárt nénadgna. II., smárt drúghomu zadána zá sebbe ód smárti oslobóditi. III., smárt krívcza óssugena, dá búde várhu pókrova Czárquenoga pógubglien, ílli ó zídu Místa S. óbiſen. IV., smárt ónnoga, kóji ìzdanu ú Místu S., pósli neghoje bíjo rágnen ízvan réçenoga S. Mìsta. V., smárt ónnoga, kóji stójechi ízvan S. Místa,

(1) C. Si motum 19. diſt. 1. de Conſecratione cap. Propoſuiſti 4. de Conſecr. & Com. Doctor. rel. a Ferrar.

(2) Cap. Decet Domum Domini 2. de immunitat. Eccleſiæ in 6.

(3) Cap. Quamvis diſt. 21. c. Fundamenta 17. de elect. in 6. & c. Glorioſus unic. de Reliquiis, & veneratione Sanctor. eod. in 6.

(4) Gloſſa comm. recep. in c. Si Eccleſiam unic. de conſecr. Eccleſ. in 6. verb. Sanguinis, ubi dicit: *Actio diſplicuit, paſſio grata fuit.*

Digitized by Google

ta, bi ubbíven ód drúghoga, kóji (1) ú Místu S. náhogiaſeſe.

86. *Up.* Reçénoje pód brójem 76., dá prolítje kárvi s' téxkom rànnom osquárgnuje S. Místo. Sádda izìskujeſe, kója ránna, kójeli prolìtje kárvi ùzrokuje osquárgnegne rèçeno?

Od. I., ránna ìlli údaracz imáde dópriti dó grìja smártnoga: í tako malákna ránna, i laghan údaracz sássvim obìlatim prolítjem kárvi, nébi (2) osquárnuo S. Mìsto. II., ránna, ìlli údaracz téxak bréz prolítja kárvi, ìllì s' prolìtjem ód dvì, ìlli ód trì kápglicze (3) neosquárgnuje S. Mìsto. III., rágnen, ìlli údaren ìzvan S. Mìsta ákobi uskoçio ú S. Mìsto, i ú gnému mnógho kárvi prólio, nébiga osquárnuo. IV., rágnen ú S. Mìstu sássvim dábbi ízvan gnéga ìzbigao, ì kárv istóçio; niſtanémagne osquárgnenobi óstalo (4) S. Mìsto. V., ránna, ìlli ùdaracz s' prolìtjem kárvi uççìgnen ú S. Místu ód kóje xivìne, ìlli ód çóvika piáncza, ìlli budálasta, ìlli ód kámena, kójibi pádnuo, neosquárgnuje S. (5) Mìsto. Rádi çéssa áko ránna, ìlli údáracz s' prolìtjem kárvi nìje uççígnen póvoglno, i slóbodno, neosquárgnujeſe S. (6) Mìsto.

87. *Up.* Osquárgnujeli S. Mìsto sváko dìlſo blúdno?

Od. Osquárgnuje ístínito i prolítje pútti, i pri-

(1) Doct. rel. a Ferrar. T. III. tit. Eccleſia. Art. 4.

(2) Idem alios citans.

(3) Gloſſ. in Cap. Cum illorum 33. de ſententia excomm. verb. effuſio Sanguin.: & Gloſſ. in Cap. Si Eccleſiam unic. de Conſecrat. Eccleſiæ in 6. verb. nota primo.

(4) Gloſſ. comm. recept. in cit. Cap. Si Eccleſiam ver. Sanguinis humani.

(5) Gloſſ. loco cit.

(6) Cap. Illud 2. cauſ. 15. q. 1.

Digitized by Google

prigliubódinstvo, i sodómia, i xivótinstvo, i sváko drúgho díllo blùdno póvoglno, i óççito uççignéno ílli ód çóvika, ílli ód xénne, ílli ód krivóvircza, ílli (1) ód neznáboxcza.

88. *Up.* U' kójoj prígodi neosquárgnujese Místo S. pó díllu blúdnomu?

Od. Neosquárgnujese I., pó prolítju pùtti, kójese ù snù (2) dogágia. II., pó stvárima xénskim, kóje (3) dogágiajuse gníma svákoga míssecza. III., pó díllu xénnidbenomu ù véllikoj pótribi íspugnenu, ná príliku, ú vríme rátta, ílli (4) drúghoga pótribitoga zadarxágna. A' ízvan réçeni pótribaa, íspugnegne dílla xénnidbenoga (5) osquárnulobi S. Místo.

89. *Up.* Pó kójim ód réçeni orquárgnegnaa Místa S. ùpadase ù Dógagiaj sarágneni?

Od. Sváki ód pét réçeni náçinaa pogárgiujuchi dóstojanstvo Místa S., pó svákomu ód gnih úpadase ù Dógagiaj sarágneni, ákoje Czárqua, kója kádje ósquarnuta, óstaje (6) ósquarnuto i Gróbje. A'kolije páka ósquarnuto sámo Gróbje, ù Dògagiaj sarágneni neùpadase, káda sámo ímenujuse (7) Czárque káko ù Mákarskim Dogagiájima: jér pó osquarnùchiu Gróbja, Czárqua neosquárgnujese.

90. *Up.* Pó çému dígnuti mòrrese osquarnúchie S. Místa?

Od.

(1) In Cap. Eccleſiis 20. diſt. 1. de Conſecr.

(2) Gloſſ. comm. recep. in dic. cap. 20. diſt. 1. de Conſecr. verb. ſemine.

(3) Barboſa cum aliis allegat. 28. n. 43.

(4) Ferraris Doct. cumul.

(5) Arg. cap. Accuſatio 14. cauſ. 2. q. 7. cap. Ut in Domibus 1. de immunit. Eccleſiar. & Cap. Decet Domum Domini 2. eod. tit. in 6.

(6) Cap. Si Eccleſiam unic. de Conſecrat. Eccleſ. in 6.

(7) Cit. Cap. Si Eccleſiam verb. non lic.

Digitized by Google

Od. Pó Blagoslóvu sáma Bískupa, ákoje bíla párvo Czárqua posvéchiena; i òvva òblast bréz òssobitoga dopùſchiegna S. O'tcza Pápe Bískupi némoghu Mìsnikom (1) pódati: A'kolije páka bíla sámo blagoslovgliena, táda Mísnik òd Bískupa ódregen íznova mórre s' Blágoslovom òsquarnùchie (2) díghnuti.

PO'GLAVGLJE V.

Iziskòvagna vàrbu IV. Dogagiaja Saragnenoga.

91. *Up.* STó hòchie réchi, nástojati ná Cíni, ná Gonétagna, ná Gátagna, ílli ná óstala Uçítagna?

Od. Hòchie réchi ùttechiſe Carovníkom, i óstalim giavaòskim Naùçitegliom, zá prìati opáki náuk, pó kòjemu çárase, uçítase, gonétase, i gátase.

92. *Up.* Stóje Gátagne?

Od. Jést skròvito zazvágne pómochi giavaòske, hótijuchi dòsséghnuti nìke stvári pò srìchi, kòje nìkako (3) náravskim náçinom znáti níje moghùchie.

93. *Up.* Ná kollíko náçinaa mórrese gátati?

Od. Ná tri. I., gátase pogágiajuchi stvari skróvite, ílli dosásne s' náçinim neprìkladnim, kòjise Bòghu neprístoje, dálli vrágu; i tó s'úggovorom ílli skróvitim giavaóskim, ílli óççitim. II.,

(1) In Cap. Aqua q. de Conſecrat. Eccleſiæ.

(2) Cap. Si Eccleſia 10. de Conſec. Eccleſ. Et Ritual. Rom. tit. Ritus reconciliandi Eccleſiam violatam.

(3) Templum Morale h. t.

Digitized by Google

II., gátase pròssechi òd Bògha, dá ſòççituje stvár skròvitu, ílli dá ùpravi kóju mìsaa súmgnivu. O'vvo gátagne ákose çínni pò nadanùchiu Bóxiemu, níje zábragneno, ſtiuchise i ù Písmu S. iznaſásto pò gnému lùpextvo (1) A'kanovo, i odabràgne S. Máttia A'poſtola (2) pò ìstomu uçignéno. A'kolise páka òd vrága próssi úpravgliegne mìsli súmgnive, ìlli odkrivégne stvári skróvite, tádase ìstinito (3) gátaa, i smártno sagrìſujese. III., gátase razdígliuchi, ná príliku, Báſchinu, ìlli drùghu stvár, zá dovárſiti innáde, i párbe. Zá dá gátajuchi ná óvvi náçin, neságriſise, párvo pótribuje ímati ópazu, dásse neùççini ſtò prìko právicze; ná prìliku: znáduchi çìgovaie Báſchina, á hòttiti niſtanemagne ístu Báſchinu razdíliti. Drúgo pótribuje ímati ópazu, dásse néprotivi dóbru òpchienomu. Tréchie, dásse s' òvvim Gátagnem tkó nésluxi podígliujuchi Glavárstva, i Dódke (4) Czarkòvne.

94. *Up.* Bìlli úpao jédan ú sarágneni Dògagiaj, kádbi nástoja bìtti náuçen ód Carovníka, kákose póstavgliaju Cíni, i drùghe vragòlíe çìnne, sássvim dá nébi ìmao ódluku s' dìllom ìspuniti vragólie réçene?

Od. Illibi dóstighnuo, ìlli nedóstighnuo ód Carovníka ſtòje xéllio, úpaobi ístinito ú Dógagiaj sarágneni: zabuduchi, dàbbise ìspunilo ód stràne gnégove dìllo gríja saràgnenoga pó ìzvagnskomu prikàzagnu opàke xéglie, i nàstojagna, kójemu pó zgóddi Carónik nìje (5) hóttio zadòvogliti.

95.

(1) Joſu. 7.
(2) Act. 2.
(3) Molina de Sortilegio p. 463.
(4) Commun. in cap. Eccleſia veſtra 3. de Sortilegiis.
(5) Cuniliati T. 3. trac. 14. §. 4. n. 9. & 11.

Digitized by Google

95. *Up.* U'padali ú Dógagiaj sarágneni ònni, kóji úteçese Carovníku, dámu Cáre správi: pósli páka négho Cári biſſe prípravgliene, pókajavſise góvori Carovníku, dá víſſe nerazúmi póstaviti Cáre namínute?

Od. A'ko upada, kákoje mállo príja reçéno, ú Dògagiaj sarágneni jédan, kójibise ùttekao Carovníku, sássvim dá Caróvnik nébi vógli gnégovoj zadóvoglio; mnógho víſſe ìmase réchi, dàbbi ù isti Dógagiaj sarágneni úpao, kójibi umóllio Carovníka, dà Cáre nápravi, sássvim dá nébi Cáre íspunio póstavgliájuchi ónnomu, kómu bíaſe íste Cári namìnuo.

96. *Up.* A' dábbi jédan ískao prìmiti óvvi opáki náuk sámo zá velléznanosti svójoj zadóvogliti, bílli úpao ù Dógagiaj sarágneni?

Od. Nébi: jér tkó pó velléznanosti slùſſa ovváke ótrovne náuke, némorrese réchi, dá xégliu imáde, i (1) dà nàstoji zá príati vragólie.

PO'GLAVGLJE VI.

Izlskòvagna vàrhu V. Dògagiaja Saràgnenoga.

97. *Up.* Kójesu dùxnosti jednóga Sína, ílli jédne Chiérre práma svójm Róditegli?

Od. Jéssu óvve çétiri. I., dúxnost imáde sváki Sín, i sváka Chiér gliùbiti svóie Róditeglie. II., Ròditeglie slùſſati. III., Ròditeglim çást nóssiti. (2) IV., Róditeglie pomágati.

98.

(1) Cuniliati loc. cit. n. 11.

(2) Ferrar. tit. Filius n. 76. Henno diſp. 4. q. 1. Tract. in Decalog. Præcep. tom. 4.

Digitized by Google

98. *Up.* U' çému stòji gliúbav, s' kójom pórrod duxanje gliùbiti svóje Róditeglie?

Od. I., dùxnost pórroda jést, gliúbiti s' gliùbavgliu sárçenom i íznutrenom svóje Róditeglie: i táko ako ù sébbi márze ná svóje Róditeglie, smártno sagríſuju, i dùxnisu óssvaditis príd Ispovidníkom, da bùduchi Sìnovi, ílli Chiérre, márzilisu ù svómu sárczu ná svóje Róditeglie. II. Dùxnost pórroda jést, gliùbav ísnutrenu s'izvagnskim gliubéznivim díllim prikázati: i táko áko s' krìvim ókom ghlédaju svóje Róditeglie, íllise izádiru, ílli óssorno gníma odgováraju, ílli smárt xélle, téxko sagríſuju. III., dùxnost pórroda jést, gliubéznivo, i pómglivo nástojati, pómochi duhóvne pódati svójim Róditeglim návlastito ná çás gníove smárti, i pó smárti ispuniti ísti Róditegliaa nájposlidgne náredbe. IV., dúxnost pórroda jést, svójim Róditeglim vriménitu ránu podávati, i (1) ù ostálim póttribam podpómochi.

99. *Up.* Kóji póslu dúxnisu Sínovi, i Chiérre prikázati svójim Róditeglim?

Od. Dúxnost imádu pósslufati svóje Róditeglie néssamo ú stvárima, kójese prístoje vikóviçgnemu spássegnu, i kríposnu kárſchianskomu xívgliegnu; ná príliku: kád Róditegli narégiuju, dá óstave zlú drùxbu, dá néopchiu s' xennétinam, òd kóji móghu bitti ná gríh, i ná prígodu gríſnu príteghnuti, dá óstave kámmate, íghre zabrágnene, i ostále gríje; dá ú dóbru nápriduju hódechi sváke Svetkovine ná náuk kárſchianski, ná Pripovídagna, i prímajuchi çéstokrat Svéte Sakrámente: dálli jóſchier ù svému ſtóje kórrisno nápridku, i dóbru vladagnu

(1) Clericat. c. 49. explic. 4. Præcep. Decalog.

gnu kúchnomu ; ná príliku : dá 'mlági stvári ù kuchne nedáriu , neprodaju , nezáimgliu ; dá ná tó vríme ú kúchiu povrátese , dá tá zánat neprímaju. U' svím réçenim népoſluſni ukázujuchise Sínovi , i Chiérre práma svójim Róditeglim , sagríſuju ílli s' téxkim gríjom , ákoje zápovid Róditegliaa ód stvári véllike ; ílli s'màlim , áko níje zapovid téxka , ní stvàr véllika , kóju narégiuju.

100. *Up.* Mórreli bréz gríja Sín oxénnitise , ílli Chiér ùdati príko vóglie Róditegliaa ?

Od. A'koje xénnidba s' kípom sébbi príliçnim , pòrrod mórre zàgarliti óvvo stágne , sássvim dábbise pròtivili Róditegli (1). A'kolije páka kíp neprìliçan , i zá nepóſtegne ostáloj obítili , smártno sagrìſuju , neprilágajuchise k' svíttu , i náuku svóji Róditegliaa (2).

101. *Up.* Mórrelise kádgod néposlu Sína , ílli Chiérre oggovóriti ?

Od. Jedíni dógagiaji , ú kómu Sìnovi , ílli Chiérre póslu prikázati svójim Róditeglim nísu dúxni , jést , káda náredbe Róditegliaa prótivnesu Zapovídima Bóxjim , ílli Svítovagnima Iſsukarstovim. Ná príliku : dá Mátter Chiérri zapóvidi , dá íggraa ù kòllu s' múſchim glávam , dàsse udàde zà Cóvika zlà , i ópaka , dà Sínu O'tacz nàredi , dà pródaje s' prívarom , dà s' kàmmatom tárguje , dà népriateglia nàstoji porràziti ; ú óvvim , i óstalim príliçnim náredbam nítije dúxan Sín O'tcza , ní Chiér pósluſſáti svóju Mátter , góvorechi Iſsukarst , dà " tkò gliúbi O'tcza , ílli Màtter véchie ód méne , níjeme dóstojan.

102.

(1) Sanchez de Matrimonio lib. 9. diſp. 23. alios cumulans.

(2) Lambertinus de Conſcien, Caſib. anno 1733. menſ. Jan. Caſ. 3.

Digitized by Google

102. *Up.* Ná kóji náçin jéssu dúxni Sínovi, i Chiérre çástiti svòje Ròditeglie?

Od. Dúxnost imádu çástiti svòie Ròditeglie s' sárczem, s' ríçju, i s' díllom. S' sárczem neçáste, kád s' sárzem nezapòznaju svóje Ròditeglie, kánno Staríſſine. S' ríçju neçáste, gòvorechi ríçi, kòje dóvode ná sárxbu, sássvim dásse nerasárdiſe Ròditegli. O'dviſſe, áko nedòstojese s' Ròditegli govóriti, Ròditeglie pòzdraviti, illi s' gníma pribívati. S' díllom neçáste, svidóçechi ná súdu pròtiva Róditeglim, ízvan ákotu, krívòvirczi, illi ódmetniczi svóga kráglia. O'dviſſe ùdarajuchi O'tcza, illi Mátter, sássvim dá ùdaracz níje téxak, zamánuvſi, illi díghnuvſi rúku zá ùdariti, jóſ áko i nébi údarili, vázda niſtanémagne smártno sagríſuju, prótivechise vehòma svá réçena dílla Zákonu Náravskomu. Stò své zá bóglie ízbistriti.

Znáj I., dá Sínovi, i Chierre çìnnechi, òstavgliajuchi, illi góvorechi s' çìm privìgiaju, dáchie óxalostiti, illi rasárditi téxko Róditeglie, sássvim dá né ú vélikoj stvári, vázda smártno sagríſuju, áko némoghu bìtti oggòvoreni ód kójega prâvedna, ì zákonita úzroka.

Znáj II., dá sváko díllo neprìkladno áko drúghomu ùççigneno sàmoje gríh máli; s' ístim díllom kádse Róditegli pogárgiuju, smártno sagríſujese.

Znáj III., dá tkò s' díllom, illi ná drùghi náçin Iskrignega pogárgiujuchi, jédan gríh çínni, s' ístom zlóchiom pogàrgiujuchi svóje Róditeglie, dvà gríja çínni. Ná prìliku: ùbbiti Còvika jést jédan grìh ùbbojstva; álli ùbbiti O'tçza, ìlli Mátter dvójstruko sagríſujese, tojést s' gríjom ubbojstva, i s' drùghim kójise çínnî súproch millóstivostì, s' kójom pó náravskomu

Zà-

Zákonu dúxnost imádu Sínovi, i Chiérre çástiti svòje Róditeglie; ſtó Ispovidníçzi pómglivo vázda néka ispítaju ód pórroda.

103. *Up.* O'd kóje vársté pómoch imáde bítti, kóiusu dúxni Sínovi, i Chiérre svójim Róditeglim podávati?

Od. Pód brójem 98. reçénoje, dá imádu Sínovi, i Chiérre pokázati gliúbav sárçenu svojim Róditeglim, pomágajuchi gnih ú pótriba néssamo duhóvnim, dálli jóſchier i ú tilésnim. O'staje sámo nadóstavití, dássu ódviſſe dúxni s'lípim náçinom opoménuti népomglive, i zlóchiudne Róditeglie, dá nástoje zá vikóviçgne Spássegne; dá tùge neprífataju; dá ú griju nexívu, Sagríſilibi dákle smétajuchi Róditeglie, dá neùççine nájposlidgnu náredbu, dá neóstave Mísse, i Lémozine zá Dúſu, dá Sínovi pó smárti dùgh néplate; dà ſtóje tùge névrate. Dúxnisu nápokon Róditeglie pómochi ú pótribam vrimenitim, i tilésnim, nàstojechi gníh ózdraviti, ákosu némochni; brániti, ákosu obnévoglieni; razvesséliti, ákosu ràstuxeni; opróstiti, ákosu ù támniczi, ílli ù suxagnstvu; próviditi ránu, i ostále pótribe, àkosu spállí ná úboxtvo. Dásse (1) drúghi Zákon nenáhodi, své réçene dùxnosti imádu Sínovi, i Chiérre íspuniti, vládajuchise pó sàmu Zàkonu náravſkomu.

104. *Up.* Kádbise náſli ù nájtexjoj pótribi O'tacz, Mátter, Xénna, ílli Sín, kómubi nájparvo dúxnost bíla pómoch dátti?

Od. Odgovára Angeóscki Naùçitegl s' mnóghim Boghósloveczima, dá Sín ú nájtexjoi pótribi dúxanje pómoch dátti nájparvo O'tczu, páka Mátteri, zá Mátterom svómu Sínu, á

D ná-

(1) Sic Henn. t. 4. tract. in Decal. Præcepta diſt. 4. q. 1. & 2. & Clericat. in Erotem. Eccleſ. ç. 49. per totum.

nápokon svójoj (1) Xénni : ràzlog jést , jér pó O'tczu , i Màtteri búduchi dóstighnuo bíchie vrimenito , dóstojnoje , i právedno , dá íſte nàjparvo pomágajuchi , s' hárnoſchiu odgóvori svójim Róditeglim .

Sínu páka pàrvo Xénne svóje pómoch dùxnost jést dátti , záſto Sín príma izvársitji póçétak bíchia svóga ód O'tcza , pó kójemu dionikje náravi O'tçeve , ód kóje Xénna (2) níſta nepòssiduje , négho ù kollíko tríbuje zá dátti Sínu novo bíchie .

105. *Up.* U'padajuchise ù Dógagiaj sarágneni s' údaragnem O'tcza , i Máttere , ríçi Dógagiaja sarágnenoga kákose imádu razúmiti ?

Od. S' ímenom ód O'tcza , i Máttere razúmise néssamo O'tacz , i Mátter zákoniti , dálli jóſchier i náravski : táko dá pó svákomu údaragnu úpadase ù Dógagiaj sarágneni .

Dóbro óvde zabílixi , dà ú óvvomu sarágnegnu ímenujuchise samo O'tacz , i Matter , dábbi údario Sín svóga Dídda , ílli O'tçua , ílli Máchiu , nébi (3) ùpao ù Dógagiaj sarágneni .

106. *Up.* Izískuielise téxak údaracz zá úpasti ú Dógagiaj sarágneni ?

Od. Reçénoje pód brójem 102., dá uvrígegne málo Iskrignega dópirre do gríja smàrtnoga , kàda s' ístim uvrígegnem Róditegli pogárgiujuse . Kákono dákle làgano sárdito údaragne I's-krignega sámoje gríh máli ; táko sárdito ùdaragne Róditegliaa ód íſte várste , jést gríh smártni , pó kójemu bréz íkakove sumgne úpadase ú sarágneni Dógagiaj .

107.

(1) D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 9. Mag. Sententiar. Abulenſis, & alii paſſim .
(2) Ferr. tit. Filius n. 96.
(3) Cuniliat. trac. 14. §. 2. n. 1. & 2.

107. *Up.* Núrati ú sarditósti Róditeglia, jélli Dogagiaj saragneni?

Od. Sàssvim dábbi Sín lágano, ná príliku, nùrio svóga Róditeglia; níſtanémagne ákobi Róditegl bíjo ùssilován possárnuti ná zémgliu, illi s' xivóttom ù zíd ùdariti, illi ákobi jáko gnéga ú sarditósti Sín nùrio, táko dábbise s'nú-ragnem kója módricza uççinnila, svégerbi smártno sagríſio, i ù Dógagiaj sarágneni ùpadnuo, izvan sámo kádbise bránio, illi rúku odvrátio, illi ná drùghi náçin nástojase óptiti, dá nébu-de ód Róditeglia údaren.

I óvde zabílixi, dá néssamo údariti Róditeglia, ná príliku s' rúkom, jést Dógagiaj sarágneni; dálli jóſchier i s' láktom, i s' nóghom, i s' kóllinom.

Dábbise páka prigódilo, dá ú sarditósti Sín, illi Chiér zamànulibi s' rúkom, illi s' dárvom ná Róditeglia, á ùdaracz nébi spústili, smártnobi ístinito sagríſili rádi téxka pogárgegna svóga Róditeglia: álli ù Dógagiaj sarágneni nébi úpadnuli, nébuduchi íspugneno ízvagnsko díllo gríja sarágnenoga.

108. *Up.* A dábbi Sín zamànuo ná O'tcza ú sarditósti, i ùdaracz spústio, à O'tacz dábbise zaklónio ód údarcza, bílli niſtanémagne Sín ú Dógagiaj sarágneni ùpadnuo?

Od. Bí ístinito, záſtojè ùdaracz pósve íspugnen bíjo ód Sína: A'koseje pàka O'tacz ód údarcza zaklónio, tó ukàzuje híttrost gnégovu, s' kójomje ód sébbe nàstoja zló odvràtiti; àlli Sína oggovóriti némorre, kóji ód stràne svóje své pòstavi, ſtósse izískuje zà úpasti ù Dógagiaj sarágneni.

O'vvomu nàuku nésluxi sùprotivitse, góvorechi, dà áko neùpadase ù Proklèstvo zamà-

Digitized by Google

nuvſi, i spùstivſi ùdaracz várhu kójega Czárkovgnáka, á neùdarivſiga, pò ísti náçin neùpada Sín ù Dògagiai sarágneni zamánuvſi, i spùstivſi ùdaracz pròtiva svòmu O'tczu, kójibise híttro ſz pód údarcza uklònio; jér rázliçnost véllika prólazi méggiu Závezom, i sarágnenim Dógagiajom. Záveza bùduchi prítexka Pédipsa Czarkóvna, nezavézuje, áko pótanko Záneíspunise ízvagnsko díllo, prótiva kójemu Záveza jést odrégena: á Sarágnegne ustavgliajuchi sámo óblast Ispovidníku zá prípla∫∫iti nehárnost opákoga Sína, i ustéghnuti brézoçnu gnégovu smíhochiu, podvéxujega; zábuduchi, kákoje reçéno, dá Sín zamánuvſi, i spùstivſi údaracz, íspuni pósve ízvagnsko díllo gríja sarágnenoga.

109. *Up.* Stòbise ímalo súditi, kádbi Sín prinémoxen ód bóllesti, sárdito pgliùnuo ná svòga Róditeglia?

Od. U'paobí ù Dògagiai sarágneni: jér sardito pgliùjuchi, vehóma Róditeglia pogárgiuje, ſtó Dógagiai sarágneni ùzdarxi.

110. *Up.* Stó zabrágnuje ódviſſe pòrrodu óvvi péti sarágneni Dógagiai?

Od. Néssamo zabrágnuje svá dílla, kóje Ròditeglie téxko pogárgiuju, ná príliku: ú jízbinu póstaviti kòiu ótrovnu stvár, dá Róditeglie muççi; nalóiiti put, dá póssarnu; zámçiczu správìti, dáji prídavi; névirno ízdatti, dá póghinu; ú súxagnstvo, ílli ú kóju vélliku névogliu dá ùpadnu: dálli jóſchier í ríçi, kóje tláçe poſtégne gnìovo, gòvorechi ná príliku: dássu lùpexi, çarovníczi, kúrbari, prigliubódivczi, i òvvim prilicna. Sváko dákle díllo, ílli ríç Sínóvaa, i Chiéraa, kója prítexko nepóſtegne, i pógardu Róditeglim çínni, jést Dógagiai sá-

rá-

rágnenì, ód kójega bréz vlástite òblasti odríſiti némorrese (1).

PO'GLAVGLJE VII.

Iziskòvagna vàrbu V I. Saragnenoga Dogagiaja.

111. *Up.* STóje U'bbojstvo?
Od. Jést népravedno (2) smaknùchie Cóvika.
112. *Up.* Kollikóstrukoje U'bbojstvo?
Od. Trójstruko : tojést U'bbojstvo Duhóvno, Ozloglasglivo, i Tilésno (3). U'bbojstvo Duhovno jést, kóje díxe pó gríju xívot Duhóvnî Dùſi. O'vvo U'bbojstvo ímenovanoje ù Píſmu S., kóje góvori : " U'sta (4) kója láxu, úbbiju Dúſu. U'bbojstvo Ozloglásglivo jést, kóje díxe drùghomu dóbro íme, dobar glás, i póſtegne, kójese xivótu príiikuje. U'bbojstvo Tilésno jést, s' kójim díxese xívot náravski Cóviku.
113. *Up.* Kollíko stvári izískujese zá dásse mórre názvati právedno jédno U'bbojstvo?
Od. Cétiri. I., izískujese zákonita òblast. II., úzrok právedan. III., náredba, ílli zápovid právedna. IV., sárcze právedno; ná príliku : kád Sùdacz óssudi jednóga ná smárt, izvárſujuchî ùbbojicza, ílli kárvnik Sùdçevu náredbu, ákobi ú sébbi odlùçio krívcza poghùbiti zá kóju òssvetu, táda ispùgnajuchi svóje díllo sagríſiobi s'

D 3 grí-

(1) Cuniliat. tract. 14. de Sacr. Pœnit. c. 7. §. 2. & 3.
(2) Richard h. t.
(3) Templum Morale h. t.
(4) Sap. 1. v. 11.

Digitized by Google

gríjom U'bbojstva, jér svómu póslu nébi zadóvoglio s' sárczem právednim.

114. *Up.* Kollikóstrukoje U'bbojstvo Tilésno?

Od. Trójstruko: I., Póvoglno, kójese çínni s' pódpunim dozovnùchiem rázuma, i s' prístagnem slóbodnim vòglie. II., Pòtribito, tojest kójese s' síllom, i príko vóglie çínni; nà prílіku: porázivſi zlóçincza, kóji ùbbojiczu svóga, ſlli zá bóglie réchi, çúvaocza xivòtta vlástitoga népravedno náskaçe zá poghúbiti. III., Zgódno, kójese çínni bréz spázitise, dá ónno, ſtósse ùbbije, jést Cóvik. O'd óvve várste ubbojstvo jest, kád ná príliku jédan ſggiuchi ù lóv, i istinito súdechi, dáje Médvid ná czáblu, ùbbije (1) Cóvika.

115. *Up.* Ná kollíko náçinaa mórrese uççínniti U'bbojstvo Póvoglno?

Od. Ná ſést náçinaa: tojest s' dillom, s' zápovidju, s' svítovagnem, s' óbbranom, s' dopúſchiegnem., i s' pripomágagnem.

116. *Up.* Istúmaçi jédan pó jédan ód ſmenovani náçinaa?

Od. S'díllom úbbije, thó s'rúkam, s'gvóſgem, s' stínom, s' óttrovom s' zàmçiczom, ſlli ùzmiçuchi rhánu, drúghoga s' xivóttom rástavglia. S' jédnim ód òvvi náçinaa Jóab póghubi A'maſu, káko ſríjese ú (2) drúghi kgníga krágliaa.

S' zápovidju ubbiju krágli, Vládaoczi, Zapovidníczi, i Sùdczi kád ossùgiuju právedne, ſlli ónne, kóji nísu dóstoini smárti. Takóger i Gospodári s' zápovidju ùbbiju, kád Slùgham svòjim náredbu dàju, dá drùghoga poghùbe. S'óvvim gríjom sàgriſi krágl Dávid, zapóvidivſi Jóabu, dá ná jézivu stránu vójske póstavi U'riu, zá

(1) Templum Morale h. t.

(2) 2. Reg. c. 20.

zá dá páka (1) ód sví zápuſchien póghine.

S'svítovagnem ùbbiju, kòji drùghoga ná U'bbojstvo uzbùgiaiu, uzvelíçajuchi uvrígegne príngli eno, illi góvorechi dáje xénskoga sárcza, dáje óstao nepóſten; illi prikázujuchi dàje pótribito, ná prìliku, právedna Pétra smàknuti zà dóbro ópchieno: kàko ùççini Kàifa, kóji svítova Xùdie, dà póghube Issukarsta, zà dà (2) ostàli vàs Pùk nepóghine.

S'òbbranom ùbbiju, kóji ùbbojicze pomàgaju, ù kùchiu primaju, bràne, hàgline ónni, koje Ajduzi ubbiſe, i sadríſe, sàkriju, kùpuju, pródaju; i zapoznàjuchi kóllikosu ſkódni dóbru ópchienomu, tàje, i neóssvagiaju, ràdi çéssa Ajdúçzi, i óstali karvníczi, i U'bbojicze véçhie própastni, i brézoçni uzopàçujuse.

S' dopúſchiegnem ùbbiju, kóji ná vladagne póstavglieni, kánno krágli, i óstali óvve várste Zapovidníczi nenástoje ùhittiti, i pedípsati, i poghúbiti úbbojicze, Ajdùke, i óstale karvníke. O'vvim mórrese slóbodno péchi, s' çím Prórok (3) A'kaba príkori: „Záſto pustioſi „ Cóvika dóstojna smárti ìz rùke tvóje, bìttichie Dúſa tvója zá Dúſu gnégovu.

S' pripomágagnem nápokon úbbiju, kójisu díjoniczi ùbbojiczaa, tojést kòji ú zájam pòdaju orúxja, kóji pomágaju úhittiti, ílli vézati ónne, kóje Ajduczi, i óstali karvníczi, úbbiju: takóger kóji slùxbu çínne Rázbojniczim, i ùbbojiczam, gní prátechi, çùvajuchi A'jduſke bráſſenicze, orùxja, illi hágline; káko ſtíjese ód A'poſtola Pávla S., kóji párvo svóga obráchiegna xéllechi náchise ù ruku sví ònni, kóji

(1) 1. Reg. 11.
(2) Joann. c. 11. v. 50.
(3) 3. Reg. c. 20.

kámenovaju Pátvoga Mùççenika S. Stípana, svím (1) ùbbojiczam pripomágaſe, çùvajuchi hódichie svíju (2).

117. *Up.* U'bbojstvo pótribito jélli dópuſchieno?

Od. A'kose neprílaze mejáſi pótribite i právedne óbrane, sví Zákoni, kóji dopùſchiaju óbranu xivóta vlástitoga, sílli (3) s' sìllom ópritise neẑábrągnuju.

118. *Up.* Zá néprichi mejáſe pótribite i právedne óbrane, ſtósse izískuje?

Od. Iziskujese I., dá neprístoji ískati smárt naskòçiteglia, dálli sámu óbranu svóju, s' jkójom dopùſchienoje sarhániti svój xívot, jóſ ákobi i prívidio ónni kòji náskoçenje, dá bránechise jézivoje, dá póghine (4) gnégov naskóçitegl. II., dá drùghojaçje némorre sarhániti svój xívot, ná príliku: tkó mórre póbighnuvſi zaklónitise ód smárti, néjma ránniti svóga naskóçiteglia, dálli póbighnuti, sássvim dábbi nájizvarsitji Plémich bíjo: á tkósse náhodi ù jezivósti dá xívot ízgubi, ákose mórre ízbaviti ránnivſi sámo svóga naskóçiteglia ùbbitga níje (5) dopùſchieno. III., dásse bráni ù ísto vríme kádje náskoçen: i táko nébi bíla právedna óbrana, dálli óssveta smártna, kádbi jédan pósli négoje bío rágnen, ránnio, ílli poghùbio svóga naskóçiteglia: kóji jùrve bíxaſe. Pó ísti náçin dábbi Pétar, ná príliku, izùznao, dágga ſſchie Anton ùbbiti, srítnuvſi Pétar Antona, i nenáskaçuchi Anton Pétra, Pétru níje dópuſchieno Antona poraziti; záſto ù óvvomu doga-

(1) D. Auguſtin. ſer. 24. de Sanctiſ.

(2) Henn. tract. in Dec. Præcept. diſp. 5. q. 3. concl. 2. Rotarius in App. c. 9. ſec. 9. §. 3. & Ferrar. h. t. n. 35.

(3) c. Significaſti 17. h. t. l. 3. ff. de Juſtit. & Jur.

(4) Henn. h. t. concl. 3. art. 3. advert. 2.

(5) Innocentius III. c. 18. de homicid.

Digitized by Google

gagiáju nébise móghla zvátti právedna (1) óbrana. IV. Kádbi naskóçitegl bíjo kíp òpchienomu dòbru pótribit, ílli O'pchini pùnno kórristan, kánno, ná príliku, krágl, ílli Póghlavicza Vójske, nébise ímao (2) poghùbiti; zábuducbi dà ópchieno dóbro dóbru óssobitomu ímádese vàzda prístaviti. V., zà dàje óbrana dóbra, i pràvedna, nàskoçegne íma bítti néprapravedno. Níje dàkle dopùſchieno krívczu brànitise nà óvvi nàçin ód Vojníkaa, kòji ód Pràvde poslàni, nàstoje krívcza ùhittiti, ílli ùbbiti.

O'd òvvoga nàuka slídi. I., dà brànechise, kàkoje reçéno, ubbije Sín O'tcza, Mlàggi Stáriega, Slùga Gospodàra, Svitóvgnak Czarkovgnàka, nítbi Sín, ní Mlàggi, ní Slùga sagríſili prótiva millóstivosti, nítbi Svitóvgnak ùpao ù Prokléstvo, ní ù Brézredje. II., dopùſchienoje ná ísti nàçin ùbbiti naskòçiteglia piana, ílli budàlasta, kójibi drùghoga nàstoja s' xivòtom ràstaviti. III., takóger dopùſchienoje ùbbiti nàskóçiteglia, kóji uvrígen bréz ùzroka, ílli ràssargen, hóchie dà dígne xívot ònnomu, kójigaje rassàrdio, ílli uvrídio. IV., Kàdbi jédan prívidio., dà bíxechi bíchie rágnen ód svóga naskóçiteglia, dúxan nie bíxati. V., ù vrímè náskoçegna dùxnosti néjma çékati naskóçiteglia, dà pàrvi, ná príliku, púſku ízmetne; dàlli mórre ónni, kóji náskoçenje, párvo púſku omáknuti; zàſto çékajuchi, dà naskòçitegl pùſku ízmetne, néchje bítti víſſe ù stágnu zà obrànitise. VI., némorre Pàva, nà príliku, poghùbiti A'ndriu, znàduchi, dàchiega príd Sùdczem làxglivo óssvaditi, ílli krívo svidóçiti prótivá Pàvlu,

(1) Antoine de Juſt. & Jure h. t.

(2) Idem ibidem c. 2. q. 6. & Ex Charmes in compend. de Virtut. §. 1. reſp. 2.

Iu, kóji ràdi ſtoga kríva svidoçànstva, i làx-gliva óssvagegna bíttichie (1) ód Súdcza nà smàrt ossùgen.

119. *Up.* Bílli móghao jédan bréz gríja porà-ziti népravedna naskóçiteglia svòje Rodbíne?

Od. A'ko neprihodi mejàſe pràvednosti, kà-koje istùmaçeno, móghabiga ùbbiti zà sarhàni-ti xívot svójm Róditeglim, svòjoj Xénni, svó-joj Bràchi, i ostàloj Ròdbini. Pàççe Zàkon do-púſchia, dá vídechi népravedno náskoçena náſ-ſega Iskrignega, kóji s' námi níſta nébi nàſſaose ú Ròdstvu, mórremo obránitiga, porázivſi né-pravednoga naskóçiteglia (2). Zátto S. Písmo fáli Mòjsia, kóji vídechi gdí jédan Egypczía-nim (3) népravedno naskáçaſe jednóga Izrae-lichianina, ùbbi Egypczianima, i zàkopaga ù párxinu.

120. *Up.* Jélli gríh úbbiti lúpexa, kóji óttim-glie, illi kráde náſſa dóbra?

Od. A'ko lúpex dóbra náſſa óbnoch kráde, il-li òttimglie, a úhittitiga némorremo, ní ótti-rati ná drùghi náçin, dopúſchienoje gnéga po-ráziti.

O'nnoga páka, kóji óbdan príhodi, súdechi Zàkon, dàsse (4) mórre ílli úhittiti, ílli óttira-ti, nedopùſchia úbbiti, jóſ ákobi pótribovalo bràniti (5) stvári i ód véllike czíne.

Isto

(1) Alexander VII. prop. damn. 17. 18. Sic Henno diſp. 5. q. 4. art. 4. & Boranga h. t. alios cumul.

(2) Arg. c. Fortitudo, 5. cauſ. 23. q. 3. c. Non inferenda, 7. cap. Qui poteſt, 8. ead. cauſ. 23.

(3) Exod. c. 2. v. 11. & 12.

(4) Cap. Si perfodiens.

(5) D. Auguſtin. ſup. Exod. c. 22. *Non occiditur fur diurnus ſine culpa; ſed nocturnus. Clare infertur, non licere occidere furem diurnum pro rebus etiam magni valoris conſervandis.* Sic in Addit. ad Inſtitutiones Canonicas Maſcat T. 1. pag. 154.

Isto razúmitse imáde, kádbise bránila dóbra Iskrignega, á ſnnaçje (1) nébise móghla uçúvati.

121. *Up.* Zá obrániti svóje póſtegne, dóbro ſme, ſlli Diviçánstvo, mórrelise poghùbiti népravedan naskóçitegl?

Od. Némorre; sássvim dábbi pótriba bíla pòſtegne brániti, ſlli dóbro ſme (2).

O'd óbrane Diviçánstva góvorechi, mnóghi Naúçitegli (3) hóchie, dáje dopúſchieno Diviczi smárt zádatti naskóçitegliu, kád ná drùghi náçin ſílli néçistoj gnégovoj odólliti némorre: álli nepodájuchi óvvi náuk ní S. Pismo, ní Svéti Sábori, ní O'tczi, jéſt prilíçnije ístini, dággà úbbit níje dopùſchieno. I évvo rázlog: jér krípost Cistóçhie nestójechi ú tílu, négholi ù Dùſi, izgúbitse némorre, ákose s' vògliom (4) slòbodno nepríſtane.

122. *Up.* Jélli svéger gríſno U'bbojstvo Zgódno?

Od. Tádaje gríſno, kádase çinni ſtògod ſllimu dopúſchieno, ſllimu nedopúſchieno, á zadóvoglna pòmgna neúlagase, zá dásse neùççini ſkódda Iskrignemu. Gríſno páka níje U'bbojstvo Zgódno, kóje (5) pósli néghoseje zadóvoglna pómgna ullòxila, dogágiase pó dillovagnu stvári ſllimu dopúſchiene, ſlimu nedopúſchiene.

123. *Up.* Stósse izískuje zá úpasti ù Dógagiaj sarágneni U'bbojstva?

Od. Várhu svéga pòtribuje, dá U'bbojstvo bùde póvoglno, tojést uççigneno s' ódlukom díghnuti

(1) Ferrar. h. t. n. 27.
(2) Alexander VII. prop. damn. 17. & Innocentius XI. prop. damn. 30.
(3) Rel. a Boranga h. t.
(4) Antoine, & Beſombes h. t.
(5) Cap. Lator 2. c. Dilectus cum tribus ſeq. h. t.

Digitized by Google

nuti xívot Cóviku. O'd òvvoga náuka slídi, dá neùpada ù Dógagiaj sarágneni U'bbojstva:

I., Jédan kòii zá ossvétitise náskaçe svòga népriateglia s' ódlukom ránnitiga sámo ú rùku, ílli ú nóghu; á paka ránnivſiga, néhote prírixemu gùſchier, ſtó ùzrok bí, dá mállo pósli úmri népriategl. O'vde naskóçitegl ístinito súditse imáde kánno právi ùbbojicza, jér U'bbojstvo právo úççini; álli pò gnému neúpada ŭ Dògagiaj saràgneni, záſto neímade ódluku dighnuti xívot svómu népriategliu.

II., neúpada kóji náskoçen népravedno òd svóga népriateglia, i príſſavſi mejàſe pòtribite, i právedne óbrane, poráziga., neodlùçujuchi naskóçiteglia úbbiti, dálli sámo sébbe brániti. Jér kádbi príhodechi mejáſe, i bránechise odlùçio poráziti naskóçiteglia, tádabi ù Dógagiaj sarágneni úpao.

III., neùpadaju ú òvvi Dógagiaj sarágneni, kóji díxu tùge póſtegne, kóji kámmatu çínne, kóji drùghoga ná gríh dóvode, koji zá Mártve Míste nédáju, ní narégene lémozine: jér sássvim dá ù (1) Zákonu sví réçeni zóvuse úbbojicze; niſtanémagne Dogagiaj ſarágneni podvéxuje ſámo úbboicze práve tilésne.

124. *Up.* Kójisu, kóje sarágneni Dógagiaj U'bbojstva podvéxuje?

Od. I., Kóji népravedno drúghoga smártno trùju, ílli ránnu smártnu zádaju; páka párvo izdhanùchia kípa otrovánoga, ílli ùbbivenóga svígiajuse, i ispovìdaju, odríſeni némoghu bítti bréz óssobite óblasti; záſto tollíko ótrov, kollíko ránna, zadána hí s' ódlukom dígnuti xívot Cóviku, pó çému ístinito úpadase ù óvvi Dògagiaj sarágneni.

(1) Rotarius in App. h. t. § 3. n. 5.

II., Kádbi jédan, hótijuchi ùbbiti Pétra népriateglia, ùbbio Pávla svóga príateglia, ùpaobi ú óvvi sarágnéni Dógagiaj; záſtobi óvvo bílo právo póvoglno U'bbojstvo.

III., U' ísti óvvi sarágneni Dógagiaj úpaobi ónni, kóji náſſavſi u prigliubódinstvu, ùbbiobi svóju xénnu.

IV., U'padaju takóger ù sarágneni Dógagiaj kóji naſígliaju, tojést narégiuju, ílli zapovídaju dásse U'bbojstvo ùççini, jòſ ákobise i pókajali, i pórrekli, i pó kójoj hárgi porúçili kómu narédiſe, dá zapóvigeno U'bbojstvo neíspuni. Dábbi páka ísti naſígliavczi príd náslanim pórrekliſe, ílli kgnígu svóiom rúkom písali, dásse ód U'bbojstva odrégenogá ústavi, ílli ísto pó kípu ízvarsnomu, ílli czígnenomu porùçili; táda ù Dógagiaj sarágneni neúpadaju; sássvim dábbi náslanik U'bbojstvo uççínnio.

V., U'padaju odviſſe kóji svíttuju, dásse U'bbójstvo ùççini, jóſ ákobi i razméchiali bréz príniti tvárde rázloghe, kòga ná U'bbojstvo svíttujuchi, s' rázlozim príghnuſe. A'lli ákobise pórrekli, i rázloghe òççite príniili, s' kójimbi nàstojali rázmetnuti kíp svíttovani, dá U'bbojstvo neíspuni, neùpadaju ú óvvi Dógagiaj sarágneni, kádbi ísti kíp svíttovani kóga poghùbio.

VI., Upadaju nápokon sví, kóji s' ríçju, ílli s' díllom pomágaju, zà dá búde tkó ùbbíven; ſtó hócbie réchí (1) " pómoch kríposno podá„ vati.

125. *Up.* Kóje okolòvſtine tríbuje, dá ispíta ód pòkorníka Ispovídnik, kádbise óssvadio, dáje uççínio Ubbojstvo?

Od. Ispítat imáde Ispóvídník úbbojiczu I., dá níje

(1) Sic Antoine, Cuniliati, & Rotar. cum aliis h. t.

nije úbbojiczá ubbívenoga zápodra, illí né právednó naskóçio? jérbi táda óççito bìlo, dáje úbbojicza ìskao smárt ubbívenoga. II., dá níje ubbíveni, úbbojiczu naskóçio? jérbi mógao ùbbojicza bítti oggóvoren ód grija bránechi svoj xìvot, i sìlli s' sìllom odápiruchise. III., dá níje ùbbõjicza drùxinu k' sébbi prikùpglia? jér ŭbbojicza tollíkobi gríjaa uççínnio, kollíkobi drúgaa príghnuó, illi potáknuo, dá Ubbojstvo ùççine, illi pómoghu uççíniti. IV., dá níje ù mìstu svétu Ubbojstvo uççínnio? ſtòbi bíjo gríh Svetósquarnosti. V., dá níje Ubbojstvo uççínnio, ód sárxbe, álli jóſ ód ſtároga ómrazegna uzbúgen? záſto àkobi ùbbio rádi ſtároga õmrazegna, s' gríjom ód óssvete sagríſiobi. VI., kóllikoje pútaa ponòvio ódluku zá U'bbójstvo uççínniti? jér tollíkobi gríjaa smártni íznutrenoga U'bbojstva uççínio; kollíkobi pútaa pómislio, i odlùçio óssvetitise, i U'bbojstvo izvárſiti. VII. dá níje psóvao, illi próklignagna, i pogárgegna izùstio? ſtóbi bíjo gríh prótiva Bóghu, illi brátinskoj gliùbavi. VIII., dásse níje ùbbojicza némillo pòdnio s' mártvim tílom ubbívenoga, ríxuchiga ná péççe, illi ná kóji drùghi opáki náçin? zàbuduchi dábbi táda sagríſio prótiva millóstivosti, razádiruchi svóga ìskrignega xéſchie, négoli jédna prigliúta Zvír.

126. *Up.* Kóje úppite Ìspovídnik imáde uççíniti ùbbojiczi várhu kípa ubbívenoga?

Od. Upítat imáde I., náhodilise ú kòjemu ródstvu s' kípom ubbívenim? jérbi táda sagríſio prótiva çetvártoj Bóxjoj Zapovídi. II., dá níje ùbbio svóga Glavára, Méſtra, illi Gospodára? záſtobi sagríſio prótiva millóstivosti, kákoje narégeno ú ístoj çétvartoj Zápovidi Bóxjoj. III., dá níje Redovnika úbbio, illi Mísnika, illi kójega drú-

Digitized by Google

drùghoga Czarkovgnáka? zábuduchi dábbi Svetògardje uççínnio, i ùpao ù Proklést vo S. O'tczu Pápi ſarágneno.

127. *Up.* Stó upítat imáde Ispovídnik ùbbojiczu ód vátste kípa ubbívenoga?

Od. O'd várste kípa upítat imáde. I., dá kíp ubbíveni níje Cóvik óxegnen, kóji dízzu, i xénnu priragnívaſe s' svójim trùdom? záſtobi táda ùbbojicza dùxan bíjo rhániti dízzu, i xénnu Cóvika ubbívenoga. II., dá níje ûbbio Sína ód Obítili, kóji ùzdarxaſe svòje Ródite glie? III., dá nísu kòje trátgne ùççignéne zá plátiti Líçnika, illi kòji tríbovaoje kípu ubbívenomu? IV., dá níje isti kíp ubbíveni kóju nádniczu izgùbbio, illi kóju drùghu ſchiéttu pódnio? jér ùbbojicza dùxanje své ſchiétte, i dángube ubbívenomu, illi báſchienikom gnégovim pópraviti, i plátiti.

O'vvomu prílíçno Iskuſſagne uççinnitse imáde i ónnomu, kójibiſe ná S. Ispovídi óssvadio, dáje rànnio svóga Iskrignega; zá dásse mótre vládat Ispovídnik, ná kóji náçin narédit imáde pópravgliegne ùzrokovane ſchiétte (1).

128. *Up.* Zá Dubóvno U'bbojstvo jélli dùxnost ſtógod pópraviti?

Od. Tkò Iskrignega pó sílli, pó stráhu, illi pó prívari ú gríh jést obórrio, illi ód dóbra odvrátio, dùxanje pó právdi sìllu, i stráh ùklóniti, i prívaru òdkriti; zá dá ná pártvo krípostno xívgliegne pó pókorri povrátiſe ubbívena Dùſa Iskrignega, kóju i ùbbojicza isti imáde (2) Bóghu priporuçivati s' uxgánim mólli tvam.

129. *Up.* Zá U'bbojstvo Ozlogläsglivo ſtósse íma povrátiti? *Od.*

(1) Henn. diſp. 4. q. 4. art. 1. concl. 3.
(2) Communis rel. ab Amoine t. 2. de Juſtit. & Juſt. part. 3. c. 1. q. 2.

Od. Daje náuk Angeóski Naùçitegl (1), dá trójstruko mórre bítti U'bbojstvo Ozloglásglivo. Párvo jést, kád ístinu góvorechi, právedno odkríese gríh Iskrignega. O'd óvve várste U'bbojstvo móghu uççínniti (2) Sùdczi, Ossvádltegli, i Svidóczi ná Sùdu; kóji nítti sagríſuju, níttisu zátto dùxni ſtógod povrátiti. Drùgho jést, kád láxglivo, i nepravedno námechiese ná Iskrignega záo glás, ílli kója drùgha opáçina, ód kóje Iskrigni níje, mórre bítti, ní pómislio: i táda dúxanje Ozloglásitegl oblágatse, i príd ónnim', kójisúga slùſſali, i prìd óstalim, kójisu òd párvi çùlli. Akoli páka Ozloglásitegli òvvoj póslidgnoj dùxnosti némoghu zadóvogliti, jér (kákose mórre dogóditi) dílilisuse ìz tógga mìsta kóji çùſſe, i raznìſe láxglivo Ozlóglasegne; táda Ozloglásitegli pò Pìsmu óççitomu, ìlli pó Pripovìdaoczu (3) imáduse oblágati. Tréchie jést, káda népravedno odkrìese pomagnkágne skróvito ód Iskrignega uççignéno: i táda Ozloglásitegl dùxanje oblágatise, góvorechi: " népravedno ozlóglasiosam mògha Iskrignega: ìlli: " zlóssam zí Iskrignim rékao.

130. *Up.* Zá Tilésno U'bbojstvo ſtósse ima povrátiti?

Od. I., imáde ùbbojicza plàtití své trátgne ód ubbìvenoga rázborito uççignéne zá Lìçnika, zá lìk, zí jizbine ìzvarsite, i zá òstalaa, ód kóji trìbovaſese slùxiti, ìzvadivſi sámo ónni svágdagni báraç, kójegabi ìmao ìsti kìp ubbìveni uççìnniti za rhánu i xìvgliegne gnemu pòdobnò (4).

(1) D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. ad 2.
(2) Henno h. t.
(3) Idem diſp. 6. q. 10. concl. 3.
(4) Communis per text. in §. 1. Inſtitution. de obligationibus, quæ quaſi ex delicto naſcuntur, & in l. eum liberi 7. ff. De his, qui effuderint, vel dejecerint; cap. ſi rixati 1. de injuriis, & damno dato.

II., Plàtit imàde úbbojicza své dobítke ízgubgliene, i ſchiétte ód ubbívenoga, illi ód gnégovi podneséne ; ná prilliku : kàdbi ubbíveni plàchiu potéza, kòjabi pò smàrti gnégovoj prístala ; illi buduchi Zlátar, illi drùghi zanatçia, pák ubbíven, illi rágnen, nébi víſſe móghao rhànu svòjoj Obítili podávati (1).

III., Plàtit ímàde své ſchiétte, kóje rànnivſi, illi úbbivſi, pò zgóddi ùççini ù ímagnu, illi ù póſtegnu ubbívenoga ; nà prílliku : dábbi úbbojicza zá U'bbojstvo uççínniti, Vràtá kùchi razczípa, illi porróbbió, illi dóbro íme ubbívenoga ozlóglasio, zá ná óvvi nàçin làsnie U'bbojstvo íſpuníti, illi (2) rànnu zàdatti. O'vvo ópravgliegne pòtanko némoguçhise íſpunniti, zàdcstaje, dà pláti úbbojicza, kollíko rázborit, i pàmetan Iſpovídnik, illi drúghi krípostan Cóvik (3) pódobno bùde czíniti.

IV. Plàtit imàde své dángube, i ſchiétte réçene xénni, i sínovom ubbívenoga, illi ostálim gnégovim blàſchienikom, ákoje s' U'bbojstvom íſpugnenim razúmio báſchienikom ístim ſkóddu uççínniti (4).

V., Plátit imáde ùbbojicza i ónnim, kójisu ubbívenomu kóju stvár udùxili, àko rádi U'bbojstva ónni pódnosse kóju ſchiéttù.

VI., U'bbojiczá rhániti dùxanje své ónne, kójim kíp ubbíveni raánu podávaſe, ákoje prílıçno ístini, :dábbi ísti kíp ubbìveni náslidovao obíçajnu rhánu (5) podàvati.

VII., Mórre Iſpovídnik, àko rázborito czí-

E ni,

(1) Commun. per textus citatos.
(2) Comm. cit. a Ferrar. t. Reſtitutio n. 4.
(3) Boranga h. t.
(4) Idem ibidem.
(5) Antoine h. t.

Digitized by Google

ni, úbbojiczi naréditi, dá pláti kòju Míssu zá ubbívenoga; i dá zá xivóta sváki dàn zà gnegovu Dùſu bárrem jédan (1) Oççenas, i jédnu Zdrávu Máriu boghógliubno góvorechi ná kóllini, námine.

PO'GLAVGLJE VIII.

Iziskòvagna vàrbu VII. Saràgnenoga Dògagiaja.

131. *Up.* STó hóchie réchi, ízmetnuti zámetak?

Od. Hóchie réchi, izbácziti (2) párvo vrímena íz útrobe díte záçeto, íllimu xívo, íllimu bílo neóxivglieno.

132. *Up.* Stó hóchie réchi, nástojati, ílli ískati ízmetnùchie zàmetka?

Od. Hóchie réchi, pómglivo póstaviti, íllí pódati, ìlli ùzeti kóju stvár, zá rázmetnuti, ílli úbbiti, i izbáczíti párvo vrímena díte záçeto, sássvim dásse nébi dóstighnulo ní razmetnúchie, nì ubbivégne, ní izbáczegne réçenoga záçetoga dìteta (3).

133. *Up.* Ná kolliko náçinaa nástojatise mórre, ízmetnuti zámetak?

Od. I., S'likáriam. II., púſchiajuchi íz xílle kárv. III., píjuchi níke tráve. IV., Skáçuchi prikòredno. V., pùtujuchi sáviſſe. VI., udaraúchi ùtrobu. VII., díxuchi ſtóje òdvech texko; ílli pàrtechise ú bríme òd prikómirne tegò.

(1) Boranga h. t.
(2) Templ. Morale, & Pontas h. t.
(3) Bordonus de Sexto Caſ. reſ. reſolut. 55. n. 5.

gòchie. VIII., slùxechiſe s' óſtalim neízbrojenim náçinim, kóje própast, i blùdnost priſmrádna (1) xénska iznáge.

134. *Up.* S' kójim grijom ſagríſuje thó zámetak ízmechie?

Od. Kàdje óxivglien zámetak, thò ìzmechie, ſlli pómaga izmetnúchie, gríh smártni ùbbojstva çínni, i ù Prokléstvo, i Brezrege S. O'tczu Pápi sarágneno (2) úpada, jér népravedno Cóvika smíçe.

Dàbbi páka O'tacz, ſlli Mátter díte svóje záçeto, i óxivglieno párvo rogégna s' própaſchiu úbbili, izbáczili, illi nástojali izbácziti, óstalim ìzbrojenim opáçinam nadóſtavilibi nóvvu zlóchiu ód nemillóstivosti práma ìstomu svómu pórrodu, òd çéssa óssobito dúxnisu óssvaditiſe ná S. Ispovìdi. O'd óvve própasti S. Ciprìan Múçenik (3) príkorri Nováta krivóvircza, kóji ùdarivſi s' nóghom svòju xénnu, bí uzrok dà díte ízmetne.

135. *Up.* Mórreli bítti ód svákoga Ispovidnìka odrìſen tkó ìzmechie, ìlli nástoji ìzmetnuti zámetak neóxivglien?

Od. Némorre: jér óvvi Dógagiaj 's' réçenim okolóvſchinam sarágnenje ù Makarskoj Dárxavi; ú kóji úpada néssamo tkò nàstoji izmetnúchie zámetka neóxivgliena; dálli ódviſſe i ónni, kój svìtuje, ìlli ná drùghi náçin krìposno pomága, zá (4) dásse ìzbaczi dìte záçeto neòxivglieno.

 136.

(1) Henn. diſp. 5. q. 7. ſupp. 2. ex Sixti V. Conſtit. Effrænatam §. Nos igitur.

(2) Ex cap. de Homicid. & Conſtit. Sixti V., & Gregorii XIV.

(3) Lib. 2. Epiſt. 8. ad Cornelium Papam apud Parmelium 44.

(4) Cuniliati tract. 14. c. 8. §. 3. n. 1.

136. *Up.* Podvéxujeli Dógagiaj saràgneni kàdbi jedan nástoja, álli ìstinito nébi ìzvarga zámetak neóxivglieni?

Od. Podvéxuje: z'budúchi dá ìllimu ìzmetnuti, ìllimu neizmetnuti zámetak neóxivglienni, zá ùpasti ù óvvi Dògagiaj sarágneni zádoni, zá ùpasti ù óvvi Dògagiaj sarágneni zádostaje nà kojimu drágo nàçin ìskati, dásse zàmetak ìzmetne: ſtó mórre bìtti uççignéno nástojechi ìlli s'rìçiu, ìlli s'dìllom, ìlli s'pomágagnem, ìlli ná drùghi náçin, kàkoje (1) reçéno.

137. *Up.* Kollìko vrìmena pósli zaçéchia oxìvgliuje zà netak?

Od. Sássvim dá jédan Naûçitegl (2) pó súdu Lìçnikaa mnogho ìzvarsiti góvorì, dá párvi, drúghi, ìlli tréchi dán zaçéchia sváki zà netak oxìvgliuje; álli sáda svì ópchieno dárxe (3), dá díte mùſko oxìvgliuje çetardésset dánaa, á xénsko ossamdésset pósli zaçéchia.

Dábbise páka sumgnilo, jélli zámetak bìjo óxivglien, áili né? táda áko prìa 40. dánaa nástojano bì izmetnúchie, á rázborito jést bìlo súgeno, dá pàrvo réçenoga vrìmena zámetak neoxìvgliuje, ùpadase ù Dógagiaj sarágneni; álli Proklésivo, i Brézrege S. O'tczu Pápi sarágneno nepodvéxuje. A'kolibise pósli çetardéssetoga dnéva ìskao náçin zà dìte záçeto izbàcziti; úbbojstvo uççìnnilobise, zàſto neznáduchi állije dìte mùſko, álli xénsko, jézivost bìlabi izbáczìti zámetak dìteta mùſkoga: ſtó kádbise dogódilo, ùpallobise ù réçeno Prokléstvo, i Brézrege (4) S. O'tczu Pápi saràgneno. A'lli ákobise

(1) Cunillati l. c. n. 6.
(2) Cardenas in Criſi Theol. p. 1. tract. 1. diſp. 14. c. 3. n. 28. & ſeq.
(3) Pontas h. t. caſ. 1.
(4) Ex dict. Conſt. Effrænatam.

biſe izbáczilo díte xénsko pàrvo oſſamdesſetoga dnéva zaçéchia gnégova; ſámo ùpallobiſe ù Dógagiaj Bískupov, á né ù Pápin, záſto Pápin Dógagiaj izískuje právo úbbojstvo zàmetka: á úbbojstvo nezóvese, kád zámetak níje óxivglien (1).

Nápokon kádbiſe sùmgnilo, jélli mùſko, álli xénsko díte ízmetnuto? ù sámi Bískupov sarágneni Dógagiaj, i ú Brézrege (2) úpadase.

138. *Up.* Mátter prísobna, i téxko ód némochi obharvána, mórreli bréz gríja pópit kóju likáriu zá uççúvát svój xívot òd smárti?

Mórre, àko zámetak nìje òxivglien, i áko likária néjma náravsku jákost zá izbáczitiga, à jéxivostje, dà mátter vìſſe neprìbolli. A'kolije zámetak óxivglien, ílli bárrem sùdiſe dáje óxivglien, mátter smàrtno sagrìſilabi úzimgliuchi réçenu likáriu, kádbi jéxivost bíla, dábbi s'likáriom óздravila, i díte júrve óxivglieno rázmetnula, i izbáczila (3): záſto mátter dúxnaje véchie nástojati, i pàççe prìstaviti spássegne vikóvito záçetogà óxivgliená dítéta, ìstomu zdrávgliu, i xivótu svómu vrimenitomu.

O'vde zabílixi, dá mátter zdráva, i prìsobna némorre brèz grìja smártnoga ìspunniti dìllo xénidbeno s' svójim drùghom, kád prívígia, dàſſe mórre czíchia dìlla réçenoga izbáczití zàmetak ílimu óxivglien, ìllimu neóxivglien. A' múxòvim ú istúmaçenoj jezivósti izbàczegna, mòghu slóbodno, i bréz grìja dugóvagne zanìkati. O'vve, kádasu neùsteghnuti, Véllıkı Naúçitegl nas S. Ierolim kórri, góvorechi, dábbi ìmali (4) bàr-

E 3

(1) Pont. lóc. cit. adduc. D. Auguſtinum.
(2) Didacus Duarte in expoſ. Prop. Dammat. h. t.
(3) Antoine h. t. cit. communem reſp. 2. & 3.
(4) In can. Origo. 5. 32. q. 4.

Digitized by Google

bàrrem ù óvvomu násslidovati xívine nerázborite, kóje pósli négho zàkote, neobíçaju viſſe mìſatiſe s' svójom várstom.

A'koli pàka jézivo nìje, dàchiese díte zàçeto izbàcziti ispugnajuchi dìllo xénidbeno, tolliko mùx, kollìko xénna sàssvim dà prísobna móghu ískati, i zadóvogliti svómu dugóvagnu: tàko (1) dà s' jézivoſchiu izmetnúchia vàzdaje gríh smàrtni; à bréz jéxivosti díllo xénidbeno íspugneno kádje xénna xáſla ú brímme, némorre bítti, dá nìje bárrem grìh máli.

139. *Up.* Mórreli Dívicza ósquarnuta nàstojati, dà izbaczi zámetak, zá neóstati pósve nésrichna, i nepoſténa?

Od. Némorre ná níjedan náçin, ní zà níjedan úzrok, kàko ùçe Sábori (2), i mnóghi SS. O'tczi.

140. *Up.* Bílli móghla bárrem Dívicza ná sìllù osrámnochiena izbácziti plód opàkoga blúdnoga dílla?

Od. Kàdje Dívicza záçéla, nít mórre zàmetak bréz tèxkoga gríja, i proklèstva izbácziti, ní nà izbáczegne nástojati. Dòpuſchienoje sámo, dá ù ónni çás símme póghano ízmetne, kóje póssilni osquárnitegl príko svákoga zákona (3) prolíje. U' prígodi ód óvve várste dùxnaje náskoçena Dívicza íznutrenu tùgu ù svómu sárczu provóditi; i s' rùkam, i s' nógham, i sá svóm snágom oppr[illegible]tise, zá nepristati prismrádnomu po-

(1) D. Thom. in 4. diſt. 31. in fin. in expoſ. textus & S. Antoninus rel. a Pontas tit. debitum conjugale caſ. 13.

(2) Concil. Trullanum can. 61. Concil. Eliberitanum can. 63. & Wormat. in cap. Si aliquis. 5. de Homicid. Tertullian. in Apol. c. 9. Minutius Felix in oct. ſub finem, Baſilius in Epiſ. ad Amphil. can. 2. & Innocent. XI. prop. dam. 34. & 35.

(3) Didacus Duarte h. t. q. 6.

Digitized by Google

poxellégnu, i ſilli svóga naskóçiteglia: i jóſ àkobi tríbovalo ísti xívot izgùbiti, néjma s' xivóttom s' mírom ná jednómu místu stàti; dálli bréz prístanka míççuchise, rhábreno hárvatise, zà neosquárnuti svóju Dúſu, ú kójoj (1) práva çistóchia pribíva.

PO'GLAVGLJE IX.

Iziskòvagna vàrbu VIII. Saràgnenoga Dògagiaja.

141. *Up.* STó zabrágnuje ósmi sarágneni Dógagiaj?

Od. Zabrágnuje prítisnuti, illi udúſiti, i dárxati díteſcze párvo gòdine ù postegli.

142. *Up.* Kóji gríh çínne, kóji pristúpaju nájredbe óvvoga sarágnenoga Dógagiaja?

Od. Sví kóji díte párvo gódine sòbbom lígaju, smártno sagríſuju. A'kolibi pó népomgni díte udùſili, ùbbojstvo pràvo uççínnilibi, káko ódgovori Húmbertu Bískupu Mogùntinskomu (2) Stípan Papa V. Iér áko ónni kóji s' izmetnúchiem díte ù útrobi záçeto, i óxivglieno ubbíje, jést pravi úbbojicza; s' kójim rázlogom mórrese oggovóriti dá úbbojstvo neçínni, kóji diteſcze i ód sáma jednoga dnéva udùſuje?

143. *Up.* Stósse íma réchi ód ónni, kóji bréz pomgnu pòstaviti, dárxalibi sámo sóbbom parvo gódine díte ú póstegli?

Od. Sví kóji díte lígaju párvo gódiſchia sóbbom ù póstegliu, illi ná drùgo místo, gdí lé-

(1) Antoine h. t. q. 8.
(2) In can. Conſuluiſti. 20. 2. q. 5.

xe, bréz ópaze, i çùvagna pótribitoga, ná príliku, póstavgliajuchiga sòbbom ù póstegliczu tísnu, ílli príkríjuchiga s' báglinam ódvech téſkim; sássvim dá díte nebi udúſilose, ná Iſpovídi némoghuse odríſiti, jér ístinito ú sarágneni Dògagiaj ùpadaju; kóji néssamo Róditeglie, dàlli sváki drùghi kíp pristupajúchi óvvu (1) zábranu podvéxuje.

144. *Up.* Náhodilise jóſ kója pédipsa odrégena prótiva ónnim, kójibi jóſ i pó malàknoj népomgni díte udùſili?

Od. Jést Brezrege, ù kóje pò náuku Clémenta Pápe III. (2), i Stípana Pápe V. (3), úpadaju i pó maláknoj népomgni. O'd óvve pédipse oggovórit mórre jédna sáma privéllika pómgna úloxena, s' kójom kíp pámetan, i razborit ú ovvákoj prígodi slùxiobise, ná príliku, lígajuchi díte ú pósteglíu pripróstranu, i pòstavivſiga mátter (4) punno dáléko ód sebbe.

U' krátko dákle tríbuje zabílixiti, dá zabrágnujuchi Czàrkovni Zákon (5) tollíko Róditeglim, kollíko i óstalim, dízzu párvo gódine ù póstegli sóbbom dárxati rádi jézivosti udúſegna, bréz gríja smártnoga privríditse némorre óvva Zàpovid; á mnógho víſſe jér ù óvvoj Dárxavi jést Dógagiaj sarágneni.

(1) Cuniliati h. t. n. 2.
(2) In cap. Quæſitum 7. de pœnis, & remiſſion. l. 5. t. 38.
(3) Cit. canon. Conſuluiſti 20. q. 3.
(4) Navarrus Manual. c. 27. n. 256.
(5) 2. q. 5. canon. Conſuluit. rel. a Corn. a Lapide in comm. lib. 3. Reg. c. 3. v. 19.

PO-

POGLAVGLJE X.

Iziskòvagna vàrhu IX. Saràgnenoga Dògagiaja.

145. *Up.* OD çéssa tríbbje, dásse s' pómgnom privéllikom pázzi Ispovídnik ſtíjuchi slídechie náuke pòtribite zá dóbro istùmaçiti óvvi sarágneni Dógagiaj?

Od. Ista nárav Còvika rázborita ùçҫi, dá náhodechise ù vélliku smrádu, noós zàtisne kolliko pría mórre, i s' mirisom priùgodnim pómaxese; zá dá nédopre dó sárcza ótrov gnégov, kóji s' jákoſchiu svójom priùzimglle víſſe pùtaa snàgu xivóta, i smárt Cóviku zádaje. Své óvvo uçҫínnilobise zá úzdarxagne xívgliegna gliùskoga vriménitoga. Á' zá duhóvno zdrávglie svóje Dúſe kolliko véchiu pómgnu ulóxit imáde jédan Ispovídnik? Rádi çéssa kádase náge ù pótribitoj prìgodi ſtivégna, ílli slúſſagna ná Ispovídi ód neçistóchie, néka zátisne noós svóji poxelégnaa ód smrádá priótrovnoga páklenoga, útekavſise vrúchie Bóghu, i çístochi prislávne krágliçze Nebéske: záttim páka néka s' pómazagnem duhòvnim pokrípise, promíſgliajuchi, dá ú dillovagnu S. Ispovidi zá pòglavito svóje pribivaliſchie Dúh S. Jést ódabrao svákoga Mísnika, kójemu Bógh ú Písmu S. príti ſassúchie vikóvito, áko (1) ósquarne gnému posvéchienò pribívaliſchie. I káko Apoſtolu Pétru S. úuzdighnùchiu dúha bí narégeno, dá (2) ùbbije,

i blá-

(1) 1. ad Corint. c. 3. v. 16. & 17.
(2) Act. Apoſtol. c. 10. v. 11. 12. 13.

i bláguje xívine çetverónoghe, letùchie, i zmíje, kóje víggiaſe spùſchiati s' Neba ù jednómu pripróstranomu ruçiníku: táko pó ísti nàçin dùxanje Ispovídnik s' svétim náukom úbbiti, I s' krípoſchiu varhunarávskom próxdriti bréz otròvatise gárdobe prismrádne grìjaa blùdni, póvrachiajuchi s' rhánom duhòvnom ná xívot vígni kárſchianske zablúgene Dúſe, i slídechi ízghled Nazáranina Méſtra svóga, kòji Mandálinu blùdniczu pó kripòsti Boxánstveni náukaa (1) óbrati ú pókorniczu, i zámiritu Svéticzu.

146. *Up*. O'd kòji néçisti zlóchiaa zabrágnuje Ispovidníkom odriſívati óvvi devéti sarágneni Dógagiaj?

Od. Zabràgnuje, dásse némóghu odríſiti, kòjibi uççínnili grih pùteni s' névirniczi, illi s' xivinam nerázboritim, ílii prismrádnu sodómiu, i sváki drúghi íspugneni gríh prótiva nàravi.

147. *Up*. Kójim prístojise óvvo íme névirnik?

Od. O'nnisu právi névirniczi, kóji ílli neprìmiſe S. Karſchiéghe ílli pósve òdmetnuſeſe (2) ód Vírre S. Katolíçanske: i táko ùpadaju ú óvvi sarágneni Dógagiaj sví kárſchiani, kóji blúdno s' neznàboxczi sagríſuju, nà priliku, s' Túrskim, illi s' Xùdinskim xennétinam, Páçe nadóstavgliajuchi (3) zlóchiu Svetógardja gríju blùdnomu smíſagne kárſchiansko s' neznàboxczim, dùxnostje óssobita pókornika nà S. Ispovidi óssvaditise ód gríja néçistoga s' névirniczi uççignéna, ílli s' ódmetniczi.

148. *Up*. Prístojechi xivótinstvo, i sodómia vàrsti gríja prótiva náravi, pàrvo svéga ſtòje ú ſébbi óvvi gríh?

Od.

(1) Cornel. a Lapide in cit. Apoſt. locum.
(2) Cunil. §. 2. cap. 11. h. t.
(3) Sanchez cum aliis lib. 7. de Matrimonio diſp. 5. n. 12.

Digitized by Google

Od. U'çççi S. Tòmma, dà gríh prótiva náravl jést dìllo blùdno uççignèno néssamo prótiva rázboru, dálli jóſchier i ìstoj gliúskoj (1) náravi, kója zà razplóditise izískuje I., dasse dvójicza smíſaju; jér kàdase símme prolije bréz smíſagna, mekótaje. II., pòtribuje dá imádu ìstu nárav., táko da nàrav gliùska smíſasé s' gliùskom, a né s' xivòtinskom: ínnaçje bíſobi xivótinstvo. III., ízískujese smíſagne Cóvika, i xénne, a né Cóvika, i Cóvika, ílli xénne, i xenne; ſtóbi bíla sodómia. IV., ulóxitise imádu hùda pòdobna zá óvvu svàrhu ódregena; i zítto ú smíſagnu Cóvika, i xénne ákose dìllo ispùgna s' húdima nepódobnim, s' gríjom sodòmie sagríſujese. V., hóchiese nápokon (2) i nàçin pódoban, tojést kòjise néprotivi zazéchiu; ſsóbise mógło dogóditi, kàdbise Cóvik xénni podlòxio.

149. *Up.* Stóje xivótinstvo?

Od. Jést smíſagne neprikladno Cóvika s' xivínom neràzboritom: i óvvoje jédan ód nàjtexii, i nájpogardnji gríjaa prótiva nàravl, zá kóii Písmo S., i Zàkoni (3) odrégiuju, dà s' xivìnom zàjedno bùde ízgoren isvàki Cóvik, kóji pó svójoj pógardnoj neçistóchi ód Còvika, i prílike Bóxje òbratise ù xìvinu prighgnùsnu, i nákazu páklenu (4) strahóvitu.

O'vvoj prismràdnoj vársti prilóxi i smíſagne blùdno Cóvika, ílli xénne s' giàvlom prióbrazenim ù prìliku Cóviçju, ílli xívinsku; stó ízvan òstali zlóchiaa bílobi Svetógardie, tláçechise krípost Boghòçaſchia ràdi póganoga psiatéglstva, i smìſagna (5) s' népriategliem glávnim Bóxjim.

(1) 2. 2. q. 154. art. 11. in corp.
(2) Henno diſ. 6. q. 7.
(3) Levit. 20. & C. lib. 9. tit. 7.
(4) Templum Morale. h. t.
(5) Antoine h. t. n. 5.

Digitized by Google

jim. I zàtto blùdechi Cóvik, illi xénna s'giávlom, obiçajnoje I., dá ùççine grìh xivótinstva; jér giáva nájvechie ù prìliczi xivínaa nástoji żadóvogliti xivótinskim gliùskim poxelégnima. II., çínnise svetógardno krivóſtovstvo prótivno krípostí má'lo pría ímenovanoj, rádì neprìstojnoga sjedígnegna s' prixéstokim Bóxjim néptiategliem. III., grìſise s' ònnom vàrstom grija, kòjase Còviku, illi xénni prikáziva, i ù kójoj próvode svòje néçisto naslàgegne; táko dá kádbise smìſao Cóvik s' vràgom ù prìliczi kípa múſkoga, bílabi sodómia: kádbi ú príliczi svóje ródicze, zválabise roddósquarnost: kádbi ù prìliczi údane xénne, bílobi (1) prigliubúdinstvo.

Tríbuje òvde zabílixiti, dá káko níje Ispovidníku dùxnost ispitati, ní pókorniku óççitovati, s' kójom várstom xivínaa bì íspugnen gríh néçisti, nà príliku, álli s' psóm, álli s' óvczom; táko i Ispovídnik ízviditi, i pòkornik ósvaditi imàde, állije xivótinstvo uççignéno s'mùſkom, álli s'xénskom xivínom: álli s'hùdom zá òvvo odrégenim, álli s'drùghim nepríkladnim; záſto sváka óvva okolóvſchina nóssi sóbbom (2) gríh rázliçite várste prikórednosti.

150. *Up*. Štóje sodómia?

Od. Jést pógardno smìſagne dvójicze ú ístoj pùtti, ná príliku, mùſka s'mùſkim, illi xénska s'xénskim; i óvvoje sodómia pódpuna. A nepódpuna jést, káda s' jedígnujese Cóvik s' xénnom, illi xénna s' Cóvìkom, állise neulágaju húda zá óvvo dílo odrégena; i òvvoj néçistochi nadóstavgliena mórre bítti zlóchia roddósquarnosti, svetógardja, prigliubòdinstva, i ostáli (3) smá-

(1) Boranga h. t. & Henn. l. c. artic. 5. concl. 3.
(2) Ferrar. alios ref. h. t. n. 65. 66.
(3) Bonacina q. 4. de Matrim. p. 11. n. 1.

Digitized by Google

smárdglivi opíçinaa, kákoje reçéno.

151. *Up.* O'ssvagiajuchise pókornik ód sodómie pódpune, ſtóje dùxan Ispovídnik ízviditi?

Od. Duxnost Ispovidníka jést ispítati, 'állije díllovao, álli podnóssio sodómiu (1). A Kàdbise náſſao pókornik s' kípom ú ródstvu, táda izúznat imáde, ú kójemu kóllinu náhodese méggiu sóbbóm: jer ſtóje blíxnije kóllino, tó vechia jést tegóchia prismrádnoga gríjà.

152. *Up.* Stósse izískuje zá ùpasti ù óvvi sarágneni Dógagiaj?

Od. Góvorechi ód sodómie pòdpune izískujese, dá ílli ù kípu kóji dílluije, ílli ù ónnomu kóji pódnossi sodómiu, izistinise prolítje pùtti; ſtó zadóvoglno jést zá úpasti ù sarágneni Dógagiaj, zábuduchi (2) dá óbba i dílluju, i pódnosse néçistochiu.

Téxko vàrrajuse níki Ispovidníczi, kóje çùvſi xénne óssvagiatise ód pódpune sodómie, ílli ód drúghi neçistóchiaa, upítuju sámo, dásse póçem níje dogódilo kóje ízvagnsko protoçégne pùtti, reznáduchi, da ú púnno várstì blùdnosti símme právo prolíju bréz dá protéçe. Prótiçe páka ónda sámo, kádje pùttenost ód uxgágna néçistoga vehóma uzbúgena. Ispovídnik dákle neka ùpita pókorniczu, jélli kúſſala vélliko naslágegnè ù hùdu néçistomu? i akobi odgovórila, dá jést; sùditi mórre, dàje símme prolívano: ód çéssa prilásno obíçaju xénne dozóvnutise (3), a navlaſstite ákósu chiutile ustresegne xívota.

153. *Up.* Podvéxujeli óvvi sarágnegni Dógagiaj dizzu mùſku párvo 14. gódinaa, a xénsku párvo 12, kádbise óssvádili ná S. Ispovídi ód sodomie?

Od.

(1) Lugo cit. a Boranga h. t.
(2) Juniliati h. t. n. 4.
(3) Henn. l. c. attic. 1. concl. 1.

Od. Nepoduéxuje, áko nísu íspunili díllo prisſmrádno s'prolítjem símmena, kóje ópchieno prìa réçenoga vrímena dízza népróliju. A'lli áko própast nàdlazi gódiſchia, i ú pògardnomu sjedígnegnu prolítje símmena izístinilose jést; táda i párvo 14, i párvo 12. gódinaa óvvi sarágneni Dógagiaj (1) dízzu podvéxuje.

154. *Up.* Zadárxajeli mékotu, ílliti sámo prolítje símmena óvvi sarágneni Dógaigaj?

Od. Nezadárxaje: jer sássvim dá i mekóta jést gríh pritéxki prótiva náravi, kóji príd Bòghom vápie óssvetu; níſtanémagne sváko sjedignegne prótiva náravi, prolítje sáma símmena neùzdarxi; záſto pútteno sjedígnegne dvá kípa iziskuje: a mékotu i jédan mórre sám sébbi ùzrokovati; Dákle sáma mekóta bréz sjedígnegna k' drùgomu níje Dógagiaj sarágneni.

155. *Up.* Jélli bárrem gríh svàrſeni prótiva náravi smìſagne pùtteno prismràdno, s' xénnom mártvom, ílli s' kipom dárvenim uççignéno?

Od. I'stinito jést gríh prótiva náravi, i príd Bóghom, i ù sébbi tollíko ópák kolíko dá i xíva bùde xénna, s' kóje mártvim tílom pógano tkó prilùçiobise. Rádi céssa ù Íspovídi òd pótribe jést istúmaçiti várstu màrtva, ílli dárvenoga xénskoga kípa, ná príliku, állije kíp, ílli tílo jédne Dívicze, álli Múxaticze bílo; zámóchi pàka gùbbu òd gùbbe razáznati. A'lli pó gríju óvve várste ú sarágneni Dógágiaj neúpadase; zàſto svàko néçistosj jedígnegne prótiva náravi imáde bítti uççignéno s' tílom, ílli s' kípom xívim, a né (2) s' mártvim.

156. *Up.* Dábbi ù pùttenomu sjedígnegnu Mùx ód svóje xénne própasno odáſao, i símme pró-

lio

(1) Cuniljati h. t. n. 5. & 6.
(2) Cunil. h. t. n. 8.

lio izvan m'sta, i húda odrégenoga zà ùzdarxagne símmena ìstoga, billi ùpao ù saragneni Dògagiaj?

Od. Bí dójsto! záſto reçeno sjedignegne ispugneno bí prótiva náravi, ód çessa Dògagiaj sarágneni (1) odtíſiti zabrágnuje; i pó óvvomu nékase Ispovídnik ù óstalim dogagiájima priliçnim vlàda,

157. *Up.* S' Kójom ùpravom slùxitise imáde Ispovídnik, hóttijuchi iskuſſati pókornika mládichia ód kòjega sùmgni; dá pòçem nije ód kòje blùdnë neçistóchie ubárglian?

Od. S' ùpravóm óvde prinessénom slúxitse mórfe Ispovídnik zá dví svárhe: I., ulágajuchi pótribito razabrágne, nástojat imáde stíd pókornika pridóbbiti, i pámetno izàdriti sákrívenoga zmàja prióttovnoga. II., svù ópazu dùxanje póstaviti, zá nepòdati s' upítagnem ótrov smàrtni námisto rhánе duhóvne, iskúſſujuchi véchie négoje príſtojno, i tàko zlù úççechi prípro-stita pókornika. Sàda dakle posli óvvoga oppomenùtja, ná òvvi nàçin mládichia réçenoga mórre iskuſſati: Léxili ù póstegli sàm, àlli s' drùgliom, tojést ú dva? Ako odgóvori, dá léxi sàm; jélli párvo négoje záspao, ílli pósli nénegose jést od sná probudio, míslio ód kóje divojçicze, ílli xénne? gdíje tàda rùke dárxao, ná pársiu, ílli níxe? Akoje ù óvvoj mìsli sébbe dotíknuo, jélli ſtó zá réçenim dotíczagnem próteklo?

A'kolibi rékao, dá s' drùghom léxi: dásse nísu ód stvari kóie néçiste razgovàrali? dágga nìje drùgh dotìczao? kóje hùdo jést dotíczao? dá nìje pó ìstì nàçin i ón drùgha dotíczao? dà nìje pó

(1) Cunil. h. t. §. 3. n. 4.

pò doticzagnu ſtó próteklo? nà kóje húdo tſſa prolitje pàdde? I táko dogódichiese, dá Ispovídnik pó úppitim óvve várste ódkriti hóchie véchie krát ispugnenu i sodómiu prísmradnu.

158. *Up.* Nà kóji náçin Ispovídnik iskuſſat mòrre dívoçiczu, kója stídise óççitovat néçistochie?

Od. S'ópazom sád reçenom slùxechise, upítat mòrre, áko sáma léxi: gliùbili mládichie? mís-lili kàdgod ó gníma? bílli drágo gnój bílo ùdatise? prímechieli prìko pámeti stvári, kóje ù xénidbi dìllujuse? obíçajeli réçene stvári poxél-liti? ù çémn tàda rùke zábavgliajuse? A'kobi od-govòrila, da níxe pársiu: upítat imáde, jelli kòji sárbex kúſſala, i naslágegne provódila kádbi ná náçin vódde çúlla ù sébbi nìſto pótechi, jóſ ákose ízvan i nébi prólilo?

A'lli ákobi s' drugáriczom ópchila, ìlli ù istoj póstegli léxala, upítat imáde: dá nísu méggiu sóbbom ód kóje stvári néçiste razgováralese? ná-pridujuchi káko mállo párvo òd mládichia bí reçéno, Várhu svéga páka néką Ispovídnik svù pòmgnu ùloxi, dá námisto odùççiti svóju pó-korniczu ód gríja, nébi ókuxio dúſu gnézinu s' upíſagnem kójim kípu nepriſtojnim.

O'dviſſe iskuſſati mórre: dáſse níje príko ré-da kíttila, zá dá mládichi zá gnóm povéduse? dáſse níje prikonára vskim czargliénilom láxgli-vo prístalia, i ùggodnia prikazívala, vláse na-dómechiuchi; s' pársima razkrivénim, ílli s' gól-lim mìſniczam ná prózore kúchene, i méggiu gliùde ízhodechi; sládko pìvajuchi; ù níke Czár-que hódechi zá bítti vígena, ílli víditi; ná ní-ka sástaliſchia prístajuchi, smíjuçhise, razghle-dajuchi, razgovarajuchise, i dotiçuchi. O'd óv-vi izìskovagnaa mnògha Ispovídnik i mládichim mórre uççíniti; záſto sví náçini ízbrojeni jéſsu

mrí-

smríxe óççite vráxie, s kòjim (1) lóvacz pákleni bréz prístanka ùhititi obíçaje nevoglne zíslipgliene Dùſe.

PO'GLAVGLJE XI.

Iziskòvagna vàrbu X. Saragnenoga Dogagiaja.

159. *Up.* STóje roddósquarnost?

Od. Jést brezákonito pùtteno smìſagne dvójicze, kóji méggiu sóbbom náhodese ù kójemu ródstvu; i óvvi gríh pó svójoj várstí téxji jést (2) ód ístoga prigliubódinstva.

160. *Up.* Stóje ródstvo?

Od. Jést sváki ródbeni závezaj, kóji ílli pò kárvi, íllì pó náredbi Zákona (3) méggiu níkim náhodise.

161. *Up.* Kollikóstrukoje ròdstvo?

Od. Trójstruko: tojest pó kàrvi, pó smìſagnù púttenomu, i pó possinovgliégnu. Ródstvo pò kárvi jést náravsko sjedìgnegue kìpaa, kóji pó rogégnu ód blìxnijega trúpa ìzhode; i óvvo ródstvo náhodise i méggiu ónnim, kòji ód O'tcza, i méggiu ónnim, kóji ód Máttere ìstiççu.

162. *Up.* Pò çému vćchie ródstvo ód mágnega razlùçujese?

Od. Pó kóllini, kòja razdígliujuse ú kóllina úpravna, i prìpriçena. Kòllino úpravno zòvese ónno, kóje úzdarxi svè kìpe i uzhodèchie, i izlazéchie ód ìste kárvi. Kìpi uzhódèchi jéssu

(1) Henn. q. 13. concluſ. 1. & 2.
(2) Canon. 2. lex. §. cum ergo 36. q. 1.
(3) Valens. lib. 4. tit. 11. n. 3.

Digitized by Google

kóji nás portódiſe ; ná príliku : Otacz ; Mátter ; Díd ; Bàbba ; Prádid , Prábabba ; Sukùndid ; i óstali , ód kóji óvde pòbrojeni izágioſe . Kípi izlazéchi jéssu kóji ód nás porrágiajuse ; ná príliku : Sín ; Chiér ; Unuk ; Unuka ; Praúnuk ; Praùnuka ; i ostáli , kó i ód óvvi ístiççu .

Kóllino prípriçeno jést ónno , pó kójemu jédan ód drùghoga úprav neízhodi , dálli òbba , ílli ſví ód ístoga poçetka , ílli trùpa ístiççu ; ná príliku : Brátja ; Séstre ; Bràttuçedi , tojest Brattovi sínovi ; Séstrichi , álliti Séstrinì sínovi ; Strìçevichi , ílliti , sínovi Strícza . Otçeva Brátta , ílli Strìne Otçeve Séstre : i óvve nítti mí porràgiamo , níttismo ód gní pótrogeni ; négho sàmo. (1) zátto zovémose , i jésmo rodbína , jér ód ìstoga tápta , ílli poçetka ìzhodimo .

163. *Up.* Kollikóstrukoje pripríçeno kóllino?

Od. Dvóstrukò : I. zóvese jédnako ; tojést kádasu dvá , ílli víſſe kípaa ù ístoj daleçini ód trúpa , ód kójega izhode , kákosu , ná príliku , ód dvá Brátta Sínovi , ílli dvíju séstaraa Chiérre . II. zóvese néjednako , tojést kádasu dvá , ílli víſſe kípaa ù ràzliçitoj daleçini ód trùpa , ód kòga ístiççu ; ná príliku : Sínovi Pétrovi , i Unuczi Ivana Brátta Pétrova náhodese ú prípriçenomu néjednaku kóllinu .

164. *Up.* U kójemu kóllinu náhodese méggiu sóbbom kípi , kóji ùprav ùzhode?

Od. Otacz , i Mátter jéssu ù párvomu kóllinu pràma svòmu Sínu , ílli Chiérri ; Díd , i Bàbba ù drùghomu ; Prádid , i Prábabba ù tréchiemu ; Sukúndid , i gnégova xénna ú çétvartomu .

165. *Up.* U kójemu kóllinu náhodese méggiu sobbom kípi , kóji ùprav ízlaze?

Od. Sín , i Chier jéssu ù párvomu kóllinu még-

(1) Valenſis tit. 14. §. 1. n. 4.

Digitized by Google

méggiu sóbbom, i s' svójim Róditeglim; Unuk, i Unuka ù drùghomu; Praùnuk, i Praùnuka ù tréchiemu; a òvvi dízza ù çétvartomu.

166. *Up.* Stóssu méggiu sòbbom kóji ód prípriçena kòllina ízhode?

Od. Brát, i Séstra náhodese ù párvomu prípriçenomu kóllinu; Párvóbrattuçedi, i Parvósestrichi ù drùghomu; Drughóbrattuçedi, i Drughòsestrichi (1) ù trèchiemu; a óvvi dízza ù çetvartomu.

167. *Up.* Stóje ródstvo pó smíſagnu pùttenomu.

Od. Jést jédan zákoniti závezaj, kóji porràgiase czìchia sjedígnegna dvójicze ù ístoj pùtti. Ovvo ròdstvo razdígliujese ù ròdstvo pó smíſagnu pùttenomu dópuſchienomu, i ù ródstvo pó smíſagnu pùttenomu nedópuſchienomu. U ródstvo ód párve vàrste úlazise pó íspugnegnu dílla xénnidbenoga; a ù drùgho pó smíſagnu brezàkonitomu púttenomu.

168. *Up.* Tkó úlazi ú ródstvo istùmaçeno?

Od. Káko sám mùx, ílii blùdnik néçisti úlazi ú ròdstvo sá svóm rodbínom svóje xénne, ìlli blùdnicze; tojést s' Tástom, s' Pùniczom, s' Súrom, i s' óstalim dó czíla çétvartoga kóllina pó (2) xénnidbi, à pò grìju blúdnomu dó czíla (3) drùghoga: táko sáma xénna ùlazi pò ísti náçin ú ródstvo s' Svékrom, s' Svèkarvom; s' Díverom, i s' óstalom rodbínom, káko rèkosmo.

Sàdda ód óvvoga náuka slídi, dá slòbodno jédan vínçati mórre jédnu zá drùghom, kóje biſſe xénne dváma Bràttom; dvà Brátta xarùçiti móghu dví Séstre; jèdan ód gní ùzet mòrre

(1) Templum Moral. tit. Imped. Conſanguinit.
(2) C. non debet. 8. v. Prohibitio. h. t.
(3) Concil. Trident. Seſſ. 24. c. 4. de ref. Matrimonii.

jèdnu Séstrn, a drughi drughu; Otacz, i Sjn vìn-çati móghu Mátter, i Chier: i (1) táko ód óstali.

169. *Up.* U ſtò ùpada múx, kójibi pùtteno sagríſio s' Strínom, s' Séstrom, ílli s' Ródiczom svóje xénne; ílli xènna kójabi pútteno smíſala-se s' Stríczem, s' Bráttom, ílli s' Ródiakom svó-ga mùxa?

Od. Akobi óxegnena, ílli udána bíla ízbroje-na Rodbína, tollíko múx, kollíko xènna trí smártna gríja uççínnílibi, tojést blùdnost, i dvó-jstruko prigliubódinstvo; nìttibi víſſe krívacz móghao bréz gríja roddósquarnosti dùg ód svó-ga zàruçnika, ílli záruçnicze próſſiti (sàssvim dámuje dópuſchieno prosségnu drùgha právedna zadóvogliti): dálli tríbovalobi dá Ispovidnik óblast dóstighne ód Bískupa, i ópprosti múxa, ílli xennu ód ródstva. ù kóje dó drùghoga czíla kóllina pò smíſagnu pùttenomu ùpadoſe; ſtò né ód drùghoga, dálli ód sáma rodstva pó kárvi razúmit (2) imádese.

170. *Up.* Stóje Ròdstvo possinovgliégna?

Od. Jést jédan zákoniti závezaj, kóji ízhodi ód pràvoga possinovgliégna. Possinovgliégne ód dvì várste náhodise, tojest duhóvno, i tilésno. Possinovgliéne duhóvno, jést ródstvo zákonito, kóje ízhodi pó podígliegnu S. Sakrámenta (3) karſchiègna, i Potvárgegna.

171. *Up.* Tkó, i s' kim ùlazi ù óvvo ròdstvo duhóvno?

Od. U proſasna vriména nà daléko prùxaſese óvvo duhóvno ródstvo (4), kóje sádda pó ná-

redbi

(1) Innocentius III. quod ſuper. de conſang. & affin.

(2) Cap. Non debet, de conſang. & affinit.

(3) Scotus in 4. diſt. 42. q. 1. n. 2. cum communi.

(4) Arg. cap. Pervenit 1. cap. Si quis 2. & cap. De eo 5. cauſ. 30. q. 1. cap. Ita diligere 1. cauſ. 30. q. 3. rel. a Ferr. h. t.

redbi Prísvetoga Sàbora (1) Tridéntinskoga ùlazi I., Kárſchieni, illi Pótvargeni s' ónnim kòji kàrsti, illi potvàrgiu e. II., Kárſchien, illi Pótvargen s' Otczem, illi s' Màtterom duhóvnom, kóje mí obíçajemo zvàtti kumove. III., kùm, illi kúma s' Otczem, i s' Mátterom kàrſchienoga, illi potvàrgienoga. IV., Otacz, i Mátter káſchienoga s' karstechim, illi s' Potvargiujúchim (2).

172. *Up.* Stóje possinòvgliégne tilesno?

Od. Jést ródstvo ód Zákona iznaſſásto zà ſpraviti pomagnkàgne nàravi (3), u kóje ùlazise zàkonito ùzimajuchi tùgia zà svòga Sína, illi Unuka.

173. *Up.* Dó kójega kòllina dópirre ròdstvo possinovgliégna tilésnoga?

Od. I. kìp póssinovglieni, i izlazéchi òd gnéga ùlazi ú ródstvo s' ónnim, kóji za Sìna, illi za Unuka jést gnéga uççínnio. II. Xénna, tojést záruçniza póssinovgliena s' Otczem zàkonitim sàd réçenim ù ròdstvo úlazi: i kánno xénna právoga pó zákonu Sína, Névista zóvese pranoga pó zákonu Otcza svóga muxa. III., ródstvo ìsto nàhodise i méggiu xénnom possinóvglienoga, i méggiu xénnom possinóviteglia, kója (4) gniój jést Máchia. IV., úlazi possinóvglieni ú ròdstvo i s' Sinóvim, i s' Chiérram nàravskim, i zàkonitim póssinóviteglia. Alli (5) àkobise rázmetnulo possinovgliégne, illi àkobi primìnuo possinóvitegl, ú kólinu pràpriçe-

(1) Seſſ. 24. de reſ. Matrim. c. 2.

(2) Arg. cap. Si quis 3. cauſa 30. q. 4. & cap. Nodum 1. de cognatione ſpirituali in 6.

(3) Leg. Adoptivus 14. ff. de Ritu Nuptiarum.

(4) d. Can. Ita diligere. leg. Adoptivus 14. l. Quia etiam 55. de rit. nuptiarum.

(5) Valenſis l. 4. tit. 12. n. 3.

çenomu své ródstvo dovárſuje. Jér czilóviti témegl ródstva jést possinovgliégne: ràdi çéssa néstajuchi témeglia, tojést possinóviteglia, i ródstva néstaje méggiu Brátjom, i Séstram tollíko náravskim, kollíko zákonitim possinóviteglia. Sámo pàka rádi çásti, kója zà ù vík ùzdarxat imádese méggiu Otcem, i zákonitim *S*ínom, ù svému uprávnomu kóllinu ródstvo nà náçim kárvnoga nápriduje brez prístanka.

174. *Up.* Sádda ná kòji nàçin razùmit imàdese sarágneni Dógagiaj roddósquarnosti?

Od. Od çètiri vàrste pókorniczi móghu prigóditse, kóje óvvi sarágneni Dógagiaj podvéxúje. Párvisu, kóji púttenọ sagríſuju s' rodbínom pó kárvi dó çzìlla tréchiega, íllimu ùpravnoga, íllimu prìpriçenoga kóllina, ná prìliku smíſagne blúdno Otcza, i Chiérre, ílli Máttere, i Sína; i évvo párvo úpravno kòllino: Brátta, i Sèstre; i évvo párvopríppriçeno kóllino: Dída, i Unuke; i évvo drùgho ùpravno kóllino: Bráttuçede, i Séstrichia: i èvvo drúgho prìpriçeno kóllino. Isto réçzi dó czíla tréchiega ùpravnoga, i prípriçenoga kóllina.

Drùghisu, kóji blùdno sagríſuju ú parvomu kóllinu s' rodbínom pó smíſagnu pùttenomu; ná príliku gríh blùdni Sína s' svójom Máchiom Otçevom xénnom, ílli Chiérre s' Otçuom mùxom svóje Máttere. Takóger gríh blúdni Névište s' Tástom, púttenost íspugnegna Sváka múxa xénnina s' òvve Sestróm, tojest s' Svástju, i Dívera s' Nevistom Bráttovom xénnom jést Dógagiaj saràgneni. Pó ísti náçin sarágnenje gríh blùdni uççìgnen ód Cóvika, ílli xénne, s' túgim Covikom, ílli xénnom, kóji, ílli kója párvo ságrifi pùtteno s' Otczem, ílli s' Bráttom ístoga Cóvika; i takóger xénne s' tùgim, tojést

s' slo-

Digitized by Google

s' slobódnim Cóvikom, kóji párvo néçisto smí-ſaşe s'Mátterom, illi s'Sèstom iste xènne.

Tréchisu, kóji pútteno smíſſujuse s' rodbínom duhóvnom; ná príliku; idábbi Kárstitegl, ìlli Potvárditeg gríh blùdni izvárſio s' kárſchienim, s' pótvargenim, illi s' Róditeglima gnégovim. Takòger dábbi isti gríh uççìnnio kìp kárſchieni, illi pótvárgeni s' kumóvima svójím, illi kumovi s' Róditegli kárſchienoga, ódà saragnenoga Dògagiaja sví sád ízbrojeni óstalibi podvézani (1).

Cétvartisu Ispovídníczi, kóji i jèdnokrat sámò podígliujuchi Sakrámenat S. Ispovidi, ù ródstvo duhóvno úlaze s' pókorniczam svójim Chiérram duhóvnim; zábuduchj (2), da s' odríſegnem ná xívot duhóvni priporrágiùju Dúſu pò smártnomu gríhu ubbivènu. Ovvi dákle dábbi pó nèsrichi (ód çèssa Bógh uççùva) ná kójimu drágo nàçin, tojést dotíçuchi, góvorechi, smí-juchise, kgighe píſuçhi, porruçujuchi, s' ókom namighìvajuchi, fálechi s' ùstima lípotu, s' glàvom klímajuchi, s' rúkom máſuchi, s' nógom oççépgljujuchi, nessamo ná gríh blùdni, dálli jóſchier i nà svàku drùghu nèçistochiu s' ízvagnskim çignègnem, i dìllovagnem uzbúdili, ìlli námetnuli, illi drùghojaçje príghnuli svòje duhóvne Chièrre, vázda ùpalibi ú óvvi Dógagiaj saràgneni: ſto razúmit imádese uççignèno ízvan Ispovídniçze, i sváke prìgode S. Ispovidi. Jèr àkobi própast, i zlóchia Ispovidnìka dopárla dò prígodaa, i okolóvſtinaa S. Ispovidi, gríh òvve vársте nèbi zádarxan óstao várste ód 10,

(1) Cuniliat. cap. x. §. 2. n. 8.

(2) Pontas, Sanchez, & Cunil. h. t. alios cumulant. quæ clare deducuntur ex Symmaco Papa cap. omnes 30. q. 1. ubi legitur; *Omnes, quos in pœnitentia accepimus, ita filii noſtri ſunt, ut in Baptiſmo ſuſcepti.*

dálli ód 21. saragnenoga Dògagiaja."

175. *Up.* Zadarxájeli óvvi sarágneni Dògagiaj gríh blùdni, ílli drúghu nèçistochiu, kádbi pòkornicza, to jèst duhovna Chièr ná blúdnost uzbudila svóga Ispovidníka?

Od. Istinito zadárxaje. Jér sarágneni Dógagiaj nèssamo zabrágnuje odriſſívati ód gríja blúdnoga ízvarſena s'Chièrrom duhóvnom, kójabi ná òpako dìllo Otcza svóga duhóvnoga uzbùdila; dálli jóſchier i ísto obechiágne ízvagnsko, to jèst ukàzujuchise Ispovìdnik prípravan zá íspunniti pógano poxelègne nèsrichne (1) svòje duhóvne Chièrre, kàko rìçi sarágnenoga Dógagiaja " i sváko díllo nepoſteno, óççito svidóççe.

176. *Up.* Upàdali ú óvvi sarágneni Dógagiaj jèdan, kòjibi sagrìſio pùtteno s' Ródiczom svójom pó Mátteri, a nè po Otczu?

Od. Upada, káko ópchieno dárxe Naùçitegli, i Zákon (2) Czarkóvni jèst odrèdio.

Ovde zabílixi I., dà zá ùpasti ú ródstvo pósmíſagnu pùttenomu, tríbuje, dásse ízistini prolítje, i smíſagne simmènaa: ſtó izískujese, zá dá Cóvik, i xènna nàgiuse ù jèdnoj putti (3).

Zabílixi II., dá blúdechi dvójicza, kójisu ná prìliku ù trèchiemu kóllinu ródstva pó kàrvi, i nezapóznajuchi pó nìjedan nàçin ròdsrvo, ù kójemu náhodese, neùpadaju ù Dógagiaj saràgneni po gríju nèçistomu; kóji blùdnike i málo znajùchie ródstvo (4) podvèxuje.

Zabílixi III., dá kùma zàruçnicza Pètrova dàrxechi ná karſchiégnu S., ílli ná Potvárgegnu díteſcze, a neznáduchi, dá díteſcze ísto jèst prá-

(1) Cunil. c. 11. §. 2. n. 21. h. t.
(2) Cauſ. 35. q. 10. Canon. ſi cujuſ.
(3) Dict. Manual. Pont. tit. Impedim. Affinit. caſ. 9.
(4) Cuniliat. l. ç. n. 7.

Digitized by Google

práva Chièr nàravska Pètra svòga záruçnika, àkoje odlúçila ſstinito dàrxati ná S. Karſchiègnu Chièr nèznanu; s' díteſczem rèçenim, i s' Mátterom gnègovom ú ródstvo ùpada, (1) a né s' Petrom svójim záruçnikom.

Zabílixi IV., dá ù pótribitomu, i skrovitomu podìgliegnu S. Karſchiègna, sám kárstitegl s' díteſczem, i s' Róditeglima gnègovim ú ródstvo upada: ſtó (2) òd Róditegliaa nerazúmise, áko svój pórrod ù potribi kàrstiſe: i táko kúm, kójibi díte ù óvvákoj prígodi dàrxao ná karstu, ù ródstvo duhóvno s' nìkim neùlazi, jós i àkobi díllo kúma uçç̀inio ù Czárqui, kádase óstavglieni ú pótribi S. Náçini (3) izvárſuju.

Zabílixi V., dá kùm díteta kàrſchiena, illi pótvargena ù ródstvo duhóvno neùlazi s' Bráttom, nì s' Séstrom gnégovom, táko dá slóbodno méggiu sóbbom (4) moghuse vínçati.

Zabìlixi VI., dá kàrstèchi tkó dìteſcze Túrçina ìlli drúghoga névirnika, s' dítetom sámo, a né s' gnégovim Róditeglima ù ródstvo duhóvno úlazi, kóji ù dùhu (5) nébiſe pripórrogeni.

Zabílixi nápokon, dá ú ródstvo neúlazi, tkó ná ìme drúghogà dìte ná S. Karſchiégnu, ìlli Potvárgegnu dárxi; dálli ónni, kòji dàrxiteglia sàglie, illi (6) gnému zátto náredbu podáje. Svè óvve náuke pótribovaſe óvde príniti, zá dálásnie razaznádu Ispovidníczi, hád ùpadase ú grih sarágneni roddósquarnosti; ſtó i zá úpravu ròdstva Xénnidbenoga mórre slúxiti.

(1) Alexander III. in cap. 2. de cognat. ſpitit. & Lambertinus caſ. 1. Menſ. Decembr. 1751.
(2) Pontas tit. debit. conjugale caſ. 51.
(3) Roſſign. de Baptiſm. & Lambertin. l. c.
(4) Concilium Trident. Seſſ. 26. de reſ. Matrim. c. 2.
(5) Dominicus Soto in 4. diſt. 42. q. 1. art. 3.
(6) Ex regula Juris 72. in 6.

PO,

Digitized by Google

POGLAVGLJE XII.

Iziskövagna värbu XI. Saràgnenoga Dògagiaja.

177. *Up.* STó hóchie réchi, úgrabiti Dívoke, i óstalexénne?

Od. Hóchie rèchi s' síllom, ìlli s' prìvarom umàknuti, i s' jednóga ná drùgho mìsto prìvesti dìvojku, ìlli xénnu, zá blùdno s' ùgrabglienom sagrìſiti, ìlli zà s' ìstom vinçàgne uççìnniti.

178. *Up.* Jélli ísto, úgrabiti zá blùdno sagrìſiti, i ùgrabiti sámo zá vìnçati?

Od. Nìje: jér tkò grábi dívojku, ílli xènnu zá svójoj nèçistoj pólhepi zadóvogliti, jèdnu nèpravdu çínni slóbodu kìpa ùgrabglienoga, kòiimu pó náredbi náravskoga zákona neimàde bítti ód níkoga príuzet: a drùghu ſkóddu çínni çístochi, i póſtenosti kìpa ìstoga, ákobi sìllovno íspunnio brezúzdano uxgàgne svóje smardéchie pútti.

Tkó pàka grábi zá vìnçati, áko gràbi prótiva vógli, i hottignu kìpa ùgrabgliena, sámu istùmaçenu nèpravdu çínni (1); a kìp úgrabglieni zarúçiti nèmorre, káko narégiuje Prísveti Sábor Tridèntinski (2), dóçim náhodise dívojka, ìlli xènna ùgrabgliena pòd óblastju, i zápovidju grábiocza, ílli gnègove drùxbe.

179. *Up.* Od ùgrabgliegna zá óbbe istùmaçene dvì svàrhe uççignèna, ízhodili zàprika razçi-

(1) Maſcat h. t.
(2) Seſſione 24. c. 6. de reform. Matrimon.

çignujùchia Sakrámenat Xénnidbeni?

Od. Pó tùmaçegnu Naùcitegliaa (1) Prísveti Sábor Tridéntinski jést odrédio réçenu záprikusámo, kàdbi jédan ùgrabio jédnu, zá s' úgrabglienom vínçatise: dákle odrégena zàprika úgrabgliegne netíçe, kóje ràdi sáma ìspugnegna blúdnoga çinníse.

180. *Up.* Kóji grábe zá óbbe réçene svárhe ùpadajuli ù Proklestvo ód Prisvétoga Sábora Tridéntinskoga póstavglieno?

Od. Onne sáme, kóji grábe, ílli svítuju, ìlli pomágaju, ílli ná drúghi náçin grábioczima, i drúxbi gníovoj pómoch dáju zà vinçágne s' úgrabgliegnem uççínniti, podvéxuje vélliko odrégeno (2) Prokléstvo, ù kòje údigl sví ízbrojeni úpadaju: i óvvo nèbuduchi sarágneno, sváki Ispovidnik móghaobi odpùstiti, kád ù Mákarskoj Dárxavi nébi bíjo Dógagiaj sarágneni, kóji podvéxuje jédnakó grábiocze dívojakaa, i xénaa, ìllimu ùgrabgliegne uççignéno bílo zá blùdnost íspunniti, íllimu zà vinçagne izvárſiti.

181. *Up.* Kádase sùditi mórre, dáje úgrabgliegne s' síllom uççignéno?

Od. Zóvese úgrabgliegne s' síllom uççigneno I. ákò síllovno kíp povédese II., áko kíp ùgrabglien úpadne ú rùke, ìlli pód oblast grábiocza. III., akoje kíp ùgrabglien i zá sámu svárhu Xénnidbenu, bréz drúghe òdluke (3) zá néçisto s' ùgrabglienim kípom sagríſiti.

182. *Up.* Pó çému zapoznàjese, dáje s' prívarom kíp ugrabglien?

Od. Sùditi imádese, dáje ùgrabgliegne pó prívari I., áko kíp ùgrabglieni níje dòpra ná 25. gó-

(1) Rel. a Gallemart in ſuis Remiſſ. Conc. Trid.
(2) Concil. Trid. ſeſſ. cit.
(3) Dictionarium Theol. Portat. h. t.

Digitized by Google

gódinaa. II., áko kíp úgrabglieni ùpavſi ù rùke, i pód óblast gràbiocza, prístaobi vogli gnegovoj ù vríme, kád úzdarxanje ód grábiocza ístoga ízvan Otçeve kùchie bréz znágna Ròditegliaa. III., áko grábiocz príuzme k' sébbi sárcze kípa úgrabglienoga illi s' daróvima, illi s' láxglivim obèchiágnem, príghnuvſiga dá prístane svòmu umaknúchiu. IV., àko zamámiteglia plème pogárgiuje Ród kípa primámglienoga. V., áko (1) zamámitegl pó svójim mòlbam dóstìghne íspugnegne svóji nćçisti póxudaa. VI,, áko tó zá svárku Xennidbenu bì ùççignéno.

183. *Up.* Jédan, kóji sàmo záruçi, tojét párstenova dívojku, illi xénnu, dábbi kóju ód òvvi dvíju úgrabio, bílli ùpao ú Prokléstvo, kàkoje reçènno?

Od. Ako párstenovana dívojka, illi xènna póvoglno prístaje svómu ùgrabgliegnu, sássvim dábbise pròtivili Róditegli, ílli ónni, kóje ná místo Róditegliaa Zákon odrègiuje; nít grábechi jèdan svòju záruçniczu ù Prokléstvo ùpada; nít odvedègne óvve (2) várste zvátise mórre ùgrabgliegne. Akolibi ód svóga záruçnika úgrabgliena bìla s' prívarom, ílli s' sillom párstenovana dívojka, ìlli drùgha xènna, kója zá rázloghe, i zákonite úzroke prótivilabise svómu umaknùchiu; grábiocz ùpaobi ístinito ú Prokléstvo, zábuduchi dá óvde ùlazi práva sílla, kóju i Mákarski sarágneni Dógagiaj podvéxuje, i òd kóje záprika razçígnujuchia Xénnidbu, tojést ùgrabgliegne porrágiase (3).

184. *Up.* Dábbi xénna snàxna ùgrabila Cóvika,

(1) Idem ibid. h. t. n. 2. & Richard. h. t.
(2) Lucius III. in cap. Cum cauſam 6. de Raptoribus.
(3) Ferrar. h. t. n. 122. alios cumul.

Digitized by Google

ka, bílli úpala ú Proklèstvo, i ú Dògagiaj sarágneni?

Od. Mnòghi vrídni Naùçitegli (1) razmíſgliaju, dà protivechise pó ísti náçin slóbodu náravskomu úgrabgliegne Còvika, káko i úgrabgliegne xénne, zá rázlog prinèseni Prokléstvo xènnu podvéxuje, a né sarágneni Dògagiaj, kòji sàmo díxe óblast, dàsse némoghu odríſiti bréz vlástitoga dopùſchiegna gliùdi, ílli drùghi gràbioczi sámi dívojakaa, ílli xénnaa.

Sádda zabílixi I., dá i Proklèstvo Prísvetoga Sábora Tridèntinskoga, i Mákarski sarágneni Dògagiaj nestíska sàmа ònnoga, kójibi díviçiczu, ílli póſtenu xénnu úgrabio; dálli i svàkoga drùghoga, kójibi umàknúo nápokon i jédnu blùdniçinu: záſto nepòſtena xènna s' síllom mórre bítti odvedéna kánno i díviçicza, i sváka (2) drúgha pòſtena xénna.

Zabìlixi II., dá ísto odrégiuju Naùçitegli, kádbise ùgrabgliegne uççínilo, s' tézkim mólbam, kòjese moghu sìlli prìlikováti (3).

Zabìlixi III., dá ùgrabgliegne neùzrokuje zápriku razçìgnujuchiu Xénnidbenu, kàdbi sàmo grábiocz xénnu ùgrabglienu prímistio ìz jednóga ú drúgho ìste kúchie pribìvaliſchie; á nébi ìz jédne kúchie ù drúghu príveo (4).

Zabílixi IV., dá zàpriku razçìgnujuchiu Xènnidbu Zákon (5) pòstavglia sámo méggiu grábioczem, i kìpom ùgrabglienim: i táko slóbodno mórre vìnçati ùgrabglienu dívojku, ìlli xénnu sváki, kóji ná ìme drùgoga umaknùchie, i ùgrabgliegne ispùgna.

185.

(1) Rel. a Gallemart. & Richard h. t.
(2) P. Val. Reginal. & Sayr. rel. a Gallemart.
(3) Doctor. rel. a Ferran, & Gallem. h. t.
(4) Idem ibid. n. 126.
(5) Girib. & Lambertinus ann. 1743. menſ. Aug. caſ. 2.

185. *Up.* Jóſ ód kòjega grija zabrágnuje odrìſiti óvvi sarágnegni Dógagiaj?

Od. Sváko pùtteno sjedìgnegno uççigne noméggiu záruçniczi doſásne zákonite Xénnidbe ù Mákarskoj Dàrxavi jèst Dógagiaj sarágneni: ſtó razúmit imádese jóſ áko i nèbi dìllo néçisto íspugneno billo pódpunno, tojést s' prolítjem sìmmena. Takóger Dogagiaj sarágneni podvéxuje nésamo ònne kòji òççito, dálli jòſchier i óstale, kòji skròvito zarùçiſese, pák (1) pósli zarúçegna púttenо sagríſiſe.

Ovde Boghósloviczi ùççe, dá kádbi jèdan ód záruçnikaa pósli pàrstenovagna s' kójim drùghim kípom blúdno sagríſio; vázda ná S. Ispovìdi dùxanje óssvaditi okolóvſchinu zarùçegna; zábuduchi dá grìh pùtteni uççígnen ód kòjega záruçnika pòsli zàruçegna, i obechiàgna doſàsne Xénnidbe, várstu (2) opáçine prom'gnuje rádi nèpravde, s' kójom ſkódglivje vlástitomu doſàsnomu drúgu svòmu.

PO'GLAVGLJE XIII.

Iziskòvagna vàrbu XII. Saràgnenoga Dògagiaja.

186. *Up.* STòje kàmata?

Od. Jèst sváki népravedni dobbítak ná žájmu uççìgnen, illimu zájato bìlo zláto, illi srébro, illi xìtto, illi úglie, illi víno, illi drùgha stvár, kója (3) stráttiti mòrrese.

187.

(1) Cuniliati h. t. c. 11. §. 3. n. 3.
(2) Commun. DD. rel. a Boranga h. t.
(3) Dictíon. Theol. Port. h. t.

187. *Up.* Kollikòstrukaje kámata?

Od. Opchieno Naúçitegli kámatu razdvajati (1) obíçaju. Jèdna çínnise s' míſgliu, toiést kád ú zájam podájese tkòmu; i brez drúghoga ùgovora çèkase; ílli razumise ná ìstomu zájmu (2) dobìtak uççìnniti. Drúgha pàka stòji ú díllu, tojést kád záimgliese s' ùgovorom, ùtvargenim òd dobbìtka ná zàjmu. Ovvi úgovor òd dobbítka nà zájmu àkoje ùtvargen s' rìçima ìlli s' drùghim ſżvagnskim zlamégnem, zóvese kámata odkrívena; ná prìliku: zàimgliemti stoo, á tébbi dùxnost ostaje povrátitmi pòsli gódiſchia stòo, ì pét. Akoli páka dájese ù zajam kòia stvár nè pòd íme òd zájma, dálli òd kóje drùghe pógodbe, kója zaklòniti, i sákriti mòrre dobbìtak nà zájmu, zòvese kámata sakrívena; nà prìliku: dábbi tárgovacz udùxio zá 24. líbre quártu pſenicze, kòjase pròdaje pò 22. lìbre záſto ugòvara, dáchie çèkat dò gòdiſchia svòga duxníka òvvo ísto çìnni, kollíko dá bùde tárgovacz dáo ú zájam 22. lìbre, s' ùgovorom, dà pòsli gódine dúxnìk povráti 24., ſtó (3) Czarkòvni Zákon ossùgiuje. Jsto rèczi òd zákupnika, kóji zá mágnu czinu kupuje, kòju stvár, nèggo vàglia, jèr (4) parvo jàspre, tojèst plàchiu dàje.

188. *Up.* U kójim pógodbam náhodise kámata sakrivéna?

Od. Sàssvim dá vríllo právo sváke kàmate jést nepravedni dobbítak ná zàjmu; nìſtanemagne (5) lákomost nenássitna gliúdska iznàgne nike pò-

(1) Comp. Ex Charmes, & Ferr. h. t.
(2) Arg. cap. Conſuluit 10. de uſuris.
(3) C. in civitate, cap. conſuluit de uſuris.
(4) Templ. Mor. h. t.
(5) Angles q. de uſuris T. 1. & Ben. XIV. de Syn. Diœc. C. 5. n. 4. 7.

pògodbe òd kupóvagna, ód podávagna, ód zímine, ód zíloga, i ód dohódka ugóvornoga s' kójim kámatne dobbíthe nà zájmu oggovóriti, i sákriti nástoji.

189. *Up.* Stóje zájam?

Od. Jést pógodba, pó kójoj bréz svóje kórristi podájese drùghomu úmirena, ílli ízbrojena stvár, s' úgovorom, da pósli odrégegona vrimena drùgha íste várste, i dobróte povrátise; (1) ná priliku: bárillo zdráva vina, zá bárillo zdràva vína; quártu lìpa xítta; zá quártu lípa xítta; óku bístra úglia, zá óku bístra úglia ù zájam ùzeta. Ovde zabílixi, dá zájam raxlùçujese ód prodávagna, ód zámine, i ód poslùxegna. Jer ú prodávagnu stvár ísta neprovrachiase, dàlli jaspre podájuse: u zámini ùglie zá xítto, víno zá rákiu promígnujese; á ù poslúxegnu ìsta poslúxena stvár póvrachiase (2); ná priliku: ísti nóx, ísta pùſka, ísti kógn, ísta ódichia.

190. *Up.* Kóje dùxnosti ímáde Záimaocz?

Od. I., duxanje Zàjmenika óznaniti, náhodilise kóji béteg ú zájmu: ínnako òstajemu duxnóst svù ſtéttu pópraviti, II., némmorre zájam ískati dámuse póvrati pria ugóvorenoga, vrímena. Akoli nébi zabilixili vríme, Záimaocz dùxanje zàjam príati vázda, kádga Zájmenik donésse: álli ískati zájam némorre pría rázborita vrìmena, imáduchise pro czíniti svárha, i drúghe okolóvſtine, rádi kòji bí zájam uççígnen. III., némorre níſta vìſſe ód zájma ískati: jér svàki dobbìtak ná zájmu (3) jést népravda, i kámata.

191. *Up.* Kòjesu dùxnosti Zájmenika?

Od.

(1) Comp. Ex Charmes h. t.
(2) Angl. h. tit. concl. 1.
(3) Antoin. h. t. reſp. 1.

Digitized by Google

Od. I., dùxanje nà vríme zábílixeno zájam, povrátiti, ìlli, nébuducni ód roka ugóvoreno kád záiſchie razborito Záimaocz. II., ako pó svójoj népomgni zájam ná vrìme ugòvoreno níje povrátio, dùxanje ſtéttu Zàimaoczu pópraviti, kàdbimuse kója prigódila. III., imáde znátti, dáje zàjam, várhu kójega svú gospopárſchinu pó. zájmu stíççe Zájmenik, ná ſtéttu ístoga Zájmeníka, dóçim nébude povràchien Záimaoczu, ìlli drùghomu ód Záimaocza ódrégnenu. IV., dùxanje zájam povratiti ù ìstoj várѕti, í dóbroti; (1) nà priliku: Zájmenik ispugna svóju dùxnost, povrátivſi Zàimaoczu stóo líbaraa, zá stóo líbaraa ù zájam úzeti, ìllimu meggjùto véchie, ìlli (2) mágne proçzígnene bíle jáspre, kóje stóo líbaraa vázda, kádase zájam pòvrachia, úzdárxat imádu.

192. *Up.* Mórreli bréz dáje kámata ugovóriti Záimaocz, dámu Zájmenik ſtógod príko zájma póvrati, kádbi Záimaocz rádi zàjma ìmao kóju ſtéttu pódniti?

Od. Mórre ístinito, kàko skùpno sví (3) Boghósloveczi ùçççe: i ràzlog jést, jer, obiçajno góvorechi, s' náſſom ſkódom nís no dùxni, nìtsmo nàuçni stvári náſſe drúghomu (4) zàimati.

Sámo trìbuje dóbro zabílixiti I., zá dá búde pràvedno pópravgliegne ſtétte na zájmu podnesséne, ìsti zàjam imàde bítti ùzrok ód ſtétte réçene, kóju Zàimaocz pòdnossi. Ná príliku: dábbi jédan drùghomu zájao svóje jàspre, kóje od-

G rè-

(1) Idem l. c. reſp. 2.
(2) Comp. Ex Charm. h. t.
(3) Comm. rel. a Fetr. h. t. n. 35.
(4) D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. ad 1. & Scotus in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. n. 18.

Digitized by Google

rédio bíaſe zá kùpiti tolliko xìtta, i vína; i dá nà rók Zájmenik jáspre nébi povrátio, rádi çéssa Záimaozc ùssillovanje pósli skúpglie kùpiti xìtto, illi víno, ſili czínie pródati plód baſchine svóje, illi drùghe stvári ùkuchne czíchia jàspri ú vríme róka nepovráchieni, právedno ód Zàjmenika ískati mórre, dà ſtéttu réçenu popravi, i plàti. II., Záimaocz víſſe négboje ſtétta bìla, illi jézivost ſtette, ìskati némorre ód Zàjmenika; jérbi tàda (1) kàmata nà zàjmu uççínnilase. III., ú vríme zájma imáde Zàimaocz s'Zájmenikom ugovoriti, dà popravit imàde ſtéttu, akobise kója ràdi zàjma prigódila; jér mógl obise zgòditi, dà Zàjmenik s' úgovorom tegóchie istúmaçene nébi zàjam prímio, dàlli s'màgnom tràtgnom pótribi svójoj próvidio.

193, *Up.* Mòrreli Zàimaocz òd Zájmenika nà zájmu ískati dobbítak, kòga gúbbi ràdi zàjma?

Od. Istinaje Evangélska, dà zájati imádese brez iskati ílli çékati nà zàjmu dobbítak; " zá-,, jam dàjte (2) níſta òd tùda úſſajuchi: àlli kád zàimajuchi ràdi zàjma gúbbise kóji dobbítak, Zàkon (3) dópuſchia, dà Zàimaocz tólliko dobbìtka, pó sùdu ràzborita i prósvitgliena Còvika, nà zájmu mórre úzeti, kólliko ſtétte zàjmajuchi jèst pòdnio. Stò zà dà bùdde pràvedno, i dòpuſchieno.

Iziskujese I., dà ístinito zàjam ùzrokuje rèçenoga dobbítka izgubgliégne; tojést dà ù zàjam podàjuchi jàspre, Záimaocz drúghi pósve màrtvi jàspri neimáde, kóebi ulſóxio ù tàrgovinu sébbi kórristnu; jér imàduchi drúghi jàspri pòsve màrtvi, izgubgliégne dobbítka nà tàrgovini zàjam nébi ùzrokovao. Izí-

(1) Comm. ref. a Ferr. h. t. n. 34.
(2) Luc. c. 6.
(3) Arg. cap. Pervenit 2. de Fidejuſſorib.

Digitized by Google

Izíkujese II., dà Zàimaocz dobbítka nà zàjmu ìskati némorre vìſſe nègho gùbbí, tàko dà ódbitti imàduse svè tràgne, kójebise uççínnile, procžínivſi ódviſſe i jézivost, i dobbìtak sùmgnivi: záſto dobbítak, zà kóji tràtgne çínnese, kóji nà jézivosti stòji, i òd kójega súmgnise, màgni imàde bítti òd dobbítka nesùmgnivoga, i kóji bréz poghìbili, i drùghe tràtgne dóstixese.

Izìskujese III., dá Záimaocz (1) óznaniti dúxanje Zájmenika ù vríme zájma ód izgubgliègna dobbìtka ràdi zájma, zá dáje Zájmenik slóbodam ílli podlóxitise, ílli osslobóditse òd óvve tegóchie.

Izískujese IV., dá Záimaocz dobbìtka ískati nèmorre prìa pódobnoga vrímena, tojèst onda, kád dobbìtak ná zàjati jàspri imádiaſe uççìnniti, dá jáspre íste nèbude ù zàjam pódao; ná príliku: dábbi jédan drùghomu ú zájam pódao ìgliadu lìbaraa, ná kóji ístinito dóbbit ìmádiaſe pedésset líbaraa, óvvo pedèsset lìbaraa ìskati némorre Záimaocz ú vríme zájma; jér táda zájam nébi ùzdarxao ígliadu, dálli sàmo 950. líbaraa, ſtóje (2) nèpravedno.

Izískujese V., dá Zájmenik (3) s' mólbam prìghne Záimaocza zá dámu ſtógod ù zájam podáde: jér dábbi Záimaoz pó svójoj vógli Zájmeniku jáspre ná zàjam poklónio, nébi móghao dobbítak ràdi zájma ìzgublieni naplátiti, záſto pósumgnilobise, dáje zájam uççínnio zá sàkriti kóji kámatni dobbítak.

194. *Up.* Tkó kámatu zabrágniva?

Od. Tollìko Písmo S. Stároga, i Nóvoga (4)

(1) Bened. XIV. in Encycl. Vix pervenit.
(2) Ferrar. h. t. n. 36.
(3) Angles in limit. h. t.
(4) In cap. Super eo 4. de uſuris.

Zákona, kollíko katolíçanske Czárque S. Nà-
redbe (1), i Zákon ísti náravski (2) kámatu kánno gríh smártni ossùgiuju. Páççe dábbi tkó òvvu ístinu s' otvardnúchiem zanìkao, góvorechi, dá kàmatovati níje grìh, ùpaobi ù pollúvirstvo; i kánno (3) pollúviracz odrégenoje dá búde pedípsan.

195. *Up.* Sáda ù krátko istùmaççi, kàdje kámatan zájam, a kád níje?

Od. I., Kámatno sagríſuje tkó záimajuchi íſchie, ílli çéka ſtógod ód Zájmenika, ſtò ù sébbi mòrrese procziniti; ná príliku: slùxbu, pòmoch, óbranu, dár, i ostála (4) óvvim prìliçna.

II. Kámatno sagrìſuje tkó s' Zájmenikom ugovàra, dá ù pótribi Záimaocza spomènese zájam çìnnechi hárnost svóju pokázati: rázlog jést, jèr ugovóriti s' Zájmenikom, dá ù pótribi sèbbi zàjme, Zájmenika podvèxuje, ſtóje tegóchia záimu nadóvarxena.

III., Kámatno sagríſuje tkó ùſſajuchi priáti ód Zájmenika ſtógod zá hárnost, gnému záimglie ſtó (5) pròssi.

IV., Kámatno sagríſuje Záimaoczi ugovárajuchi, dá Zájmenik ròdbini svójoj, ílli priatèglima, ílli sirómasima (6) imáde záimati.

V. Kàmatno sagríſujn Záimaoczi ugovárajuchi, dá Zájmenik nìkad neimàde odczipitse (7) ód gnégova priateglstva, pò kójemu ùſſase dóstighnuti kóji dobbítak, ílli pómoch.

VI.,

(1) Ex cap. Quoniam, aliiſq; rel. a Ferr. h. t. n. 7.
(2) Oſtendit Ferrar. l. c. n. 8.
(3) Ex Clementin. unic. de uſuris. §. ſane.
(4) Angl. h. t. concluſ. 3.
(5) Buſemb. reform. a Borarg. h. t. reſol. 2.
(6) Ex cap. Super eo de uſuris.
(7) Angl. append. 4. h. t.

Digitized by Google

VI., Kámatno sagríſuje Zàimaocz, kóji námisto jáspri Zájmeniku dùxi (ſtó ísto jést, kolliko dá i záimglie) tárgovinu, kóju némorre, pródati, illimu duxnìke zlé zá plátiti námechie ód (1) kóji zájate jáspre ískaobi.

VII., Kámatno sagríſuje Zàimaocz, kóji ugovára s' Zàjmeníkom, dá gnégovu gnìvu òrre, dá gnegov kóppa vínograd, dá gnégovu zémgliu sádi, dá s' báſchinaa gnégovi líttinu sákupí zá pláchiu obíçajnu: záſto své óvve tégochie nà Zájmenika náparchiene jéssù tollíke ľásnosti Záimaoczu kórristne, ſtòje népravedno, neimáduchi Zájmenik slóboda zá poslóvati ù drùghoga (2).

VIII., Kámatno sagríſuje tkó príko nájvechie czíne skùpglie dùxi jèdnu stvár, kóju ístu czìnie zá jáspre góttove prodáje (3).

IX., Kámatno sàgriſuje Záímaocz, kóji duxèchi stáro xítto ugovàra, dá ná níko vríme, kàdje skùpglie xítto ísto, illi bóglie Zàjmenik xítto (4) póvrati.

X., Kàmatno sagrìſuje Zàimaocz, kòji ù Splíttu, ná príliku, xìtto dùxechi ugovára, dá Zàjmeniczi ù Mákarskoj udùxeno xítto povráte; ſtòje népravedno czìchia trùda xèſchiega, i véchie trátgne, rádi çèssa skùpglie ù Màkarskoj tárgovczi xítto (5) prodàju.

XI., Kàmatno sagríſuje tko s' Zájmeníkom ugovára, dà jédan dío zájma prìmi ú tárgovini, illi ù drugój stvári, kóje Zájmeniku nètribuje (6).

(1) Cajet. & D. Thom. rel. ab Angl. app. 5.
(2) Leſſ. Card. Lugo. Laym. Bon. rel. a Borang. h. n. 12.
(3) Innoc. XI. prop. dam. 41.
(4) Silv. Navar. Trull. cit. a Bor. h. t. n. 14.
(5) Bon. cit. a Buſemb. h. t.
(6) Idem ibid.

XII., Kámatno sagríſuje tkò ù vrìme ròka néchie, dá ròk svómu Zájmeniku ódmakne; brèz táda ugovóriti nà zájmu dobbítak, ízvan sámo kàdbi Záimaocz ímao ízgùbiti kóji dobbítak ìlli pódniti kóju ſtéttu (1), ód çéssa trìbuje Zájmenika óznaniti.

XIII., Kàmatno sagríſuje tkó dóhodechi ù poznàgne, dàje kàmatno ſtógod dòbbio ná kòjoj pógodbi, kóju pò dúſi kàmatnu níje dárxao, nèbi dobbítak kámatni povràtio, dállibiga ùzdarxati hòttio rádi dobbìtka ízgubgliena, ìlli czíchia ſtètte podnessène, ód çèssa ù vríme pógodbe níje íſkrignegna òznanio (2).

Níje kàmata I., zájati s' ùffagnem ú priatéglstvo Zájmenika, táko dá kád Záimaocz nébi mòghao póuzdatise ù priatèglstvo réçeno, nézáimgliuchi nébi sagríſio (3).

Níje kàmata II., zájati ſtógod nèpriategliu, dà prístane progóniti, ìlli jednómu kòji dúgh zaníkuje, zá dá pláti ſtóje dùxan (4).

Níje kámata III., svòje jáspre, ìlli drùghu stvár tkòmu poslúxiti s' dobbítkom pódobnim jednòmu, kòji ù poslùxenim jàspram pokáziva ſvóje bòggastvo, ìlli drugho velliçánstvo: rázlog jést, jér s' poslúxegnem gospodárſchina neprínossise, kánno pó zájmu; á ná stvári náſſoj ù óvvoj prígodi dobbìtak jést dopùſchien (5).

Níje kámata IV., zájati stóo quáratаa pſénicze ù vríme xétve s' ugòvorom, dá tolliko imáde Zájmenik povrátiti pó Uskarsu, kádje rána skúpglia, áko Zàimaocz dò Uskarsa, bíaſe odrédio

(1) Angl. append. 10.
(2) Ex Bened. XIV. de uſuris rel. a Boranga h. t.
(3) Angl. app. 3. h. t.
(4) Bon. Azor. Reg. Antoin. rel. a Borang. h. t. n. 7.
(5) S. Thom. & Scot. rel. ab Angl. h. t. app. 3.

Digitized by Google

rèdio uzdarxati pſéniczu réçenu: neſmaduchi páka ódluku úzdarxati, ù istumaçenómu zájmu náhodise kámata pokrívena (1).
Nìje kámata V., udùxiti stáro dóbro xítto ù nòvvo nebílixechi ròk, á prigòdilobise pòsli, dà xìtto ná skúpgliu czìnu ízaſlobi; álli kádbi ſzgrizeno bilo stáro xitto, rádi çéssa zà màgne prodavalobise bréz kámatno sagriſiti nébi móghose dúxiti ù novvo bòglie, i skùpglie (2).
Nìje kàmata VI., kád privígiájuchi tkò, dáchie uxechíse xítto, ìlli sághgniti, dùxiga s' ùgovorom, dá duxníczi xítto néplate pód ònnu czìnu, s' kòjom prodájese dóbro, i zdrávo xítto (3).
Níje kámata VII., kád jédan drûghomu záimglie tolliko quáratáa xítta, utvárdivſi; da ná zabílixeno vríme òpet tollíko povráti; a óbba sùmgne, hóchieli bìtti skùpglie, àlli czínie xítto ú vrime róka utvárgenoga (4).
Níje kámata VIII., ugovòriti s' zlìm duxnìkom, dá àko ù vrìme róka zájam nepóvrati, príko zàjma ſtógod pláti; àlli Záimaocz uççìnnit imáde òvvi ûgovor né zá potéghnuti ná zájmu dobbítak, ſtóje ghgnila kámata; dálli néka Zájmenik pòmgnu ùlloxi zá povrátiti zájam ná svòje vríme (5).
Zá skratíti napòkom govorégne, òvde zabílixi, dá kádje zájam, ná zájmu dobbítak, i ùgovor dobbítka, svégerse kámatno sagríſuje. Takòger kámataje zajati, i na zájmu dobbítak ſskati jòſ ákose i nébi òd dobbítka ugovórilo (6).

(1) Ex can. Naviganti de uſuris.
(2) Angl. app. 5.
(3) Idem app. 6.
(4) Angl. app. 7.
(5) Antoin. aliiq. rel. a Borang. h. t. n. 9.
(6) Sylveſt. in Summ. h. t. 1.

196. *Up.* Stò e kupóvagne, ſtóli pròdavagne?

Od. Kupóvagne, jest ugováragne, illiti pógodba ód czínè zá targóvinu; a prodavagne jést pogodba (1) ód targóvine zá czínu.

197. *Up.* Stó e czína?

Od. Jést jaspra, s' kójom proczìgnujese, kollíkoje vrídna stvar, kó àse (2) kùpuje. Czìna jédnaje zákonita, a drúgha zòvese náravska. Czína zákonita jést ónna, kóju pòmgnivo i ràzborito sváka razvìdivſi zákoniti Úládaorcz zà kòrrist, i dòbro ópchieno odrégiuje. Czína náravska jést, kója né ód zákoniti Úládaoczaa, dálli ód gliùdj rázboriti skùpno póstavgliase, kóji pómgnivo izvígiajn dóbrotu, kórrist, potribu, obìlnost, illi nèstaju stvári, kójoj czína (3) probíese.

198. *Up.* Kollikóstrukaje náravska czína?

Od. Trójstruka, tojést mala; níxe kóje právedno skupóvati némorrese: najvechia, príko kóje právedno ne morrese prodávati: i srídgna, príko kòje pràvedno mórrese prodàvati dó czìne nàjvechie, i níxe kóje pràvedno kupòvati pó ìsti nàçin mórrese dò màle czìne. Ná prímiku: jédni proczíguuju jédnu stvàr, dá vagliàde dévet líbaraa, drúghi désset, a óstali jedànaest. I tàko pó ópchienomu nauku Boghósslovaczaa (4) akoje srìdgna czína 20., màlaje ókolo 19., à nàjvechia 21., Odvliſſe akoje czína srídgna 100., málaje 95., à najvéchia 105., dóbro zabſlixivſi, dà ſtó czína ſjest dráxia, tó véchia imàde bìtti czíne prostorína. Sássvim dàkle, dá stvár íste varste níki pròdaju, illi kú-

(1) Ex Charm. h. t.
(2) Ferr. h. t. n. 6.
(3) Arg. l. Pretia rerum 63. ff. ad leg. Falcid.
(4) Comm. rel. ab Antoin. h. t. q. 2.

kúpuju zá málu, níki zá srìdgnu, a niki za najvechiu czínu; niſtanémagne akóse kùpuje, i pródaje íz méggiu mále, i nájvechie czíne, kupóvagne, i prodávagne (1) jést právedno i dopùſchieno.

Kupóvati páka níxe ód mále czíne, ìlli prodávati prìko nájvechie czíne jést népravda, i ſtétta, kója íſkrignemu pópravit imàdese, póvrachiajuchi ſtósse níje plàtilo, ìlli ſtòsse víſſe tùgia jést prífatilo (2).

199. *Up.* Jélli dopúſchieno czínu zákonitu privriditi?

Od. Czínu zàkonitu právedno ód Uládaocza probivénu tollìko ù kupòvagnu, kollìko ú prodávagnu sváki pótanko dùxanie obslúxiti. á príko óvveczìne prodàvati, ílli níxe iste kupóvati Boghóslovczi ùççe, daje smártni gríh, i dùxnost óstaje (3) òd póvrachiegna.

200. *Up.* Kollìkoje ùzrokaa, czìchia kóji dopúſchienoje zà magne kupóvati?

Od. Jéssu çétiri. I., kàdase kúpuję zà uççìnniti gliúbav prodávaoczu, ſtósse mòrre prigòditi ìlli jér kùpitegli nenàhodese, ílli zàſto ísti malhanu kórrist nà stvari kúpglienoj çèkaju. Dábbi páka ſtó prodàvao jédan zà pótribu, prótiva bràtinskoj gliúbavi, i pravednosti kùpitegli sagríſilibi ù ovvákoj prígodi zà magne kùpujuchi. II., kad mallo kùpitegliaa náhodise: jér ſtó magne íſchiese kója stvár, tó magna jést gnézina czína. III., priſáſchie obílato tàrgovinaa: jèr ſtó véchia jest obílnost tàrgovinaa, tò czínie provígiajuse. IV., kadase jednom púnno kúpuje;

(1) Scot. in 4. diſt. 15. q. 2. art. 2.
(2) S. Auguſt. lib. 3. de Trinit. c. 3. aliique rel. a Ferr. h. t. n. 15.
(3) Comm. rel. ab eod. l. c. n. 20.

Digitized by Google

puje; ná príliku: 100. arſínaa svítte ù jédno jùtro zá mágne kùpiti mórrese czíchia magnèga trúda pródavaocza, i ostáli úzrokaa (1) ízbavgliegna òd vèchie trátgne, i jezivóstj.

201. *Up.* Zà kollíko úzrokaa dopùſchienoje skupglie prodávati?

Od. Zá çètiri. I., ràdi ſtètte podnessénę, ìlli czíchia dobbítka ízgubgliena, òd çéssa dùxnost;e óznaniti kùpiteglia; ná príliku: dábbi jèdan zá gliùbav uççínniti kùpitegliu pròdao stvár, kóju odlúçio bíaſe ùzdarxati, zá ístu páka skúpglie pródati ná svóje (2) vríme: ílli dábbi ímao sáda prodàjuchi, ístu pósli skùpglie plàtiti. Alli táda tríbovalobi ódbiti trátgne, kójebise uççínnile úzdarxechi stvár ístu zà véchie vrìmena. II., trúd, jèzivost, i drùghe tràtgne úloxene zá dóbaviti, i ùzdarxati tárgovinu úzrok dáju skupgliemu prodàvagnu; zábuduchi dá svá réçena gliúdi razboriti obíçaju proçzignívati. III., mnóxtvo kúpitegliaa, ílli jàspri obílnost, i tàrgovine néstaja czínu úzdixu; jér svá òvva dóbrotu, i vrídnost tárgovine uzvellíçaju. IV., skupglie prodávati jést dopùſchieno rádi náçina, tojést kád nà mállo prodájese; i tò czíchia trúda, nàstojagna, i véchiega hárça, ſtó své dogàgiase, kádse (3) ná mállo prodàje.

202. *Up.* Jélli dúxan prodàvaocz ódkriti kùpitegliu bèteg, kóji ù targovini náhodise?

Od. Dáje náuk Angéoski Naùçitegl, dá trójstruk (4) béteg zgóditi mórrese ù targovini. Parvìje kóji prótivise bítju tárgovine; ná príliku: kád víno jést razvodgneno, kád s' pſéniczom

(1) Temp. Moral. Antoin. Ex Charm. h. t.
(2) Ex cap. ultim. de uſur.
(3) Ex Charm. h. t. q. 7.
(4) D. Thom. 2. 2. q. 77. art. 2.

zom jést ráx izmìſana, zábuduchì dá kójase zá-
jedno míſaju, bítje svóje právo istánçaju. Drù-
ghije ù mírri, tojèst kádaje krìva, ìlli gládna
mírra. Ovve várste tàrgovjnu ossúgiuje Písmo
(1) S. góvorechi: " Nèchiesìmati ù késsi ráz-
„ liçite mírre, màgnu, i vèchiu; ní ú kùchi
„ tvojoj nágese stár véchi, i mágni. Tréchi
béteg ú vàrsti mórre bítti, ná príliku prodáju-
chi némochnu xívinu námisto zdráve. Ovva trì
bétega kàd zapoznàjuchi prodavaocz kupitegliu
néodkrie, téxko sagríſuje, i dùxanje ſtéttu ná-
praviti.

Akoli páka kóji ód rèçeni bétegaa ód prodà-
vaocza nézapoznani nálſaobise ù stvàri prodá-
noj, nesagríſuje prodávaocz: àlli kádbi dóſſao
ú poznágne bétega, dúxnost gnému óstaje ſtét-
tu ód kùpiteglia podnessenu nápraviti.

Isto rèczi ód kùpiteglia, kójibi kùpio zláto,
ód prodávaocza zá túç darxáno.

203. *Up.* Stvár prodána tkómu plóditi, tkómuli
ſtétna imáde bítti?

Od. Svómu gospodáru. Dákle stvár ódmirre-
na, ìlli ízbrojena káda ghínne, nà príliku, óv-
va báçva vína, óvvo stáddo ovácżaa, óvve vrí-
chie xítta, áko neulazi nèpomgna prodávaocza,
vàzda nà ſtèttu kùpítèglia ghìnne. Akoli nìje
stvár ódmirrena, ní ízbrojena, nà príliku, kà-
dase kúpuje désset bárilaa ìz jédne báçve, ſést
ìz drùghe, òssam íz trèchie, vino, ìlli ùglie
neódmirivſi; ílli quártu pſenicze íz jèdne hár-
pe, ìlli désset ováczaa íz jednóga stádda, brèz
ódmirriti ná stránu quártu pſenicze, ní odbró-
jiti (2) désset ovaçzaa, svè ſtó ghrìnne,
grínne prodávaoczu gospodáru báçavaa, hárpe,
i stádda. 204.

(1) Deuter. 25.
(2) Cuniliat. & Templ. Mor. h. t.

Digitized by Google

204. *Up.* Jélli zákonito prodávagne s' úgovorom ód priprodávagna ; ìlli iskùpgliegna ; tojést pógodba , dá kùpitegl imáde stvár ístu prodàvaoczu priprodati, ſtó ísto jèst . kollíko da stvár prodánu prodávaocz mórre iskùpiti?

Od. Jèst zákonito, ákoie zà kòrrist prodávaocza (1) : ſtó óççito svidòçi Písmo S. (2), kóie dokáziva, dà báſtine, i zèmglie pùka Izraèlskoga prodávajuse s' ùgovorom iskùpgliegna.

Ovvi úgovor ód priprodávagna zá dà právedan búde, izískujese I., dá tollìko prodávaocz, kollíko kúpitegl imádu pràvu ódluku i pródati, i kúpiti; ínnaçje bìlabi kámata pokrívena. II., dá gospodárſchinu, jézivost, i plód stvàri prodáne kúpitegl uxíva. III., dá ù ìstomu stágnu stvàr priprodáse, ú kójemu bìlaje kùpgliena; ná prìliku: kàdje kúpglien vínograd neótargan, neótargan imàdese priprṓdati; kádje kúpgliena gnìva póssiana, ílli uzorrána , póssiana, ìlli uzorrána, imádese priprṑdati. IV., dá nèbude stvár pó nìjednu, tojést zà primálhanu czínu prodàna: sàssvim dá pó sùdi gliùdi dóbri i vìſti dopúſchienoje ſtògod níxe ód právedne czìne kùpiti ràdi tegóchie ód iskúpgliegna ná kúpiteglia náparchiene. V., dà stvár prodána zá tollìko iskùpise, kolliko ód gliùdi dóbrj, i vìſti bùde proczígnena: i táda òd czíne pràvedne niſta némorre bìtti smagnkáno, nepòstavgliajuchise ná iskúpiteglia tegòchia (3) òd nìjedne várste.

Akolise ugovára òd prodávagna zá kórrist sáma

(1) Cap. ad noſtram de empt. & vendit.

(2) Levit. 25.

(3) Leg. 2. Cod. de pactis inter vendit. & empt. & cit. cap. ad noſtram de empt. & vendit. & cap. Illo lib. 3. tit. 21. de pignoribus.

Digitized by Google

ma kùpiteglia, úgovor jèst népravedan, i púnn smàrdglive kàmate: jér ìstinaje, dàsse pógodba çínni (1) pód íme ód prodàvagna; álli stvár ù ìstinu neprodájese, dálli sámo zalágase, zá dá kúpitegl mórre potèzati plód záloxene zémglie ràdi zájma, ſvóje kàmata.

205. *Up.* Sagrìſujuli tárgovczi, kóji sámi kùpuju, ìlli sámi prodaju kòju tárgovinu?

Od. Nesagríſuju kádase slùxe s' óblastju dopuſchienom òd póglaviti Vládaoczaa svitòvni tojést Céssaraa, krágliaa, i òstali óvvim príliçni; ná príliku: Zàkupniczi Desſétinaa, Aráçaa, i drughi, nesagrìſuju sámi kupujuchl, ílli prodavajuchi stvári zakúpgliene.

Alli kád pò vlástitoj vògli skùpno véchi sjedìgnujuse, zá dá sámi móghu jédnu stvár skùpo prodàvati, ílli czíne kupóvati, téxku népravdu svóji ópchini çínne; jér ílli sílluju kùpiteglie, dá tárgovinu pó nájvechiu czínu kùpuju; ìlli prodavaocze stéxu, dà pó málu czínu prodáju.

206. *Up.* Ná kollíko nácinaa tárgovczi móghu sámi prodávati, ílli sàmi kupóvati?

Od. Ná ſést: i óvvi pùnnisu népravde, i ópchiene ſtétte. I., káda tárgovczi dogóvorivſise méggiu sóbbom, skùpo prodáju, ílli czíne ſtrógod kúpuju. II., káda sílluјuchi, stráſſechi, ílli ná drùghi náçin vàrajuchi smétaju, dásse íza drúghoga místa neprívode tárgovine, zá dá òvve íste s' óggòvorom ód nèstaje skùpglie móghu prodàvati. III., káda jédán, ílli mállo tárgovaczaa zakùpivſi svù tárgovinu çínne, dá íste nèstane. IV., káda tárgovczi táju svóje tárgovine, zá dá ná véchiu czínu ískoççu. V., káda láx-

(1) Ex Charmes h. t. q. 13.

láxgliv kùpitegl prikázivase ná tárgoviſchie, jédabise drùghi námetnuo, i skúpglie iſtu tárgovinu plátio. VI., káda zanátçie méggiu ſóbbom dogovárajuse, dá póssao zápoçet ód jednóga (1) drúghi néjma dovárſiti.

207. *Up.* Kádje kàmatna zámina?

Od. Prìa svéga znàj, dá zamínuti hòchie réchi zá jáspru promìnuti s' rázboritim dobbítkom prístojnim ónnomu, kòji ìstu jáspru promígnuje; ſtò ná trí náçina bítti mórre: I., promìgnujuchi iz rùke ú rùku jáspru zlátnu (2) zá srèbarnu. II., izbrájajuchi ti ná príliku ù Mákarskoj jáspre promìgnavczu, kòje promígnavacz ú Mnéczi tébbi povrátit imáde. III., prímajuchi ti ú Mákarskoj jáspre ód promígnavcza, kójemu ù Mnéczi izbrójit imádeſ. Ná své trí óvve zámine sví Boghóslovczi dòbbítak kóji rázboriti dopúſchiuju czíchia trùda; i óstali ùztokaa (3) prínesséni.

Kámatnaje dákle zámina I., kádbi promígnavacz prímivſi jàspre ú Mákarskoj, hímbeno uçínnio pínezne knìghe ód zámine zà Mnétke; pák dobbìtak potèghnuvſi, óvvebi jáspre ú (4) Mákarskoj povrátio; i óvvo zámina nìje, dálli kámatni dobbítak ná zájmu.

Kamatnaje zámina II., kád Záimaocz dáje Zájmeniku tollíko jáspri, kollíko Zájmenik sàmo zá umólliti Záimaocza, a né izvárſiti, obíchia ulòxiti ú záminu, zá dà mòrre ná óvvi nàçin Záimaocz potézati czìchia zámine ónni dobbítak, hòji ná zàjmu (5) nedopúſchiamuse.

208.

(1) Ex Charm. h. t. q. 18.

(2) Azeved. in ſynop. l. 10. de Synod. Diœc. Ben. XIV. n. 7.

(3) Molina de contract. tract. 2. diſp. 404.

(4) S. Pius V. in bull. de camb. incip. In eam pro noſtro.

(5) Ben. XIV. de Syn. Diœc. lib. 10. c. 5. n. 9. 10.

208. *Up.* Zálog ugóvorni kád ù ſébi kàmatu ùzdàrxi?

Od. Tríbuje zabìlixiti, dà hóttijuchi bìtti póuzdani duxníczi, obíçaju ſtógod svóga pókuchstva zá svóji dùgh Zàimaoczu zalágati. Dàkle Zàimaocz, ú kójega zálog nàhodise, kàmatno sagríſuje slùxechise zá svóju kórrist s' stvàrju zàloxenom; záſto kàda ſtó plodi, svèger svómu gospodàru plódi: i tàko nébuduchi Záimaocz gospòdar zàloga, òvvi gnému plóditi neimàde.

Kàda pàka podlàgajuse stàvna dòbra zà dúgh, kànno màsline, ìlli vínogradi; táda zà dá nébude kàmata, plód (1) maslinaa, ìlli víncgrada prímat ìmaduse nà kónat dùgha, ódbivſi sàmo tràtgne pótribite zà uttéditi ùglie, ìllì vino. Zàtto ù prígodi ód zàloga dóbaraa stàvnì nàjboglie jést, kùpiti ú svóga duxníka ìsta dóbra s' ùgóvorom ód priprodávagna; jér doklegód dùxnik dóbra s' òvvim nàçinom prodàna neìskupi, plóda níjednoga potézati némorre (2).

209. *Up.* Zà dà dóhodak ugóvorni nebude s' kàmatom pokríven, ſtósse izískuje?

Od. Izískujese, dá bùdu ìspugnene své nàredbe, kòje nàhodese ù Péççatniczi S. Pia Pàpe V., I. dákle jést, dá dòhodak ugòvoren imàde bítti vàrhu stvàri stávne, ì plódne, kànnoje vínograd. II. jést, dà dóhodak ugòvorni prìstat, ì ìzghinut imáde, prístavſi nà príliku ploditi vincgrad, ìlli ìzghinuvſi stàvna stvàr, vàrhu kojé dóhodak jést ugóvoren. III. jést, dà ikó kùpuje dóhodak ugóvorni, prìd Písaoczem, ì Svidóczima dùxnost imàde jàspre izbrójiti ú vríme ìsto, kádase çìnni óvva pógodba; tàko dà jàspre pàrvo dàte, ìlli udùxene nésluxe. IV. jést,

(1) Cap. conqueſtus de uſuris.
(2) Angl. art. 3. concl. 2.

Digitized by Google

jést, dàsse nìſtá ugovàrati nèmorre s' tegóchiom jedne, ìlli drúghe stràne, àko ísta pógodba ù sébbi tégochiu réçenu neúzdarvi. V. jèst, dàsse neçínne ùgovori, kóji díxu, ìlli stískaju slóbod zà iskùpiti, ìlli potùgiti stvàr dóhodku pódloxenu. VI. jést, dàsse ugovàrati nèmorre, dà kássan dúxnik plàti ſtétte dobbìtka ízgubgliena, ìlli drúghe pínezne pédipse. VII. jést, dà dóhodak sàdaſgni úzmnoxen néjma bítti ód proſàttoga neplàchiena dòhodka. VIII. jést dà kád dùxnik dóhodka níje plàtio, glàvnicze zàtto ód duxníka ískati (1) nèmoghuse.

210. *Up.* Stó Ispovidníkom zabràgnuje óvvi saràgneni Dógagiaj?

Od. Zabrágniva, dà nèmoghu odriſívati brèz óssobitoga dopúſchiegna pókornike ód kàmate óççite, i ód çésta nàuka klétavaa ù prodavagnu targóvinaa.

211. *Up.* Kója kàmata óççita jést Dògagiàj saragneni?

Od. Razmíſgliaju níki (2) Boghòslovczi, dà tàda nazívase, i jést saràgnena óççita kámata, kàdaje smútgliva, tojést kàda mnóghi dóhode ú póznagne òd kámate uççignéne: álli çástechi já gníove ízvarsite nàuke, góvorim, dá svarha rádi kóje Biskupi Stùpi katolìçanske Czárgue S. Kámatu óççitu saràniti obíçaju, jést néssamo tegòchia grijá, dálli jóſchier i çésto istoga grìja ponávgliagne, ſtó nàvlastito pó sarágnegnu Dógagiajaa Pastìri réçeni nàstoje iskorenuti. Ovvo dóbro zabilixivſi, pósli nègho òd Zíkona Czarkóvnoga; i Svitovnoga odrégene bíſſe tol-

(1) S. Pius V. cum Prædeceſſ. rel. a Boran. h. t.

(2) Cuniliat. tract. 14. cap. 13. §. 7. & Bonac. tom. 1. diſ. 2. quæſ. 4. punct. 10. prop. 1. n. 20.

Digitized by Google

tollíke pógarde, i pédipse strahóvite prótiva (1) óççitim kímatnikom, íz méggiu kóji póglavite jèssu, dà nèmoghu bítti odriſeni ná S. Ispovídi, ní pokrípglieni s' prisvétim Tílom Gospódinovim, ní pokopani ú S. Místo (2), páççe Czarkòvgnak pokopájuchi kàmatnika, ùpada ù tà çàs ú vèlliko proklèstvo (3); ístinito súditi nèmorrese, dá óççiti kàmatnikaa príplaſſeni s' prítgnam, i s' pédipsam istùmacenim dánas ú karſchiánluku punno náhodise, bístro vídech i-se iznaſàste tollíke kríve pógodbe, kóje làkomost gliùska izmíſgliati neprıstaje hottijuchi nà óvvi naçìn kàmatu òççitu zaklóniti, tàko dà ù svój jédnoj Dàrxavi jèdva jédan úpaobi ù saragnéni Dógagiaj, ſtóje neprílìçno ístini, dà Bískupi razùme, óçzitu kàmatu òpchieno saràgnujuchi. Slídi dàkle, dà kàmatniczi odkríveni ùpadaju ú sarágneni Dógagiaj nà óvvi náçin ménni istùmaçen òd ístoga Prisvítloga, i Pripoſtovánoga Gospódina móga Bískupa. Zà své pàka bóglie razùmniti prívidi Up. 187.

212. *Up.* Káda súditi mórrese, dàje çésta nàuka ú klétvi?

Od. Tumáçitegli Zàkona Czarkóvnoga (4) odgovàraju, dà ſtó dvà pùta ùççinise, jétt çésto uççigneno. Ovvi dàkle nàuk slídechi, tkó dvà púta zakùnese prodájuchi tárgovine, ùpada ù saràgneni Dógagiaj.

213. *Up.* Kòje ùppite Ispovídnik ràzboriti uç-

H çín-

(1) Lib. 20. Cod. ex quib. cauſ. infam. irrog. & Can. 2. infames. §. porro. 3. q. 7.

(2) C. 3. h. t. c. 2. eod. in 6.

(3) Clementin. 1. de Sepult.

(4) Gloſſa in Decretal. de vita, & honeſtate Cleric. c. 8. & in authent. defen. civi. ad fi. & ibi no. rel. a Vocabul. Utriuſq. Juris. verb. Frequenter, quam inſuper refert Mathæucci in Offic. Cur. Eccl. c. 17. n. 15.

Digitized by Google

çínniti mórre pókorniku tàrgovczu?

Od. I., ſzvidit imàde, dà nìje népravedno ſagríſio ú zámini. II., dà nìje ſtó zá màgne kúpio jèr pría ù tárgovinu bíaſe jàspre dao; ſllí dà níje skùpglie ſtó prodàvao jér tàrgovinu bíaſe razdùxio; ìlli dà níje zèmgliu, ſllí tàrgovinu drúghu prodávao, ugovárajuchi, dá ſstu stvár prodánu hóchie kùpiti, álli púnno zà mágne, néghoje právedno: várhu çèssa prìviditi mórrese Up. 187. III., dàsse níje s' kóiim sjedìnio zá dá sámi skùpo prodáju, ſllí czìne kùpuju. IV., dá níje dàvao ù zájam ùſſajuchi kórist, kója mórrese uczíniti. V., dá níje ſtó tùgia príſatio neplàtivſi pràvedne haràçe, i drùghe zákonite dáchie, i dessétine. VI., dá níje hótte pódmetnuo láxglivi zá právi pínez. VII., dá níje tárgujuchi ú ortákluku drúxbu svóju prikínio, sàm potéxuchi skròvite dobbítke. VIII., dà níje kùpio ſtó ùkradeno, ſllí ùgrabglieno. IX., dá níje ù prodávagnu tárgovinaa lágao, ſllí krìvo zàklignaose. X., dá níje tárgovao ú dàn svétaçni brèz pòtribe. XI., dá níje náslao svóga ìskrignega, dà ùççini kóju krìvu pógodbu. XII., dá nìje slùxiose s' mìrram láxglivim (1): i àkobi tàrgovacz ù çému pomágnkao, a návlastito priúzimajuchi ſtó tùgia, ízvan pòkorre zá grìje, dùxnost Ispovidnìka rázumna jèst, naréditi ódviſſe, dá pláti své právedne ſtétte ód ìstoga népravedno ùzrokovane.

(1) Templ. Moral. tit. Monopol.

P O-

PO'GLAVGLJE XIV.

Iziskòvagna vàrbu XIII. Saragnenoga Dogagiaja.

214. *Up.* STòje krivókletva?
Od. Krivókletvaje kád jédan záklignuchise potvárgiuje, dá jést láxglivo, ſtò zapòznaje, dáje ístinito; ílli dáje ístinito, ſtó (1) zapòznaje, dàje làxglivo.

215. *Up.* Stóje záketva?
Od. Jést dìllo Boghòçasno, pó kójemu s' Bóghom svidóçise, ſtòsse potvárgiva, ílli zaníkiva, ílli (2), obìchia. Ovde ùççe Boghòslovczi, dá néssamo jést záketva táda, kádase s' Ístim S. Bóxjim ímenom záklígne; dàlli jòſchier káda svidóçise, ílli zàklignese s' Svétom, ílli s' drúghom stvárju stvórenom, pó kójoj Izvarnosti Boxánstvene zapoznájuse, kakonoje Nèbbo, Zèmglia, Súncze, Svìtlost, kríx, Vírra Kàrſchianska, i drùgha príliçna; zábuduchi dá svidóçiti s' stvárju, kòja Bóxie Veliçànstvo prikáziva, jést ísto, kollíko dásse potvárgiva s' Bóghom, ód kójega bílaje stvár ísta stvórena.

216. *Up.* Stósse izískiva zá dá bùde zákonita, i Boghòçasna záketva?
Od. Izískivase I., dà bùde uççignéna zá ódkriti ístinu sakrívenu. II., dá ìstinito bùdet, ſtòsse s' zákletvom potvárgiva. III., dà zàkletva s' çáſtju bùde uççignèna, tojést s' ópazom, i s' rázborom, pámetno razábravſi, jèlli téxko, i

(1) Dict. Theol. Portat.
(2) Ricard tom. 4. h. t. & Buſemb. reſorm. a Boranga.

Digitized by Google

ód vèllike cz'ne, ſtósse s' zàkletvom potvárditi imáde. IV., dá ùzrok záklętve bùde póſten, pràvedan, i pódoban. Ovva iziskóvagna neobslúxivſi zákletise ístoje, kollíko dàsse útaſchia úzme (1) S. íme Bóxie, ſtó bréz gríja bíttì némorre jér náhodise (2) Boxánstvena Zápovid, kòja stíska svákoga, dá s' zákletvom potvárdit imáde stvári ìstinite, právedne, i rázborite.

217. *Up.* Kójisu, kóji s' zákletvam prótiva ràzboritosti sagríſuju?

Od. S' Angeóskom múdroſchiu svójom opòmigne S. (3) Tòmma, góvorechi, dá nésvisna, illi brézobzirna zákletva, kója pròtivise razborstvu, i çínnise bréz ùzroka zá potvąrditi stvár. ístinitu, nìje vázda gríh smártni. Alli páka smàrtno sagríſuju, kóji neiskorègnuju zào òbiçáj ù kòjemu ótvardnuſe, zàklignujuchise bréz pómgnivo ràzvidìti, jèlli ístinito, álli láxglivo (4) ſtó s' zákletvom potvárgiuju. Pó ìsti náçin záklignatise zà sváku málu stvàr kádje ìstinita, i nenástójati iskorénuti òvvi óbiçaj, vázdaje smártni grìh (5), neulágajuchise pómgna pótribita zá oslobóditise ód zástarana zlá óbiçaja, i prilásne jézivosti, kòja çésto ná krivókletvu navágia, káko (6) svidóçi S. Agùstin.

218. *Up.* Kóji s' zákletvom sagríſuju prótiva právednosti?

Od. Sagríſuju smártno, I., kóji záklignuse, dáchie uççíniti kóju stvár ù sébbi zlù, i ópaku, ná príliku ùbbojstvo, illi blùdnost; jér nàmisto s' cástju zdrùxiti óvvo Boghóçasno díllo, kójebi

táda

(1) Diction. Theol. Port. h. t.
(2) Jer. c. 4. v. 2.
(3) In 3. ſententiar. diſt. 39. quæſtiuncul. 1. col. 3.
(4) Buſemb. ref. a Bor. h. t. dub. 3. reſ. 3.
(5) Sanch. n. 10. rel. a Boran.
(6) Lib. 1. de Serm. Domini in monte cap. 17. ſeu n. 17.

Digitized by Google

táda bilo díllo pràvednosti, pogárgiuju Bóxie Veliçánstvo s'dvòjstrukom gr̀ſnom pròpastju; pàrvo, záſto hóttiti stvár ú sèbbi zlù jést gríh tèxak; drúgho, záſtoje téxka Bóxia pògarda potvárditi s'gnégovim Veliçánstvom stvàr ù sebbi zlù, i s'gríjòm (1) otrovànu: Sagríſuju smártno II., kóji záklignuse, dàchie ùççínniti stvár nepríſtojnu, íspraznu, mallovrídnu, zàludnu, ílli drúghu, kòja s'zlòchiom màloga gríja jest priluçena: jèr slídi ùççechi S. Tómma, dà (2) potvárditi s'zákletvom stvár nepríſtojnu jèst ísto, kollíko, i krívo zàkletise, ſtòje gr̀h smártní, káko ísti S. Naùçitegl (3) potvárgiva, i kàko Innócenczo Pápa XI. jùrve (4) jèst osúdio. III., Sagríſuju smàrtno pó svidoçànstvu ístoga (5) Angeóskoga Naùçiteglia, kòji neispùgnaju ſtò s'zákletvom podvézaſese, dàchie uççínniti. Sámo tríbuje znátti, da dùxnost neóstaje íspuniti ſtó pròtiva Evangeóskim Svítovagnimà s'zákletvom bí obechiáno dáchiese uççìnniti: jèr krivòkletvaje podvézatise s'zákletvom neuççínniti ſtóje bóglie, i izvarsìtije.

219. *Up.* Kójisu, kóji pròtiva ìstini s'zàkletvom sagríſuju?

Od. Svì, kóji láx s'zákletvom potvárgiuju: i zàtto úççe Boghóslovzi (6), dà krivókletva jést láx s'zákletvom potvárgena. Ovde zá razáznati, kádje smártni gríh krivókletva òpchieno Naùçitegli ùpravu dáju góvorechi, dá kàd láx jést ſtósse potvárgiva, ílli zanìkiva, zákletva óvvomu

(1) Bon. aliq. rel. a Boran. l. c. ref. 4.
(2) 2. 2. q. 98. art. 2. ad 1.
(3) Loco cit. art. 3. in corp.
(4) Prop. damn. 24.
(5) rel. a Busemb. ref. loc. c. ref. 6.
(6) Ut videre eſt in not. hiſt. ac dogmat. P. Joannis Nicolaji in 2. 2. q. 98. art. 1. ſed contra cum ſubject.

Digitized by Google

mu nadóstavgliena vazdaje gríh smártni, ód kòjega oggovoriti nèmorre ní màla láx s' zàkletvom potvárgena: jér illimu bílla ìggra, ìlli máskara, vazdaje gríh (1) téxak Bógha zvàtti zà kríva svidoka.

220. *Up.* U Kójim prígodam dopúſchienoje brèz gríja záklettse?

Od. Sèst dogagiájaa prìnossi S. Tòmma (2). ú kojim czíchia pótribe oggovàra záklervu ód gría. I., zá mír utvárditi, káko náhodise ù Pìsmu S. (3) dáje Lában uççinnio, II., zá òbranu vlástitoga svòga póſtegna. III., zà pokàzati bìlig vírnosti práma svojmu gospodáru ùvittovanu. IV., zá utvárditi Starìſinu, dáchiese íspuniti gnègova náredba, kàdje dóbra, i poſtena. V., zá potvárditi obechiágne uççignèno. VI., zá svidóçiti ístini, káko Páva Apoſtol (4) réçe " Svidok jést ménni Bógh.

221. *Up.* Kàda krivókletva jést Dógagiaj sarágneni?

Od. Ovde tríbuje zabílixiti, dá svídok nà Súdu zà dòbro i pó Zàkonu svidóçiti, s' zàkletvom (5) imáde potvárditi ſiò svidóçi; ínaçje svidoçànstvo ná Súdu bréz zàkletve uççignéno jést ód níſta. Vázda dàkle ùpadase ù óvvi sarágneni Dògagiaj, kád ná Sùdu svidóçise stvár láxgliva s' ſtèttom, i s' ſkódom tréchiega.

222. *Up.* Kollikóstruka láx mórre bítti s' záklervom potvárgena?

Od. Tròjstruka. I., láx mórre bìtì ù poznágnu,

(1) Templ. Moral. h. t. & Buſemb. reſ. a Boranga h. t.
(2) Lect. 4. in Epiſt. ad Hebr.
(3) Gen. 30. ut reſert Pontas tit. Juram. caſ. 9.
(4) Roman. 2.
(5) Com. rel. a Ferr. tit. teſtis art. 2. n. 37. & text. expreſſ. in cap. Nuper nobis 51. de Teſtib. Item l. Jurisjurandi 6. Cod. de teſtib. cum plurib. rel. ab eodem l. c.

Digitized by Google

gnu, tojèst káda s' zákletvom potvàrgiujese, ſtòsse níje s' rázumom dosséghnulo, nì zapòznalo: i táko ùpada ú Dógagiaj ovvi saràgneni sváki, kóji ná Sùdu svidóçi záklignujuchise vàrhu ónnoga, ſtó òn nìje ní çúo, nì víddio; dálli razùmivſi dáje bílo çuvéno, ílli víggeno, potvárgiuje s' záklet vom, kollìko dáje ón ísti çúo, ílli víddio. Pò ísti náçin ùpada ú Dógagiaj saràgneni krivókletve, kóji bíuduchi odrégen, dá ìzviddi, poznáde, i s' záklet vom pótvardi stvár prístojnu zanátu gnégovu, potvárgiuje, i záklignese ná slípáçku, bréz ìzviditi, i zapóznati, kákoje dùxan, jélli ístina ràdi çéssa zàklignujuchise svidóçi. II., làx mórre bítti ù ízùstjegnu ílli izgováragnu tojèst kádase s' ízvagnskom zàkletvom potvàrgiuje, ſtósse ú sébbi ìnaçje dàrxi, i razùmi. Od òvve vàrste jèssu ónni, kòji prótiva ístini s' zàkletvom sagrìſuju, ſkákoje màllo pàrvo reçénno pód brójem 219. Nadóstavgliase samo, dá krivókletva uççignéna várhu stvári najèdan nàçin izreçènne, á ná drùghi ú sèbbi darxàne, vàzdaje gríh smàrtni nésamo káko pód ístim brójem bì istùmaceno, dálli jòlchier káda s' pódpunnim dozovnùchiem, i s' vógliom slobódnom krívo zàklignujuchise íſchiese svója, ìlli tùgia kórist, ód smártnoga grija oggovòriti némorre krivókletva pó slabósti jézika, sílle, stráha, óbiçaja, ílli sárxbe izreçénna: ízvan sámo ákobi czilóvito dozovnúchie, ílli pòdpunna voglia pomàgnkala. III., lax mòrre bìtti ù íspugnegnu, tojést (1) káda s' zàkletvom obechiájese uççínniti ſtó zà páka izvárſiti neulágase ní voglia, nì ódluka: i tàko gríh smártni krivòkletve jést, podvézatise s' zàkletvom, á neìma-

(1) Presbyter Nicolaus Trutta in ſuo Catechiſ. Italico tom. 1. lect. 4.

ti vógliu, nì ódluku ìspunniti ſtòsse s' zakletvom obìchia: záſtoje tèxka pógarda Bòghu svidóçiti s' velliçánstvom gnégovim jèdnoj laxi, kója pròtivise ístini vikóviçgnoj, tojèst ìstomu Bòghu.

223. *Up.* Ná kòji náçin razúmit imáduse óvve ríçi sarágnenoga Dógagiaja " s'Stèttom, i s' ſkó-" dom trèchiega?

Od. Ovve ríçi zlámenuju, dá ú Dógagiaj sarágneni krivókletve neúpada ikó krívo ná Sùdu svidóçi, á ſtette nìjedne ískrignemu neùzrokuje. Zá úpadnuti dákle ù óvvi sarágneni Dógagiaj izískujese, dá krivókletva nà Súdu uççignéna právo, i ístinito ſkódgliva, i ſtéttna búde tréchiemu, tojèst ònnomu, prótiva kómu s' krivókletvom svidòçise; ílli bárrem (1) dá s' krivókletvom ùzrok podádese Sùdczu, dá izréçe òssudu ſtétnu i skódglivu tréchiemu sássvim pàka dàbbi prìskóçila okolóvſchina, czíchia kóje nébise ízistinila, ní s' dìllom izvárſila ſtétta, i ſkóda réçena.

224. *Up.* Díbbi tkó ná Súdu s'ſtéttom i s' ſkódom vlàstitom svójom krívo zákleose, bìlli ùpao ù óvvi sarágneni Dògagiaj?

Od. Ístinito smàrtno sagrìſiobi: àlli úpao nébi ù óvvi sarágneni Dògagiaj, kóji, pó rìçima saràgnegna vládajuchise, ód ſkóde tréchiega, a né ód svóje, i sébbi s' krivókletvom úzrokovane ſtétte (2) razùmit imádese.

225. *Up.* Od kòji gríjaa odvìſſe zabrágniva odriſívati óvvi saràgneni Dógagiaj?

Od. Zabràgniva, dà bréz óssobite óblasti Ispovídnik odríſegne pòdati némorre ónnomu, kójibi

(1) Cuniliat. tract. 14. c. 4. §. 2. n. 6.

(2) De Sainte Beuve rel. a Pont. t. 1. tit. caſus reſ. caſu 19.

jibi óççita pisma ussùdiose pricínniti.

226. *Up.* Kòja písma Zàkon zóve óççita?

Od. Onnasu pó Zàkonu (1) písma óççita, kójasu uççignéna ód zàkoniti Písaoczaa, s' ùpravam ód Zákona ístoga zabílixenim.

Méggiu óççita pìsma zabràajuse I., ónna kójasu ù zbórru kánoniçkomu sklópgliena, i s' péççatom gniovim (2) útvargena: II., kgnighe Czarkóvne, ù kòje Pàstíri bílixe své kárſchiene, i zdùxene ù S. Xènidbú; tàko dà s' óvvim Kgnígam svidóçise sàmo ſtósse príd óbrazom Pàstirskim dílluje, ód níſtá pàka búduchi svà ostàla, kója ód drùghi çuvéna, i dokàzana, ú kgníghe réçene (3) nìki lùdo pisati obíçaju: III., svà pìsma nà Sùdu uççignéna ód Písaocza podvézana s' zàkletvom vírnosti (4): IV., pisma skròvita, àkosu òd svidókaa podpísana, i àkosu xìvi svidòczi ísti, kòjibi mogli zapóznati, i ízistinitise ód písma svóga: jér pó smárti svidókaa, nevrìdna súdese (5) svà pìsma rèçena.

227. *Up.* Ná kollíko naçinaa jédan mórre písmo priçínniti?

Od. Nà ſést. I., ákobi zàkonìti Písaocz làxglivo upísao nàjzadgnu náredbu; ìlli kóje drùgho písmo; ìlli àkobi pìsmo làxglivo ód drúghoga uççignéno zapéççatio, podpísao, ìlli ná drùghi nàçin potvárdio (6): II., àkobi Písaocz záko-

(1) Authent. de Inſtrumentor. cautelis, & fide, §. Sed & ſi, Collat. 6. cap. Scripta vero 2. de Fide Inſtrum.

(2) Cap. 2. de Fide Inſtrum.

(3) Baruffald. in comment. ad Rit. Roman. tit. 93. n. 7. & Ferrar. in novis addit. h. t. n. 6.

(4) Cap. 11. de Fide Inſtrum.

(5) Cap. 2. eod. tit.

(6) §. Item Lex Cornelia, de falſat. Inſtit. de Public. Judic.

Digitized by Google

koniti, illi kòjimu dràgo drùghi ſkíp ú nájzadgnoj nàredbi sébbe zà bàſchienika, ílli ſtógod sébbi óstavglieno (1) zapìsao nèvirno: III., ákobi tkó ìspis ràzliçit ód màtticze uççínnio (2): IV., àkobi tkó drúghoga rùkopis priçínnio zà ſtettu ùzrokovati ístomu, ílli tréçhiemu kípu: ſtóbise dogóditi moglo, kádbi, nà príliku, Zàjmenik privárnuo pìsmo svóga Zàimaocza, upísavſi laxglivo, i népravedno, dàje Záimaoczu plàtio ſtòje (3) dúxan: V., ákobi tkó ú pìsmu jédan dàn, ílli gódiſchie nà místo drùghoga gòdiſchia, ílli dnéva zabílixio (4): VI., ákobi tkó ìme sébbi hímbeno promìnuo, ìlli upísao ínaçje (5) néghoje ìme gnegovo.

Svàki dàkle ód óvvi própasni ízbrojeni nàçinaa priçignégna písamaa òççiti vàzdaje Dógagiaj sarágneni ú Mákarskoj Dárxavi: nìt pótribuje zá ùpadnuti ú ìsti saràgneni Dógagiaj, dà priçignégne úzrokuje ſtéttu, ílli ſkòdu ískrignemu, ſtó ríçima Sarágnegna nenahodise nadóstavglieno.

228. *Up.* S' kòjim zakràchiegnem òblasti zavárſuje óvvi sarágneni Dógagiaj?

Od. Ríçi íste Saràgnegna zadóvoglno tùmaçese, kóje bístro góvore, dá sàkriti, zatàjati, ílli ràzmetnuti písma óççita, kója prístojese duſèvnim odrégegnima, tojést s' kójim narégiujuse zà Dúſu Mòllitve, S. Míſse, (6) ughlédagne ùboghi, i óvvim príliçna, vàzdaje Dógagiaj sará-

gne-

(1) L. 1. §. ad Teſtament. ff. ad l. Cornel. de Falſ.

(2) Cap. Cum Venerabilis, §. Intelligimus, de exception.

(3) Farinac. q. 150. n. 23. & Cuniliat. trac. 14. cap. 13. §. 2. n. 9.

(4) Farinac. q. 150. n. 99.

(5) L. Falſi, ff. ad Leg. Cornel. cum aliis cit. a Ferrari tit. falſum, falſarius n. 10. & ſeq.

(6) Ferrar. tit. Legatum n. 10.

gneni: ſtó své razùmiſe nà ísti náçin reçènno òd razmetnùchia, sakrívagna, i zatàjagna písamaa ostáli, kòjabi úzdarxala stvàri prístojne Rázlozima Czarkòvnim, ílli Místim Boghómilnim.

PO'GLAVGLJE XV.

Iziskòvagna vàrbu XIV. Saràgnenoga Dògagiaja.

229. *Up.* S Tóssu duſévna odrégegna?

Od. S Skúpno odgovàraju Boghósłovczi; dásse zóvu duſévna odrégegna sváka, kòjasu òssobito óstavgliena zà slávu Bóxju, i çást Svéti, ílli zà (1) duſévno spássegne. Ovvómu prístojese tollíko Móllitve, i S. Míste, i ughlédagne ùboghi, káko mállo pàrvo bí reçènno pód brójem 228; kollìko odvíſſe své ſtó óstavgliase Czárquam, Mìstim Boghómilnìm, ílliti Boghóçasnim, Siróttam, Uboghim, Névoglnim, zàduxbenim Pıístaliſchima, Bráttimſchinam, (2) i ostálim óvve várste (3).

230. *Up.* Náhodilise kója ùprava, zá razáznati, kòjasu duſévna odrégegna?

Od. Zá dásse názvati mòrre duſèvno odrégne, pótribuje I., dá zá duhòvnu svàrhu rèçeno odrégegne búde uççignéno. Pórribuje II.. dá odrégegne ùpravglieno bùde zà kórist duhóvnu kípa, ílli mìsta, (4) kójemu ísto odrégegne prìstojise.

231.

(1) Comm. Doctor. rel. a Bonac. h. t. §. 2. prop. 1. n. 1.
(2) Clericat. cap. 102. Erotem. Eccleſ. q. 5. alios cumul.
(3) Cuniliat. tract. 14. cap. 13. §. 2. n. 2.
(4) Bald. l. 1. C. de Sacroſanct. Eccleſ. rel. a Bonac. h. t. n. 2.

Digitized by Google

231. *Up.* Zá kollíkovrimena nàpridovat imàdu duſévna odrégegna?

Od. Budàlasto i láxglivo nìkì dárxaju, i náuk podávaju, dá svakólitno duſévno odrégegne sámo zà désset gódinaa nàpridovat imàde ſtó S. Otacz Pápa Aleſſandro VII. (1) jùrve jést odbáczio, i ossudio; kánno krìvi náuk, i òd ſkòde privellike dùſſam mártvi. Jèr kàd ízìsti- niti móglabise jèdna tólliko nésvisna mìsaa, slídilobi dóistine, dá vísse òd désset gódinaa nìjedna dúſa níie zàdarxaná ú mùkam ód Oççi- schiegna, ſtóbise prótivilo tollìkim objávgliegni- ma, Czàrkóvnìm ùspomenam, i ìstomu sta- nóvitomu òbíçaju Katoliçanske Czàrque S., kója zà véchie vikóvaa obiçáva Móllitve, i S. Mìs- se namínuti zá íste dùſe, neznáduchise, jéllise pódpunno zadóvoglilo stràſnoj Právdi Bóxioj, zábuduchi dá Sùdi Bòxji mnóghò jéssu skròvi- ti, i pridubòki.

Ako dákle, kóji odrègegna duſévna çínni, zabílixiobi, ná prìliku, désset, ìlli dvádeset gódinaa; pósli óvvoga vrímena dùxnost sváka dovárſuje; ákoli nébi vríme zabílixio, táda ra- zùmise, dáje ódluku ímao zá svòju dùſu Boghó- çásno dìllo namìnuti, dókle gnèmu mórre bìt- ti kórisno; à pósli páka dá slùxi zà oblaxágnè mùkaa ónni dùſaa, kójim (2) duſévno odré- gegne òdviſſe jést razùmio ísti namínuti.

232. *Up.* Sagrìſujuli, kóji neispùgnaju duſévna odrégegna?

Od. Smártno sagrìſuje sváki, kóji neúlaga své nàstojagne ràzborito, ìlli ódmiçe ná dùggo za- dòvogliti náredbam zá dúſu óstavglienim; jér dókle nìje duſévno odrégegne íspugneno, ùstav- glie-

(1) Prop. damn. 43.

(2) Didacus Duarte tit. legat. n. 387. 388.

gliena jést svàka dohóvna pómoch, kòju pó díl-
lu Boghómilnomu uxívalabi dúſa màrtvoga do-
bróçincza, i táko tkó bréz právedna ùzroka ílli
jést népomgliv, ílli nà drùghi náçin òdmiçe íſ-
puniti duſèvno odrègegne, úzmiçe duhòvno ob-
láxágne svòmu ìskrignemu texko obnévoglienu,
ſtoje (1) vàzda grìh smártni.

233, *Up.* Kòjibi móghao bítti zákoniti úzrok
zà odmáknuti óvvo íſpugnegne?

Od. Dáje òdgovor Angeóski Naùçitegl (2),
dá odmàknuti zá krátko vríme s' úſſagnem zà
skùpgliu pródati (kàdbise prodávagnu pristojalo)
stvàr zá dúſu óstavglienu, i táko zá obilátije
pómochi dùſu mártvoga dobróçincza, níje grí-
ſno, ákoje prìliçno ìstini, dá ódmiczagne, sás-
svim dà krátko, néchie úzrokovati kóju duhò-
vnu tègochiu, i ſtéttu dùſi, illi ódluczi ìstoga
mártvoga dobròçincza: i òvvoje jédini zàkoni-
ti úzrok.

234. *Up.* Kádje dùxnost íspunniti duſèvna
odrègegna?

Od. Údigl pó smárti kìpa, kòji òstavglia
duſévno odrègegne, duxnost óstaje zadóvogliti
svákoj náredbi óvve várste. Ràzlog jèst, jèr pó
smárti dobròçincza, várhu duſèvnoga odrégegna
svú gospodàrſchinu ùdigl stíççe Boghómilno mís-
to, ílli kíp, kójemu odrégegna duſévna bíſſe
óstavgliena, kàko Zakon (3) úççi: i zábuduchi
dá sváka stvár vápije svóga gospodára, údigl,
kákoje reçénno, pràvednoje, dá svákomu svóje
búde povráchieno.

S' ùpravom óvvoga nàuka vládajuchise, slídi,
dà

(1) Idem cit. Duart. n. 389. & Antoin. h. t. quæſt. 5.
reſp. 2.
(2) Cit. a Duart. l. c.
(3) L. a Titio in fin. de furt.

Digitized by Google

dá úpada ú sarágneni Mákarskì Dógagiaj tkó ùdigl pó smárti duſévne náredbe neispùgna.

235. *Up.* Kàdbise prigódila koja záprika, rádi kòje nèbi moghúchie bílo izvárſiti duſévnó odrégegne nà náçin zabìlixeni, tkáda kòja dùxnost óstaje?

Od. Tàda své òstavglieno zá dùſu dùxanje bàſchienik ulóxiti ù drùgho Boghòçasno dllo, prilágajuchise nátedbi, i sùdu razàbranomu Bìskupovu, kómuse prístojí tùmaçiti ódluku mártvoga, i prilóxiti duſévno odrégegne drùghomu Boghómilnomu (1) díllu, místu, ìlli kípu.

236. *Up.* Kòjisu dùxni plàchiati dessètine Prisvìtlomu Gospodinu Bìskupu Mákarkomu, i Czarkovgnákom gnégovim?

Od. Svì kmèti, ù Zàdvatju, ú Imoskòmu, ù Vártgorczu, ìlli ú Nèretvi ná zégliam gnìma zàkonito zabìlixenim pósluju, dèvet ìzvadivſi, svàku dèssetu stvár plóda sàkupglienoga s' zemàgliaa ìsti dúxnisu odgovárati, nébuduchi drùgho dessètina óvva, nègho sváke stvári dìo dessèti, kójega kmèti ìlli sváke gòdine, ìlli svàki pùt kád s' óvvi zemàgliaa plód sakùpgliaju, odgovárat imádu Mákarskomu Bískupu, i (2) Czarkovgnákom Stólne Czàrque gnégove.

237. *Up.* Tkò ùxiva svú gospodàrſchinu vàrhu réçeni zemágliaa zabìlixeni?

Od. Svá gospodàrſchina prìstojise Bìskupu, i Czarkovgnákom gnévovim, kòje jóſ proſásnoga vìka Prìvedro Mlétaçko Vládagne tollìko dobró-

(1) Ex cap. 3. & 17. de Teſtament. rel. a Borán. h. t. tom. 3.

(2) Sic colligit. ex defin. allata ab Andrea Valenſi lib. 3. tit. 30. §. 4. n. 1. & habet. in cap. Tranſmiſſa de decim. & ex cap. Ex parte 21. de Decim. Parit. Gloſſ. in cap. Revertimini

Digitized by Google

bròstivo jést nadàrilo, dá zèmglie réçene posve pódloxi gospodárſchini ístoga Bískupa, i Mákarski Czarkovgnákaa; táko dà óvve dessètine slóbodno zvátise móghu dóbra Czarkóvna, imáduchise odgovárati (1) Czarkovgnákom ná náçin raáne pódobne czíchia duhòvne slúxbe, kóju dúxnisu prikázati Bòghu sváki dán u Stólnoj Czárqui Mákarskoj.

238. *Up.* Jélli dùxan sváki odgovárati óvvu dessètinu?

Od. Zákon níkoga neogóvara; négho páççe naégiuje, dá sváki tèxak, ílli kmét réçeni zemágliaa (2) czilóvito svù dessétinu odgovòrit ímáde: nít ízbavglia Túrçina (3), nì Névirnika, ní Xúdiu (4), nì Póppa, nì Frátra (5), kòji svì ìſtom négho podlóxiſese tèxati íste zémglie, Izvitovatise víſſe nèmoghu, dá neplàchiaju dessètinu. Rázlog jèst, jér dessétina bùduchi tegóchia s' zèmgliom sjedígnena, kmèt sváki, kóji s' rádgnom plód zémglie rèçene xélli uxívati, právednoje, dà svím tegóchiám várku íste zémglie póstavglienim, pódpunno zadóvogli (6).

239. *Up.* Tkóje dùxan trátgne çínniti zá pòrsiati, zá nassàditi, i ná drùghi náçin uráditi, ìlli ìsti plód sákupiti s' zemàgliaa dessètinam pòdloxnim?

Od. Gospodári zemágliaa nìjednoi òd ìzbrojeni, ìlli prìliçni tegóchiaa nísu pódloxni. Sámi dákle kmèti dúxni jéssu ná svóje trátgne vàs plód,

(1) Buſemb. reſ. a Borang. h. t. lib. 3. trac. 7. cap. 1.
(2) C. Tua nobis 26. h. t.
(3) Can. ſi quis laicus, cum ſimilibus 16. q. 1. Cum non ſit 37. h. t.
(4) C. de terris 16. h. t.
(5) Cap. Quoniam de decim.
(6) Buſemb. reſ. a Boranga lib. 3. tract. 7. cap. 4. reſol. 2.

Digitized by Google

plód , i svàko vóchie zèmglie dessètini pódloxne nà svàrſenu zrílost prívesti, sàkupiti, i bréz níjednoga ódmiczagna vlàstitim gospodárom vírno prídati, kàko (1) Zàkon narégiuje.

240. *Up.* Kóji ùpadaju ú óvvi sarágneni Dògagiaj?

Od. Sví, kóji zàkonito bùduchi dúxni, neodgovàraju právednu dessétinu Bìskupu Màkarskomu, i Czarkovgnàkom gnégovim, smártno sagríſuju, i ú saràgneni Dògagiaj úpadaju, kàda tollíko dessétine svójim gospodàrom ùzmiçu, kollíko dópirre dó gríja smàrtnoga; ſtó ràzboriti Ispovìdnik rassùdit imàde, razábiruchi své okolóvſchine kìpa, místa, vrìmena, i dessètine ùzmaknute, káko (2) oppómignu Boghósloviczi.

Ovde zabílixi, dá gríh kmétaa hímbeni, kòji pódpunno neplàchiaju dessètinu, jèst dvójstruk, tojést prótiva pràviczi, ràdi uzmaknúchia pláchie, kóje sváki nájmenik jést (3) dóstojan; i takòger prótiva Boghóſtovstvu, zábuduchi dà ná místo raáne pódobne Bískupa Mákarskoga, i Czarkovgnákaa gnégovi ùloxeni ù svágdagnoj slùxbi Bóxioj ù Czàrqui Stólnoj, dessétine istúmaçene bíſſe zabìlixene, i odrègene. Rádi cèssa Gárgur Pápa VII. (4) svétogàrdglivcze názivà své kméte, kóji pràvedno neodgovàraju dessètinu.

Nìtje dóbar óggovor, s' kòjim texáczi, ìlli kméti bránitise obíçaju, prìnossechi, dássu trátgne vèllike zá obráditi zémgliu, dàje nédachia ù líttini, dá dóhodak odgovàraju drúghomu, dà dó-

(1) Cap. Non eſt in poteſtate. Cap. Tua Nobis, & cap. Cum non ſit in homine. De Decim. & cap. Decimæ 16. q. 1.

(2) Reinſeſtuel cum aliis rel. a Boranga tom. 3. h. t. cap. 7. §. 2. in fin.

(3) Luc. 10.

(4) In cap. decimas 1. 16. q. 7.

Digitized by Google

dóhodak odgovàraju drúghomu, dá haràçe tollike svitòvnomu Krágliu, ílli Póglaviczi plátiti imádu, i zàtto dá òd dessétine úzmiçu, zá móchi svákomu ſtógod pòpraviti: jér pòglavito búduchi dùxni s' czilóvitom dessétinom gospodára zémglie zapóznati, néssamo právednoje, dá nàjparvo gospodàru czilovitu dessétinu ód svéga (1) odgóvore; dálli ód vìſſe ù Dogagiaj sarágneni úpadaju, áko 's' ſkòdom téxkom Bískupa, ílli Czarkovgnàkaa Makarski dùxnu dessétinu ùzmiçzu, i pódpunno neplâchiaju.

Isto réchi imádese (tojèst dà ú sarágneni, Dógagiaj ùpadaju) ód svì kmètaa, kóiibi pótukli vínograde ná zémgliam óvve dessétine nassagene, ìlli kójibi po gríſnoj népomgli zapùstili klásje párvo, ílli pósli xétve, a páka nébi odgovórili nà potuçene vinograde, ílli ná klàsje zapuſchieno pòdobnu dessétinu: jér íſtom négho sídbe, ílli stábla zemágliaa réçeni plód, i vóchie íz sébbe izvédoſe, ístinito gospodàru prístojise dessétina ód svéga plóda, i vóchia zámetnuta, sássvim (2) dabbise pò gríſnoj népomgni, texàka, ìlli kméta plod, i vòchie izgùbilo.

241. *Up.* Stósse imáde réchi ód ónni, kóji pómoch, i svìt podáju texákom, ìlli kmétom zà da nepláçe dessétinu?

Od. I óvvi sví ùpadaju ù sarágneni Dògagiaj, áko tákka pòmoch, i svít úzrok bìſſe, dàsse néplati práva dessétina. Dábbise pàka svídili, kóji zào svit, i pómoch nèpravednu pódadoſe; táda, áko níje júrve ùzmaknuta bíla dessétina, zá neúpadnuti ù sarágneni Dógagiaj, dùxnisu svóju pómoch pòsve ustéghnuti, svìt pódani s'

I pró-

(1) C. cum homines 7. c. Cum non ſit in homines 33. h. t.
(2) Bonac. rel. a Boran. h. t. pres. 2.

prótivnim rázlozima pridóbbiti, i príghnuti kméte, i texáke dá odgóvore Bískupu Mákarskomu, i Czarkovgnàkom gnégovim czilóvite dessétine ód zemagliaa ístim zákonito (1) zabílixenim.

242. *Up.* S' kójim ràzlozim príghnuti móghu Pastìri dùſaa svóje pódloxnike, zá dá Bískupu, i Czarkovgnákom Mákarskim czilóvito pláchiaju dessétine?

Od. Ákobi nèplodna bíla gliubèzniva pónutkovagna, kója bréz prìstanka stáddu svómu Pástìri dùſaa podávati imàdu, néka príkaxu pó Zákonu Czarkóvnomu I., dà kóji ùzmiçu, ílli právedno, i czilóvito dessétinu neplachiaju, própignuchi ná níki náçin (2) Bógha, ná sárxbu prótiva sébbi uzbùgiuju srahòvitu právdu gnégovu (3): II., dà vázda ód glàda obnévogliení, prókleti bíttichie; jér ùzmiçe Bogh stvári pótribite zá xívgliegne ónnomu, kò i Bóxja Bòghu nepláchia (4); gdí s' drùghe stráne tkó právedno, i pòmglivo odgovára dessétinu, svaku obílnost, i blàgoslov Nebbéski (5) uxívatichie, ſtó své izístiniſose jést ù proſásnomu nárraſchiaju, kóji záttro náhogiaſese ú svákoj çèstitosti, jér vírno i právedno, Bóghu Bóxje, a Cessaru Cessarovo (6) odgovárase: III., dá nà óvvomu Svítu vázda ú xivótu nelagodni odnemochi, i ód svàke túghe bíttichie obharváni; á vírni kmeti, i texáczi dòstignuti hóchie tílu zdrávglie, a dúſi své dárrove Nebbéske (7) nepróczignene: IV., dá nepláchiajuchi dessètinu spàsti

(1) Joſeph. Tarent. in praxi caſ. reſ. cap. 5. §. 2. quær. 1.
(2) Can. Revertimini 16. q. 1.
(3) Juxta c. Quamvis. 17. h. t.
(4) C. Admonemus. 16. q. 2.
(5) Dict. can. Revertimini in verb. & effundam.
(6) D. Auguſtin. in c. Majores 16. q. 7.
(7) Dict. can. Decima.

Digitized by Google

sti hóchie nà dessètinu (1), tojèst sáma dessétina sví dóbaraa, i báſchina gníma hóchie prítechi; ílli zdrùxeni bíttiche s' Sotónam, kójesù dessètina sví Duhóvaa bláxeni Nebbéski (2); i táko néplachiena dessètina imàde prìtechi zlótvoru páklenomu, kója népravedno ùzmaknuta bí Mísniku Czarkóvnomu (3): V., dá tùge óttimgliu, i grábbe: jèr tùge úzdarxati, ístoje, kollíko óttimati, ílli grabiti (4) VI., sássvim dá pó Zákonu ù Proklèstvo neùpadaju hímbeni kméti, i texáczi; niſtanámagne odrègiuje Prísveti Sábor Tridéntinski (5), dá tollíko véllika zlóchia neimádese podnòssiti, i zàrro dá prókleti búdu sví, kòji nepláchiaju, ílli smétaju svìtujuchi, i pomágajuchi krívcze, dá dessètinu pràvedno neodgóvore; VII., dá ód óvvoga gríja neimádese pódati odriſegne nà S. Ispovídi, dókle úzmaknuta dessétina pódpunno (6) nepovratise: VIII., dá nísu dòstojni bítti pokopáni pósli smárti ù S. Místo (7).

U kràtko nàpokom zavárſujem:

„ Dók texáczi gospodárom
„ Svójim virnost úxdarxaſe;
„ Sváko blágo u hambàrom
„ Obílato uxívaſe:
„ Allí kméti lakómij
„ Kád déssetu ùzdarxati
„ Zapoçeſe; tád glàdnij
„ Jùr vìdese skonçavati.

I 2 PO-

(1) Eod. can. Decima.
(2) Ut ibid. exponit Gloſſa.
(3) Dict. can. Decima.
(4) Gloſſa ad dict. ca. Decima.
(5) Seſſ. 25. c. 12. de reform.
(6) Conc. Trid. Seſſ. cit. & Sanchez in Præcep. Decal. c. 20. n. 19.
(7) Rebuff de Decim. q. ult. n. 15. per c. Perhibemus 19. h. t. ubi Gloſſ. Abbas, & alii rel. a Gallemart. h. t.

POGLAVGLJE XVI.

Iziskòvagna vàrhu XV. Saràgnenoga Dògagiaja.

243. *Up.* STòsse réchi mórre ód kóllaa?
Od. Prém dá várhu óvvoga prímarzak jést sváki náuk, i zá óvvi ùzrok búduchi primállakan brój Boghóslovaczaa, kóji o kóllu besside, jér áko bréz rázluke kólla dopùstese, pròstran ràztvorase svákoj pròpasti, i nèçistóchi; àkoli páka kòlla ísta ópchieno pókudese, káko níki obíça u, pogárgiujuse mnòghi Bískupi, i svitóvni Krágli kárſchianski, kóji neòpitruſe, dálli pódnosse kólla, i ostála prìliçna vèsseglia: niſtanèmagne nastojachiu, àko i mlòhavo, tolliko istúmaçiti Dógagiaj saràgneni kólla; kollíko jóſchier pridòbbiti své mùçnosti níki, kójise némoghu uavísniti, dá kólla jéssu griſna, i zàtto dà zakonito jèst sarágnegne óvvoga Dógagiaja ù Mákarskoj Dàrxavi.
Zá rázbistriti dákle sváka, pò náuku Boghóslovaczaa (1) kólla razdvájam, tojést kólla kríposna i svéta ód própasni i vràxji kóllaa razlùçujem.
244. *Up.* Kójasu kòlla kríposna i svéta?
Od. Svá kòlla ùpravgliena zí svárhu vèchio slàve Boxie, illi drúghoga dìlla kríposnoga jessu ù sébbi dóbra i svèta, kakovo bí kóllo S. Kráglia Dávida (2) príd Kórabgliom, Xúdiaa pósli pótopa Faraúnova (3), i gnìova çèstita priſáſchia prí-

(1) Henn. h. t. art. 5. & Boranga tom. 1. tract. de pecc. cap. 3.
(2) 2. Reg. 6. 14. & 16.
(3) Exod. 15. 20.

priko Móra czárglienoga, i Xùdignkignaa czíchia ſlavodobíchia (1) Davídova, dóstighnuta ù porázegnu Gollíata.

245. *Up.* Kójasu kólla própasna i vràxia?

Od. Svá ſástaliſchia, i skùpſchine nepríkladne mùſka, i xènska, gdí gliùdi s' xènam umíſani skáçu kànno lùdi, piànni, i (2) manéni jèssu kólla, kóji srìda jèst giàva; a (3) ókoliſ svi vrágovi pàkleni; i òvva Czarkòvni (4), i Svitòvni Zákon ossúgiuje (5).

246. *Up.* Nàhodulise kólla, kója ù sèbbi nísu ní pròpasna, ní kríposna?

Od. Jést príliçno ístini, dàsse nàhode, i jèssu ónna, ú kòjim mùſko s' múſkim, ìlli xénsko s' xénskim íggra, i skáçe zá oblàxatise ód trùda, i zá razvessélití dúh ìzmoren czíchia úloxene dúghe pómgne i nástojagna; kákova kólla náhodese méggiu seoskim dívojçiczam, kóje, dovárſivſi pòſle zabílixene, obíçaju méggiu sóbbom bréz jèzivosti dílla, ílli prighnùchia néçistoga skákati, i vessèlitise. Ovvo díllo kádbise ùprávilo zà slàvu Bóxiu, ílli kàdbi ná drùghi nàçin oxívglieno bìlo s' milloſchiu gnégovom, úççe stanovito Boghósłovzi (6), dábbise s'ístim Bòghu ughódilo; i táko díllo ísto ú sébbi ní dóbro, ní zlò, dóstighnulobi bìchie dílla pósve dóbra i kríposna. Alli ségliàni ù sébbi prípròstiti, i nérazumni, ístinito neumídu posvètiti

I 3 ná

(1) 1. Reg. 18. 6.
(2) S. Ambroſius l. 1. de virg.
(3) Matth. Clingius rel. a Cornel. à Lapid. in Eccl. c. 3.
(4) De Conſecrat. diſtinct. 1. cap. qui diebus, & diſt. 6. 3. irreligioſa.
(5) Euſeb. in vita Conſtantini cap. 18. de ſpectaculis c. 5. l. omnes; C. de feriis, & l. ult. rel. ab eod. A Lapid. l. c. Choreas pariter prohibent multi Galli Reges, relati a Ricard. tom. 4. Analyſ. Concil. tit. ſaltatio.
(6) Rel. a Pontas tit. ſaltatio caſ. 1.

Digitized by Google

ná slàvu Bóxiu dílla réçena : i táko dóbro nadóstavgliajuse kòlla ù sèbbi nì própasna, ni krí posna, kója odvíſſe, kádasu uççignèna s'istúmaçenim òpazam, dopúſchiajuse (1) zá oblaxàgne, i trízno vésseglie mlàdichiaa, i mládiczaa.

247. *Up.* Kóje okolóvſchine zdrùxit imadù kólla mlàdichiaa s' mládichim, i mládiczaa s' mlàdiczam zà dá nébudu gríſna?

Od. Zà mochi brèz gríja ú kóllu ſggrati Angeóski Naùçitegl (2) izískuje I., dá ſggra, i skákagne kípu, kòji ſggra, i skàçe, búde prístojno, i bréz zlá ízgleda. Dákle kólla, ú kòja míſajuse (3) Czarkovgnàczi, Redovníczi, ìlli mùſko s' xénskim (4), jessu gríſna, jér pomágnkaju ù párvomu iziskóvagnu. Izískujese II., dá ſsta ſggra, i skákagne uççignéno bùde ù vríme vésseglia, ná príliku, kàdase obíçava pirróvati. Plèmenit ìzgled vàrhu óvvoga prínossi Písmo S., dokàzuıuchi, da pòsli pótopa Egipcziánaa, Mária Pìròroçnicza Séstra (5) Aronova, úzamſi bùbagn, ízaſla b aſe s' ostàlim xénam, kòlla vódechi, i vessélechise: ſtó óççito prikáziva, dà ákı su i dópuſchiena kólla s' prígodom píra, ìlli drùghoga vésseglia; niſtanémagne múſka s'xénskim míſagne ù kóllu vàzdaje zabràgneno. Izískuje nápokon III., dá pivagna bùdu çísta, i poſténe své ostàle okolòvſchine mìsta, vrímena, i çignégna.

248. *Up.* U kòjemu òd istúmaçeni kòlla ìg-
gra-

(1) Henn. h. t. ſupp. 1.
(2) S. Thom. in c. 3. Iſaiæ.
(3) Clemens V. in Clement. Gravi. rel. a Pont. h. t. in princip.
(4) Jacob. Beſomb. h. t. idem multis oſtendens.
(5) Exod. 15. 20. 21.

Digitized by Google

grati jèst Dògagiaj saràgneni ú Mákarskoj Dàr- xavi?

Od. Xellèchi Bìskupi Mákarskoi ſùpraviti pò pùtu vikòvitoga spáſsena svè dùſe vìrni kár- ſchianaa svòje Dìrxave, pòmgnivo vázda ná- stojalisu, dà sváçie xìvgliegne prìkladno bùde Boxànstvenim náuczima Pìsma S., SS. Sabo- raa, SS. Otaczaa, i krìposni kárſchianski Bo- ghòslovaczaa: rádi çèssa Pastìri Czárque Má- karske nì òpchieno svá kòlla ú svòjoj Dárxa- vi dópúſchiju, nì sváka zabrágnuju. Pò çèmu zapoznájese, dá káko nerazùme priùgodni já- ram Issukarstov obtèſçati s'xestínom náuka, zavézavſi, i pòstavivſi (1) brimènna texka, i nepòdnosna várhu ramènaa gliúdski; táko hò- tijuchi odvrátiti dùſe sèbbi pripòruçene ód pù- ta pròstranoga, kòji dòvodi ná ſçèmerno vikò- kòvito izgubgliègnè (2), sáma kolla, i sváka drùgha skákagna, i prìliçne ìggre òd muſka, i xènska xájedno uççignène stanóvito razùme, i hòchie, dá pòd tèxki, i sarágneni grìh smár- tni vázda imádu bìtti zábragnene, ſtóje pó náuku S. Pìsma. SS. Sabòraa, i SS. Otaczaa (3) úpravglieno, i narègeno.

249. *Up.* Zá kóju svàrhu Bískupi Mákarski sa- ràniſe ovvi Dògagiaj?

Od. Dvà úzroka návlastito gánuſe Pastíre Czàr- que Mákarske, zà dá svá kòlla, i ostále íggre,

(1) Matth. 23.
(2) Matth. 7. 13.
(3) Eccleſiaſt. c. 9. Concilia paullo ante rel. a Ricard, & SS. Patres, Cyprian. lib. de diſciplina, & habitu Virgin., Ephræm, Baſilius M. Gregor. Nazianzen., Ambroſius, Chry- ſoſtom., Gaudentius Brixien., Auguſtin., Clem. Alexandr., Euſeb., Lactantius, & alii, cit. a Joſepho Weiſſenbach in Volumine IX. de eloquentia Patrum; & ab A Lapid. in Ec- cleſ. c. 3.

Digitized by Google

i skàkagna mùſka s' xènskim zábrane ù svòjoj Dàrxavi. Párvi ùzrok bì, zà ódbitti, i odvràtiti svòje pòdloxnike òd blìxnije gríſne(1) prìgode, kòja pó náuku mnóghi Boghósloraczaa ù kóllu náhodise, káko ìz mèggiu ostàli ìzvarsiti i primùdri S. Otacz Pápa (2) Benèdeto XIV. svidóçi, góvorechi: " dá stìd, i çistòchia ón-„ ni, kóji ù kòllu ìggraju, ná poghìbill òçççitoj „ nàhodese.

Drùghi úzrok bì; zà dìghnuti záo ìzgled, i smúttgnu svì ostálj, kóji prìhodechi ná sástaliſchia sváke slobóſchine, i brèzoçnosti, kàkova jèssu kólla, i skàkagna mùſka s' xènskim, néçisto naslàgiujuse razgledajuchi isprázno st xènskoga náchichiegna, i smrádne lipótte, slòbod brezùzdanoga pògleda, i ìzagna, i slùſſajuchi çemernu sladkòst própasna i nèçista pìvagna, ſtó smàrtni ótrov ùzrokuje navlastito (3) neóbzirnoj i nèsvisnoj mlàdosti.

Obba istùmaçena ùzroka pridóbbie nápokon tegóchia opáçinaa privèlliki, kóji poçètak bíſſe kólla, i skàkagna mùſka s' xènskim ù Mákarskoj Dàrxavi, kàko pó neprìstavnomu pridávagnu pòdpunno znàdu Biskupi ìstoga Gráda.

250. *Up.* Dábbi ìstinito nahódilase ú kóllu gríſna prìgoda, nebise vìdio nèslog ú nàuku kárſchianski Boghóslovaczaa, i SS. Otaczaa, dopùſchiajuchi párvi, a drùghi kòllu, i skákagnu pròtivechise. Kàko dákle razúmit imàduse?

Od. Jednòglasno i SS. Otczi, i kárſchianski Bo-

(1) Beſomb. h. t. tert. ratio, & not. Theol. Roman. ad Ferrar. tit. luxuria, & noviſſime Ricard in Analy. Concil. tit. ſaltatio tom. 4.

(2) Lambertin. in Synop. Inſtit. 76.

(3) Buſemb. reſ. a Boranga lib. 2. trac. 3. c. 1. reſ. 14.

Digitized by Google

Bogósſovczi ùççe, da (1) nátèxku ježivost pò-stavgliase çistóchia, i diviçánstvo vázda, kàd mùſko s' xènskim ù kóllu skáçe, i ſggra. Stós-se pàka çínne rázliçiti ú náuku Boghóslovczi ód SS. Otaczaa, tó razúmit imàdese, dá náuk Bo-ghóslovaczaa prìstojise kóllu pód brójem 246. istùmaçenu, kóje ù sebbi nìje grìſno; gdì s' drùghe stràne SS. Otczi razmìſgliaju zlóchie, i opàçine, kóje kólla, i skákagna múſka s' xèn-skim (2) poragiaju. Skùpno dàkle i SS. Otczi, i kárschianski Boghósloveczi slágaju prótiva kóllu sarágnenomu ù Mákarskoj Datxavi, kóe né-morrese òd grìja oggovóriti, i òvvo vázda ú karſchiànluku bìloje (3) zàbrágneno kàkono zà-bava neçistóchie i blùdnosti.

251. *Up.* Ródbína, kója mégglu sóbbom ú kòllu ìggra ùpadali ú sarágneni Mákarski Dó-gagiaj?

Od. Vàzda kàd míſase mùſko s' xénskim, i ù kóllu, ìlli nà drùghi náçin skàçe zàjedno, i ſg-gra, ístinito ùpada ú saràgneni Dógagiaj zà dvá ràzloga: pàrvi jést, jèr ríçi Saràgnegna s'xennam ſggrati, i skákati zabràgnuju; ópchieno dàkle prì-

sto-

(1) Balthaſ. Francol. in lib. Clericus Roman. & P. Se-gneri in Chriſtiano inſtruc. rel. ab Emanuele de Azevedo in Synopſ. Inſt. 76.

Idipſum pariter docet Calmet in v. 4. cap. 9. Eccleſiaſti-ci, tom. 5., nullamque cum hujuſmodi fœminis conſuetu-dinem habendam eſſe præcipiens.

(2) Idem Lamb. in Inſtit. 76. n. 3.

(3) Houdry tom. 4. tit. ſpectacula, ſolatia, idipſum egre-gie multiſq. probans; cui accedit Ricard in Analyſi Conci-lior. tom. 4. t. d. refer. Concil. Tolet. ann. 589. cap. 23., Pariſienſ. ann. 1212. part. 3. ca. 4., Mediolanen. ann. 1583. tit. de Feſtor. dier. cultu, Rothomagen. ann. 1581. tit. de Cultu Divino, Remen. ann. 1583. tit. de dieb. Feſtis, Tu-ronen. ann. 1583. tit. 11. de Feſtor. cultu, Aquilejenſ. ann. 1596. tit. 14. de Feſtor. Sanctificat.

stojechise ſme xénne svàkomu xénsku, i neràzlуçujuchi Zákon xénnu rödiczu ód drúghe xènne, ródstvo, ìlli svòstvo ù kóllu, i skàkagnu mùſka s' xenskim oggovóriti nèmorre ód saràgnenoga Dógagiaja. Drùghi rázlog jést, jèr prém dàbbise i nenáſſla blíxnija gríſna prígoda méggiu iggrajùchiom rodbínom; niſtanèmagne drúghi ùzrok óvvoga saràgnenoga Dogagiaja bùduchi zào ízgled, i smútgna, kójase podáje svìm okolostojéchìm, zábrana Pastíra Mákarskoga jédnako priwrìgiajese s' iggrom i s' skákagnem rodbíne, kolliko dà múſko, i xènsko, svóje, ílli ú ródstvu ſ nébude. Ovva, i svá ostála vràxia kóllą (1) kád nèbi zabrágnena bíla òd Czarkóvnoga Staríſſine, dúſa gnégova nàparchiena óstalabi ód svízlóchjaa, i gríjaa, kójibi ù prílіçnim íggram ùççignéni, illi ùzrokovani bili.

Néjma junáſtva, néjma jákosti, nì zàstarane kríposti, kóju nepridobbíje própasha ìggra, i skákagne xénsko. Ako chiér Irudicze sàma skàçuchi tollìko oméka, i prígnu sàrcze Iruda svóga (2) Strícza, dá ìsto brezàkonito prosségne smárti S. Ivana kárstiteglia dóstighnu; tkó íkad obránit mórrese òd svàke grìſne jézivosti skáçuchi, i íggrajuchi s' xénskim kìpom ù kóllu, sássvim dàbbise náſſao ú ródstvu, ílli ù svójstvu sjedígnen? Níje drùgho: íggra, i skàkagne xénsko príghigne jóſ i prirhàbreno sárcze çòviçje ná ſmràdnu ótrovnu gliúbav, i ná sváku drùghu nèçistochiu, i blùdnost, ſtò nápokon ísti (3) nè-

(1) *Peccantes ergo in ſaltu non corrigendo, aut ſimiles ſaltus non tollendo, ipſe* (Prælatus) *peccare facit, & cauſa damnationis exiſtit.* D. Annon Schnorremberg in tract. canonico reſolutionis caſus ſubnexi regulæ 10. Decretal. l. 5. ſub. l. 9.

(2) Marci 6.

(3) Rel. ab à Lapide in c. 6. Marci. v. 20.

Digitized by Google

nèvirniczi zapoznáju, i ú svójim knígam svidòçe, i ispovídaju. Zátto dóbro ùççi Czarkóvgnak ú Písmu S. (1), góvorechi „ s' iggrajùchiom „ xénnom svèger nepribívaj, nì slùſſaj, zà dà „ póçem nepòghjneſ pó snázi (2) blúdnoga ská„ kagna, i pívagna gnézina.

252. *Up.* Od kòje dóbbi tríbuje, dá bùdu, kóji ú kóllu ìggraju, zà dá úpadnu ù Mákarski saràgneni Dògagiaj?

Od. Sváki kàrſchianin káko podréste, i nâ razbor prìge, ſtó ópchieno obìçaje ízistinitise sédme gódine, svím náredbam Zàkona Czarkovnoga gnèmu pódobnim óstaje pódloxan, káko (3) svì Boghòslovzi úççe. Tollìko dákle mùſko, koltìko xénsko, káko nà ràzbor stùpi, ílli sédmo gòdiſchie dóvarſi, áko ù kóllu íggra zájedno, i skáçe, daje záo ìzgled okolostojéchim, tláçi Czarkòvnoga Glavàra zàpovid, kója bréz gríja, i saràgnenoga Dógagiaja némorrese pristùpiti.

Dovárſujem nápokon s' náukom vèllika prosvìtgliegna. Od trì vàrste náhodese, i jéssu svà dìlla gliùdska. Níkasu ù sébbi dóbra, níkasu zlà, a níka ní dóbra, nì zlá. Dílla ú sébbi dòbra narégiujese, ú sèbbi zlá zabrágniujuse, a u sèbbi nì dòbra, ní zlà, kádasu zábragnena, ílli narègena, ispùgnajuchi, ìlli neispùgnajuchi (4), sagríſujese czìchia òſtavgliegna, ílli pristùpagna zápovidi póstavgliene òd zákonitoga Starìſine. Ovvo prístàvivſi, slídi, dá nésſamo ùpalobise ú sarágneni Dógagiaj ìggrajuchi ú pró-

(1) Eccleſiaſt. c. 9.
(2) A Lapide in hunc locum.
(3) Com. Doctor. rel. a Boranga tom. 1. tract. de Legibus.
(4) Joſeph Tarentius cap. 18. §. 1, utque clariſſime patet ex tract. de Actibus humanis.

Digitized by Google

ù propasnòmu, i vráxiemu kóllu, kàdjé zá-
bragneno; dàlli ód víſſe ísto kóllo ú sébbi ní dó-
bro, ní zló, kàdje zabrágneno, czíchia ístogá
zabràgnegna grífno bílobi sváko zabràgnegna pri-
stùpagne.

PO'GLAVGLJE XVII.

Iziskòvagna vàrbu XVI. Saràgnenogá Dògagiaja.

253. *Up.* STó Páſtiri Mákarski zabràgnuju ù XVI. sarágnenomu Dògagia u?

Od. Zabrágnuju báczati ná pùt kgnìghe, i svá-
ka drùgha pìsma, kója úzdarxu ómrazegna,
i uzbúgluju ná zlóbbe, ná sríçegna, i ná òssobi-
ta nepriatèglstva, kàdasu úzrokovana, ílli sámo
jóſ i nástojana ód ónni, kóji kgnìghe ìste; ílli
pìsma nà pút, tojést kùd ópchieno pùk prohódi-
ti obíçaje, bàczaju, ílli zá óvvu svárhu pìſu;
ílli ſágliu zá dá nà pùt pòstavese; i póstavnik neir
zuznádese, hòtijuchi s' nàçinom tollíko própasnim
i ſkódnim ìskrignemu; dóstighnuti sébbi kó.e dò-
bro i kòrist vrimènitu.

254. *Up.* Pò saràgnegnu òvvoga Dógagiajá
ſtó iskorènuti nàstoje Pàstìri Mákarski?

Od. Nenàssitnu lákomost iz sárcza çòviçjega
izádriti pósve odrèdiſe; i òvva kadje iskorenu-
ta, údigl pomàgnkava vrútak tollìki zlóchiaa i
opáçinaa prótivni ìlli Bòxioj, ílli bràttinskoj gliù-
bavi, ílli práviczi, ìlli blagodárnosti (1).

Smártno dákle prótiva Bòxioj gliúbavi ságrí-
ſuje, tkó tollìko brèzrepno xèli dóbra svitóvna,
i bò-

(1) Templum Moral. h. l.

i bògastva, dáje prìpravan pótlaçiti zákon Bògha svògha, ódrechise ód priatéglstva gnègova, i zabóravtise (1) ód ístoga vikóvitoga spàssegna: i zátto dóbro réçe Issukarst (2): " Némorrete „ slùxiti Bóghu, i bógastvu.

Smártno sagrísuje prótiva gliùbavi bráttinskoj, tkó tollìko brézredno lhépi úzdarxati dóbra svoja, dá òtvardnut, i nèmillostiv ù ſárczu svómu nèchie dà ùggleda, i pómoxe ískrignega svóga obnévogliena ód privéllike, ìlli joſ i ód tèxke pòtribe (3).

Smártno sagrìſuje prótiva práviczi, tkò kràde, grábi, ìlli otimglie stvàr vélliku, ìlli jóſ i málahnu stvàr kípu vélle pòtribitu, ílli tùge brezàkonito úzdarxi, ìlli s'drúghim náçinom népravednim nástoji obbógatiti: jèr áko právicza jést, svàkomu svóje (4) pódatti, neprávicza jest ìstinito, tùge úzdarxati, ìlli priúzeti.

Ovde zabílixi, dá kàko làkomost jést nérednao i zlà pólhepa (5) zà stéchi, ílli úzdarxati dóbra, i bógastva; tàko blagodárnost jést krípost, pó kójoj úlaga rázborito gospódar dóbra sója ú pótribu, i uxívagne svóje, i svóga ískrignega. Blagodárnosti pròtivise razàssipagne, kóje smártni grìh jést, káda czìchia razàssipagna (6) nepláchiase dúgh, ílli ráana pótribita úzmiçese kùchnoj çégliadi. Sàma dákle lakomost prótivna blagodàrnosti jést grìh smártni, áko téxko uvrigiuje gliúbav bráttinsku, ílli áko (7) prá-

(1) S. Thom. 2. 2. quæſt. 118. art. 4. in corp.
(2) Matth. 6.
(3) Comm. cum S. Thom. rel. a Ferr. h. t. n. 5.
(4) Ulpian. l. juſtitia, ff. de Juſtitia, & Jure.
(5) Diction. Man. Pontas. h. t.
(6) Comm. rel. a Ferrar. h. t. n. 14.
(7) Temp. Mor. h. t. & D. Thom. 2. 2. quæſt. 118. art. 4.

práviczu pogárgiuje : á ìzvan pràvicze , i glúbavi bráttinske váždaje gríh máli , káko skùpno zapóznaju Boghósloviczi (1).

255. *Up.* Lákomost kój zlóchiaa jèst vrùtak?

Od. Angeóski Naúçitegl odgóvara (2), dá porágia làkomost sédam opáçinaa ; to:est , ízdajstvo , hímbu , prìvaru , krivòkletvu , némir , sìllu , i sàrcža òtvardnùtje : á óvvim nadóstavglia S. Otacz (3) Iſídor lúpeſtvo, láx , krìvo ſvidoçánstvo , i nìke drùghe opáçine , kò,e ízbrojeni sédam pòglaviti (4) ùzdarxi.

256. *Up.* Kóju nàvlastito ód óvvi sédam zlóchiaa nástoje iskorènuti pó sarágnenomu Dògagiaju Bìskupi Màkarski ?

Od. Jèst némir , kó,i sríçegna , i nepriatéglstva uzbùgiuje. Srìçegna pàka údaragna , i ràt oſſobiti ùzrokuju , kòji vàzda jèst gríſan , i népravedan (5), zábuduchi dásse çínni bréz óblasti zàkonite , pò çèmu obiçàjese kádgod uznemíriti véchie i véche kìpaa , i míſtaa , ſtó nepriatèglstva porágia , i rát óççiti (6), kóji nepriatèglstvo òd sríçegna razlùçuje.

257. *Up.* Kóji lìk mòrre pódatti Ìspovídnik jednomu lákomczu?

Od. Úprava , i razmìſgliagne najkriposnije jèst I., prikázati lákomczu , dá zá osloboditise pósve ód óvvoga gríja , izvarnost véllika bìlabi prilóxitise k' svíttu Issukarſtovu ódrekavſise ód svàke svitóvne ispráznosti , i zágarlivſi pòvoglno sitòmaſtvo réchi Gospódinu s' Apoſtolom Pètrom

(1) Boranga tom. 1. h t. cap. 3. §. 2.
(2) D. Thom. rel. a Pontas h. t.
(3) Rel. a D. Thom. l. c. art. 8. 3. præterea.
(4) Pont. h. t.
(5) D. Thom. 2. 2. quæſt. 41. art. 1. in corpore Gloſſam referens.
(6) Calep. ſeptem linguar. Jacobi Facciolati tit. hoſtis.

Digitized by Google

itom S. " Evvo mii (1) sváka óstavismo, i náſlidovasmo tébbe.

II., mòrre Ispovídnik làkomczu prikàzati, dá nèjma nà Svítu blága, nèjma bògastva, néjma dóbra zemáglskoga, kóje zadóvogliti pódpunno mòrre, i nàssititi sárcze çoviçje; i zàtto dá nèmir sárcza svóga lásnije lákomacz smírriti mórre ùtarnuvſi brézrednu pólhepu, nègho blàga nájvechia, i bógastva uxìvajuchi.

III., prikázati mòrre, dá sváka pribàrzo òstavit imáduse; i dà pósli smárti kóriſna dúſi bíttichie ònna sàmo, kója pó rúku ùboghi prinesséna, i saràgnena búdu ù Kràgliestvu Nebèskomu.

IV., prikázati mórre, kollíko ùboxári xìvot provèdoſe ná óvvomu Svìtu Issukarst, Priçìsta Máika gnégova Pribláxena Dìvicza Mária, i ostáli Svèti, kóji s' ìzgledom Nazàraninovim (2) vládalise jéssu.

V., prikázati mórre, kòlliko vélliko imáde bítti ùffagne náſſe ù Boxànstveno Próvigegne, koje nepùſchia nì mràve, ní ptiçitze, nì ìsto póglsko czvìtje; dàlli svákomu ná svòjé vrìme obílatu ráanu podáje; ſtò návlastito svákoga príghnut ímalobi, dá nàjparvo (3) svù pòmgnu úloxi, zà dópriti nà xìvot, nà blàxenstvo, i slávu víçgnu s' náçinom pòdobnim, tojèst pó kríposnomu kàrſchianskomu xìvgliegnu, pó kòjemu dostìxese mìllost Bóxja, i prìhodise nápokon ù kràgliestvo Nebésko.

VI., prikázati mórre, dà ód pótribe jèst bíxati ód lakómaczaa, i ópchiti s' ónnim, kóji svitóvna pogàrgiuju.

VII.,

(1) Matth. 19.
(2) Templ. Mor. h. t.
(3) A lapid. in c. 6. Matth.

VII., prikázati mórre, dá Nebèska, i vikovita bógastva xélliti imàduse, kóa ù sámu Gospódinu Bóghu nahódese, i zá kója sàmo çóvik bi stvóren; dòbra neìzmirna, bógastva (1) stanóvita, uxívagna prislatka i priùgodna vikovìçna.

Istùmaçegnu óvvoga Dógagiaja nètribuje níſta víſſe nadóstaviti, bístre bùduchi rìçi ìste Sarágnegna, kòje pòmgnivo ràzmislivſi, lásno dóhittiti, i s' rázumom dossègnuti mòrrese, kàda zavèzuje, i nà kóji náçin saràgneni Dógagiaj tùmaçiti imàdese.

PO'GLAVGLJE XVIII.

Iziskòvagna vàrbu XVII. Saragnenoga Dogagiaja.

258. *Up.* Kója zlóchia mórrese nàzvati témegl òvvoga saràgnenoga Dógagiaja?

Od. Akose pómgnivo razáberu riçi Sarágnegna, ósveta jést pràvi vrùtak sví opàçinaa ùzdarxani ù sedámnaestomu saràgnenomu Dógagiaju; kója káko bùde pòtanko istùmaçena, ùdigl rázbistreni, i rázmarſeni óstat imàdu sví sùmgnivi ùpiti, kóji móghlibise uççínniti vàrhu ístoga sarágnenoga Dógagiaja.

259. *Up.* Stóje ósveta?

Od. Osveta jést (2) zàstarana sárxba, s' kójom brèzredno xéllise ískrignèmu zló zà zlò po-

(1) Hæc remedia collecta fuere ex Diction. Theol. ex Boranga, & ex pluribus Script. Sacræ locis legendis apud Ferrar. h. t. n. 16.

(2) Tob. Lohner tit. iracundia §. 1.

Digitized by Google

povrátiti. Osveta pó svójoj várſti vázda jést gríh smártni, zàbuduchi dàsse prótivi Zakonu (1) Bóxiemu, i Zapovìdima Evangeòski n, a návlastito gliúbavi bráttinskoj, (2) ipráviczi, i káko sàrxba ìzhodi ód ohólosti, ód bludnosti, i ód làkomosti; tàko poràgia nepriatèglstva, sríçegna, párbe, príkore, psòsti, ósvete, á kádgod jóſchier i ùbbojstva.

260. *Up*. Sàrxba jélli vàzda gríh smàrtni?

Od. Bréz súmgne smártno sagríſuje ú sardítósti I., tkó ú sàrxbi ósvetu xèlli, i s' díllom jóſchier ispúgna; jér tàda gúbi i gliúbav bráttinsku, i práviczu. II., tkó s' ízvagnskim zlamègnima pokàziva vehóma úxganu sàrditost, s' kójom ískrignemu záo ízgled podáje, ìlli zámeçbie srìçegna, párbe, príkore, víkke, i próklignagna, vázda pó ìsti nàçin (3) smártno sagríſuje.

Káda pàka sárditost priùzimglie svíst, i razbor çóviçji, táko dà nedózivgliese kìp rásargeni ód ónnoga, ſtó çínni, ílli góvori; tàda sámo jést grìh máli pó nàuku Boghòslovaczaa (4).

Akoli nápokon tkò rasárdiobise za drùghomu dòbro uççìnniti, ílli zá zló odvrátiti, káko obíçaju rasàrditise ròditegli, méſtri, i ostàlí glavári; tàda néssamo níje gríſna sárxba, dálii ód víſſe dòbra, i pótribita zapoznájese ù ístomu Pismu S., kóje góvori „ rasàrditese, i némojte (5) sagríſiti.

261. *Up*. Kóji lìk prótiva sàrxbi mórrese pódati?

K *Od*.

(1) Diction. Theol. Port. h. t.
(2) D. Thom. 2. 2. quæſt. 153. art. 2.
(3) Idem l. c. quæſ. 68. art. 3. rel. a dict. Dictionar. h. t.
(4) Cit. Diction. Theolog. Portat.
(5) Pſalm. 4.

Digitized by Google

Od. Svèti Otczi prínosse, dà zà iskorèñutí sàrxbu pòtribuje I., ùdigl ùtarnuti náglost, i pàrvo ganútje sárxbe: II., óbiknuti ú çèstu ponávgliagnu kríposni dílaa ustárpgliegna, i poníznosti: III., pótanko mìrriti sváku ríç párvo nèghoie (1) izústjena: IV., vrúchie s' móllitvom Bòghu ùtechise: V., orrùxatise s' zlamégnem (2) S. Krìxa. Ovvi lìk svù snàgu imàde zá ùtarnuti vlástitu svòju sárxbu. Alli tkò xélli rásargenoga umìriti, I., nèkase slùxi s' náukom Dùha S., kóji gòvori, dá " ódgovor „ sládak kárſi sàrxbu (3): II., néka pósve ùmukne príd rásargenim, i s' óççiju gnégovi ùklonise, i (4) ódstupi.

262. *Up.* Kòji lík pódoban jést ósveti?

Od. I. jést krotçìna, kója ùstexe ù námi svàko ganùtje, i sváku pólhepu ósvete. II. jèst svàkoga uvrìgegna, i népravde dragóvoglno podnességne, kóje rádi gliúbavi Bóxie pódlaga nás svákoj pógardi, svàkoj ossórnosti, svákomu obnèvogliegnu, svákoj dóssadi, svákomu trùdu, i ùboſtvu. III. jést çèsta ùspomena svì trùdaa, svì múkaa, i pògardaa uççignéni Issukartu Spàssitegliu naſſemu, kóji néssamo uzbùgiuje (5) náslidnike svóje, gòvorecki: " naùççite ód mén„ ne, záſto krótak jéssam (6); dálli jóſchier s' izgledom vlàstitim pokrìpgliuje, próssechi proſchiégne ú Otcza svóga Nebéskoga zà ónne, kóji nèpravedno, neharno, i némillostivo gnéga ízmuççiſe, i propéſe. IV. jèst standvita zàpovid

Is-

(1) S. Gregorius, l. 31. Moral. in Job, cap. 30.

(2) S. Gregor. Nazianzen. in carmin. adverſus iram rel. ab a Lapide in Prov. cap. 15.

(3) Proverb. 15.

(4) Templ. Moral.

(5) Summa Theologiæ Philor. Eudox, par. 1. h. t.

(6) Matth. 11. v. 29.

Issukarstova, s' kòjom narègiuje, dá gliùbit imàduse, i nadàritì népriategli (1). V. jést lásnost privéllika, s' kójom ùgóditi mórtese priùxganoj xégli Odkúpiteglia Svìta: jér àko S. Krágl Dávid ſska nadáriti svù ródbinu kráglia Sáulá svóga progóniteglia; áko míllosàrge pokáza Sémeji opákomu, àko prósti Abſalonu ódmetniku sínu svómu, ſtó tollíko s' nàukom Duha S. ùstarpglivi Jób Prórok; kollíko i s' ìzgledóm ìzvarsitim potvárgiuje vélliki Patríarka S. Jòzip, i mnòghi ostáli SS. Otczi Stàroga Zákona; néjma ràzloga zá oggovóriti ósvetu jednoga kárſchianina, kóji s' mnògo vèchim millóstima, i pómochiu jest nàdàren (2), négkosu bíli pòmoxeni, i nadàreni Sveti Patríarke párvo dosſáſchia Issukàrstova nà Svìt.

263. *Up.* Ná kollíko náçinaà mórrèse ſkòda ìskrignemu ù dóbrim ſmagna uççínniti?

Od. Ná dvà; tojèst s' lùpeſtvom, i (3) s' ótimagnem. Lùpeſtvo jést népravedno i skróvito ùzimagne stvári tùge: a ótimagne jést nèpravedno stvári túge ùgrabgliegne (4) ná sillu uççignéno. Rázliçnost mèggiu lúpeſtvom, i ótimagnem jést; jer nèpráviczi s'lùpestvom ùzrokovánoj ótimágne nadóstavglià drùghi grìh, s' kójim néssamo túge priùzimgliese, dálli jòſchier pógárda çínnise ìstomu kípu ìskrignega, ſtòje ù sébbi téxja zlóchia (5), i dvójstruk gríh smártni. Jédna i drùgha réçena opáçina zabrágnena je tolliko òd ìstoga náravskoga zákona, kóji nás ùçç, dà neimadémo drùghomu uççínniti, ſtó

K 2 nami

(1) Matth. c. 5.
(2) Houdry tit. amor inimicor. §. 3.
(3) Comp. Theol. ex Charmes h. t. §. 3. quær. 1.
(4) Diction. Man. Pontas. h. t.
(5) Antoin. h. t. cap. 5. quæſ. 1. reſp. 2.

námi nebiе no hottili, dá búde uççignèno; kollikò ói séd ne zapovidi Bóxie, kòja ísto potvarjuie, góvorechi " neukrádi.

264. *Up.* Nà kollíko nàçinaa çínnise lùpeſtvo?

Od. Nà véchie náçinaa. I., áko texákom, nájmenikom, i ostàlim pòslenikom dòstojna, i právedna plàchia nepod iese. II., áko Bóghu Boxie illi Cèssarovo Cèssaru neodgovàrase. III., áko néprav dno súdise, illi dílla Právde népravedno izvàrſuiuse. IV., ako hímbeno òdmiçese vrime zá dug neplátiti. V., ákose kámatno targuie (1). Sví óvvi, i ostáli neízbrojeni náçini lùpeſtva pò svòioi vàrsti smártnim grísim i zabròjit imàduse, zàbuduchi, dá lúpeſtvo ú S. Písmu sjedígneno náhodise ónnim zlóchiam, i opáçinam, ná kóie Bògh návlastito márzi (2) pó svidoçánsvu ístoga S. Pávla Apoſtola, gdí góvori (3): " nì lúpexi, ní grábioczi krágliest„ va Bóxiega póssidovati néchie.

265. *Up.* Kollíko véllika imàde bítti stvár ùkradena, zá dà lùpeſchina búde gríh smártni?

Od. Zadostaje, dá bùde tolliko vèllika, dá, sváka dòbro proczìnivſi, téxka ſkóda ùxrokujese, illi zámirita kórist úzmaknese ískrignemu; i zátto stanóvito zabìlixiti némorrese, kója velliçína lùpeſchine (4) dópire dò gríja smártnoga. Ovvo sàmo svi Boghósloviczi úççe, dá i malláhna stvár ùkradena jèst gríh smártni.

I., áko stvár ìsta iést gospodáru pùnno kòrisna, kákoje, nà prìliku, ſíllo jedìno postolátu, bréz kojega sébbi nèmorre raánnu dóbbiti.

II., àko lúpex s'própasnom ódlukom zá ùkrasti

(1) Diction. Theol. Portai. h. t.
(2) Deuter. 25. & Oſeæ 4.
(3) 1. Corint. 6.
(4) Ex Charm. l. c. quær. 5.

ſtì ſtvár vélliku, málahnu sámo úkrade, jér vèchiu nenàge, illi jèr lásno nébi moghùchie lùpeſtvo íspunniti.

III., áko úkradena bí ſtvár maláhna zá zlu svárhu, tojést, zà páka s' ístom smàrtno sagríſiti.

V., áko ſtvár malàhna ùkradena bí gospodàru ódvech úboxnu, i pòtribitu.

V., áko lùpex pr'vigia, dá ſtvár málahna, kóju kràde, mnógo drága jést gospodáru; illi áko znáde, dá rádi lùpeſtvá, sássvim dà ú sebbi málahna, gospódar psósti rìghati obíçaje, i tèxko rasárditise.

VI., áko véllika sìlla ulàgase (1) kráduchi ſtvár màlahnu.

266. *Up.* Jélli vàzda gríh smártni tùge priùzeti, jóſ ákobi i vèllika ſtvár bíla?

Od. I., níje gríh smártni ù nàjtexioj pótribi tollíko túgia priùzeti, kolli kose iziſkuje zá ſzbavitise ód prítexke pótribe; nà prìliku: ód gláda obhárvan, bréz gríja mórre tollìko kruha, i ostáli tùgi jízbinaa ùzeti, kollìko pótribuje zá nepóghinúti ód pritèxkoga gláda (2): ſtó àko czíçhia slábosti, ìlli némochi nèbi moghao uççìnniti ónni, kóji nàhodise óbàstart ód pritèxke pótribe, svákomu drùghomu brez gríja dopuſchienoje tùge ùzeti, áko s' svòjim pòtribitomu pómochi (3) dàtti nèmorre. Trìbuje sámo zabílixiti, dà ſtoje reçèno òd pritèxke pótribe, ù véllikoj pótribi nerazúmise dopùschieno, káko úççi S. Otacz Pàpa Innóczenzo XI. (4): i ráz-

(1) Communis rel. a Ferrar. h. t. n. 25.
(2) Summa Theol. Eudox. h. t. quær. 4.
(3) Comm. cum D. Thom. 2. 2. q. 66. art. 7. ad 3., & Scotus in 4. diſt. 15. q. 2. ad 5.
(4) Prop. Damn. 36.

Jog jést, jèr ù pòtribi vèllikoj nìsu ópçhiena svàçia dóbra, kàkosu ú nàjtexjój pótribi.

II., níje grìh tùge ùzeti s' vlástitim Bóxjim dopùſchiegnem, káko uççinniſe Izrael'çhiani, ódnossechi Egipczìanom tollìka bògastva (1).

III., níje gríh izmáknuti nóx, ìlli màç vartóglavczu, ìlli ónnomu, kóji sprèmase ná ùbbojstvo.

IV., níje gríh òdniti krivòvirske kgníghe ònnomu, kóji ìste bréz dopùſchiegna ſtìje.

V., níe gríh, káda xènna svómu múxu jàspre ùzimglie, zà dà ìste lùdo nerázazpe ù ìggre, ù piánstva, i drúghe grìje.

VI., nìje grìh, skròvito sèbbi tollìko náknaditi, i nadoplàtiti s' tùgim, kolliko rázlog, i právicza dopùſchia, ìſtom dàsse àzistini óvvo ſést izizkóvagnaa: I., dá pó právirzi ìstinito svója ſkóda zapoznájese. II., dá s' Pràvdom ſkóda náknaditi némorrese. III., dá jédna ſkóda dvá puta nenadoplàtise. IV., dá nadopláchiegne neúççinnise s' jèzivostju smùtgne, i ſkòde trèchiega, tojést, dá tkò drùghi ód lùpeſtva nèbude potvoren. V., dà nadoplàchiegne uççignéno bùde òd dóbaraa duxníka. VI., dá nájmeniczi, i nájmenicze ſzvàdit imàduse; tàko dá óvvim n kako níje dopùſchieno nadoplátitiſe, jóſ ákobi i prìmili ùzrok, dá mágne pòtexu, nèghoje právedno, zábuduchi (2) dàssu dùxni ugovor, i pògodbu obslùxiti.

267. *Up.* Kóji grìh jést ùkrasti stvár málahnu?

Od. Kàko ná mnògho nàçinaa stvár màlahna ùkrasti mórrese; táko lùpeſtvo stvári màlahne ràzliçito mórre bítti jédno, òd drùghoga ù opáçini, i tegòçhi gríja. Ovvo dóbro zabìlixivſi, Slì-

(1) Exod. 12. 35.
(2) Ex Charmes h. t. q. 8., & Antoine h. t. quæſ. 9.

Slídi I., dà tkó jédnokrat màlahnu stvár kráde brèz ùzrokovati ſtéttu vèlliku gospodàru, áko néjma hímbenu ódlukù zá obògatiti màllo pò mállo, s' grijom màlim sagrìſuje; i dùxnost ístomu òstaje povràtiti stvár úkradenu, ílli czìnu (1) gnézinu rèçenomu gospodàru.

Slídi II., dá tkó çéstokrat stvár màlahnu kráde s' ódlukom hímbenom zá púnno prìkupiti, i obógatiti, svàki pùt smártno sagríſuje, i dúxan jèst pòtanko, i czilóvito tùge povrátiti; jér pó nàuku Vèllikoga Naúçiteglia S. Jérolima (2) négledase tàda maláhna stvar ùkradena, dálli zló prighnùchie opáke vóglie çóviçie ù stvári pò svójoj vàrsti téxkoj: ſtó kóllìko pùtaa bí pònovglieno, tollìko smártni grìjaa takóger bròjem bì uççignéno.

Slìdi III., dà tkó çèstokrat pó mállo kùpechi, stvàr vèlliku ukráde, sàssvim dá hímbenu òdluku níje imaommnogho prìkupiti, tádaje nìſtanèmagne smàrtno sagrìſio, káda s' lúpeſtvom málim vélliko lùpeſtvo jèst ìspunnio. Ovvomu náuku rázlog nadóstavgliaju Naùçitegli (3), góvorechi, dá néssamo smàrtno sagríſuje tko stvár vèlliku, i tùgiu néprayedno ùzdarxi; dàlli jóſchier smártni gríh çínni, kàd stvár túgiu, i vélliku néprayedno úzimglie: i táko pód gríh smàrtni óstajemu dúxnost kollíko prìa svákomu svòje povrátiti. Alli kádase nébi móghao izúznati sváki gospódar mále stvári úkradene, tàda povrátit imádese túge, razdìlivſi stvár ístu, ílli czínu gnézinu ùboghim tógga místa, ílli ulóxivſi ù drùgha dóbra dílla, kójase rázborito sùditi mó-

(1) Antoine h. t. q. 3., & lib. 5. Decret. tit. 36. cap. 9. rel. a Buſemb. reform. h. t. reſol. 3.
(2) In cap. 2. epiſt. ad Timot.
(3) Leſſ. d. 7. Sanch. l. 7. c. 21. Bonac. q. 8. p. 2.

móghu kórisna tòmmu místu, i prìkladna ódluczi, právednoj òſtettovani gospodàraa. Nápokon kádbi moghùchie bílo, sváka pràvicza izísku e, dá gospodàrom ístim óſtettovanim ſkóda popravise, na príliku, prodájuchi ístim grágianom svóje tárgovine s' vèchiom (1) mírrom, ílli zà mánu czìnu.

Slídi IV., dà kád s' dógovorom mnóghi mála lúpeſtva çínne s' ſtéttom véllikom ískrignega, tàda sváki óvvi smártno sagríſuje, i sváki dùxan jést pód gríh smàrtni czilóvito svù ſkódu plátiti, i povrátiti.

Slìdi V., dà kàd mnóghi brèz dógovora, s'ìstoga, ná prìliku, czabla vochie bèrru ù ístomu vàrtlu zéglie gúle, ílli ù ístomu vìnogradu gròzdje tàrgaju, smártno sváki sagríſuje, i kollíko tkó ùkráde, tollíko povrátiti jést dúxan pód gríh smàrtni, àko pàrvi privígiaſe lúpeſtvo póslidgni, ìllì áko poslidgni poznávaſe lùpeſtvo pàrvi.

Slídi VI., dà tkó neprívigia lúpeſtvo póslidgne, ìlli pría uççignéno nepoznaje, s' málim lùpeſtvom grìh màli çinni, i pód máli grìh sàmo duxan jést stvár ùkradenu povrátiti: álli kàdbì dóſſao ù pòznagne ód ſtètte, kòju, ístomu gospodáru i drúghi uççínniſe màllo pò mállo kráduchi, táda pód gríh smártni dùxan jést stvár (2) málu úkradenu povràtiti.

268. *Up.* Kollikòstruko jest ótimagne?

Od. Dvòjstruko ótimagne Zákon zapóznaje (3). Jèdno jést óççito, kójese çínni ná síllu, i ulágajuchi orùxie, zá nepravedno gospodáru gnégovo úgrabiti. Drùgho páka jést skróvito, kòje ná

(1) Antoine h. t. q. 5. reſp. 4.
(2) Clemens. Piſelli h. t. cap. 3.
(3) Cap. Militare, 23. q. 1. l. Qui cœtu, ff. ad leg. Juliam de Vi publica.

Digitized by Google

ná trí náçina iſpúgnase. I., káda Vládaoczi, i ostáli Zapovidníczi ná púk tègochie népravedne nàmechiu. II., kada sìlluju pòdloxnike, dá ugovor, illi pógodbe s' gníma ùççine, kòje pódloxnikom ístim jéssu ſkódne. III., kada s' dosádglivim mólbam ù pòdloxnikaa pròsse stvár, kóju pódloxniczi rádi stràha gníma (1) dáju, illi púſchiaju.

269. *Up.* Stóje poſtègne, i ná kóji nàçin íſkrignemu népravedno díxese?

Od. Poſtégne pò náuku S. Tòmme (2) jést dóbra czína, s' kójom kríposna i ízvarsita darxímo íſkrignega (3) náſſega ú dòbru. Ovvo díxese s' ozlóglasegnem, kóje jést skròvito i népravedno márçegne tùgia (4) pòſtegna. I zá bòglie ìzbistriti reçéna pód brójem 129., trìbuje zabílixiti, dá káko nà çéttiri náçina s' ozlóglasegnem úzeti mòrrese íſkrignemu dòbro íme; táko ná drúgha çéttiri zào glás zá ístim láxglivo íznossise, illi zló ód gnéga uççignèno uzvellíçajese (5).

Uzimglie dákle dóbro íme I., tko prìd drúghim díllo dòbro òd ìskrignega uççignéno zaníkuje, zá dà íſkrigni nedòstighne pòfalu, i çàst dòstojnu: II., tkò smàgnkava s' pófalom òdvech màlahnom díllo zámirito, dóstojno slàve, i pofale privéllike: III., tkó táda táji s' hìmbenim mùçagnem vrìdnost, illi drugho nadáregne ìskrignega, káda mùçagne ísto ód okolostojéchi sùdise zà múklo pòkudjegne: IV., tkó tollíko mlòhavo gòvori òd ìskrignega, dá govorègne ìsto véchie zà porúgagne, nègholi zà pófalu slùxi.

Zào

(1) Clericat. in Erotem. Eccleſ. cap. 74. q. 16.
(2) 2. 2. q. 103. art. 1.
(3) Antoine h. t. q. 2.
(4) Diction. Man. Pontas.
(5) Rotar. part. 2. Sect. 3. q. 2.

Digitized by Google

Záo glás ſznossi I., tkò nàmechie krìvo i láxglivo pomagnkàgne: II., tkó dokázujuchi zlóchiu ìskrignega ìstinito uççignènu, nàdóstavglia okolóvſchinu láxglivu, illi tàko zlòchiu ſstu prikàziva, dá vèchia çìnnise, neghoje ù sèbbi: III., tkò skròvito pomagnkàgne ìskrignega brèz pòtribe nìiedne òdkriva: IV., tkò dóbra dìlla ìrkrignega prìd drùghim zá òpaka túmaçi (1).

270. *Up.* Náhodilise jòſ kóji náçin, pò kójemu uççínniti mórrese ìskrignemu ſkóda ù póſtegnu?

Od. Náhodi: i jèst prìkor, sùd nerázborni, i smùtglivo govorègne. Príkor, kòji jèst grìh smártni, i tèxii ód ìstoga ozlóglasègna, çìnnise, kàd úz òbraz ùdarase ískrigni, príd gnìm odkrìjuchi skróvito gnégovo pomagnkàgne, illi potvàrajuchiga ù çèmu nenáhodise. Tkó ú óvvi gríh úpada, dùxnost óstajemu ùgrabglieno póſtegne povrátiti, i proſchiégne ód príkorenoga próssiti, àkoje pótribito, ſtóssę (2) mòrre zapóznati proczíniyſi várstu kípa uvrìgenoga.

Súd nerázborni, smártni gríh, jèst sùmgna, stanovíta ód zlóçhie ískrignéga, uççígnena zí lágane i nezadòvoglne ùzroke (3). Skóda s' neràzbornim sùdom zadàna pópravgliase ìskrignemu, ódvargavſi, i odbácziyſi súmgnu ístúmaçenu (4).

Smútglivo govorégne, smàrtni gríh, jést népríkladno prinosségne ríçi, kóje ràzmechiu priateglstvo méggiu dváma, i dùxnost óstaje smútglivczu priatèglstvo nèpravedno ràzmetnuto ponóviti, i plàtiti svè ſtétte (5) ùzrokovane, kàko

(1) Ferrar. h. t. n. 6.
(2) Ex Charm. h. t. q. 12.
(3) Templ. Morale h. t.
(4) Idem ex Charm. q. 11.
(5) Antoine h. t. q. 2.

Digitized by Google

ko recéno bí ód ozloglàsiteglia pód brójem 129.

Sàmo óstaje nádostaviti, dà izvan pópravglie-gna svàke ſtètte s' izbrojenim náçinim ozloglàs-glivim népravedno uzrokovane, sváki ozloglàsi-tegl, kolliko pria jést moghùchie, póſtegne po-vrátit imáde, joſ ákobi tríbovalo óvvoj dúxnosti zadóvogliti s' jèzivostju vlástite svòje kóristi, i (1) póſtegna.

271. *Up.* Ozloglasegne mórreli bitti kàdgod grh sàmo máli?

Od. Mórre; I., áko ù ozlòglasegnu jèst pomá-gnkalo pódpunno dozovnùtje, to èst, áko s' vó-gliom neódluçenom bíloje odkrivéno kóje poma-gnkàgne, bréz prívidíti, i rázmisliti téxku ſtéttu, kóju niſtanèmagne czilóvito plátiti jèst (2) dux-nost, II., ákq sámo odkrivéno bí málo poma-gnkàgne, illi betegh náravski; álli óvvo isto àko-bi téxko xào bilo iskrignemu, illi ákobise réklo ód kípa izvarsita, ná prílíku, òd Biskupa, illi ód Mísnika, i Redovníka, toiest, dá priko mìr-re víno pije, illi dàje pùn jzpráznosti, pó náu-ku (3) Bóghóslovaczaa smártnoga grija opáçinu ùzdarxalobi.

272. *Up.* Jélli gríh ozlóglasegne slúſſati?

Od. Boghósloyczi odgováraju I., dà smàrtno sagríſuje tkó nagóvara, illi pòtiçe ozloglásiteglia zá dá ú ozlóglasegnu náprìduje, nà príliku, fá-lechi, illi potvárgiujuchi gnégovo govorégne, nadòstavgliajuchi ſtógod, illi pòvoglno uzbùgiu-chi ozloglàsiteglia réçenoga, dá pomagnkágne skróvito iskrignega príd drùghim ódkrije, i ós-vádi; zábuduchi dá nagovàragne, illi pòti-czagne óvve várste jést néssamo gríh prótiva bráț-

(1) Ex Charm. h. t. q. 8.
(2) Rotar. part. 2. ſect. 3. q. 4.
(3) Antoine h. t. q. 3. reſp. 3. n. 2.

Digitized by Google

bráttinskoj gliùbavi czìchia navogégna ná gríh, kóji çinni ozloglásitegl; dàlli òd vìſſe nagovàraocz, ílli pótoçnik sagríſuje prótiva práviczi jér úzrokuje népravedno ozlóglasegne, táko dá kád nèbi povrátio pòſtegne ozloglásitegl, pótoçniku dùxnost óstaje povràtiti sváku ſtéttu (1) s' ozlóglasegnem íſkrignemu uççignénu.

II., tkó sámo slùſſa, i ùxiva çúvſi ozlóglasegne, jóſ áko i nèbi póticzao, i nagovárao, smártno sagríſuje i prótiva gliùbavi, jér vessélise òd téxke ſtétte íſkrignega, i prótiva práviczi, zàbuduchi dá drágost próvodi òd dìlla népravednoga (2). Alli òvvi dúxnosti neimàde ſtéttu pópraviti, i póſtegne, povrátiti, áko níje Stariſſina: jèr Staríſſina dùxan jést ozloglàsiteglia sébbi pódloxna ustéghnnti, i pokàrati; ſtó kád nébi uççínnio, Staríſſini ré enomu dúxnost óstaje àkobi pódloxnik pomágnkao, svàku ſtéttu póppraviti, i (3) póſtegne povràtiti.

III., smártno sagríſuje tkò çùvſi ozlòglasegne, mórre, a nèchie dásse ópre ozloglásitegliu, sàssvim dà ní ùxiva, nì ná ozlóglasegne uzbùgiuje; záſto gliúbav bráttinska izìskuje, dá jédan ùstavi ſtéttu texku drúghoga, ákose rázborito sùdi, dà pómoch pódati mórre brèz téxke vlástite ſtétte. Káda dákle òpritise níje moghúchie, táda kóji slúſſa, dúxan ſest odílitise, ílli ràzgovor hítro i pámetno promínuti, ílli névesseo (4) ukàzatise, zà oprítise bárrem ná kójigod nàçin ozlóglasegnu.

IV., prótiva pràviczi sagríſuje ónni, kòji çúje oz-

(1) D. Thom. 2. 2. q. 72. art. 4.
(2) Commun. rel. ab Antoin. h. t. reſp. 2.
(3) Ita Leſſius, Delugo, & alii, ut ait Antoin. h. t. reſp. 2.
(4) Comm. ab eod. relata h. t. reſp. 3.

Digitized by Google

ozloglàsiteglia, gdí népraveduo, i làxglívo pótvorta ìskrignegá ód krivíne, i grìjia, àlli múççi, i neópirese láxglivu ozlóglasegnu, s' kójim mùççagnem pàççe potvàrgiuje réçeno ozlòglasegne; ſtó bùduchi pròtivno pràviczi, i neimáduchiſe nìkad, ní pó níjedan nàçin potvárditi làxglivo ozlòglasegne, zátto tkó ná òvvi náçin ozlóglasegnu láxglivu; i népravednu neópirese, dálli s' mùççagnem ísto potvàrgiuje, dùxan jést ſtèttu pópraviti, i (1) póſtegne povràtiti.

273. *Up.* Káda níje dúxan ozloglásitegl pòſtegne povrátiti?

Od. Nìje dúxan I., káda ozlóglásitegliu ozlòglaseni jèst odpústio, i próstio pósve uvrìgegne. Trìbuje sàmo zàbilixiti, dá neimádese odpùstiti, i próstiti ozlóglasegne I., káda s'ozlògláſegnem jednóga kìpa, ozlòglasena óstaje svà jédna ópchina; i ovvákoje, ná prìliku, ozlóglásegne jednóga Redovníka, kóje paka jést ſkódno svému Rédu gnégovu. II., kàda dóbro vládagne pódloxnikaa izìskuje, dàsse ozlóglasegne neòdpusti. III., káda s' ozlóglasegnem jednóga kípa, drùghomu (2) ſtètta jèst úzrokovana.

II., kàda dvà kípa pósobna jédan drùghoga jést ìzgárdio; jér táda jédnakò, i pràvedno jèst nàknadjegne.

III., kàda drúghojaçje póſtegne bíloje povràchieno, ná príliku, pò svidoçànstvu svidókaa, ìlli pó óssudi súdcza.

IV., káda ozlóglasegne pósve jést izabóravglieno nítije jézivo, dásse pónovi.

V., káda óççito znádese ù çému tkó jést bíjo ozlòglasen.

VI., káda níje moghùchie víſſe póſtegne po-

(1) Comp. Antol. h. t. reſp. 4.
(2) Idem h. t. q. 1. reſp. 1.

vràtiti; álli ù óvvoj prígodi ozloglaſitegl dùxan bíjebi s' jáſprom; illi nà drùghi náçin ſtèttu ozloglasenòmu pòpravitì, i plàtiti (1).

VII., kàda pò ozlóglasegnu níjé slídilo híjedno nepóſtegné.

274. *Up.* kójesu dúxnosti lúpexaa?

Od. Sváki lúpex, lùpexki dionik, i kóji lùpexu prístàje, tèxkoj (2) dúxnosti povràchiegna óstaje pódvèzan.

275. *Up.* Ná kolliko naçinaa jédan mórre bítti dionik lúpeſtva?

Od. Nà dèvet. I., lúpeſtvo narégiujuchi: II., nà lùpeſtvo nagovàrajuchi: III., nà lùpeſtvo prístajuchi: IV., lùpeſtvo fálechi: V., lùpexa, i lúpeſchine ú kúchiu prímajuchi: VI., lùpexa pomàgajuchi, ná príliku, skálle dàrxechi: VII., nàgovor; illi zápovid lùpexu podànu nepòbíjuchi, illi neòdvrachiajuchi: VIII., lùpexu, kádase mórre, neópiruchise: IX., lùpèſtvo (3) neodkrìjuchi, kádá dúxnost izískuje; ná príliku: slúga kóji znáde lùpeſtvo svómu gospodàru uççignéno, a néchie dá óççituje, ſtòje dúxan uççínniti. Svima òvvim dúxnost povràchiegna óstaje, záſto lúpexe podpomágaju, i nà lùpeſchinu uççignègnu zájedno (4) prístaju.

276. *Up.* Stó dúxan jest lúpex povràtiti?

Od. Ovvu ùpravu dáju Boghóslovczi. Akò lùpeſchina náhodise ù svòjoj vlàstitoj várſti, nà príliku, isti kógn, isti Vóo, ista jàſpra, ú vlástitoj svójoj várſti imàde bìtti povráchiena; gòspodáru stvári úkrádene pódpunno pláchiajuchi své kóristi izgubgliene; i ſtétte (5) ód gnéga pód-

(1) Ex Charm. h. t. quær. 9.
(2) Eudoxo h. t. part. 1.
(3) Diction. Theol. Portat. tit. Furtum, in fine.
(4) Idem tit. Reſtitutio, n. 2.
(5) L. 5. Cod. de rei vindic.

Digitized by Google

podnesène. Akolije lúpeſchina stràtjena, kákò zgágiase ú lùpeſchini vìna, ùglia, jáspri, i óvvim prílіçni; s' ſtèttom pòdnesènom, i s' kóriátju ízgubglienom dùxánje lúpex czínu pódpunnu lùpeſchine povrátiti (1) gospodáru.

277. *Up.* Thómu plòditi; tkómuli ròdna imàde bítti stvàr ùkradèna?

Od. Trìbuju znátti; dà nà vèchie náçinaà štvàri plóditi; i ródne móghu bítti. I., pò sámoj krìpošti nàravskoj svójoj íz sèbbe plòd izvóditi mòrre; káko vóchkà plód ìznošši, lìvada trávu; i óvvim príliçna. II., pó kripošti náravskoj zájedno; i pómgnivu nástojagnu, káko plóde póglia, i vínogradi. Svè lùpeſchine plódne, i ródnë óvve vátste vázdà plóde; i rágiaju gospodàru; kòjemu (2) prístojese. III., stvàr plóditi mórre pò sámu pómgnivu nástojagnu; i trúdu, káko plódglivë jéssu jáspre ù tárgovini. Dobbítak dàklë kóji lúpex çínni nà jàspram ùkradenim; s' gnìma tárgujúchi; i pròmechiúchise; lùpexu prìstojise; zábudúchi da lúpeſke jàspre pó sèbbi nébi bìle plòdglive; dá nèbude lúpex ulòxio pòmgnivo svóje nástojagne; i trùd. Sámo pótribito jést dóbro ugláviti, dá lùpex vàzda pódvezan óstaje dùxnosti; plàtiti svè ſtètte podnesène, i dobbìtke ízgubgliene gospodàru stvári ùkradene; káko júrve bì reçenno.

Allì dábbi lùpex úkrao stvár plódglivu pó sàmú pòmgnivu nástojagnu, i trùdu; kói trùd, i pómgnivo nástojagne úloxeno bìlobi ód istoga gospodára stvári ùkradene, tàda Czàrkóvni, i Svitòvni Zákon (3) lùpexa nàziva dúxna; dá go-

(1) Clericat. h. t. quær. 34. & 41.
(2) Cit. Cod. de rei vindic.
(3) Ex Cap. Gravis, de reſtit. ſpoliat. quod Cœleſtinus III. clarius exponit " Mandamus,

Digitized by Google

gospodáru ná stvári óvvoj úkradenoj pláti vàs plód (1) ìzgublieni.

Sàda dóbro zabílixi I., dá stvár ùkradena kàda nàpriduje ú dobróti, i vrìdnosti, gospodáru nápriduje, a nè lùpexu; ná prìliku: dà lùpex bùde xdríbcza ùkrae, imàdega povrátiti ú ónnomu bíchiu, ù kòjemuse náhodi, sàssvim dáje kógn uzrèstao, i bógli uççínniose, nèghoje bíjo; a lúpex ód gospodára ìskati mórre, dámu trátgne pótribite ná xdríbcza uççignène nàknadi, jèr lùpex sássvim dà níje zàkoniti uzdàrxitegl, kójemu sámo tràtgne rèçene òd gospodara ìskati jèst (2) dòpuſchieno; nìſtanémagne i gospódar ìste trátgne uççínniobi; i zátto Zakon súdi (3) pódobno, dá tràtgne rèçene bùdu odbivéne.

Zabìlixi II., dá àkó stvár úkradena ù górremu bíchiu lúpex póvrachia, néghoje bìla, táda náknaditi imáde (4) tollíko, kollíko rázborito sùditi mórrese, dásse izìskuje, zà dá bùde á dòbru bìchiu, óstajuchi vázda dúxnot lùpexu, plátiti gospodáru své ſtétte podnesène, i dobbìtke ìzgubgliene.

Zabílixi III., dá nèssamo lùpexi, dàlli i svì bàſchleniczi gnìovi dùxni jèssu právomu gospodáru stvàr ùkradenu, ìlli czínu gnézinu, káko bí reçénno, povrátiti, pó náredbi (5) Czarkòvnoga, i Svitòvnoga Zàkona (6).

Zabílixi IV., dá túge povrátit imádese kollíkó párvo jèst moghuchie: i táko tkò mórre, a néchie zà xivótta dá tùge povráti, dálli ódmiçe çàssa smárti, ìlli pósli smárti sámo báſchieni-kom

(1) Leg. 33. §. de rei vindic.
(2) Clericat. h. t. quær. 35.
(3) Leg. Domum, Cod. de rei vindic.
(4) Card. Delugo de just. & jure diſp. 18. n. 117.
(5) Alexand. III. Filii ad reſtituendas.
(6) Ex qua perſona ff. de reg. juris.

kom svójim náredbu dáje, dá túge povráte, óvvi ní mórre, nì imáde bitti odrìſen; záſto svèger náhodise ù gríju smártnomu, ù kòjemu bùduchi ótvardnuo, níje (1) dòstojan odríſegna.

Zabìlixi V., dá kádase nébi móghao pò níjedan nàçin ìznachi gospódar stvàri ùkradene, táda lùpex, illi báſchieniczi gnégovi dùxni jèssu kúpeſchinu, ákose náhodi, ìlli kádaje pobarçena, czìnu gnèzinu úbozim razdíliti, ílli ulòxiti ná kórist Místaa Boghómilni; páçe ákobi lúpeſchina bìla òd vèllike vrìdnosti, pó náuku i svìttu Bíſkupovu imádese ulóxiti, káko Czarkóvni Zàkon (2) odrégiuje.

278. *Up.* Stó povrátit imáde tkò ótimagne çìnni?

Od. Néssamo dùxan jést povrátiti svár ótetu; dálli ód vìſſe umiglieno próssit imàde opròſchiegne ú kípa, kójemu nèpravedno i brezàkonito ótimagne ùççini.

279. *Up.* Tkó úpada ù òvvi saràgneni Dógagiaj?

Od. Upada sváki, kóji hótijuchise ód tréchiega kípa osvétiti, drùghoga uzbùgiuje, dá opako svìttujuchi, nagovárajuchi, pritexuchi, ùççechi, prìghignuchi, móllechi, pomagajuchi, náçine, i pùte prikàzujuchi, kípu ístomu trèchiemu ſtéttu, i ſkódu ùzrokuje ù imagnu, i póſſtegnu, káko bìstro òd ísti rìçi sarágnenoga Dógagiaja zapoznájese, ù kóji zá ùpasti zádostaje, dá tkò zá ósvetu sàmo námetnè drúgoga, i uzbùdi ná opáka istùmaçena dílla; záſto tkò ná

(1) Ita Sylv. Sayr. Trull. Bonac. & Buſemb. ref. a Boranga h. t.

(2) " Ita Canones decidunt: „ ait Dict. Theolog. Portat. tit. Reſtitutio, n. 10.

óvvi náçin námechie, i svìttuje, kollìkoje ód gnégove stráne, pódpunno svú zlóchiu, i opáçinu ispùgna, kóju saràgneni Dògagiaj zabrágnuje: dákle dábbise i nedogódila nìjedna ſtétta, nì ſkòda ſskrignemu ù dóbrim imagna, ì póſtegna, zádostaje niſtanémagne zà dàje sarágneni Dógagiaj, dàje própasni uzbúdglivaz svíttovao, i nà zló nàmechiao.

280. *Up.* Kákose razùmit imádu ríçi Sarágnegna " uzbúdglivczi svìtaa némilli?

Od. Ossobito nèmilli zóvuse, (1) kóji s' nehárnostju odgovàraju Bóghu, Otaçbini, Róditeglim, i ónnim, kójisu ná místo Róditegliaa. Alli svít nèmilli óvde razúmise svìt ótrovni, svít òpaki, svìt própasni, i pógani; zàbuduchi dá némillost zvàtti obíçajemo ſtòje (2) ódvech ú sèbbi s' téxkom zlóchiom i opàçinom otrováno.

PO'GLAVGLJE XIX.

Iziskòvagna vàrbu XVIII. Saràgnenoga Dògagiaja.

281. *Up.* STóje proxdárlost, i ná kollìko náçinaa ù proxdárlosti sagríſujese?

Od. Proxdárlost, kòju pó sarágnegnu óvvoga Dógagiaja Pástíri Mákarski iskorénuti nástoje, jést nerázborita (3) pólhepa jízbine, i pichia prikóregnoga. U proxdàrlosti ná pét náçinaa, pó náuku S. Gargúra Vèllikoga, i ostáli Boghóslo-

(1) Cic. 2. de nat. Deor. c. 16.

(2) Jacob. Facciolati Calep. ſept. linguar. verb. Impie, Impietas.

(3) D. Thom. 2. 2. q. 148. art. 1 in corp.

Digitized by Google

lovaczaa, sagríſujeſe (1) I., jíduchi párvo pódobnoga vrìmena; II., íſchiuchi jìzbine ráskoſne: III., xélechi jízbine ìzvarsno prìpravgliene; IV., príko mírre jíduchi: V. naslàgegne ú jízbina íſchiuchi.

Svè ſtò ód proxdàrlosti ù jìzbina jést reçeno, razùmit imàdese i ód proxdárlosti ú pìchiu: jér zátto Boghòslovczi obìçaju sàmo òd proxdárlosti ù jìchiu govóriti, záſto çéſchie s' ìchiem prikórednim, nègholi s' pìchiem pròtiva tríznosti sagrìſujese (2). Zá dá dákle ù jìchiu, i píchiu grìja nèbude, skùpno svì slàgaju góvorechi, dá káko mórremo, i dùxni jésmo tollìko jísti, i pítti, kollíkò zà ùzdarxati, i pokrìpiti xìvot izískujese; tàko sagrìſujemo àko dó pùkle sìtosti s' jízbinam, ìlli s' píchiem prikòrednim prixdiremose (3), imàduchi vázda ú nàmi kojagód xèglnost jíchia, i píchia óstati.

282. *Up.* Ná kollìko náçinaa ú piánstvu sagríſujese?

Od. Ná trí: I., kádase príko mìrre pìje, á rázbor negùbise: II., kàdase tollìko prìko mírre pìje, dà i ràzbor ìsti ód píchia príuzet óstaje: III., káda píchie nèssamo priúzimglie rázbor, dálli ód víſſe i s' chiùchiegnim ístim ìzvagnskim (4) çóvika pòsve ràstavglia.

283. *Up.* Jélli vázda gríſno piánstvo?

Od. Prìnossi S. Tómma trí ùprave, pó kójim làko razaznájese kád piànstvo jést gríſno, à kàd níje (5). I., tkòse ópije, à nèzna, dà pìchie jèst prikóredno, ní dá snàgu imáde zá òpiti, ne-

L 2

(1) 30. Moral. c. 3. a med.

(2) S. Antonin. par. 3. tit. 6. c. 1. §. 2. vel. a Dictiom. Theol. h. t.

(3) Innocent. XI. prop. damn. 8.

(4) Tob. Lohner tit. ebrietas §. 3.

(5) 2. 2. q. 150. art. 2. in corp.

Digitized by Google

nesagriſuje : i ù óvve várste piánstvo bréz (1) grìja ùpade S. Noe Patríarka, kàko ſtíjese ú Píſmu S. II., tkóse òpìje svígiajuchise, dá píchie jèst prìko mìrre, á neczinechi dá snágu imáde zà ópiti, máli sàmo grìh çínni. III., tkó ù piànstvo ùpada znáduchi, i dozívajuchise, dà píchie jést prikorédno, i dà jákost imáde zà òpiti, smártno sagríſuje, jèr hòtte i póvoglno s' rázborstvom rástavgliase, ì bìtje gliùsko ù xívinsko prióbrachia, ſtóje vázda grìh smàrtni.

284. *Up.* Kóa rázliçnost náhodise méggiu pianim, i piánczem?

Od. Ovvaje rázliçnost: jèr pián zóvese sváki kòji i jédnokrat sámo ù piànstvo ùpade; piànacz pàka jést ónni, kóji pò zlú obiçáju çèsto opíjese (2), i òvvi nèmorre bítti ná S. Ispovidi odrìſen, nítije pódoban zá prìmiti ostále Sakrámente, dòkle zào óbiçaj ístinito neódvarxe, i príprávan neprikàxese zá dóstojni plód pókore príniti pó právomu svígegnu.

285. *Up.* Kòjisu bílizi piánstva proſásnoga?

Od. I. jést, áko tkò nespòmignese drúghi dán ód ónnoga, ſtòje ù piánstvu rékao, ìlli ùççínnio; jér táda slìdilobi, dàje s' píchiem bíjo rázbor izgùbio, ſtó proſásno právo piánstvo ósvagia II. bilig jést, àko tkò pósli píchia dílluje, i góvori, ſtò govóriti, i dìllovati níje óbiçajan; pó çému zapòznajese, dá rázbor òd véllika píchia jést bìjo pòduſen, ſtò pó ìsti nàçin pràvo próſásto piànstvo prikáziva. III. bilig jést, áko tkó nèmorre dóbro ód zlá ràzáznati. IV. bílig jést, kád (3) nèssamo tkó pósli píchia tetùrase, tojést ná nóghu státi némorre; dáili òd vìſſe

(1) Idem D. Thom. l. c. art. 1. in corp.
(2) Dict. Man. Pontas, & Theolog. h. t.
(3) Tob. Loh. l. c. §. 6. 7. 8. 9.

Digitized by Google

viſſe tépa, ód jédne kúchie dvì çínnemuse, ſllimuse prikážuju káko dá pádaju.

286. *Up.* Grìh píanstva mórreli ù jednómu kìpu bìtti texji, nègho ú drúghomu?

Od. Mórre I., ú díviçiczam, i xénnam czíchia pógarde, i nepoſtegna, kójebi sébbi móghle s' piánstvom ùzrokovati: Mórre II., ù ónnim, kòjisu dųxni dávati dóbar ízgled, kàko, nà prílikų, otczi obítili, vlàdaoczi, i glavàri mìstaa: Mórre III., u Czarkovgnáçzima, á mnógho víſſe àkosu Misniczi, illi Xùpniczi, ílli drùghi glavári Czarkóvni: i óvvi sví (1) ú piánstvu téxje sagríſuju, zàſto ostálim dàju záo ízgled.

287. *Up.* Nadòstavgliali tègochiu gríju piànstvo ù dán Svètaçni uççignèno?

Od. Nèssamo piánstvo, dálli, pó náuku mnógho vrídni Boghòslovaczaa, sváki drúghi gríh (2) uççìgnem ù dán Svètaçni tèxji jèst ù svójoj vársti òd ístoga gríja uççignéna ù dàn svàgdagni czìchia pógarde óssobite, pò kójoj tláçise dàn odrègeni zà próslaviti, i poſtóvati s' dìllim krìposnim kàrſchianskim Vellìçànstvo, Dóbrotu, Millosarge, i (3) ostále Boxánstvene ìzvarsnosti. Ràdi çèssa óvvi náuk pómgnivo, i bréz prístanka nèka obslùxuju Ispovidníczi, úpite vázda çínnechi pókornikom nà S. Ispovìdi várhu okolóvſtine vrìmena ù grísima smàrtnim, tojèst iskuſájuchi, dá póçem ù dán Svétaçni uççínio gríh smàrtni, ód kòjega pókornik òsvagiase; zábuduchi, kákoje reçénno, dá tègochiu várstí gríja na-

(1) Diction. Theol. h. t.
(2) Pontas tom. 1. tit. confeſſio, caſ. 22., & tota ſimul venerabilis antiquitas, ut reſ. Ex Charm. de Præcep. Eccleſ. q. 6.
(3) D. Antonin. rel. ab eod. ex Charm. l. c.

Digitized by Google

nadóstavglia ovva okolóvſtina vrímena, pò nàuku ìstoga ópchienoga S. Sàbora Laterànskoga (1).

288. *Up.* Stósse rèchi imáde ód ónni, kòji ù vrìme sóbetaa, i gózbaa uzbúgiuju drughoga ná prikóredno píchie vìna?

Od. Odgovára S. Agústin s' ostálim Boghóslovczima, dá napíavczi, ná píchie prikóredno vìna (ſtósse ràzúmit imáde i òd svàkoga drùghoga píchia vársna zá dìghnuti pàmet çóviku, i s'ràzborstvom rástavitiga) vázda smártno sagríſuju (2) prótiva Zàkonu Bóxiemu, i náravskomu; zàbuduchi dà óbba (3) piànstvo zabràgnuju. Pàçççe sàssvim dá nébi nìjedna jèzivost piánstva náſlase ú óvvim prígodam, vázda níſtanèmagne brézredno, i smártno grìſno sùdit imàdese svàko óvve vársle uzbùgegne, i vína napìagne, záſto pìchie óvvo ne s' rázborom, dálli s' tárbuhom (4) umìrrase.

289. *Up.* Tkò úpada ù óvvi saràgneni Dógagiaj?

Od. Upada svàki, kóji ná nàçin málſo párvo istùmaçeni nàpije, illi drughojàçie nà píchie uzbùgiuje. Ovvomu rázlog prìnossi S. Páva Apoſtol (5), góvorechi, dà ákosu dòstojni smárti néssamo koji zló çìnne, dálli od viſſe i kóji zló çínnechim prístaju; mnògho vèchie pàka ìste smàrti dóstojnisu kóji drùghoga uzbùgiuju, i nàmechiu, dá zlò çìnni.

Upadaju takóger ù ìsti saràgneni Dógagíaj í ónni, kòji ù góstionicza, ìlli ù kárçma napíju, ná

(1) Concil. Lateranen. 4. ſub Innocent. III. c. 21. in Cap. Omnis. 12. de pœnit. & remiſs. l. 5. tit. 38.
(2) Rel. a Ferrar. tit. gula n. 18.
(3) Rom. Theologi Nota in dict. Ferrar. tit. n. 14.
(4) Henno diſp. 4. quæſt. 4. h. t. petes 3.
(5) Rom. 1.

Digitized by Google

ná píchie uzbùgiuju; i rázlog jést, jér uzbúdglivzi, i napíavczi tollíko ù vrìme sòbetaa, i gòzbaa, kollíko ù góstionicza, i kàrçma zabràgnegne Pastíra Mákarskoga pristùpaju, koji i jédne, i drùghe razùmi s' óvvim sarágnenim Dógagiajem podvèxati.

290. *Up.* Kàkose pódnit imáde Ispovídnik s' ónnim, kóji çèsto skítajuse pò kárçma, ílli góstionicza, zadarxájuchise ù píchiu prikórednomu, i psosti, i riçi nèçiste ríghajuchi?

Od. Zà pókornike rèçene kàrçma, i góstionicza jést blíxna svíju pòbrojeni grìja prígoda; i óvvi nìsu dóstojni prímati S. Sakràmente, dókle neódbighu, i uvéduse ód gríſne prígode. Ako dàkle xélli Ispovìdnik spasónosno podíliti òvve vàrste pòkorniku S. odríſegne, oppòmignega S. Kárlo (1), dà pómgnivo ìzvidi, i pókornika iskuſſa, jèlli i ú proſástim Ispovídima obíchia óstaviti kárçme, i góstionicze, prigode grìſne gnègova izgubgliena; i ákoje dvá, ílli trí púta obechiágne uççínnio, á ód gríſne óvve prìgode nìjese ódmetnuo, súditi mórre, dá s' prívarom obechiàgne nà Jspovidi pònavglia. Ràdi tógga imàde dúxnost Ispovídnik òvvákomu pòkorniku odmàknuti odríſegne, i nepodílitimuga, doklegòd pó dvójstruku, ìlli trójstruku kúſſagnu nezapoznàde, dáje pókorník gostionicze, i kárçme ostavio.

291. *Up.* Kàkose pódnìt imáde s' jédnìm, kóji obìçajan jést opìjatise?

Od. I óvvomu tríbuje odmàknuti odríſegne, i narèditi zá jédan míssecz dánaa, dà kólliko gód pùtaa ú piánstvo ùpadne, tollíko póstiti imáde, káko obiçaju vrídni Ispovidniczi çínniti s' obiça-

(1) Monita S. Caroli ad Conſeſſarios art. de occaſionibus.

çajnim ú psóstima, kójim ódmiçu odríſegne, à mieggiùto náregiuju, dá tollìko pùtaa rèku boghoglibano i pónizno kléçuchi ná kòllini díjo S. Rózaria, kollíko krát ná psóvagne povrátese. Góvorechi dákle ód óbiçajna ù piánstvu, àkobise povràtio k' Ispovidníku s' brójem obiçájnoga piànstva smagnkánim, à (1) nè pòsve iskorénutim, sássvim dàbbi pàrve Ispovidnìka náredbe obslùxio, póstechi sváki pút, kád ú pianstvo úpade; niſtanémagne Ispovìdnik gliubèznívo prìmivſiga, kripósnji lik ód pàrvoga pósta pòdatimu imáde, i ópet zá màgne vrìmena odríſegne odmáknuti. Címnichiese tkómu, mòrre bìtti, ódvech òſtar, i xéstok óvvi náuk; àlli slóxan pósve jést S. Náredbam Prìsvetoga Sàbora Tridéntinskoga kóji (2) góvori, dà pòtribna príprava zà príati S. odríſegne jést, prístati grìſiti, tojést iskorènuti proſásne své gríje. Káda dákle óbiçai piànstva pókoinik pósve iskoréne, táda sàmo, à né párvo imáde bìtti odrìſen.

292. *Up.* Sagríſujuli vàzda smàrtno kóji ú piànstvu psùju, ílli drùghe gríje çínne?

Od. Nesagrìſuju, ákosu ù piánstvo brèz gríja ùpali, ſtò kádgod, sàssvim dá ú rítko dogàgiase: ákoli páka piánstva zlóchiu zapóznaſe, i hótte ópiſese, vàrhu piànstva pàrte ná svóju dùſu ód viſſe i své ostàle gríje ú piánstvu uççignéne, zábuduchi dà kádaje póvoglno piánstvo, póvoglnisu i sví (3) gríſi, kóje piánstvo ùzrokuje.

293. *Up.* Jélli dópuſchieno ópitise zá neizgùbiti xívot?

Od. Tkó ràdi stràha ód xivòta izgubgliégna ù piánstvo ùpada, ílli zaſtoje ú nemòchi, ód kóje os-

(1) Pontas tit. abſolutio caſ. 30.
(2) Seſſ. 14. c. 4.
(3) Pont. h. t. caſ. 3.

Digitized by Google

osloboditise némorre, ákose néopije; ſlli záſtoje zapóvigeno, dà pód izgubliégne xivóta imádese ópiti, ù obbáma dogagiàjima smártno ságríſuje, záſto pó nàuku Apóſtola (1) neimáduse zlá çínniti, zá dàsse dóbra dóstighnu, ni czìchia ſjednoga stràha smàrtno (2) sagríſiti jést dópuſchieno.

294. *Up*. Mórreli bréz grija xénna zadóvogliti svòmu mùxu, kàdbi ú piànstvu, ílli ú drúghoj lúdosti dùgh xènidbeni próssio?

Od. Ako xénna privígia jézivost prolítja pùttí ízvan nàravskoga súda, smártno sagríſuje, xègliu piána mùxa ispùgnajuchi (3): ákolije pàka jèzivo, dá ná óvvi náçin odblven, s' drùghom xénnom brezákonito sjedíniobise, ílli sám ú sébbi prolìtje pútti úzrokovao, gliùbav bráttinska ízískuje, dà prosségnu mùxa svòga zadóvoglí, ákose díllo ispunniti mòrre brèz jèzivosti prolítja pùtti, i ód neçistòchiaa (4) drùghi odvráti.

295. *Up*. Stò prikàzati mórre Ispovídnik jednómu pókorniku zá dàsse òd piànstva ódmetne?

Od. Mórre prikázati I., dà bixi své prigode, kòje piànstvo ùzrokuju, ná prìliku, kárçme, tóvirne, i svè ostále gózbe, i sóbete pó náuku Dúha S., kóji góvori ù Písmu (5) S. „ Némoj „ prístavati ná gózbe piánaczaa, ni ná sòbete gnìove: ſtó pódpunno ispunniſe S. Otczi Ambrox, i Agùstin, kóji hòtijuchi vazda (6) bítti trìzni, nìkad ná gózbe ù gníovim ótaçbinam uççignéne nepógioſe, sássvim dà vèchie kràt zátto

(1) Roman. 3. 8.
(2) Innocent. III. in cap. Sacris. 6. de his quæ vi metuſve cauſa fiunt. l. 1. tit. 50.
(3) Henno diſp. 4. quæſt. 4. peres 8.
(4) Sylvius, Sylveſter, aliiq. rel. a Pontas. tit. debitum conjugale, caſu 30.
(5) Prov, 23. 20.

Digitized by Google

zátto mógliení bìſſe.

Mórre prìkázati II., dá s' çéstom ì vrùchiom móllitvom ſu Bógha pròſſi míllost, zá néka s' gnègovom pómochiu òd ghlíba tollíko smrádna otrésese, i s' pókorom (1) Práudi Bòxioj zadòvogli.

Mórre prikázati III., dá káko màllo pò mállo s' ùzmnoxegnem pìchia çóvik ód trízna piànacz çínnise; tàko zà ód óvvoga gríja oslobòditise tríbuje, dà màllo pó mállo uzmiçuchi sèbbi pìchie, s' piánstva nà tríznost povràtise (2).

Mòrre prikàzati IV., dá svàki pút kád píje, spomènese ód prigórke xùçi, s' kójom ogorçana bíſſe ústa Spàssiteglia Svìta ná (3) Krìxu: i óvvo razmíſgliagne uzbùditi hóchie gnéga ná tríznost.

Mòrre prikàzati V., dá proczíni nèsrichno, i nèvoglno xívgliegne piánazzaa, kóji s' píchiem prikórednim svój xívot skraçáju, blùdnost raxígaju, rázbor ì pámet gùbe, skróvite zlóchie odkriju, ùbbojstva çìnne, lùdo gòvore, psùju, i ostále opáçine dìlluju, kójese (4) pò vás dán vídde.

Mòrre prikàzati nàpokon kóji ízghled ízvagen ìz Písma S., nà príliku, Olóferna spòmignuchi, kóji ràdi piànstva ízgubi i slavodobichie, i gláuvu pó rùczi rábrene, i trízne Judite (5).

Akoli páka xélli Ispovìdnik znàtti kòji náravski lìk prótivan piànstvu, mórre prikázati pókornìku, ónnomu návlastito, kòjemu i mállo píchia glàvu smèta, dá trìbuje sváko pìchie, á ná-

(1) S. Auguſtin. ſ. 23. de temp.
(2) Idem ibidem.
(3) S. Climac. grad. 14.
(4) D. Laurent. Juſtin. de Spirit. animæ interitu l. 1.
(5) Judit. 11.

Digitized by Google

návlastito vìno prìvodgneno pítti, rìppe sirròve, ìlli ùglia, ílli krùva ú vòddu zámoçena, pópivſi zàttim vóddu, ílli bàjamaa, ílli ſtógod drùghe jízbine pàrvo píchia poblagòvati; jér (1) táda píchie glávu làko sméstí némorre.

PO'GLAVGLJE XX.

Iziskòvagna vàrbu XIX. Saragnenoga Dogagiaja.

296. *Up.* I Mè róditegliaa tkòmùse prístoji?

Od. Prìstojise néssamo ótczu, i mátteri, dálli òd víſſe i dídu, i prádidu, bábbi i pràbabbi, i svìm ostálim, kòji ú ístomu kóllinu ùprav (2) úzhode.

297. *Up.* Kójaje dùxnost ròditegliaa práma svómu pórrodu?

Od. Sàssvim dá çetvártta Bóxia Zápovid spómigne sámo dùxnosti pórroda práma svójim róditeglima, ſtó jùtve ù póglavgliu 6., zadovoglno bí istúmaçeno; niſtanèmagne zàtto ìsta Bóxia Zápovid nìjednu róditegliaa dúxnot práma svòmu pòrrodu nespomigne, zàſto káko néjma zàpovidi kója çóviku narègiuje, tda gliúbi sébbe ístoga, zábuduchi dà nárav ìsta ná tò gnéga príghigne; táko óvde níjedna róditegliaa dúxnost nespómignese, jér tolliko jákò jést ù róditeglima nàravsko prighnùchie ná óvvo, dá sámo spoménuvſise dássu ròditegli, s' jèdnom tákovom rìçju izreçénnesu svè gnìove dúxnosti. Alli nàhodechise dàn dánaſgni neízbrojeni brój ródite-

gliaa

(1) Gobat rel. a Lohner h. t. §. 8. n. 6.
(2) ff. de verbor. ſignific. l. appellatione.

Digitized by Google

gliaa zabóravglieni ód ìste svòje náravi, ili glìùstva, príd óççi pámeti gníove Apoſtol Páva S. prínossi (1) dùxnost óvvu, ù kójoj páka své ostále úzdarxese, tojést, dá dóbro ùzdighnu svój pórrod.

298. *Up.* Od kóllìko vàrstí jést dùxnost ód dóbra uzdighnùchia?

Od. Od dvì: jédna náhodisè ú dóbru úzdighnúchiu duhóvnomu, á drùgha stóji ú tilèsnomu. Dóbro uzdighnùchie tilésno prístojise xivótu nátavskomu, vrimènitomu xívgliegnu, i pódobnu stágnu (2) pórroda: á dòbro uzdighnuchie duhovno svè ù óvvomu stóji, dá róditegli pómgnivo pórrod úvixbaju ù svému náuku; i kríposnomu duhòvnomu kárſchianskomu xívgliegnu, zá dá páka dóstighnu Slávu Nebèsku, zá kóju svárhu pòglavito jést xènidba odrégena.

299. *Up.* Ná kóji nàçin pomágnkaju róditegli prama svómu pórrodu ú dòbru ùzdighnùchiu xivota náravskoga?

Od. Pomágnkajù I., i smàrtno sagríſuju róditegli, áko ú vrìme obìçàinoga mísseçnoga xénskoga óççiſchiegna (3) nèçisto i nepódobno sjedígnujuse s' óççitom jèzivostju ílli dàsse zámetak ìzbaczi, ílli dásse záçme, ílli ródi nákazán i bétexan, ſtóje ód véllike ſkòde, i ſtétte porródu.

Pomàgnkaju II., i smártno sagríſuju róditegli, páççe i ù sarágneni Dógagij úpadaju, káko bì reçenno ú Pòglavgliu IX., dìzzu sóbbom párvo gódiſchia ù póstegliu ligajuchi.

Pomàgnkaju III., i smártno sagríſuju mùxovi, àko tèxko, i nèmillostivo mùççe, i údaraju

(1) Epheſ. 6. v. 4.
(2) Commun. rel. a Ferrar. tit. patentes n. 18.
(3) Ferrar. l. c. n. 19.

ſu vlàſtite svòje xènne kàdaſu záſle ú bríme, ſtóje pò ìsti nàçin òd vèllike i téxke ſkóde (1) zámetku.

Pomágnkaju IV., i smártno sagríſuju máttere, àko pósli négho záçmu, privìgiajuchi, ìllì imàduchi príviditi ièzivost izmetnùchia zámetka, brèzredno skáçu, tàrçu, blàguju, píju, ìllì drúgha dílluju, kòja móghu zámetku téxko nàuditi (2).

300. *Up.* Pomagnkàju téxko màttere nedójechi s' mlìkom vlàstitim svóju dízzu?

Od. Nìki glasóviti Boghòslovci potvárgiuju, dà smártno sagrìſuju máttere, kóje pó sébbi nedóje svóju dízzu, kàko nàrav ísta gní stéxe. Drùghi (3) páka ù tákovu pomagnkágnu sámo gríh máli zapóznaju. Alli zà rázbistriti, i ukázati zà kóji úzrok ú óvvomu nepogágiajuse Boghósløvczi, jédan vrídni Naùçitegl (4) góvori, dà s' málim gríjom sagrìſuju màttere, kóje bréz ùzroka ná dójlicze dáju svòju dízzu. Uzrok páka czìchia kòjega oggóvorene móghu bìtti ód màloga grìja jèst sáma nélagodnost, i pomagnkàgne mlíka; á ízmiſglieni nezákoniti ùzrok gospóstva, i óbiçaja (5) neslùxi jér káda dòjiti móghu, á s' óvvim vádese, ópchieno ùççe Boghòslovczi, (6) dá grìh màlli çìnne.

Smártno pàka máttere íste sagrìſuju pó nàuku gòrri rèçenoga kríposnoga Naúçiteglia, kóje bréz razabrágna svákojakim dójliczam svój pòrrod pridáju, ſtó mnógha zlá ùzrokuje, zábuduchi dá óbi-

(1) Henr. diſp. 3. quæſt. 4. concl. 2. reſol. 3.
(2) Idem ibid. reſol. 1.
(3) Bened. XIV. de Synod. Diœceſ. lib. 7. cap. 58. §. 11.
(4) A Lapid. in c. 21. Geneſ. v. 7.
(5) Clericat. Erot. Eccleſ. cap. 49. quær. 16.
(6) Colligit. ex Illuſtration. P. Bonav. Staidel n. 46. ad cap. 4. Compendii Ital. Antoine, tract. de obligat. ſpecial.

Digitized by Google

óbicajno òvve dójlicze ílliſu bóleſne, ìlliſu ópaka i própasna xívgliegna, ìlliſe nepoznaju, i táko kádgod i díte jédno zá drúgho pódmetnu.

301. *Up.* Kójiſu rázlozi pódobni zá príghnuti màttere, zá dà s' mlikom svójim dòje svój pòrrod?

Od. Prikázati mórre I., dá káko mátterino mlíko çinni, dá dìteſczebúde zdràvo, snáxno, dobróchiudno, i pámetno; táko mlíko dójliçinaa díteſcza náravi nepòdobno ùzrokuje, ìlli dá zà mállo xíve, ílli dá vàzda nelagodno i bètexno búde. Ovva ístina prilásno mòrrese zapóznati: jér káko ná jàgnçichiu vúna jést òſtra kàda kòzzie mlíko sìssa; táko ná kózlichiu kóstret jést mékglia, kádaje s' òvçjim mlìkom odrhágnen.

Prikázati mórre II., dá mágne jèst gliùbgliena màtter òd sína, kàda nìje s' gnézinim mlíkom odrhágnen; ſtó òççito zapoznájese pò púçkoj i sirrómaſkoj dìççiczi, kòja záſto ú màtteraa svóji mlíko síssaſe, zàtto máttere íste vèchie gliùbe, négho gospóski sínovi.

Príkázati mórre III., dà svè xívine, i íste dó nàpokon prinémille zvíri óvvu dúznost s' pórrodom svójim ispùgnaju; ſtóbi ímalo zastíditi, i smùtiti màttere dìzze kárſchianske òd prígliuti zvíri, i neràzboriti xivínaa ú gliubavi náravskoj pridobbi vènne.

Prikázati mórre IV., dásse nàslidovat imáde ízgled S. Xénaa, kòje s' mlìkom vlàstitim odgójiſe svóje sínove, kàko òdrbani Sára Isaka, Rébeca Jákova, Anna Samúela, Mátter ízvarsna Sèdam Bràchie (1) Makabéjske, i ísta nápokon Príçista Dívicza i Boghórodicza Bláxena Májka Issukarsta Gospódina náſſega (2).

302.

(1) 2. Machab. 7.
(2) Omnia ex a Lapid. l. c. deſumpta.

Digitized by Google

302. *Up.* Káko pomágnkaju ródítegli práma svòmu pórrodu ú vrimènitomu xíſvgliegnu?

Od. Trìbuje zabíſlixiti, dà zá vrimènito xíſvgliegne razúmit imádese pótribita rhána ſvágdagna, ódichia, òbuchia, kùchia, pósteglia, likárie ù nemóchi, trátgne zá sprótvod nà smàrti, úzdarxagne i rhàna xénne, i dìzze sína, kóji zàjedno ú obítili, i nàhodise pód oblastju svòji ròditeglia (1).

Pomágnkaju dákle I., i smártno sagríſuju róditegli, kóji svá sád ízbrojena nepodáju pórrodu svómu, ákose ú véllikoj i téxkoj pótribi náhodi ílli ràdi dítinstva, ìlli záſto ínaçie nèmorrese (2) pómochi.

Pomágnkaju II., i smártno sagrìſuju ròditegli, kóji razàsipgliu svója dóbra, i ìmagna s' íggram, s' gòzbam, i s' ostálim trátgnam prikórednim; záſto s' neràzboritim òvve vàrste xívgliegnem çínne nà ùboſtvo spàdnuti svój pórrod.

Pomágnkaju III., i smàrtno sagríſuju róditegli, kóji ódbiju ód dídinstva, ìlli ód óççinstva kójega ód svóji sinóvaa bréz zàkonitoga ùzroka, ílli pàrchiu nedáju svòjoj chíerri.

Pomàgnkaju IV., i smártno sagrìſuju ròditegli, kóji sìnove zárobgliene, káda móghu, neizkùpuju.

Pomàgnkaju V., i smártno sagríſuju roditegli, kóji príd Czàrqne, ú zaduxbena prímaliſchia, ìlli nà pùt bréz ìkakove práve pótribe zá lákomost stávgliaju svóju dízzu; i táda místu, ílli prìmaliſchiu zàduxbenomu dùxnisu pópraviti své (3) ſtètte i trátgne uççignéne.

303. *Up.* Káko pomàgnkaju róditegli pràma svómu

(1) Clericat. Erot. Eccleſ. cap. 145. quær. 10.
(2) Ferrar. l. c. n. 20.
(3) Henno l. c. reſ. 6.

mu pòrrodu ù stágnu pòdobnomu?

Od. U pròvigegnu stágna pòdobnoga smàrtno sagríſuju róditegli I., áko sébbi prístojnu pòmgnu neulágaju zà dá stéku, ìlli bárrem dá ùzdarxu ònna dóbra, kòjasu potribita zá rhànu, i zá báſchinu pòdobnu sinóvaa.

Smártno sagrìſuju ròditegli II., áko czìchia razásipagna dóbaraa svóji nejákisu zá ùzdighnuti, dátti pódobno stágne pórrodu svòmu.

Smártno sagríſuju róditegli III., áko sínove, ílli chièrre svòje sílluju, dá prótiva vlástitój vógli, i hòtignu svòmu Redovníſtvo, ìlli drùgho Czarkòvno stágne zágarle; páççe pò náredbi Prìsvetoga Sábora Tridéntinskoga (1) úpadaju ú vélliko prokléstvo svì onni, kòji dívicze, xénne, ílli udóvicze s' síllom ú Réd póstavgliaju.

Smártno sagrìſuju ròditegli IV., áko bréz zákonitoga úzroka sínovom ílli chiérram svójim ú Rèd ùlisti zabrágnuju.

Smàrtno sagríſuju ròditegli V., àko sílluju sínove, i chiérre svóje, dásse ù S. Xénidbu zdrúxe, ìlli (2) nezdrùxe.

304. *Up.* Káko zadòvogliti móghu róditegli dùxnosti ód duhòvnoga dóbra uzdighnùchia pràma svómu pòrrodu.

Od. Témegl svàke duhóvne çestitosti nàjparvo bùduchi priporrogègne pó S. Sakràmentu Karſchiégna, pód grìh smàrtni dùxni jèssu róditegli pòsli porrogégna svóje dízze ná svít, nástojati, dà kollíko pàrvo moghúchie mòrre bítti, S. Karſchiégne prímu pó náçinu i nàredbi S. Czárque (3); jèr dó ósmoga dnèva bréz téxkoga grí-

(1) Seſſ. 25. c. 18. de Regularibus.
(2) Sic Ferrar. tit. cit. ſub n. 33.
(3) Baruffald. commentar. ad Rit. Rom. tit. 7. n. 3.

Digitized by Google

grija S. Karſchiégne odmáknuti níje dopúſchieno pó nàuku S. Sabora Affrikánskoga, kàko prínosſi Benèdet Papa XIV., i pód proklestvo nùtkuje (1). Pósli Karſchiégna dákle dùxnosti ód dóbra uzdighnùchia duhóvnoga prâma svómu pórrodu pódpunno zadóvoglit imàdu róditegli s'náukom, s' dòbrim ízgledom, i s' svíſchiegnem.

S' náukom ispùgnaju I., úççechi ſtósse imàde vírrovati. Zá dóbro vírrovati tríbuje znátti Otájstva Póglavita S. Vírre, kója (2) Vírrovagne ùzdarxi.

Ispúgnaju II., ùççechi nà kóji náçin kríposno, i kàrſchianski imàdese xìviti, çému jedìna úprava jèssu Zápovidi Náravske, Bòxie, i Czarkóvne, kóje pó nàuku Issukarstovu obslùxit imàduse, jér ínaçie néjma spássegna (3), i své óvve ùzdarxuse ú dvì zàpovidi (4) ód gliubavi.

Ispùgnaju III., brèz prístanka nástojechi prikázati pórrodu svómu, ná kóji náçin ukrótitì i vlàdati imádu svá svója prighnúchia, çèsto spòmignuchi dàroye, i dobróçinstva prímgliena ód blagodárne désnicze Bòxie, i çùdda pó kripósti gnégovoj uççignéna; ſtó pórrod uzbùgiuje, zá dà své úffagne svóje ù Bógha póstavi.

Ispúgnaju IV., nástojechi skàrſiti, i íz sárcza pórroda svóga iskorénuti ſtettónosno zlé póxude: " záſto své ſtó ná svítu jést, póxuda pùtti ,, (5) jèst.

Ispùgnaju V., prikàzujuchi pórrodu svómu pròpasnu gárdochiu gríjaa smártni, i usságiujuchi u sàrcze gnégovo, dàsse stráſſit imáde òd svàkoga

M

(1) In Synopſi Inſtitut. Eccleſ. 98.
(2) Ex Charm. h. t. §. 1. quær. 4.
(3) Matth. c. 22. v. 37. 38. 39.
(4) A Lapid. in Matth. l. c.
(5) 1. Joann. c. 2. v. 16.

Digitized by Google

koga gríja, kàko ód nàjvechiega zlà, kójese mórre dogòditi; ſtó róditegli potvárditi móghu prìnossechi kóji dógagiai pèdipse Bóxie, s' kòjom pokárani bíſſe tolliki grìsi ód neposlua, ód láxi, ód blúdnosti, ód óssvete.

Ispùgnaju VI., çèsto spómignuchi pórrodu svómu obechiágna uç ignèna ná S. Karſchiègnu istùmaçivſi ſtó ùzdarxe, i ná kóji náçin odríçese táda sváki kárſchianin ód gʼavla, ód dílaa, i ód svì rázkoſciaa gnègovi, kákova jéssu nà prìliku, pólhepe velliçánstva, ohóle brezóbraznosti, táſchie sláve, ùznosnosti, i svà drúgha, kòja opáke (1) póxude raxígaju.

305. *Up.* Ná kóji náçin duhóvno uzdighnúchie pòrrodu podàjese s' dòbrim ízgledom?

Od. Záſto snàxnji jést dóbar ízgled ód náuka, zátto ròditegli tollíko ù rìçima, kollìko ù díllim dùxnost imádu pokázati pórrodu svómu dóbar ízgled. Téxko dàkle smúchiuju róditegli pòrrod svòj s' ríçima neprìstojním, ná prìliku, kád néçisto gòvore, kád psòsti rʼghaju, kàd pròklignagna izùſchiuju, kàd xènne, dízzu, i ostále ùkuchne s' ríçima nepòdòbním gárde, kád ìskrignega protrèsaju: s' dìllom páka dáju záo ízgled kádase opìju, kàdaji sàrxba zánossi, káda ù rìtko ú Czàrque príhode, káda ú rìtko prípovídagna ríçi Bòxie slùſſaju, káda çésto S. Sakrámente neprímaju, káda zàjedno sòbbom ú ístoj pòstegli dàrxe dìzzu, kòjase mòghu dòmsliti ód xènidbeni slobòſchinaa (2) gnjma dopúſchieni.

306. *Up.* Zá dòbro duhòvno uzdighnùchie káko ròditegli svìstit imàdu svòj pòrrod?

Od. Zá dà kòrisno bùde svìſchiegne trìbuie, dá s' rázborstvom zdrúxise, i dá búde pó ònnim trí-

(1) Singula ex Dict. Theol. Port. tit. parentes.
(2) Henn. diſp. 4. quæſt. 4. concl. 4.

Digitized by Google

trima ùpravam S. Agustína (1) íspugnèno. Uprava dákle I. jést, dá ròditegli nenàgiuse ú onnomu pomagnKagnu, òd kòjega kàraju svòj pòrrod: II. jést, da svìſchiegne zdrùxeno bùde s'millòſchiom: III. jést, dá náhodechise ì ròditegli ú ìstomu pomagnkàgnu, svídese nájparvo, i òd gnègà òdmetnu; pàk s'ízgledom dòbrim i kríposnim pokáraju i svíste pomagnkàgne réçeno pòrroda svòga.

307. *Up.* Káda ipòmàgnkáju róditegli ù svìſchiegnu?

Od. Pomágnkaju I., áko s' pédipsam neustéxù ópako xívgliegne pórroda svóga, neódvrachiajuchiga ód gríſni prígodaa, ód zlé drùxbe, i ód svì ostáli (2) grìjaa.

Pomágnkaju II., káda òtàcz ódvech ù rìtko dízzu svìsti, kàda mátter ótimglie, ìlli bràni, káda ná místo úżdaraczaa òtacz, i mátter ú pokáragnu s' ríçima sàmo slúxese.

Pomágnkaju III., káda s' náçinom nerázboritim svìste, ſtó ùzrokuje, dá pórrod ná ròditeglie márżi, dàje pláſſiv, dà ùffagne pòsve ízgubi. Svíſchiegne óvve várste Apóſtol Páva S. (3) róditeglima żabrágnuje gòvorechi: " otczi, né-" mòjte ná sárxbu pótiżzati sínove váſſe.

Pomágnkaju IV., káda róditegli vèchie zá sárxbu íspunniti, nègho zà kórisno pokàrati, vèchie s' nerázborstvom, négholi s' rážborom, raxexéni, i ná xìvinsku pórrod svìste.

Pomágnkaju V., kàda pórrodu svígenu néchie dàsse smílluju.

Sáda tríbuje żabìlixiti, dà dvójstruko sagríſuju ròditegli, tojést prótiva gliùbavi, i prótiva

(1) Lib. 2. ſerm. Domini in monte c. 20.
(2) Ferrar. l. c. n. 34.
(3) Ad Coloſſ. 3.

pràviczi , svíſchiegne nepodàjuchi kàdaſe príſtoji (1) pórrodu svómu.

308. *Up.* Tkó úpada ù òvvi sarágneni Dógagiaj?

Od. Upadaju tollíko róditegli, tojést ótacz, i mátter, íllí óvvi pomagnkájuchi, svì ónni, kóji ù kòllînu ùprav uzhodèchiemu blíxnjisu pórrodu, káko bí reçénno pód párvîm úpitom óvvoga Pòglavglia, káda sví Nédigliaa, illi ù ostàlo Svètkovîne néſagliu ná nàuk kárſchianski dízzu svóju; kolliko jóſchier dízza pó ísti náçin ù sarágneni Dógagiaj ùpadaju, áko posláni ná nàuk kárſchianski róditeglie neſluſſaju, i ná náuk ísti neprîhode.

309. *Up.* Upadajuli ú óvvi sarágneni Dògagiaj róditegli, kádbi zà jedìni pút népomgnivi bìlli póslati pòrrod svój nà nàuk kárſchianki?

Od. Néssamo róditegli jédnokrat népomgnivî ú íspugnegnu óvve dùxnostî, dálli jóſchier i dízza jèdnokrat sámo nèposluſna podvèzanasu ód óvvoga sarágnenoga Dógagiaja, káko bìstro ukàzuju óvve ríçi saràgnegna: " sví Nèdigliaa, íllî
„ ostáli Svètkovinaa dízzu slàtti nèpomgnivi, i
„ ú óvvomu dízza nèposluſna.

310. *Up.* Móghulise ód óvve dúxnostî róditegli oslobodit pó sébbi ùççechi pórrod svój ù nàuku kárſchianskomu?

Od. Nèmoghu: jèr òbiçajno govorechî nenàhodese róditegli tollíko prosvítglieni, i nàuçni, dá vrìdnî móghu bítti zá istùmaççiti pòtanko pórrodu svòmu svàka, kójase ùzdarxe ù náuku kàrſchîanskomu, kòje dillo Pastírom dùſaa príſtojise; zàbuduchi dá Pastìri jèssu naùçitegli, i ótczi duhóvni odrégeni zà túmaççiti nà kóji náçin vìrrovati, i Zàkon S. Issukarstov obslúxiti

(1) Henn. l. c. concl. 5. per tot.

xitti tribuje zá dóstighnuti spássegne vikóvito. Nèſſagliuchi dákle ná náuk kárſchianski tollíko pripóruçen ód S. Otcza Pápe Benédeta XIV, i ód Prìdstupnikaa (1) gnégovi, úpadaju ú sarágneni Bìskupa Mákarskoga Dògagiaj, kóji póstavglien bí zá uzbúditi népomgnu róditegliaa, i dízze néposlu iskorénuti ù stvári tollíko téſkoj, i pòtribitoj zá právvo vírrovati, i dòbro xíviti ù priùgodnomu Zàkonu Issukarstvu.

311. *Up.* S' kójim rázlozima róditeglie nèpomgnive ú dòbru uzdighnúchiu svóga pórroda uzbùditi mòghu Iſpovidníczi?

Od. Móghu prikàzati I., i zà dá nàsliduju ízgled prìd òççi gniòvè pòstàviti S. Jóba, kóji traſſechise, dá nébi pòçemu Bógha uvrídili sìnovi gnègovi, svàki dàn obíçavaſe zá gní vrùchie Bógha mòlliti, i posvetíliſchia prikazívàti, zà dábbi krìposno dovárſili vrimèniti xívot, i saràníli svóju Dúſu.

II., prínossechi ìzgled Ábrama Patríarkè, i kráglia Dávida, kóji ná mìstò bàſchine òbìlate, i bógate, óstaviſe pórrodu svómu bàſchinu Góspodgnu, tojèst obslùxegne Zákona Bòxiega.

III., spòmignuchi mábreност Súxane, kója pó svidoçánstvu Pìsma S. (2) zàtto hòtti odábrati, pàrvo çísta népravedno poghìnuti, néghòli òsquarnuta i névirna svómu drúgu xíviti, záſto róditegli gnèzini bùduchi právedni, naùççiſe chiér svòju xíviti pó zákonu Mójsievu.

IV., spómignuchi slàvnoga stárcza Eleázara, kòji czíchia dóbra uzdighnúchia svóji róditegliaa, svèto pròvede váš svój xívot, i slàvodobìtnu krúnnu sávvi sìdinam svójim, víteſki pòdnose-

(1) Rel. ab eod. Summo Pontif. in Conſt. " Etſi minime Nobis ", & in alia incip. " Cum Religioſi æque.
(2) Dan. 3.

chi své múkke, i smárt ístu, zà neóstaviti mládichim záo ízgled, zabrágnena blàgujuchi:

V., dà nìſta neprùdi, níttije kórisno róditeglima ù svèmu svèto xíviti, áko rázpuste íz màlakna, i nèsviste nà vrìme svój pórrod; ſtó potvàrditi mórrese s' ízgledom Hèli (1) Vèllikoga Mìsnika, kóji sássvim dà ù sébbi dóbar i svét, niſtanèmagne záſto nepedìpsa zlóchie sinóvaa svòji, névoglno dóvarſi xívot vrimèniti; i ù vík óssudise, káko ìzvarsiti óssam SS. Otaczaa (2) svidóçi.

PO'GLAVGLJE XXI.

312. I Ziskòvagna várhu XX. sarágnenoga Dógagiaja óvde neçìnnesei, jér istùmaçen bí ù Pòglavgliu II., ù kójemu zadóvoglno ó psòsti béssidilose jést: rádi tògga náprid pròhodechì, ſtíocza ſagliem návlastito nà reçénna pód rédnim brójem 36.

PO'GLAVGLJE XXII.

Iziskòvagna vàrbu najposlidgnega sarà-gnenoga Dogagiaja.

313. *Up.* NApasnikaa íme tkòmuse prístoji?
Od. S' ùpravom Péççatnicze Gargùra Pápe XV. odgovárajuchi, nápasnik zóvese dójedan í sváki Mísnik kójegamu drágho plémenstva, dóstojanstva, i vèllicànstva, kòji pokríjuchi

(1) Singula ex Houdry tit. educatio §. 3.
(2) Rel. ab a Lap. 1. Reg. c. 4. v. 18.

Digitized by Google

juchi vlàstitu própast s' Sakrámentom S. Pókore, uzbùgiuje i pótiçe pókornika ná smràdni gríh blùdni (1), illi uzbùgiegnu i pòticzagnu prístajeſ.

314. *Up.* Stòje nápastovagne ùzdarxano ú Péççatniczi réçenoj?

Od. Jést potaknùchie illi uzbúgegne nà prismrádne stvàri pùttene, uççignéno s' ríçima, s' písmom, s' zlamégnem, s' czelovom, s' tíczagnem, illi s' drùghim (2) nèçistim ìzvagnskim pokàzagnem.

315. *Up.* Kolliko náredbaa ùzdarxi Péççatnicza Gargúra XV.?

Od. Dvànaest náredbaa ùzdarxi: i sássvim dà tolliki SS. Otczi Pápe s' priprovídnom pómgnom, i s' bdègnem nepríſtavnim Zákone S. póstaviſe zá iskorénuti òtrov neçistòchie prismrádni ìz Mìsniſkoga posvéchienoga sárcza, kòje s' óssobitom Péççatniczom pòtvardi, i uzvellíça nàpokon i neumárli S. Otacz Pàpa (3) Benédet XIV.; niſtanèmagne Péççatnicza Gargùra XV. imàde bítti témegl, i ùprava ú rázloxegnu vàrhu óvvoga nájposlidgnega saràgnenoga Dógagiaja, káko uççínniſe dvà glasóvita Boghóslovza (4) víka sàdaſgnega, óvde zàpoçeta tùmaçechi.

316. *Up.* Káko razúmit imàdese párva náredba „ sví i dójedni Mísniczi?

Od. I náredba rèçene Pèççatnicze zapovída, dá néssamo káko pràvi nàpasniczi imádu bítti ósvageni príd Prístogliem S. Iziskòvagna Mìsniczi ónni, kòji bùduchi prímili òblast zà ispo-

M 4 ví-

(1) Communis per expreſſa verba Gregorianæ Conſtit. §. 1.
(2) Ferrar. h. t. n. 3.
(3) Conſtit. Sacramentum Pœnitentiæ.
(4) Carboneanus in Append. ad Antoin. tract. de pœnit., & Felix Poteſtas in Exam. Confeſſarior. tom. 2. part. 3.

Digitized by Google

vìdati, pókornike nápastovaſe; dálli júſcher i svi ostáli Mìsniczi, kóji bréz réçene òblasti náhodechise, pokázujuse podìlitegli Sakràmenta S. Pókore, i pókornike ná néçistochie uzbúgiuju.

Slìdi dákle I., dàssu nàpasniczi, i ú saràgneni Mákarski Dògagiaj úpadaju svì Mìsniczi, kóji prém dá neimádu òblasti zà ispovídati, pokàzujuse niſtanèmagne kàko pràvi Ispovidnìczi, pókornikaa òsvagnegna slùſſajuchi, i ná stvári néçiste uzbùgiujuchi, jóſ áko i nébi ſáda slídila (1) Ispovid.

Slídi II., dà diáczi, i ostàli svitovgnàczi pokázajuchise kako Ispovidniczi, akobi napastovali ú Ispovìdi, nèbi úpadnuli ù óvvi sarágneni Dógagiaj; jér Pastíri Mákarski razúme saràniti nápostovagne ù Ispovìdi pó Peççatniczi Gargùra XV. góvorechi dákle Peççatnicza ísta ód sámi, Mísnikaa, diáczi, i svitovgnáczi ód saràgnenoga Dógagiaja (2) neóstaju podvezani.

Slídi III., dà diàczi, i svitovgnáczi sádda ímenovani imàdu bítti ósvageni príd Prístogliem S. Izìskóvagna kàko súmgnivi ú S. Vírri, i s krivóvirstvom ókuxeni, nè zàſto ú Ispovidi nápastovaſe, dálli záſto nébuduchi Mìsniczi, Ispovidi slùſſati smídoſe, sàssvim dá (3) pàka odrìſegne nepòdadoſe. Isto réczi ód svì ostàlí kóji brèz péççata Mìsniſkoga ussùgiujuse S. Mísu govòriti (4).

Slídi IV., dàje nápasnik, i dàbbi ùpadnuo ù sà-

(1) Expreſſe habetur per verb. Conſtit. Univerſi §. 4. „etiam ipſa Confeſſione non ſecuta.

(2) " Sollicitantes juxta Bullam Gregorii XV. caſ. reſ. Makaren. 21.

(3) Sic ex Conſtit. Gregorii XIII. incip. Officii noſtri partes, & ex Conſtit. Clementis VIII. incip. Alias.

(4) Antoine tract. de pœnit. in notis de ſollicitatione ſub regula 1.

Digitized by Google

sarágneni Mákarski Dógagiaj ònni Ispovídnik, kójibi náslao diáke, ílli svitòvgnáke rèçene, zà dásse pokàxu Ispovidnìczi, i pókornika ná íme gnégovo nàpastuiu; á Ispovìdnik rèçeni ód nápastovanoga pòkornika ímadei bítti ósvagen: jèr Zàkon (1) góvori, dá tkó pó drúghomu çinni, ìstoje, kòllíko dá pò sébbi ístòmu çìnni.

Slìdi V., dá Ispovídnik kàd nébi jézik pòkornika razúmio, i rádi tógga úzroka pó draghómanu, tojèst tumàçitegliu jézika ispovídao, ákobi pó draghómanu rèçenomu pókornika rèçenoga nápostovao, ù sarágneni Mákarski Dògagiaj úpadnuobi, jérbise ìzistinilo, dà pókornike ná néçistochie, sássvim da pó drúghomu, uzbùgiuje, káko mállo párvo bi reçènno.

Slídi VI, dábbi Mísnik ùdigl pósli Ispovídi nàpastovao pókorniczu, kóju çùjò jést mállò pàrvo ósvagiatise ód neçistóchiaa príd drúghim Mísnikom, nébi ùpadnuo ù Mákarski sarágneni Dógagiaj, nittibi káko nápasnik ìmao bítti ósvagen; jér Pèççatnicza gòvori òd Mìsnika, kóji pókornicze Ispovid nè ná lùpeſku, dàlli káko Ispovìdnik (2) slùſſa.

Slídi VII., dá neúpada ú Mákarski sárágneni Dógagiaj, níttise zàzváti mórre nàpásnik ònni Mísnik, kòji s' tìczagnem, ílli s' drùghim ízvagnskim smrádním pokázagnèm uzbùgiuje pòkorniczu nà gríh blúdni ù vríme kàdase ispóvidá prìd drùghim Mìsnikom; jér sássvim dá pogárgiuje S. Sakràment Pókore, níſtanémagne nepogárgiujega káko Ispovídnik, dálli káko innóstranacz, kóji mórre bítti (3) i svitóvgnak.

Slìdi VIII., dá nébi úpadnula ú Mákarski sará-

(1) Reg. juris 72.
(2) Felix Poteſtas l. c. quær. 4.
(3) Diana part. 10. tract. 14. reſol. 42. & Unde.

rágneni Dógagiaj ònna pókornicza, kójabi Ispovidníka nàpastovala ú Ispovìdi; záſto Pèççatnicza uççignènaje sàmo prótiva Ispovidnìkom. Ispovídnik páka, ákoje nápastovagnu prìstao, ód pókornicze imáde bítti ósvagen, kója níje dúxna kàzati, dàje uzbúdila ná néçistochiu Ispovidnìka, zábuduchi dà néçistochie Ispovidnìka, à ne pókornicze sarágnenesu, i nápastovagna zóvuse, kója sáma Péççatnicza ósvaditi zapóvida (1).

317. *Up.* Káko razúmit imáđese drùgha Péççatnicze náredba?

Od. II., náredba tùmaçi, dà pód íme ód kípaa nápastovani razùmit imáduse nèssamo xénne dáili ód víſſe i gliùdi, i mlàdichi, i dìviçicze (2), i dícza ìsta kójasu brèz svísti, i rázbora (3). Tollíko dákle mùſko kollíko xénsko, i nàpokon kóludricze ìste, i vládike ód kòjegamu drágho plémenstva, kàdasu nàpastovane, dùxnost imádu Ispovidníka ósvaditi: álli ákobi ód véllika stída bíli pridobbivéni kípi nàpastovani, tàda pòkornikom dúxnost óstaje Bískupa òznaniti, kóji obìçaje Ispovidníka pòslati zá dá ósvagegne upíſe; i òvvo nápastovani kìp s' záklетvom (4) potvárdit imàde.

318. *Up.* Kàko razùmit imàdese tréchia Péççatnicze nàredba?

Od. III. nàrédba néçistochie spómigne; i sássvim dá pó svákomu gríju óstaje dúſa ùbargliana; niſtanémagne s' ìmenom neçistóchie ópchieno blùdnost razúmise, kója dùſu ístu póglavito os-

(1) Colligitur ex præfata Gregoriana Conſtit.
(2) Comm. rel. a Ferrar. h. 1. n. 9.
(3) Felix Poteſt. c. 3. l. c.
(4) Juxta Decretum Inquiſ. Rom. juſſu Urbani VIII. 25. Septembris 1624.

Digitized by Google

osquàrgnuje (1); ì ná óvve vàrste néçistochíu káda Ispovidnìczi pòkornike uzbúgiuju, slúxechise ìlli s' ízvagnskim pokázagnem pò sèbbi néçistim, ìlli s' ónnim, kóje pó obiçáju mìsta prìghigne nà gliùbav néçistu, káko právi nápasniczi úpadaju ù Mákarski sarágneni Dógagiaj, i òsvaditise imádu.

Slídi dákle I., dá Ispovídnik pókorniczu nà nèçistochiu uzbúgiuje, i ikáko pràvi nàpasnik ú Mákarski sáragneni Dógagiaj ùpada, kàda gnézinu lípotu fáli, kád gòvori, dàsseje ù ístu zagliúbio, tumáççechise ná príliku s' rçima slidéchim: " dàbbi bíjo svitòvgnak, tébbe sámu uzeo „ bi zà xénnu; ílli dábbi rékao: „ dássamti „ pripóruçen, spomènimese, jérte ód svéga sár„ cza gliùbim; ílli: „ dopústimi, dá k' tébbi „ ù kùchiu prígem, i (2) gliúbav mója poká„ xemti.

Slídi II., dá ìstinito nápastuje Ispovídnik, i ù saràgneni Mákarski Dògagiaj ùpada, káda pókorniczu, kójase túxi ód omlàçene, ílli smagnkàne gliubavi svóga mùxa, úççi na Ispovídi, i kàxe níke likárie vrídne zà uzbùditi múxa ná gorrúchiu gliubav, i k' sébbi primámiti: i rázlog jést, jérsu óvvo blúdniçka dìlla, i ná blúdnost s' drùghim (3) vehòma príghignu.

Slìdi III., dá Ispovídnik nápasnik jèst, i ú sarágneni Mákarski Dógagiaj ùpada, káda ná Ispovídi pókorniku çínni neprìstojne néçiste ùpite, kóji ùzrokuju uxgàgna, i ganùchia pùttena.

319. *Up.* Káko razúmit imádese çétvarta Péçatnicze náredba?

Od. IV. nàredba tùmaçi, dá nèssamo Ispo- vid-

(1) Antoine l. c. regula 7.
(2) Ferr. h. t. n. 14.
(3) Felix Pot. l. c. n. 500.

Digitized by Google

vidnik zóvese nápasnik, i ú sarágneni Dògagiaj úpada, kád pòkornika nà néçistochie uzbùgiuje zà vlástitim smàrdglivim póxudam zadóvogliti; dàlli ód vìſſe kád ná Ispovìdi dìllo opràviteglia çinni, tojest kàda pòkornika prìghigne, zà dá s' drùghim kìpom págano zàgliubise, ìlli blúdnóst ìspuni (1).

320. *Up*. Káko razùmit imádese pèta ìste Péçatnicze náredba?

Od. V. nàredbà prikázuje, dàje pràvo nápastovagne, kàdje uççignèno ú vrìme S. Ispovidi, údigl prìa, ìlli ùdigl pòsli iste (2).

321. *Up*. Kadàse réchi mòrre; dáje nápastovagne uççignéno ù vrìme S. Ispovidi?

Od. Kòji ná nèçistochie uzbùgiuje ú vrìme, kóje próhodi ìz méggiu poçétka Ispovidi, i S. odríſegna, ónni právo rèchise mórrè, dà ú vríme S. Ispovidi (3) nápastuje.

322. *Up*. Kóje nápastovagne zóvese uççignèno ùdigl pàrvo, à kóje ùdigl pósli S. Ispovidi?

Od. Sássvim dá ù túmaççegnù óvvoga úpita neslágaju mèggiu sóbbom Naùçitegli; ópchieno niſtanèmagne sùde, dá ùdigl príá, ìlli údígl pòsli Ispovidi nàpastovati razùmit imádese, kàd mállo vrímena párvo, ìlli màllo vrìmena pòsli Ispovidi ná néçistochie uzbúgiujese; ſtó pó nàçinu obìcajnomu govorègna, pó súdu gliùdí rázboriti, i pó okolòvſchinam mìsta, kìpa, i vrímena (4) rasùditi prístojisé.

Slídi dákle I., dà ù vríme Ispovidi nàpastujé, i ú saràgneni Mákàrski Dógagiaj úpada, tkó s' nèçistim rìçima zàpóçme ná blùdnost uzbugivati

(1) Clericatus in Erot. Eccleſ. c. 76. quær. 9.
(2) Manifeſte ex laudata Conſt. habetur.
(3) Antoine l. c. regula 3.
(4) Antoin. l. c.

Digitized by Google

vati pòkorniczu, kója nápasniku prístaje, jóſ ákobi tollíko odrìſegne, kollíko i nàpastovagna íspúgnegne zá drùghi pùt bìlo ódmaknuto; jèrbise ízistinilo, dà ú vríme zapoçéte Ispovidi s' neprístojnim nèçistim rìçima Ispovìdnik pókorniczu nápastuje (1).

Slídi II., dá právo nápastuje, i ù sarágneni Mákarski Dógagiaj úpada Ispovídnik, kóji pàrvo Ispovidi s' czèlovim, s' ríçima, ìlli s' tìczagnim néçistim ná blúdnost pókorniçzu uzbúgiuje, Ispovid odmáknuvſi; jèr pó ísti náçin ízistinilobise ù príliçnomu dógagiaju nàpastovagne pàrvo Ispovidi, kója réçeni S. Otacz Pápa Gargur zapóvida, dá (2) imáde bítti ósvageno.

Slídi III., dà ùdigl pàrvo Ispovidi nápastuje Ispovìdnik, i ú saràgneni Màkarski Dógagiaj ùpada, kád ná blúdnost príghigne pókorniczu správnu zá ispóviditise, ílli kója próssi, zá dásse ispòvidi, ílli kóju Ispovìdnik póznaje, dá mállo pósli ná S. Ispovid prichi imáde; jer sássvim dábbi pròſlo ſtógod vrímena íz méggiu Ispovidì, i nápastovagna; nìſtanèmagne ìzistinilobise právo nápastovagne (3).

Slídi IV., dá ùdigl pósli Ispovídi nápastuje, i ù sarágnenì Mákarski Dógagiaj úpada, tkó ílli pósli néghoje podílio S. odríſegne, ílli ízhodechi ìz Ispovídnicze, ù Czàrqui pókorniczu ná nèçistochiu prìghigne, ìlli uzbùdglivo ná blúdnost pìsmo dàje, zá dà próstie káda k' kùchi (4) povrátise.

Slí-

(1) Communis rel. a Ferrar. h. t. n. 19.

(2) Patet ex verbis: " etiam ipſa Sacramentali Confeſſio-
" ne non ſequuta.

(3) Antoin. l. c.

(4) Idem ibid., & not. Propoſitio VI. damn. ab Alexandro VII.

Slídi V., dà pó ìsti náçin nápastuje, i ú ŝarágneni Dógagiaj úpada, tkó pósli Ispovidi pòkorniczu nàsliduje, i ù pùtu, ìlli ù kúchi ná blùdnost (1) ùzbúgiuje.

Slidi VI., dá nàpastuje ùdigl pósli Ispovidi, i ù saràgneni Mákarski Dògagiaj ùpada, tkò çùvſi jednóga mládichia Ispovid, i zapóznavſi, dáje véchie kràt prismràdnu sodómiu podnóssio, ùdigl dóvodi gnèga ù svóje pribívaliſchie, i nà (2) néçistochie uzbùgiuje.

Slídi VII., dá ùdigl pósli Ispovidi nàpastuje, i ú ŝarágneni Mákarski Dògagiaj ùpada, tkò pó Ispovídi dóhodechi ú poznàgne, dáje pókornicza, ná príliku, prigliubódinstvo uççínnila, ù ìsti dán príhodi ù kûchiu gnèzinu, i nà néçistochie uzbúgiuje; jér ſtósse ú ìsti dán çìnni, ûdigl (3) uççignéno razúmise. Nadòstavglia páççe jédan Naùçitegl (4), dá kójimu dràgho gríh néçistí ód Ispovidnìka s' pòkorniczom uççìgnen íz méggiu 24. ùre vrímena, tjést právo nápastovagne.

323. *Up.* Káko razúmit imádese ſésta Péççatnicze náredba?

Od. VI. nàredba nadóstavglia, dá tkó s' prígodom Ispovidi, jóſ áko, i nèbi S. Odríſegne podílilose, ìlli pód ìme Ispovidi ná néçistochie uzbûgiuje, právo nápastuje; û saràgneni Mákarski Dógagiaj úpada, i ósvagen takòger imáde bitti.

324. *Up.* Kòjaje ràzliçnost mèggiu nápastovagnem s' prígodom Ispovídi, i méggiu ónnim, kójèse

(1) Hanc opinionem Antoine dicit eſſe communiorem.

(2) Felix Pot. l. c. n. 507.

(3) Arg. l. Quod ait 23. §. 4. ff. Ad Legem Juliam de Adulteriis.

(4) Hurtadus rel. à Ferrar. h. t. n. 23.

Digitized by Google

jese pód ime Ispovidi çinni?

Od. Ovvaje ràzliçnost: jèr s' prìgodom Ispovidi nápastovati, hóchie réchi, príghignati nà néçistochie, ùzrok ùzimajuchi ód prave Ispovidi, kóju spràvan blaſe uççìniti ìlli Ispovídnik ístinito slùſſajùchi, ílli pòkornik (1) stanòvito òsvagiajùchisè: pòd ime Ispovidi páka nàpastujese, káda Ispovídnik, ìlli pókornik príçigna Ispovid, tojést; ílli kád làžglivo Ispovìdnik prikazìvase, dà Ispovid slùſſa, a ìstinito nèsluſſa; ìlli kád pókornik çínnise vídditi, dásse òsvagia, á právo neósvagiase, négho ílli jédan, ìlli drùghi néçiste póxude s' Ispovidju pokríju, žà móchi jèdan drúghoga s' ódigliajom Ispovidi nà blùdne (2), póxude príghnuti.

325. *Up.* Tkó réchise mórre, dà s' prígodom Ispovidi nápastujè?

Od. Izvan ostáli dogagiajaá, s' prígodom Ispovidi nápastuje, i ù sarágheni Mákarski Dógagiaj ùpada I., thó pòsli négh oje bíjò móglien ód pókornicze, daje sútrà ispòvidi, pókorniczu ístu nà blùdnost uzbùgiuje (3): II, s' prígodom Ispòvidi nápastuje, i ú saràgneni Màkarski Dógagiaj ùpadá, tkó çúvſi nà Ispovídi blúdnosti pókornicze, i pokàzavſi svóje prighnùchie ná çùvene nèçistochie, pìta gdí pribìva, gdíje gnézina kùchia, stójili sàma (4), i drúgha príliçna.

326. *Up.* Tkóse réchi mórre, dá nàpastuje pód ime Ispovidi?

Od. Nàpastuje pód ime Ispovidi, i ù sarágheni Mákarski Dógagiaj úpada I., tkó zá svárhu

(1) Alphonſus de Ligorio h. t. n. 678.
(2) Idem Ligor. cit. Poteſt. Ronc. & Concin.
(3) Mazzota pag. 439.
(4) Concina rel. a Ligorio l. c.

Digitized by Google

ſhu néçiſtu hímbeno pókorniczu ná Iſpovid zóve, á paka nà blùdnoſt uzbùgiuje: II., tkó pòkorniczu nagovára, dá prìvari ùkuchne svóje prikàxujuchiſe bolèsna, i dá gnéga zà svóga Iſpovidníka zóve, zá mòçhi záĵedno smardéchia poxelégna (1) pód íme Iſpovidi íſpuniti.

327. *Up.* Kákoſe razúmit imáde sédma Péççàtnicze nàredba?

Od. VII. náredba odrégiuje, i káxe, dà právo nápaſtuje, tkó ízvan sváke prìgode Iſpovìdi, Mìsnik bùduchi, íz Iſpovìdnicze (2) drùghoga ná blùdnoſt pòtiçe.

328. *Up.* Zá kóju svárhu bì pòſtavgliena óvva náredba?

Od. Zá uſtóghnuti, i pedípsati ònne Mísnike, kóji ná míſto izlíçiti ú Iſpovìdniczi, i ód smártni rànaa ózdraviti kárſchianske dúſe, zá kòju svárhu Iſpovídnicze íſte bíſſe odrégene, ú míſtu tollìke svétigne s' páklenim ótrovom pravovírne zalíju, i náſtoje dùſe gníove s' tollìkim smardéchim grísima ubárgliati, i zà úvik ù brèzdajno pákleno jézero utòpiti (3).

329. *Up.* Kákoſe razùmit imáde ósma Pèççátnicze náredba?

Od. VIII. náredba razùmiſe, dà kád Iſpovídnik pòkorniczu ná nèçiſtochie uzbúgiuje ù kójemu dràgho míſtu, ù kòjemu Iſpovidi slùſſajuſe, ílli kóje zá slùſſati Iſpovidi odábireſe, pokázujuchiſe kàko dá Iſpovidi íſtinito i právo ù íſtomu míſtu slúſſa, tàda nápaſtuje, ú Mákasrki sarágneni Dógagiaj ùpada, i òsvagen imáde bítti.

339. *Up.* Kollíko míſtaa náhodiſe, ù kòjim obíiçajeſe iſpovídati?

Od.

(1) Concina, & Mazzota rel. ab eod. n. 679.
(2) Ita ex Decreto Pauli V. 10. Julii 1614.
(3) Antoine l. c. regula 5.

Digitized by Google

Od. Jèdan glasoviti Bòghòslovacz ù tùmaçegnu, kòje ízvarsito çini (1) vàrhu nàpastovagna, trí místa razlìçnie, ù kòjim pò nàuku gnégovu obíçajese ispovídati. I., jèst Ispovìdnicza obíçajna; òd dassàkaa sklòpgliena, nà kójoj náhodese jédan, ìlli dvá prózorcza òbaştarta s' guòzdenim mríxiczam. Od óvvoga místa jùrve bèssidilose jèst pód brójem 326., 327. II., jést sváko místo ód párvoga ràzliçito, ú kòjemu Ispovidi slúſſajuse, káko ná príliku jéssu stánicze Redòvniçke ù Manástiri, i kléçioniczi ú Czàrqui óssobito odrégeni zá ispovídatise: állì ákobise ù òvvim místim nàſla níka prìstoglia príliçna právim Ispovìdniczam, tàda své ſtòje reçènno òd párvoga mìsta, drùghomu pòsve prístojalobise. III., jést kòje Ispovidnik pò vógli, i hóignu svòmu odàbire zá ispovidati; i òvvo mòrre bìtti ìzvan Ispovìdnicze, i ù Czárqui, i ú kùchi, i ù pógliu, i svùda.

331. *Up.* Osma Pèçatnicze náredba ód kój mísstaa razùmi govòriti?

Od. Odvá póslidgna mìsta razúmi govóriti, u kójim, kákoje reçénno, ákobi Ispovídnik ìllì hìmbeno pokázujuchise káko dà ispovída, ìllì právo ispovídajuchi, pókorniczu nápastovao, ápaobi ú saràgneni Màkarski Dógagiaj, i dúxnost bìlabi ósvaditiga, káko pràvoga nàpasnika.

332. *Up.* Kòjisu bilizi, s' kójim Ispovìdnik ízvan Ispovìdnicze náhodechise, hìmbeno pokázatise mórre, káko dá ispovída?

Od. I. bìligh jést, sìdditi ná stóczu prìstojnomu: II., ù poçètku nàd pókorniczom kríx s' rùkom uççinniti, tojest blagoslóviti: III., rùku príd óbrazom dárxati, kako obíçaju Ispovidníczi:

(1) Felix Potestas l. c. n. 526.

zi: IV., ná dospìtku rùku désnu ùzdighnuti zá biligh odríſegna.

333. *Up.* S' kójim bílizim pókornicza ízvan Ispovídnicze náhodechise, hìmbeno pokàzati mòre, káko dásse ód grìjaa òsvagia?

Od. Bìligh I. jést, príd Ispovidnìka klèknuti: II. zlámenovatise, tojést nà sébbi krìx uççinniti: III., (1) ú pársi ùdaritise: IV., rùke prìmgliene, tojést sklópgliene dárxati: V., s' ízvagnskom poníznostju sníxitise.

Slídi dákle, dá sváki pút nàpastuje, i ù saràgneni Mákarski Dógagiaj ùpada ònni Mísnik, kóji s' hìmbenim istúmaçenim bìlizim ízvan Ispovìdnicze káko právi Ispovídnik pokázujuchise, ná néçistochie pristupajúchie pòkornicze prighigne, i pòtiçe (2).

334. *Up.* Káko razùmit imádese devéta Péçatnicze nàredba?

Od. IX. náredba náçine ùzdarxí, s' kójim Mísniczi pókornicze ná nèçistochie prighignu, i óvvi sví ù dvà sbìrajuse, tojést u póriczagna s' ríçima, i s' dìllim ílli s' bílizim bréz ríçi uççignéna. Sùdim dákle, dá nàpastovati rìçima, a uzbugìvati dìllim, ìlli bílizim prìstojise, ſtó zá bòglie razùmiti prívidi reçenna pòd brójem 314.

335. *Up.* Káko razùmit imàdese dèsseta Pèçatnicze nàredba?

Od. X. náredba nadòstavglia, dà nèssamo nápastuje tkò pókornicze ná néçistochie ù Ispovídi s' istùmaçenim náçinim uzbugiuje i príghigne, zá nepòdobno díllovati, dálli ód víſſe ù sarágneni Mákarski Dógagiaj ùpadajuchi, òsvagen imáde bítti, kóji ú vrìme réçeno sàmo néçisto

(1) Felix Poteſtas l. c. n. 543.
(2) Communis rel. a Ferrar. h. t. n. 29.

çisto gòvori, ſtó òssobito òvva náredba (1) ùzdarxi.

336. *Up.* Káko razùmit imàdere jedánaesta Pèçatnice naredba.

Od. XI. náredba Ispovidnikom, kójibi dóſli ù poznágne, dássu pókorniczi gnìovi nápastovani bíli, zapovida pód téxki grih smàrtni, dá pónutkuju, tójest óznane pókornike svóje, dássu dùxni nàpasnike ósvaditi Izískovaoczu, illi Bískupu, illi ópchienomu Námisniku Bískupovu (2).

337. *Up.* Izìskovaocza ìme tkómuse pristoji?

Od. Ime Ixískovaocza nájparvo bì podáno ód Inóczencza Pápe III. S. Domìniku Patrìarki Réda Pripovídaoczaa, kòji zá iskorénuti krivóvirtze XIII. víka, nazváne Albigéſe, zàbuduchi dà ù Fránaçokj Dárxavi Alby, reçénnoj uzmnóxiſeſe (3), ſtomu S. Otczu Pápi nápomenu, dá zástavi Prìstoglie S. Iziskóvagna, odrégeno zà iskorènuti krivóvirstva, i zá utemégliti néstavne ù Vírri S. Katoliçànskoj. Ovvo Izískovaocza dìllo sàssvim dá ód Inóczencza (4) IV., i ód Aléxandra (5) ná Starìſſine Rèda S. Domínika, i S. Frane Màle Bráchie bì nàslogneno; dánas niſſanèmagne svà óblast réçena prìstojise Skùppu Prìsvetoga Iziskóvagna, kóji zástavglien ód S. Otcza Pàpe Pávla (6) III, sàm mórre Izískovaocze Redovníke (7) odábirati, ſtó ù Màkarskoj Dárxavi nenáhodechise dóssad zásta-

(1) Felix Poteſtas l. c. cap. 11. n. 550.
(2) Ferrar. h. t. n. 34., & Gregoriana Conſtit. §. 7.
(3) Diction. Theol. Portat. tit. Albigenſes.
(4) Conſtit. 16. incip. Quia tunc.
(5) Conſtit. 16. incip. Quod ſuper, & Conſtit. 23. incip. Catholicæ.
(6) Conſtit. 34. incip. Licet.
(7) Ferrar. tit. Inquiſitionis S. Officium.

Digitized by Google

stavglieno, svè [illegible] S. Iziskóvagna Biskupu Mákarskomu, i Námisniku Opchienomu gnégovu prìstoiise.

338. *Up.* Izvan nápastovani kìpaa, kójim jòſ dùxnost óstaie nápasnike ósvaditi?

Od. Dùxnisu ód víſſe nápasnika òsvaditi sví ónní, kójii ìstinito zapóznaju, dáie nápastovagne bílo uççignèno, ù kolſìko ílli s' òççima svòjim vìdiſe, ìlli s' vlástitim ùſſima çùſſe dokazívati ód Mísnika nápasnìka, ìlli ód pókornika nápastovanoga, poſtèna, í kójemu mórrese vírrovati, dá póticzagne ná néçistochie bíloje méggiu Ispovídnìkom, ì pòkornikom rèçenim (1) ízvarſeno. Kóji páka dóbro nespómignuse, káko, ìlli ód kóga çùſſe, òsvaditi nìsu dúxni, jer ú sùmgni nápastovagna, tegòchia òsvagegna dovárſuje (2). Alli kóji çúſſe ód kípa tàmna i neposſtèna, sàssvim dá ód nìki Naùçitegliaa oggóvorenisu ód óvve dùxnosti; niſtanèmagne rázlozi òd réçeni Naùçitegliaa prinesséni ìstinito rázboriti jéssu, í písaoczaa svóji mùdrost pokàzuju, álli pòticzagna ná blúdnost ú Ispovìdi búduchi grìsi súmgniva bárrem krivóvirstva, kójasu òd prítexke ſkòde karſchiánluku svému, véchieje prílíçno ístini rádi réçenoga rázloga, dàsse òsvaditi imàdu, à mnógho vìſſe, jér Biskupu, ìlli Izískovaoczu póglavito prìstojise razáznati, koja, i kòji kípaa, i svidókaa jéssu zàkonita ósvagegna, i túxbe várhu óvvoga príd Prístoglie S. Iziskóvagna (3) prinesséne.

339. *Up.* Kójisu oggóvoreni ód dúxnosti ósvagegna?

Od.

(1) Diana part. 1. tract. 4. reſolut. 24. & part. 9. tract. 8. reſol. 46.

(2) Ferrar. h. t. n. 36.

(3) Diana, Felix Poteſtas, & Spatharius rel. a Ferrar. loc. cit.

Digitized by Google

Od. I., Mísniczi nápasniczi níttisu dùxni sébbe ósvaditi, nì pòkornikom napastovanim ósvagegne narèditi, zábuduchi dá pó zákonu nàravskomu níjedan nije dúxan sèbbe ízdati, i ósvaditi (1). II., Mísnika nápasnika nísu dùxni ósvaditi ní òtaz, nì mátter, nì sìn, ní bràt, ní (2) sèstra. III., Nadóstavgliaju niki, dà nì ónni nísu dùxni ósvaditi, kóji ezichia ósvagegna privígiaju òççitu kóju svóju tègochiu, i ítéttu; àlli s' jédnim Naúçitegliem (3) rázborito promísgliajuchi, súdim, dá ód véchie tegochie jést, zlò slùxitise, i s' uzbúgegnem ná néçistochie pogargívati S. Sakrámenat Pókore, négkoje ísta vlástita ítétta, kójoj vážda prístavit imàdese ítétta réçenoga S. Sakràmenta; i tàko slìdi, dá ósvaditi imàdese.

340. *Up.* U ítò ùpada tkó nàpasnike neòsvagia?

Od. Udigl ùpada ù Vèlliko Proklèstvo, áko pósli dvànaest dánaa znàgna, dáje nápastovagne bílo ízvarfeno, ìlli dàje dúxnost nàpasnika ósvaditi, : neprìkaxe Mìsnika nàpasnika Biskupu (4), kóji, ìllise jést ód opàçine svóje svìddió, ìlli níje, imàde bìtti òsvagen: à ónni, kóji dùxan jést ósvaditi, odrísen neimàde bìtti, pàrvo négho òvvoj dùxnosti zadóvogli (5), ízvan sàmo àkobi pókornik stìsnut bìjo ód pòtribe zà priçèstitise, ìlli búduchi dóbre dúse, i obétavíí kollíko priá nápasnika òsvaditi, àkobi kòji pràvedan úzrok ìprínijo, pò súdu rázborita Ispo-

(1) Cap. Quis aliquando 87. de Poeniten. dist. 1.
(2) Felix Poteſtas l. c. n. 599.
(3) Bonacina h. t. diſp. 6. punct. 3. prop. 2. ſub n. 11.
(4) Ferrar. l. c. n. 46.
(5) Ita ex Bulla Benedic. XIV. incip. Sacramentum Poenitentiæ, ut in Bullar. tom. 1. n. 20.

Digitized by Google

vidnìka, dúxnost òsvagegna mòghlabise odmaknuti.

341. *Up.* Zá oslobóditise ód dúxnosti ósvagegna, jèlli zadóvoglno nápastovanomù pokorniku ù Mísnika nápasnika ispòviditise?

Od. Nìje, káko óssudi Aléſaudro (1) VII.: pàçç̈e ákobi pòkornik néçistim Ispovidníka póxudam, jóſ i ìzvan sváke prìgode S. Ispovidi, s' ízvagnskim kójim dìllom, ílli ríçju prístao; káko ù dìonika blúdnoga grìja Ispovid uççínniti nèbi mòghao, ſtò óssobito s' dvíma (2) Péççatniczam zàbrani Benédeto Pápa XIV.

342. *Up.* Stósse ù ímenovanim dvíma Péççatniczam úzdarzi?

Od. I., Rèçeni S. Otacz Pápa s' Péççatniczam néſtim ùstavglia sváku óblast Ispovidníku dá némorre pokornika díonìka svòga ú gríju néçistomu odríſiti, tùmaçechi ód víſſe, dà óblast ùstamu odríſiti, tùmaçechi ód víſſe, dà óblast ùstavglienu nedopùſchia níjedna Pèççatnicza, sássvim dábbi nájvechie Proſchiégne úzdarxala, i zà dòbbitiga svàki (3) S. Otczu Pápi sarágneni Dògagiaj dopùſchiala. II., Proklèstvo Vélliko, i sébbi sarágneno póstavglia nà ónne Ispovidníke, kójibi smìlli pókornike díonike gríja néçistoga (4) odrìſiti.

343. *Up.* Náhodiſise kòja prígoda, ù kójoj Ispovídnik díonika ù grìju néçistomu odríſujuchi, nèbi ód Proklèstva rèçenoga óstao zavézan?

Od. Jedína prígoda, pò tùmaçégnu ìstoga S. Otcza Pápe Benédeta (5), jést çás smártni, káda

(1) Prop. damnata 7. 7. Septembris 1665.
(2) Sacramentum Pœnitentiæ, & Apoſtolici muneris.
(3) Epitome Doctrinæ Moral. & Canon. ex Operib. Bened. XIV. excerptæ a Joanne Dominico Manſi tit. Confeſſarius.
(4) Idem ibidem.
(5) Apoſtolici muneris Bullar. tom. 1. n. 120.

Digitized by Google

da sàmo dopúſchienoje Ispovidnìku diónika ú grìju réçenomu odríſiti. Alli tríbuje zabìlixiti, dá pò óvvomu náuku dopúſchienoje ná çàs smárti dionika ú grìju odríſiti; ákose nenáhodi kóji drùghi Misnik, kóji áko i nèbi bíjo Ispovídnik, ſmaobi niſtanémagne prìstavitise Ispovidníku pókorniką dioniku ú gríju blùdnomu; jér ſnaçie ná çás smàrti dionika odríſujuchi, vàglialobi odrìſegne, álli ùpaobi Ispovídnik ù Vèlliko górrî réçeno Proklèstvo, ód kojega oggovòriti mórre Ispovidníka dionika tèxka vlàstitą pògarda, íllî nepoſtégne, ì smútgna okolostojéchi; i táda ulóxit imáde svú pómgnu, i póstavit, i íznachî své nàçine, zà dá bréz jézivosti svóga póſtegna, i smùtgne ìskrignega, ú drúghoga Mísnika, kójibise prìmirrio, díonik (1) grija ispóvidise.

344. *Up.* Ná kóji nàçin razúmit imádese gríh néçisti, i nepòsteni, kójega ímenovana (2) Péççatnicza spòmigne?

Od. Várhu óvvoga dóbro zabílixi I., dá ìme gríja néçistoga prístojise svàkomu ìzvagnskomu smártnomu gríju uççignénu prótiva ſéstoj Bòxioj Zapovídi, sàsvim dabbi sámo nèçisto dotìczagne bílo, ìlli jedíni smrádni ràzgovor, káko pó sùdu mnóghi Naùçitegliaa jédan ìzvarsiti (3) Boghóslovacz razmíſglia, kóji svóje razmiſgliane s' trí rázloga potvárgiuje: I., záſto ríçi òpchieno izustjene, òpchieno razùmit imáduse: II., zásto svi zákoni pó vlàstitomu i náravskomu svómu chiùchiegnu razúmit imáduse: III., záſto svárha óvvoga zàkona jèst, néssamo uklóniti íspugnegne smràdno pùteno, dalli jòſchier odvrátiti òd Prístoglia S. Ispovidi jézivost svá-

 ke

(1) Idem Manſi l. c.
(2) Sacramentum Pœnitentiæ.
(3) Alphonſ. de Ligorio lib. 6. h. t. dub. 2. n. 554.

ke drughe neprikladne necistóchie.

Zabìlixi II., dà Ispovìdnik nevàglialo odrìſuje svòga dìonika néssamo ód grìja nèçistoga, dalli jóſchier od óstali smártni grìja, ód kóji ú isto Ispovídi ósvagiase.

Zabílixi III., dá kádje pokornik odrìſegne prìmio òd grija nèçistoga, slóbodno mórre, ízvan neçistòchiaa svójim prilìçni., òd ostàli grìjaa ù nápridak ispovìdatise ú Mìsnika díonika (1) ispóvigenoga grija nèçistoga.

Zabìlixi IV., dá Ispovídnik ú Vèlliko Pàpino Proklèstvo neúpada, àkoje sámo ná S. Ispovídi grih néçisti svóga dìonika çùjo á odríſegne (2) nije podìlio.

345. *Up.* Mìsniczi nàpasniczi ù kòje pédipse ùpadaju?

Od. Izvan ònni, kóiesu prótiva nápasniczima ù Pèççatniczi (3) Gargúra XV. istùmaçene, ùdigl ùpadaju ù brèzredje, tojést níkad víſſe nìsu pódobni zá govóriti S. Míssu, kàko jést odrédio Benèdeto XIV. (4) nèssamo prótiva nápasniczima rèçenim, dàlli jòſchier ſ prótiva ostálim Mísniczima, kóji s' Posvetìliſchiem S. Míſſe gátajuchi zló slúxese. Rázlog, czàchia kójega sùdim, dá ù pèdipsu istúmaçenu ùdigl ùpadaju, jést úprava òpchieno ód Boghòslovaczaa (5) prinessèna, pó kójoj razaznàjese, kádaje jédna pédipſa pó sùdu, á káda pó prìtgnì póstavglıena. Ovvi dàkle nàuk ùzdarxi spomènuta ùprava, dá káda odrègiujese kója pèdipsa s' ri-

(1) Idem Ligor. l. c. n. 555.

(2) Conſtit. Benedicti XIV. incip. Inter Præteritos §. 59.

(3) Univerſi Dominici Gregis §. 4.

(4) Ex Decreto S. Univerſalis Inquiſit. Feria 5. die 5. Auguſti 1745.

(5) Apud Bonacinam de Cenſuris diſp. 1. quæs. 1. punct. 2. rogabis 6.

Digitized by Google

s'rìçima vrìmena sádaſgnega, kóje s' zápovidju sjedìgnene nàhodese, pèdipsa s'rìçima tàkove várste izreçènna, pò súdu, à nè pó prìtgni jést póstavgliena, ſtò óççito rìçi Náredbe Benédeta XIV. (1) úzdarxe.

346. *Up.* Kakose razúmit imáde dvánaesta i i nàjposlidgna Pèççatnicze náredba?

Od. XII. náredba zapovída, dà Bískupi, i Izískovaoczi pedìpsat imádu pó tegóchi, i vàrсti vlàstite zlóchie, ónne Ispovidníke, kóji nàpastovanim pòkornikom nèbi harédili, dá nápasnike Mìsnike ósvade, ìllibi ùççili; dà dúxnosti (2) nèjma nápasnike ú Ispovídi òsvaditi.

347. *Up.* Póbroj ù krátko, kóisu grìsi úzdarxani ú Dogagiàjima saràgnenim S. Iziskòvágnu, kóje pó ìsti náçin dùxnost jèst òsvaditi?

Od. Zá ópchieno zapóznati, kójsu Dógagiaji saràgnèni Prìstogliu S. Iziskòvagna; czìnim navístiti ſtlocza, dá dóbro zabìlixi úpravu; kója slídi, tojést, dà vázda ósvaditise imàde Bískupú, ílli Izískovaoczu ónni grìh, kójega dìllo ìlli zdrùxeno jést s'právim polúvirstvom, úprav prótivnim ístini ód Bógha objávglienoj, i ód S. Czàrque istùmaçenoj; ìlli bàrem bílig pódobart pokàzuje, dá ú çínnitegliu gríja ístoga (3) polùvirstvo nàhodise sakrivèno. Ovvo prístavivſi, ì hótijuchi mnóghim ugòditi, kóji xèlle; ſtóje ód vèllike pòtribe, víditi ízbrojen jédan pó jèdan rèçeni Dógagiaj sarágneni S. Iziskóvagnu, ìzpìsujem òvde ònne, kóje dvà glasóvita Bo-

ghó-

(1) Hæc ſunt cit. Decreti verba: *Sanctiſſimus . . . decrevit, quod in poſterum Sacerdotes . . . . perpetuam etiam inhabilitatem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem.*

(2) Felix Poteſtas cap. 23. n. 646.

(3) Sic ex definit. Propoſitionis Hæreticæ, & Hæreſim ſapientis eruitur.

Digitized by Google

ghósloveza ú (1) svójim knìgam prínosse.

Izvan dákle svákoga óççitoga krivóvirstva, i drúghoga gríja, ù kójemu, káko màllo vìſſe bí reçénno, nahodise sakrivèno krivóvirstvo,

I., jést od netnúchie òd S. Vírre:

II., jést svàka krivóvirska psóst ù sarditòsti, ìlli s' ùgovórom izreçènna, nà príliku " névir„ rujem ú Bògha, ákote néubbijem; ìlli kójase izgovara pogàrgiujuchi Bógha, ìlli Svète gnégove, nà prìliku „ nà srámotu Bòxiu, ìlli Své„ toga Pètra; ìlli „ odrìçemse ód Bógha:

III., jèst sàrdito ùdaragne Svèti Prìlikaa:

IV., jèst gátagne, i gonétagne sùdglivo pó zvízda, s' kòjim pó vráxioj pómochi obíçajuse skròvita òççitovati, ìlli drúghomu nàuditi:

V., jést govòriti S. Mìssu, á pó vlástitoj prépasti neposvétiti; takóger ìstu S. Mìssu govóriti, ìlli pókornike ispovídati, á Mísniçki péçat ù sébbi neìmati:

VI., jést nápastovati nà néçistochie pòkornike; ìlli neopomènuti nápastovane pókornike, dà Ispovidnike nàpasnike ósvade, kàko jùrve istúmaçismo:

VII. jést ódkriti gríje çuvéne ú S. Ispovídi:

VIII., jést razàdiragne Pìsma Staríſſine Czarkòvnoga, ù kómu izgovárajuse oppóvigeni, ìlli prokleti ónni, kóji neíspuniſe, ìlli pristùpiſe kóju Zápovid òd Zákona Czarkóvnoga odrègenu:

IX. jést zá czìlo gòdiſchie prihgnìti ù Proklestvu, nétijuchi podlóxitise pód zápovid, i pòd kgliúçe Czarkóvne óblasti:

X., jést blagóvati méso ù dnével zabrágnene:

XI.,

(1) Dominicus Viva in Propoſit. 5. damnata ab Alexandro VII. n. 15., & Martinus Bonacina in fine tom. 1. reſcens cit. Vivam, alioſque.

Digitized by Google

XI., jést neispóviditise, i nepriçèstise jédnokrat nà gódiſchie:

XII., jéşt prìmati, ì bràniti krivóvircze:

XIII., jést óppirratise, i sùprotiviti Prìstogliu S. Iziskóvagna.

XIV., jést ſtíti, íli ùzdarxati knìghe, ſli písma krivòviraczaa, ſlli od kákovi vragóliaa, i svà drùga od Iziskovaoczaa zabrágnena.

XV., jéşt pó vélikomu závitu svétoga règegna, ìli redovnìſtva bìtti Bógu posvèchieni, i ù tákovu stàgnu vinçàgne, ìlli xénidbu uçiniti.

XVI., jést ímati xènnu, páka bréz gnèzina dopúſchiegna svèti Réd prímiti, 'illi u kòjemugod rédu vèlike závite uçíniti.

XVII., jést xénnu, ìlli múxa zákonitoga imati, pàka zá xivòta xénidbu, ílli vinçágne s'drùghim kìpom própasno uçíniti.

XVIII., jést kójise xènnu s'krivóvirkignam.

XIX., jést zvónna pogàrditi, ſtóje Turski çínniti.

XX., jést prigováratise od vírre ù stvárima zabràgnenim; i várhu óvoga tkòbi ná dùghglie jóſ hòttio bítti ùvixban, náſ ódgovor na Dógagiaje Bískupa Mákarskoga ód óvve gódine 1787. néka próſtije.

SVARHA.

K A Z A L O

Poglavgliaa sviju.

POGLAVGLIE I.

Varhu ſaragnegna Dogagiajaa u opchinu.

Up. 1. *STo je ſaragnegne Dogagiajaa?*
2. *Sto ſu Dogagiaji ſaragneni.*
3. *Imaduli Glavari Czarkovni oblaſt ſaraniti dogagiaje.*
4. *Koji mogu, a koji nemogu ſaraniti dogagiaje.*
5. *Po ſmarti Glavara ſvarſujeli ſaragnegne dogagiajaa.*
6. *Po ſmarti Biſkupa Makarſkoga dovarſujuli dogagiaji gnemu ſaragneni.*
7. *Moguliſe ſaraniti griſi iznutreni.*
8. *Moguliſe ſaraniti griſi malii.*
9. *Kojaje razliçnoſt megiu Papinim, i Biſkupovim Dogagiajima.*
10. *Kojiſu dogagiaji Papi brez zaveze.*
11. *Iſpovidnik iskuſan moreli vazda od ſvakojaki dogagiajaa odriſiti.*
12. *Sto je duxan uçiniti Xupnik odriſujuchi brez oblaſti od grija ſaragneni.*
13. *Iſpovidnik oſobitii kipaa moreli od dogagiajaa ſaragneni odriſiti.*
14. *Sto je duxan Iſpovidnik uçiniti, odriſivſi od dogagiajaa ſaragneni brez oblaſti, po neznagnu, ili neſvigegnu.*
15. *Moreli Stariſina Iſpovidniku dati nike naredbe, koje pokornik duxanje obsluxiti.*
16. *Moreliſe dati odriſegne od ſami grijaa ſaragneni.*

17.

17. *Moreliſe dati odriſegne od grijaa neſaragneni, parvo saragneni.*
18. *Moreliſe s' oblastju dopuſtenom sluxiti drughi put Iſpovidnik, kada od iste parvi put neimade potribe.*
19. *Moreliſe odriſiti pokornik od dogagiaja saragnenoga zaboravgliena, proſavſi veliko Proſtegne.*
20. *Moreliſe odriſiti pokornik i od zavezaa poslì Proſtegna.*
21. *Moreliſe vecbie krat u isto vrime odriſitì isti pokornik od grijaa saragneni.*
22. *U potribi pokornik odriſen od saragnenoga grija, dovarſivſi potriba, imaliſe opet od istoga grija iſpovidjiti.*
23. *Tkò more odriſiti od dogagiajaa Papini skroviti.*
24. *Dostigbnuvſi jedan oblast od grija saragneni, moreli drugomu istu oblast dopustiti.*
25. *S' proglasegnem Papina Proſtegna, imaduliſe cziniti dopuſteni dogagiaji Biskupu zadarxani.*
26. *Inostranaz moreli biti odriſen od dogagiajaa u gnegovoj darxavi saragneni.*
27. *S' dopuſtegnem dogagiajaa saragneni, jesulì i zaveze dopuſtene.*
28. *Nevagliala iſpovid oslobagiali od grija saragnegnoga.*
29. *Dicza parvo 14. godinaa upadajuli u dogagiaje saragnene.*
30. *Pokornik neznaducbi ni dogagiaj Biskupu saragneni, ni sjedignenu zavezu, morelì biti odriſen.*
31. *Stobi imao uçiniti Iſpovidnik u potribi s' pokornikom, koga nemore od zaveze odriſiti.*
32. *Iſpovidnik pomagnkajucbi, ut koliko stvarii du-*

duxanje ſkodu pokorniku napraviti.
33. Uprave za dobro vladatise, kadbise prigodio koji dogagiaj saragneni.

POGLAVGLIE II.

34. Stoje psost?
35. Na koliko naçinaa morese psovati.
36. Od kolikoje varstii psost.
37. Kojoj kriposti suprotivise psost.
38. Jeli psost rechi: vraghte odnio &c.
39. Jeli duxnost u ispovidi psost od psosti razluçiti.
40. Kojaje duxnost Ispovidnika s' psovaoczem.
41. Kadase cziniti imade, daje upao psovaocz u dogagiaj Makarski saragneni.
42. Upadali u dogagiaj saragneni psovaoz, koji psuje po zlu obiçaju, i u pianstvu.
43. Koliko grijaa çinise psujuchi.
44. Kojaje duxnost kadase çuju psosti krivovirske.
45. Sto more prikazati Ispovidnik psovaoczu za obratitiga.

POGLAVGLIE III.

46. Stoje uçitagne?
47. Na koliko naçinaa s' uçitagnem sagriſujese, i kolikostrukoje uçitagne.
48. Kolikostrukoje kipoklonstvo.
49. Stoje çaragne.
50. Po çemu zapoznajuse çarovniczi, i ostali ove varste giavaoski uçeniczi.
51. Stoje gonetagne.
52. Jeli gonetagne kadase goneta, a govorise, dase nerazumi gonetati.

53.

53. *Na koliko naçinaa gonetaſe zazivajuchi oçito giavaosku pomoch.*
54. *Na koliko naçinaa moreſe skrovito gonetati.*
55. *Sva gonetagna pristojeliſe istoj varsti grijaa.*
56. *Kojaſe joſ vragolia nahodi.*
57. *Od kolikoje varsti isprazno zamitagne.*
58. *Po çemu moreſe vladati Ispovidnik za dochi u poznagne, kadaſe sagriſuje uçitajuchi.*
59. *Stosu çini.*
60. *Od koliko varstii nahodeſe çini.*
61. *Jeli dopuſteno çini razvarchi s' novim çinima.*
62. *Moguliſe razdriſiti uzli, izgoriti biçi vlasaa, i ostala.*
63. *Kakoſe imade razumiti, daje u Makarskoj saragnen ovi dogagiaj.*
64. *Stoſe razumi:* opako sluxechiſe sa svetim Sakramentima.
65. *Upadaliſe u dogagiaj saragneni, staviv ſi ſtogod pod ubrus Otara.*
66. *Kakobiſe imao suditi oni, kojibi spravio vragolie sluxechiſe s' stvarima svetim, ovde pobrojenim.*
67. *Po kojim svetim stvarima uçitajuchi, upadaſe u dogagiaj saragneni.*
68. *Stoſe razumi pod ime sveti riçii, i naçinaa.*
69. *Stoſe narediti imade onim, koji poznaju çarovnike, i ovim priliçne.*
70. *Koji tik duhovni moreſe podati protiva vragoliam.*
71. *Koja upitagna çinitiſe imadu pokorniku, kojiſe osvagia daje çaraa, i ost.*
72. *Stoje Ispoviduik duxan narediti pokorniku ove varste.*

PO-

Digitized by Google

POGLAVGLIE IV.

73. *Stochie rechi osquarnuti Czarqvu?*
74. *Kojoj kriposti protivise osquargegne Czarkavaa.*
75. *Sagriſujuchi u Czarqui jelli vazda svetogardje.*
76. *Na koliko naçinaa osquargnivase sveto Miſto.*
77. *Stò uzrokuje osquarnutje svetoga Mista.*
78. *Koji Sakramenti moguse podiglivati u svetomu Mistu osquarnutu.*
79. *U koje pedipse upadaju, koji u Mistu svetu osquarnutu zabragnena diluju.*
80. *Jedan opovigen kako proklet, posli smarti, i pokopagna osquargnujeli sveto Miſto, akoga udigl neizbaczu.*
81. *Ostajeli osquarnuto sveto Misto po ukopagnu malakna sinçichia roditegliaa nevirni.*
82. *Ostajeli osquarnuto po ukopagnu jednoga krivovireza.*
83. *Megdanxie koji poghinuſe, oſquargnujuli sveto Misto po ukopagnu, ako nisu opovigeni.*
84. *Koje ubojstvo osquargnuje sveto Misto.*
85. *Koje ubojstvo neosquargnuje sveto Misto.*
86. *Koja ranna, kojeli prolisje karvi uzrokuje osquargnegne sveta Mista.*
87. *Osquargnujeli sveto Mista svako dilo bludno.*
88. *U kojoj prigodi bludnost neosquargnuje sveto Misto.*
89. *Po kojemu osquargnenu sveta Mista upadase u dogagiaj saragneni.*
90. *Po çemu dighnuti moresc osquarnutje sveta Mista.*

Digitized by Google

POGLAVGLJE V.

91. *Stochie recbi nastojati na çini , i na ostale vragolie ?*
92. *Stoje gatagne .*
93. *Na koliko naçinaa morese gatati .*
94. *Billi upao u saragneni dogagiaj oni , kojibi nastojao na ovi vraxji nauk , prem da nebi imao odluku izvarſitiga s' dillom .*
95. *Upadali u isti saragneni dogagiaj , koji çare çini napraviti , paka pokajavſise nepostavglia çari iste tkomu biſſe naminute , negoli razmechie .*
96. *Bili upao u isti saragneni dogagiaj , kojibi za samu veleznanost primio ovi opaki nauk .*

POGLAVGLJE VI.

97. *Koje duxnosti imade porod prama svojim roditeglima ?*
98. *U çemu stoji gliubav duxna prama roditeglima .*
99. *Kojise poslu prikazati imade roditeglima ..*
100. *Morelise brez grija uçiniti xenidba priko voglie roditegljaa .*
101. *U kojoj prigodi morese ogovoriti neposlu poroda .*
102. *Kakose çastiti imadu roditegli .*
103. *Koju pomocb duxnostje roditeglima podavati .*
104. *U najtexjoj potribi tko imade biti najparva pomoxen .*
105. *Kakose razume riçi , s' kojim saragnujese udaragne otcza i matere .*
106. *Iziskivalise texak udaracz za upasti u do-*

Digitized by Google

gagiaj saragneni.

107. Nurati u sarditósti roditeglie jeli dogagiaj saragneni.

108. Upadalise u dogagiaj saragneni zamahnuvſi, i udaracz spustivſi, a neudarivſi roditeglia.

109. Stobise mogblò suditi, kadbi sin prinemoxen od bolesti, sarditò pgliunuo na roditeglia.

110. Sto napokon zabragniva porodu ovi peti saragneni dogagiaj.

POGLAVGLJE VII.

111. Stoje ubojstvo?

112. Kolikostrukoje ubojstvo.

113. Stose iziskiva za daje pravedno ubojstvo.

114. Kolikostrukoje ubojstvo tilesno.

115. Na koliko naçinaa morese uçiniti ubojstvo povoglno.

116. Tumaçise ubojstvo povoglno na ſest naçinaa uçigneno.

117. Ubojstvo potribito jeli dopuſteno.

118. Stose iziskiva za neprichi mejaſe potribite, i pravedne obrane.

119. Jeli dopuſteno poraziti nepriateglia, koji nepravedno naskoçe çiegod roditeglie.

120. Jeli grih ubiti lupexa, koji krade, ili otimglie naſa dobra.

121. Moretise pogubiti nepravedan naskoçitegl, za obraniti poſtegne, ili diviçanstvo.

112. Jeli sveger griſno ubojstvo zgodno.

123. Stose iziskiva za upasti u dogagiaj saragneni ubojstva.

124. Ikoga podvexiva dogagiaj saragneni ubojstva.

125. *Od koji okolovſtinaa ima Iſpovidnik iſpitati jednoga ubojiczu.*
126. *Koje upite imade uçiniti Iſpovidnik ubojiczi varhu kipa ubivenoga.*
127. *Sto iſpitat imade od varste kipa ubivenoga.*
128. *Za ubojstvo duhovno ſtose imade propraviti.*
129. *Za ubojstvo ozloglaſivo ſtose imade propraviti.*
130. *Za ubojstvo tilesno ſtose imade propraviti.*

POGLAVGLJE VIII.

131. *Stochie rechi izmetnuti zametak?*
132. *Stochie rechi nastojati, ili iskati izmetnutje zametka.*
133. *Na koliko naçinaa nastojatiſe morre izmetnuti zametak.*
134. *S' kojim grijom sagriſiva tko zametak izmechie.*
135. *Moreli od svakoga Iſpovidnika biti odriſen tko izmechie, ili nastoji izmetnuti zametak neoxivglien.*
136. *Upadaliſe u saragneni dogagiaj, kadbiſe nastojalo, a nebiſe izvargao zametak neoxivglien.*
137. *Koliko vrimena posli zaçetja oxivgliva zametak.*
138. *Mater priſobna, i texko bolesna, moreli brez grija popiti likariu za saraniti svoj xivot.*
139. *Diviçicza osquarnuta moreli nastojati da izbaczi zametak, za neostati nesrichna i nepoſtena.*
140. *Diviçicza na sillu osramochiena moreli iskati naçine za izbacz
iti zametak.*

Digitized by Google

POGLAVGLJE IX.

141. *Sto zabragniva ovi saragneni dogagiaj?*
142 *Koji grih jest, pristupiti ovi saragneni dogagiaj?*
143. *Stose imade rechi od onii, koji brez pomgne darxalibi samo sobom dite u postegli parvo godine.*
144. *Koju pedipsu zakon odregiva protiva pritupaoczima ove zapovidi.*

POGLAVGLJE X.

145. *Od çessa tribuje, dase pomgnivo pazzi Ispovidnik, ſtijuchi slidechie nauke?*
146. *Od koji neçistochiaa zabragniva ovi dogagiaj odriſivati.*
147. *Kojim pristojise ovo ime* nevirnik.
148 *Stoje grih protiva naravi.*
149. *Stoje xivotinsvo.*
150. *Stoje, i od kolikoje varstii sodomia.*
151. *Stoje duxan Ispovidnik od pokornika ispitati.*
152. *Stose iziskiva za upasti u ovi saragneni dogagiaj.*
153. *Diczu muſku parvo* 14., *a xensku parvo* 12. *godiſtaa podvexujuli ovi saragneni dogagiaj.*
154. *Zadarxajeli mekotu ovi saragneni Dogagiaj.*
155. *Zadarxajeli grih puteni s' xenom, ili s' kipom darvenim uçignen.*
156. *Prolitje propasno simena megiu vinçanim u smiſagnu putenomu, jeli dogagiaj saragnen.*
157. *Kako iskuſat imade Ispovidnik mladichia, kojega czini ubargliana od neçistochie.*
158. *Na Koji naçin iskuſat imade od neçistochie jed·*

Digitized by Google

jednu divojiçzu, kojaſe ſtidi osvaditi na Iſpovidi.

POGLAVGLJE XI.

159. *Stoje rodosquarnost?*
160 *Stoje rodstvo.*
161. *Kolikostrukoje rodstvo.*
162. *Po çemuſe razluçuje rodstvo vecbie od magnega.*
163. *Kolikostrukoje pripriçeno kolino.*
164. *U kojemu kolinu nahodeſe kipi, koji uprav uzbode.*
165. *U kojemu koji uprav izlaze.*
166. *Stosu megiu ſobom, koji od pripriçenoga kolina izbode.*
167. *Stoje rodstvò po ſmiſagnu putenomu.*
168. *Tko ulazi u ovo rodstvo.*
169. *U ſto upadaju zaruçniczi, koji s' kipima ovoga rodstva puteno ſagriſuju.*
170. *Stoje, i od kolikoje varstii rodstvo poſinovgliegna*
171. *Tkò i s' kim ulazi u rodstvo duhovno.*
172. *Stoje tilesno poſinovgliegne.*
173. *Do kojega kolina dopire òvo rodstvo.*
174. *Kako razumit imadeſe dogagiaj saragneni rodosquarnosti.*
175. *Billi bijo dogagiaj saragneni, kadbi chier duhovna Iſpovidnika na negistochie uzbudila.*
176. *Jelli dogagiaj saragneni, puteno ſagriſiti s' rodiczom po materi, a ne po otczu. Ovde ſlide nika zabilixegna.*

POGLAVGLJE XII.

177. *Stochie rechi, ugrabiti divojke, i ostale xenne?*

178. *Jelli isto, ugrabiti za bludno sagriſiti, i za vinçati.*
179. *Od ugrabgliegna izhodili zaprika razçignujuchia Xenidbu.*
180. *Koji grabioczi upadaju u proklestvo prisvetoga Sabora Tridentinskoga.*
181. *Kadase suditi morre, daje sillovno ugrabgliegne.*
182. *Po çemu zapoznajese, daje s' privarom kip ugrablien.*
183. *Upadali u proklestvo grabiocz svoje zaruçnicze.*
184. *Stobise imalo rechi od snaxne xenne, kojabi çovika ugrabila? Ovde slide zabilixegna potribita.*
185. *Joſ od kojega grija zabragniva odriſivati ovi saragneni dogagiaj.*

POGLAVGLJE XIII.

186. *Stoje kamata?*
187. *Kolikostrukaje kamata.*
188. *U kojim pogodbam nahodise sakrivena kamata.*
189. *Stoje zajam.*
190. *Kojesu duxnosti zaimaocza.*
191. *Kojesu duxnosti zajmenika.*
192. *Kada i na koji naçin radi ſtette na zajmu dopuſtenje dobitak.*
193. *Kada, i na koji naçin radi izgubgliena dobitka dopuſtenoje na zajmu ſtogod dobiti.*
194. *Tko kamatu zabragniva.*
195. *U kratko tumaçise, kadje kamatan zajam, a kad nije.*
196. *Stoje kupovagne, ſtoli prodavagne.*
197. *Stoje czina, i kakose razdigliva.*

198.

Digitized by Google

198. *Kolikoſtrukaje naravska czina.*
199. *Jelli dopuſteno czinu naravsku privriditi.*
200. *Czichia koji uzrokaa za magne kupovati dopuſtenoje.*
201. *Za koliko uzrokaa dopuſtenoje skupglie prodavati.*
202. *Jelli duxnost odkriti betegh u targovini.*
203. *Stvar prodana tkomu ploditi, tkomuli ſtetna imade bitti.*
204. *Jelli zakonito prodavagne učigneno s' ugovorom od priprodavagna. illi iskupgliegna.*
205. *Jelli grih, samu kupovati, illi samu prodavati,*
206. *Na koliko načinaa mogu targovzi nepravedno sami kupovati, illi prodavati.*
207. *Kadje kamatna zamina.*
208. *Zalogh kad u sebi kamatu uzdarxi.*
209. *Stose iziskiva, za da dohodak ugovorni nebude s' kamatom pokriven.*
210. *Sto Iſpovidnikom zabragniva ovi saragneni dogagiaj.*
211. *Koja kamata očita jest saragneni dogagiaj.*
212. *Kada ſuditi morese, daje česta nauka u kletvi.*
213. *Koji upiti na ispovidi učiniti moghlibise jednomu targovczu.*

POGLAVGLJE XIV.

214. *Stoje krivokletva?*
215. *Stoje zakletva.*
216. *Stose iziskiva, za da bude zakonita, i Boghočasna zakletva.*
217. *Koji protiva razboritosti u zakletvi sagriſuju.*
218. *Koji u zakletvi protiva pravednosti sagriſuju.*

219. *Koji protiva istini.*

220. *U kojim prigodam dopuſtenoje brez grija zakletiſe.*

221. *Kada u Makarskoj Darxavi krivokletva jest dogagiaj saragneni.*

222. *Kolikostruka lax morre biti s' zaletvom potvargena.*

223. *Kakose razumit imade, s' ſkodom, i s'ſtetom trechiega.*

224. *Jelli saragneni dogagiaj zakletiſe krivo na sudu, ne s' tugiom, dali s' vlastitom svojom ſtettom.*

225. *Sto od viſſe zabragniva ovi saragneni dogagiaj.*

226. *Koja, i kolikostrukasu pisma oçita.*

227. *Na koliko naçinaa priçignajuse pisma oçita, i kadase upada u saragneni dogagiaj.*

228. *Sto na svarbi zabragniva ovi saragneni dogagiaj.*

POGLAVGLJE XV.

229. *Koja zovuse duſevna odregegna?*

230. *Po çemu razaznajuse duſevna odregegna.*

231. *Za koliko vrimena napridovat imadu duſevna odregegna.*

232. *Sagriſujuli, koji odregegna reçena neispugnaju.*

233. *Kojibi mogao bitti zakoniti uzrok za odmaknuti ovo ispugnegne.*

234. *Kadje duxnost ispuniti duſevna odregegna, i neispugnajuchi, kadse upada u saragneni Makarski dogagiaj.*

235. *Kad duſevna odregegna nije moguchie ispuniti na jedan naçin, tkomu, i kako jest dopuſteno drugomu Bogomionomu dillu, mistu,*

stu, illi kipu ista odregegna priloxiti.

236. *Kojisu duxni placbiati desetine Biskupu Makarskomu, i Czarkovgnakom gnegovim.*

237. *Varbu zemaglia zabilixeni tko uzdarxi svù gospodarſtinu.*

238. *Jelli duxan svaki odgovarati ovu desetinu.*

239. *Za posiati, za nasaditi, i na drughi naçin uraditi, illi za sakupiti plod s' zemagliaa desetinam podloxni, tkoje duxan tratgne çiniti.*

240. *Koji upadaju u ovi saragneni dogagiaj.*

241. *Stose imade recbi od oni, koj pomagaju i svituju texake, za daju neplate.*

242. *S' kojim razlozima pridobijese, za da svaki cziloviṫò plati desetinu.*

POGLAVGLJE XVI.

243. *Stose recbi morre od kolaa, i kolikostrukasu?*

244. *Kojasu kolla kriposna i svetaa.*

245. *Kojasu kolla propasna i vraxia.*

246. *Nabodulise kolla ni propasna, ni kriposna, i kakose uzdighnuti mogu na dobro.*

247. *Stose iziskiva, za da nebudu griſna kolla muſka s' xenskim uçignena.*

248. *U kollu igrati kadje u Makarskoj darxavi dogagiaj saragneni.*

249. *Za koju svarku u Makarskoj ovi dogagiaj bi saragnen.*

250. *Neslogb megiu svetim Otczima, i megiu Bogòsloveczima kakose ovde razumit imade.*

251. *Rodbina u kollu igrajucbi upadali u ovi dogagiaj.*

252. *Igraoczi u kollu od koje dobbi upadaju u ovi dogagiaj.*

PO.

Digitized by Google

POGLAVGLJE XVII.

253. *Sto zabragniva ovi saragneni dogagiaj ?*
254. *Sto gleda saragnene ovoga dogagiaja .*
255. *Lakomost koji zlochia jest vrutak.*
256. *Koju od izbrojeni zlochiaa iſchie iskorenuti ovi dogagiaj .*
257. *Koji lik podati morre Ispovidnik jednomu lakomczu .*

POGLAVGLJE XVIII.

258. *Koja zlochia jest temegl ovoga sedamnaeſtoga dogagiaja saragnenoga.*
259. *Stoje osveta.*
260. *Sarxba jelli vazda grih smartni.*
261. *Koji lik sarxbi jest podoban.*
262. *Koji lik ozdravit morre od osvete.*
263. *Stoje lupeſtvo , ſtolli ottimagne.*
264. *Na koliko naçinaa çinise lupestvo.*
265. *Kolika kradgna bitti imade za da bude grih smartni.*
266. *Kadse nesagriſiva joſ i velle tugia uzamſi.*
267. *Lupeſtvo male stvari, kadje smartni, a kad mali grib.*
268. *Kolikostruko jest otimagne.*
269. *Stoje poſtegne, i na koji naçin dixese.*
270. *Na koliko naçinaa çinise ſkoda u poſtegnu.*
271. *Ozloglasegne kadje mali grib.*
272. *Kadse sagriſiva ozloglasegne sluſajuchi.*
273. *Kad nije duxan ozloglasitegl poſtegne povratiti.*
274. *Kojesu duxnosti lupexaa.*
275. *Na koliko naçinaa morre tko bitti dionik lupeſtva.*

276.

276. *Stoje duxan lupex povratiti.*
277. *Tkomu ploditi, tkomuli rodna imade bitti stvar ukradena, s' mnoghim zabilixegnima.*
278. *Sto povratit imade tko otimglie.*
279. *Tko upada u ovi saragneni dogagiaj.*
280. *Kakose razumit imadu riçi* zuzbudglivczi svitaa nemilli.

POGLAVGLIE XIX.

281. *Stoje proxdarlost, i na koliko naçina jest griſna?*
282. *Na koliko naçinaa u pianstvu sagriſivase.*
283. *Kad pianstvo jest griſno, a kad nije.*
284. *Kojaje razliçnost megiu pianim, i pianczem.*
285. *Kojisu bilizi pianstva proſastoga.*
286. *Morreli pianstvo bitti texji grib u jednomu kipu, negoli u drugomu.*
287. *Jelli texji grib pianstvo u dan sveçgni uçigneno.*
288. *Stose rechi imade od napiavaczaa, i uzbudglivacza na pichie.*
289. *Tko upada u ovi saragneni dogagiaj osamnaesti.*
290. *Kakose Ispovidnik podnit imade s' onim, koji çesto skitajuse po karçma, gdi paka opijuse, psuju, i riçi neçiste rigbaju.*
291. *Kakose podnit imade s' obiçajnim u pianstvu.*
292. *Sagriſujuli smartno vazda, koji u pianstvu psuju, i drugbe grije çine.*
293. *Jelli dopuſteno opitise za neizgubiti xivot.*
294. *Morreli brez grija zadovogliti xenna pianu muxu svomu prosechemu dugb xenidbeni.*
295. *Stose prikazati morre pianczu pokorniku za dase od pianstva oslobodi.*

PO-

Digitized by Google

POGLAVGLJE XX.

296. *Ime roditegliaa tkomuse pristoji?*
297. *Kojaje duxnost roditegliaa prama porodu.*
298. *Kolikostruka jest duxnost dobra uzdighnutja.*
299. *Kako pomagnkaju roditegli u dobru uzdighnutju xivota naravskoga prama porodu.*
300. *Pomagnkajuli texko matere nedojecbi svoju diczu.*
301. *Uzroczi i razlosi za prighnuti matere, da doje svoj porod.*
302. *Kako pomagnkaju roditegli prama porodu u xivgliegnu vrimenitomu.*
303. *Kako pomagnkaju u provigegnu stagna podobna.*
304. *Kako ispugnaju duxnost dobra uzdighnutja duhovnoga.*
305. *Duhovno uzdighnutje podajese s' dobrim izgledom.*
306. *Kako roditegli za dobro duhovno uzdighnutje svistiti imadu porod.*
307. *Kada pomagnkaju u sviſtegnu.*
308. *Tko upada u ovi devetnaesti saragneni dogagiaj.*
309. *Za jedini put nepomgnivi roditegli, illi dicza jednokrat neposluſna, upadajuli.*
310. *Roditegli po sebi uçechi, a porod neſagliuchi na nauk karſchianski, upadajuli.*
311. *Razlozi uzbugegna roditegliaa nepomgnivi za dobro poroda uzdighnutje.*

POGLAVGLJE XXI.

312. *Za razumiti ovi saragneni dogagiaj, prividi zadovoglno reçena pod upitom 36.*

PO-

POGLAVGLJE XXII.

313. *Tkomuse pristoji napasnika ime?*
314. *Stoje napastovagne uzdarxano u Paçatniczi Gargura Pape XV.*
315. *Koliko naredbaa uzdarxi ova Peçatnicza.*
316. *Kakose razumit imade parva naredba.*
317. *Kako druga.*
318. *Kako trechia.*
319. *Kako çetvarta.*
320. *Kako peta.*
321. *Kadje napastovagne uçigneno u vrime svete Ispovidi.*
322. *Kojeje napastovagne uçigneno udigl parvo, a koje udigl posli svete Ispovidi.*
323. *Kakose razumit imade ſesta naredba.*
324. *Po çemu razluçujese napastovagne s' prigodom Ispovidi, od napastovagna pod ime Ispovidi uçignena.*
325. *Tko s' prigodom Ispovidi napastuje.*
326. *Tko pod ime Ispovidi napastuje.*
327. *Kakose razumit imade sedma naredba.*
328. *Zaſto ova naredba ostalim bi nadostavgliena.*
329. *Na koji naçin razumit imadese naredba osma.*
330. *Na koliko mistaa obiçajese ispovidati.*
331. *Osma naredba od koji mistaa govori.*
332. *S' kojim bilizim Ispovidnik okolostojechim pokazatise morre, kako da ispovida.*
333. *S' kojim bilizim okolostojèchim pokazatise morre pokornicza, kako dasse osvagia.*
334. *Kako razumit imadese naredba deveta.*
335. *Kako deseta.*

336.

Digitized by Google

336. *Kako jedanaesta.*
337. *Iziskovaocza ime tkomuse pristoji.*
338. *Kojisu od viſſe duxni napasnike osvaditi.*
339. *Kojisu ogovoreni od duxnosti osvagegna.*
340. *U ſto upada, tko napasnike neosvagia.*
341. *Jelli zadovoglno ispoviditise u napasnika, za oslobodititise od duxnosti osvagegna.*
342. *Sto uzdarxe dvi Peçatnicze neumarloga Pape Benedetta XIV. uçignene varhu dijoniſtva bludnoga grija.*
343. *Kada neupada u proklestvo Ispovidnik odriſujucbi svoga dionika.*
344. *Sto razumi Peçatnicza imenujucbi grih neçisti i nepoſteni.*
345. *U koje pedipse upadaju Misniczi napasniczi.*
346. *Kakose razumit imade dvanaesta Peçatnicze naredba.*
347. *Kojisu dogagiaji saragneni svetomu Iziskovagnu.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

STÁTNÍ KNIHOVNA ČSSR
KONZERVAČNÍ A RESTAURÁTOR. ODD.
PRAHA 1-KLEMENTINUM 190

Sign. 144 J. I

Před restaurováním: šitá brožovaná vazba, listy znečištěné a poškozené, papír místy zažloutlý, převážně v tisk. sloupcích. Vazba rozebrána, listy vyběleny v roztocích manganistanu draselného a pyrosiřičitanu sodného, restaurovány žaponem a starým ručním papírem.

Kniha opatřena novou polopergamenovou vazbou.

V roce 1973 provedli
Bruno Höge
Jaroslav Sedláček

Google

Digitized by Google